

T.C.

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

BİLİM TARİHİ ANABİLİM DALI

BİLİM TARİHİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HİLDEGARD VON BİNGEN'İN PHYSİCA ADLI ESERİNİN TIBBİ
BİTKİLER BÖLÜMÜNÜN BİLİM TARİHİ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YURDAGÜL ERTEM

150141004

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ DETLEV QUINTERN

İKİNCİ DANIŞMAN

DR. ÖĞR. ÜYESİ MUSTAFA YAVUZ

İSTANBUL, 2019

DÜZELTME METNİ

1. Tezin yazım ve dil bilgisi hataları düzeltilmiştir.
2. Özet ve Abstract bilgileri eklenmiştir.
3. Tezin formatı düzeltilmiştir.
4. Birinci bölümdeki başlık "**BINGENLİ HİLDEGARD'IN HAYATI VE ESERLERİ**" olarak düzenlendi. Birinci bölümdeki alt başlıklar bölümlere ayrılıp yeniden oluşturulmuştur.
5. İkinci bölüm "**PHYSICA ADLI DOĞA KİTABI**" olarak düzenlenip "**2.2.PHYSICA'NIN BİRİNCİ KİTABI: BİTKİLER VE TEMEL GIDALAR**" alt başlığı ilave edildi. İkinci bölümdeki alt başlıklar bölümlere ayrılıp yeniden oluşturulmuştur.
6. "**ANALİTİK İNCELEME**" başlıklı üçüncü bölüme "**PHYSICA'NIN GİRİŞİ**" alt başlığı ilave edildi. Üçüncü bölümdeki alt başlıklar bölümlere ayrılıp yeniden oluşturulmuştur.
7. "**ANALİTİK İNCELEME**" başlıklı üçüncü bölümdeki "**PHYSICA'NIN BİTKİLER BÖLÜMÜ**" alt başlığı altında bulunan 50 bitkinin çevirisi 217 bitkiye tamamlanmıştır.
8. "**PHYSICA'DA GEÇEN BİTKİ İSİMLERİ**" başlıklı dördüncü bölüm ilave edilip "**RAHATSIZLIKLAR VE BİTKİLER**" ve "**İSTATİSTİK ÇALIŞMALAR**" alt başlıklara ayrılmıştır.
9. "Sonuç" bölümü yeniden düzenlenmiştir.
10. "Kaynakça" kısmında bazı düzenlemeler yapılarak uygun formatta düzeltilmiştir.

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlâk kurallarına uyulduğunu, tezin tamamının kendim tarafından yazıldığını, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Yurdagül ERTEM

İmza

TEŐEKKÜR

Tez çalıőmam sırasındaki yardımlarından dolayı öncelikle danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Detlev Quintern'e ve ikinci danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Mustafa Yavuz'a teőekkür etmek istiyorum. Ardından FSMVÜ Bilim Tarihi Bölüm Başkanı Prof. Dr. Mustafa Kaçar'a teőekkür etmeliyim. Sayın Gürsel Aksoy'a, Türkçeye çevirdiğim bölümlerin düzenlenmesinde yardımcı için teőekkür ederim.

Son olarak, tez yazım süreci boyunca desteği ve teővikiyle her zaman yanımda olan eőime; ilk günden son güne kadar ne zaman uykusuz kaldığımı, yorgun düőtüđümü görseler, yanıma içimi ısıtan gülümsemeleriyle gelip bana destek veren en değerli hazinelerime, çocuklarıma, sonsuz kere teőekkür ederim

BİNGENLİ HİLDEGARD'IN PHYSİCA ADLI ESERİNİN TIBBİ BİTKİLER BÖLÜMÜNÜN BİLİM TARİHİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

YURDAGÜL ERTEM

ÖZET

Bingenli Hildegard, 12. yüzyılda Almanya'da Mainz şehri yakınında yaşamıştır. Küçük yaşta Benedikten Tarikatı'na giren Hildegard, daha sonra Disibodenberg Manastırı Başrahibesi olmuştur. O dönem için uzun bir ömür sayılan 81 yıllık yaşamında çok kapsamlı teoloji ve doğa kitapları yazmış, Orta Çağ'ın ilk müzikalini bestelemiş ve dönemin önemli ve hatırı sayılır kişileri ile mektuplaşmıştır. Hildegard, manastır hayatına getirdiği, devrimci nitelikte olduğu söylenebilecek yeniliklerle de tanınmaktadır.

Hildegard, teolojik eserlerini Tanrı tarafından ona gönderilen rüyeler aracılığı ile yazdığını söyler. Doğayı ve insanı ele alan Physica ve Causae et curae adındaki kitapları için ise bir kaynak vermez. Fakat bu kitaplar, kendisine belli kaynaklardan ulaşmadıkça, bilmesinin mümkün olmadığı bazı ilaç reçeteleri ve doğa bilgileri içerir. Hildegard'ın başlıca kaynakları, kilise tıbbının yüzyıllardır aktarılan deneyimleri, nesilden nesile aktarılan bilgiler ve o dönemde İslam tıp kaynaklarından Latinceye çevrilen eserler olmalıdır. Bu sorunlara bir örnek, Hildegard'ın Physica adındaki doğa kitabıdır. Physica, yapısı bakımından Summarium Heinrici adlı bir kitabı andırmasının dışında, içerdiği çok kapsamlı bilgiler bakımından başka hiç bir kitaba benzemez. Physica hem Avrupa'da hem de yabancı bölgelerde bulunan mineralleri, bitkileri ve hayvanları eczacılık açısından ele alır.

Bingenli Hildegard, bütün eserlerini Latince yazmıştır. Biz, eserin üzerinde çalıştığımız kısmını (Bitkiler ve Temel Gıdalar), Ortrun Riha'nın Physica'nın en güvenilir tercümelerinden birisi olan Almanca evirisinden Türkçeye aktardık.

Hildegard, bitkiler hakkında yer yer dağınık olarak bilgi verdiğinden ve sıklıkla tekrara düştüğünden, tezde Türkçe eviri analitik olarak yapılmıştır. Bu aktarım şekli, Bingenli Hildegard tarafından verilen bilgilere daha kolay, pratik ve sistematik ulaşımı sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler:

Bingenli Hildegard, Botanik Tarihi, Orta ağ Avrupa Eczacılığı, analitik eviri

THE EVALUATION OF THE MEDICAL PLANTS OF HILDEGARD OF BINGEN'S PHYSICA IN TERMS OF SCIENCE HISTORY

ABSTRACT

Hildegard of Bingen, who lived in the 12th century near the city of Mainz, entered the Order of the Benedict at a young age and later she became abbess at the Disibodenberg Monastery. In her 81 years of life, considered to be a long life in the Middle Age, she wrote, in a comprehensive manner, books of theology and nature. She composed the first musical play of the Middle Age and had exchanges of letters with figures of great authority. Hildegard is also known for the revolutionary novelties she brought to the monastery life.

Hildegard tells that she wrote her theological books through the visions sent by God. She does not provide a source for her books *Physica* and *Causae et Curae*, which deal with nature and man. But these books contain some prescriptions and nature information that it is not possible for her to know unless they reach her from certain sources. For example: Hildegard's work entitled *Physica*; which treats minerals, plants and animals from a pharmaceutical point of view, resembles no other book in terms of the information it contains. Hildegard's main resources must have been the experiences transmitted for centuries in church medicine, the information that passes from generation to generation and Islamic medical sources that were translated to Latin at that period.

We have used the German translation by Ortrun Riha, one of the most reliable translations of *Physica*, as the main source of our work.

Since Hildegard gives dispersed information from time to time and often repeats herself, Turkish translation is done analytically in the thesis. This form of transfer has made it easier, practical and systematic to access the information provided by Hildegard of Bingen.

Keywords:

Hildegard of Bingen, Botanical history, Medieval European pharmacy, analytical translation

ÖNSÖZ

Botanik tarihini araştırırken,Orta Çağ Avrupası'nda ilk kapsamlı doğa bilimleri kitabını yazan ve Almanya'da Mainz şehri yakınında yaşayan Bingenli Başrahibe Hildegard ile karşılaştım. Bedeni ve ruhu bir bütün olarak gören, insanı kozmosun merkezine yerleştiren Hildegard, eserleri ve felsefesi ile geçtiğimiz yüzyıldan bu yana Almanya'da hâlâ çok ilgi görmekte ve çeşitli bitkilerden derlediği terkipler ve beslenme ilkeleri ile yapılan yemek tarifleri, ticari alanda da gittikçe yaygınlaşmaktadır.

Orta Çağ'da yaşamış bir rahibe olan Hildegard,12. yüzyılda bu denli kapsamlı bilgilere bir kadın olarak nasıl ulaştı? Bu temel sorudan yola çıkarak Hildegard'ın bitkiler ve eczacılık hakkındaki bilgileri üzerine çalışmaya başladım.

Physica'nın bitkileri konu alan bölümü,eserin neredeyse üçte birini kapsamakta ve kitabın en başında yer almaktadır. Avrupa'da yayınlanmış hiçbir kitaptan destek alınarak oluşturulmamış, o dönemlere kadar Avrupa'da daha kapsamlısı yazılmamış olan bu kitap sayesinde,Orta Çağ Avrupası'nda bitkiler ve eczacılık üzerine hangi bilgilere sahip olunduğunu görebiliyoruz.

Zaman zaman büyülü formüller içeren veya geleneksel manastır ilaçları sunan bu kitap, eski ve yeninin bir karışımıdır. Bunun ötesinde, 12. yüzyılda yapılan çevirilerle Avrupa'ya ilk kez ulaşan Arap tıbbi bilgilerini içerir.

Bu tezdeki amacımız, Bingenli Başrahibe Hildegard'ın hayatı ve eserleri hakkında bilgi vererek, *Physica* adlı eserinin bitkilerle ilgili kısmını Türkçeye çevirmektir. Böylece Orta Çağ Avrupasında eczacılığın başlangıcına katkıda bulunmuş bir eser hakkında kısmen bilgi sahibi olacağız.

Bingenli Hildegard'ın eserinden bitkilerle ilgili başlığı Türkçeye çevirirken karşılaşılması muhtemel başlıca iki problem vardır: Bunlardan birincisi, bazı bitki ve hastalık isimlerinin anlaşılmasında zorluk olması ve Almanca çevirmenin kullandığı kaynaklar da göz önünde bulundurularak bazı bitkilere birden fazla isim verilmesidir. Bitki isimleri Türkçeye çevrilirken şu anki Latince muadilleri dikkate alınmıştır.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
1. BINGENLİ HİLDEGARD'IN HAYATI VE ESERLERİ.....	4
1.1. HAYATI.....	4
1.1.1. Manastır Hayatının Başlaması.....	5
1.1.2. Eserlerini Yazmaya Başlaması.....	7
1.1.3. Kendi Manastırını Kurması.....	12
1.1.4. Önemli İnsanlarla Yaptığı Mektuplaşmalar ve Görüşmeler.....	15
1.1.5. Son Yılları.....	16
1.2.ESERLERİ.....	18
1.2.1. Okuma Yazma Becerisi.....	18
1.2.2. İlk Eseri <i>Scivias</i>	18
1.2.3.Doğa Kitabı <i>Liber Subtilitatum Diversarum Naturarum Creaturarum</i>	21
1.2.4. Üçüncü Kitabı <i>Liber Vitae Meritorum</i>	21

1.2.5. Mektuplaşmaları.....	21
1.2.6. Besteleri.....	22
İKİNCİ BÖLÜM.....	23
2. PHYSICA ADLI DOĞA KİTABI.....	23
2.1. <i>PHYSICA</i>	23
2.1.1. <i>Physica</i> 'nın Konusu ve İçeriği.....	23
2.1.2. <i>Physica</i> 'nın bölümleri.....	24
2.2. <i>PHYSICA</i> 'NIN BİRİNCİ KİTABI: BİTKİLER VE TEMEL GIDALAR.....	27
2.2.1. Kitabın İçeriği.....	27
2.2.2. Kitaptaki Bilgilerin Kaynağıyla İlgili Belirsizlik.....	32
2.3. <i>PHYSICA</i> 'NIN BİTKİLER VE TEMEL GIDALAR BÖLÜMÜNÜN KAYNAKLARI.....	32
2.3.1. Hildegard'ın Kaynağıyla İlgili Açıklaması.....	32
2.3.2. Bazı Tespitlerimiz ve <i>Summarium Heinrici</i>	33
2.3.3. Constantinus Africanus.....	35
2.3.4. Hildegard'ın Destek Almış Olabileceği Bazı Önemli Bağlantıları.....	37
2.3.5 Doğa Temalarını İşleyen Diğer Avrupalı Eserler.....	39
2.4. BİLİM TARİHİNDE <i>PHYSICA</i>	40
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	43
3. ANALİTİK İNCELEME	43
3.1. ANALİTİK İNCELEME HAKKINDA AÇIKLAMALAR.....	43

3.2 <i>PHYSICA</i> 'NİN GİRİŞİ.....	46
3.3. <i>PHYSICA</i> 'NİN BİTKİLER BÖLÜMÜ.....	48
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	200
4. <i>PHYSICA</i>'DA GEÇEN BİTKİ İSİMLERİ.....	200
4.1. RAHATSIZLIKLAR VE BİTKİLER.....	200
4.2. İSTATİSTİK ÇALIŞMALAR.....	209
SONUÇ.....	214
KAYNAKÇA.....	216

KISALTMALAR LİSTESİ

- Çev. : Çeviren
Bkz. : Bakınız
a.g.e. : Adı geçen eser
s. : Sayfa
C. : Cilt
ö. : Ölüm tarihi
vd. : Ve devamı

GİRİŞ

Türkiye'de bilim tarihi çalışmaları, genelde İslam Bilim Tarihi ya da Avrupa'da Bilim Devrimi sonrası dönem ile sınırlıdır ve Orta Çağ Avrupası bilimiyle ilgili çok fazla çalışma yoktur. Bu durum, bu tezin konusu olan Bingenli Hildegard ve onun *Physica* adlı eseri için de geçerlidir.

12. yüzyılda yaşayan Bingenli Hildegard, manastırlar kuran ve yöneten, yüksek ve alt ruhban sınıfını reforme eden, teolojik ve edebi kapsamlı eserler yazan, geride inanılmaz doğa ve eczacılık bilgileri bırakan bir kadındır. 60 yaşından sonra vaaz yolculukları yapan ve halka açık mekânlarda konuşan, kendi besteleriyle dini övgü parçaları ve senfoniler yazan, Avrupa'daki imparatorluk ve kilise adamları ile aydınlatıcı yazışmalarda bulunan bir rahibedir. Hildegard'ın dünya görüşü ve insana bakış açısı, en ince ayrıntısına kadar kozmosun doğa güçleri tarafından belirlenir ve tüm eserlerinde kendini gösterir.

Bingenli Hildegard'ın yaşadığı dönem, Avrupa'da skolastik felsefenin zirveye ulaştığı 13. yüzyılın öncesine denk gelir. Bu dönemde Aristoteles'in felsefe ve doğa felsefesi kitapları Arapçadan Latinceye yapılan çeviriler yoluyla Avrupa'ya girmeye başlamış, böylece bilim ve medeniyet bakımından uzun zamandır durgunluk içinde olan Avrupa yavaş yavaş uyanmaya başlamıştır.

Hildegard, eserleri ve yaşamıyla Avrupa'da 12. yüzyılın yeni ve modern bir çağa taşınmasını temsil eder. 11. yüzyıldan 12. yüzyıla geçiş döneminde Fransız katedral okullarındaki rahipler, özellikle Chartres okulundakiler, doğayı kendi kanunlarına göre keşfetmek için ilk adımları atmıştı. Hildegard, bu rahiplerden öğrendiği, doğayı izah ederken kiliseden bağımsız olma fikrini benimsemiştir. Bu fikir, Hildegard'ın doğa bilimleri ve daha sonraki çalışmalarının kiliseden bağımsızlığında belirleyici bir adımdı.

Aynı fikir, doğa bilimlerini ele alan *Physica* adındaki bilimsel çalışma için de geçerlidir. Bu eserinde Hildegard, doğa olaylarını İncil'in ya da kilisenin öğretilerine bağlı olmadan açıklıyor. Böylece Avrupa'da bilimi doğuran entelektüel

akıma duyduğu eğilimi, doğa hakkında o zamana dek görülmemiş kapsamda bir eser ortaya koyarak sergiliyor.

Tezin bölümleri şu şekildedir:

İlk bölümde Bingenli Rahibe Hildegard'ın hayatı ve eserleri ele alınıyor. Hildegard'ı, yaşadığı dönemle birlikte algılayabilmemiz için, bulunduğu çağ kısaca açıklanıyor. Onu gençliğinde etkileyip daha sonraki hayatına yön veren insanların anlatımı yapılıyor ve Benedikten Manastırı hakkında bilgilere yer veriliyor.

İkinci bölümde Hildegard'ın 1151-1158 yılları arasında yazdığı, doğa bilimleri konulu *Physica* adlı kitabının ayrıntılı bir açıklaması, kitaptaki bitkiler bölümünün kaynakları ve kitabın bilim tarihindeki yeri ele alınıyor.

Üçüncü bölümde Türkçe çeviri yöntemi hakkında açıklamalar yapıldıktan sonra *Physica* kitabının giriş bölümü ve 217 bitkinin Türkçe çevirisi tablo halinde verilmektedir.

Dördüncü bölümde *Physica*'nın bitkiler bölümündeki anlatılan bitkilerin çeşitli rahatsızlıklara karşı önerilen bitki isimleri listelenir.

Çalışmanın başlangıcında, Bingenli Hildegard'ın hayatı ve eserleri kısaca açıklanmıştır. Daha sonra Hildegard'ın *Physica* adlı eserinin önemine işaret edilmiş ve bu eserin bilim tarihindeki yeri aydınlatılmıştır. Devamında ise tezde kullandığımız inceleme yönteminin açıklaması yapılmış ve *Physica*'nın önsözü Türkçeye çevrilmiştir. Buna ek olarak *Physica*'nın bizim üzerinde çalıştığımız kısmı olan birinci kitabı (Bitkiler ve Temel Gıdalar) analitik bir tablo oluşturmak suretiyle Türkçeye çevrilmiştir, karşılaştırmada kolaylık olması adına tablonun sol tarafına da metinlerin Almancası koyulmuştur. Bu şekilde semptomlar ve bitkiler analitik tablo halinde verilmiştir. Bunun sebebi, Hildegard'ın hangi semptomla hangi bitkiyi veya bitki karışımını önerdiği hakkında fikir edinilmesini kolaylaştırmaktır. Böylece, Hildegard'ın hangi bitkileri ve temel gıdaları açıkladığı, bunlardan hangilerine önem verdiği ve bunları hangi semptomlara karşı önerdiği gösterilmiştir. Hildegard'ın hangi semptomları veya sorunları daha çok çalıştığı incelenilirken 12. yüzyılda

Avrupa toplumlarının sık karşılaştıkları hastalıklar da tespit edilmiştir. Ayrıca Hildegard'ın verdiği bazı bitki isimlerinde çelişkiler olduğundan ya da bu isimlerle ne kastedildiği tamamen belirsiz olduğundan, şimdiye kadar bu konu üzerine yapılan çalışmalarda önerilmiş bütün isimler, çeviride yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BİNGENLİ HİLDEGARD'IN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. HAYATI

Bingenli Hildegard, 1098 yılında Rheinfranken bölgesine bağlı Alzey'in yakınlarında, Mechtild ve Hildebert Bermersheim'in onuncu çocuğu olarak dünyaya geldi. Daha küçük yaşta iken, o zamanki geleneklere göre annesi ve babası onu “Zehent”, yani onuncu çocuk olarak Tanrıya adamaya karar verdi. Bermersheim çiftliğinde yaşayan bu soylu ailenin diğer çocuklarıyla ilgili ayrıntılı bilgi yoktur. Kız kardeşlerinin isimleri biliniyorken, erkek kardeşlerinin sadece üçünün adları kayıtlarda geçmektedir. En büyük erkek kardeş olan Hugo, Mainz Katedrali'nde Başmuganni (*Domkantor*) olarak görev almıştır. Kardeşlerden bir diğeri olan Roricus, Saar bölgesinde bulunan Tholey Manastırı'nda rahip olarak yaşamını sürdüren bir kilise hukukçusu idi.¹ En büyük kardeş Drutwin ve diğer üç kız kardeş hakkında ise hiçbir şey bilinmemektedir. Bermersheim ailesindeki erkek çocukların ruhban sınıfına katılmaları ve üstlendikleri görevler, ailenin soylu geçmişine işaret eder. Dört kız kardeşten biri olan Clementia ise Hildegard'ın manastıra verildiği bilinmektedir.²

Hildegard'ın çocukluk dönemi, siyasi çatışmaların olduğu bir zamanda geçmiştir. Ailesinin de çok yakından tanık olduğu Papa VII. Gregorius ve Kral IV. Heinrich arasındaki “dinî atama anlaşmazlığı”³, bunların en önemli olanlarından biriydi. Bu sıralarda güney Burgonya'daki Cluny Manastırı'nda yaygınlaşan yeni reformların kilise dünyasındaki etkisi gitgide önem kazanmaktaydı. Cluny Manastırı'ndaki rahipler, daha önceki kilise geleneklerinde olduğu gibi, rahiplerin evlenmelerini reddediyor ve kilise görevlerinin para karşılığında yapılmasına karşı

¹Eberhard Horst, **Hildegard von Bingen**, Die Biographie, München, Claassen Verlag, 2. Auflage, 2000, s. 14

²Heinrich Schipperges, **Hildegard von Bingen**, München, Originalausgabe, 4. Auflage, C. H. Beck, 2008, s. 11

³Dinî atama anlaşmazlığı, piskoposlar ve başka dinî görevlilerin seçilmesi ve atanması (Investitur) konusunda papa ve dünyevi hükümdarlar arasında yaşanan yetki çatışması idi. Bu tartışmada krallığın tarafını savunanlara göre, o zamana kadar dünyevi hükümdarlar yüzük ve asa vererek dini görevliyi atardı. Papa VII. Gregorius ise *Dictatus Papae* adı verilen ferman ile bu yetkiyi sadece papalara sağlamak istiyordu.

çıkıyordu. Bu rahiplerin dünyevi hükümdarın yetki alanını bir hayli kısıtlayan ve azaltan isteklerinden biride sadece Papa'nın Ruhbanlık görevlerine atama yapabilmesi idi.⁴ Bu durum, yeni kral IV. Heinrich ile oğlu V. Heinrich arasında kavgaya sebep oldu. V. Heinrich, babasını tahttan indirdikten sonra onu Nahe Nehri'nin kıyısında bulunan Sponheim Kalesi'nin karşısındaki Böckelheim Kalesi'ne hapsetti.⁵ Bermersheim ailesi, Sponheim ailesi ile çok yakındı; bu nedenle siyasi gelişmelerden haberdar olmuşlardı. Bu tarihsel gelişmeler, kendisi olayları tam olarak algılayıp anlayamasa da küçük Hildegard'ın kişiliğinin oluşumunda muhtemelen etkili olmuştu.⁶

1.1.1. Manastır Hayatının Başlaması

Hildegard, 1106 yılında Sponheim ailesinin tek kızı olan Jutta (yaklaşık 1090-1136) ile birlikte Disibodenberg Manastırı'nda kadınlar için inşa edilmiş özel ek binaya kapandı. Hildegard, Jutta'yı hayatı boyunca örnek almıştır. 14 yaşındaki Hildegard, Jutta ile 1112'de Disibodenberg Manastırı'na gider ve aynı yıl hayatı boyunca kilisede kalma yemini eder.⁷

Hildegard'ın biyografisinde bulunan bilgilerin aksine, manastırda rahibelerin uyması gereken kurallar çok katı değildi.⁸ Bu nedenle, Almanya'da bu sıralarda gittikçe daha çok sayıda genç kız manastırlara girmek istedi ve bu kızların ailelerin yardımıyla ek binalar ilave edilerek kadın ve erkekler için yeni manastırlar yaptırılmıştı. Aynı zamanda bu manastırlarda rahibelerin örnek alabilecekleri, fikirlerini özgürce ifade eden başka başrahibeler bulunuyordu.⁹ Fakat Hildegard'ın biyografi yazarları, onun azize ilan edilmesinden yana oldukları için, ağırlıklı olarak Hildegard'ın güya uyduğu katı kurallardan bahsederler.¹⁰

4Barbara Beuys, **Denn ich bin krank vor Liebe, Das Leben der Hildegard von Bingen**, Frankfurt am Main und Leibzig, Insel Verlag, 2009, s. 46 vd.

5a.g.e., s. 44

6a.g.e., s. 50 - 52

7Fiona Maddocks, **Hildegard of Bingen, The Woman of Her Age**, New York, Image Books, Doubleday, 2003, s. 22

8Hildegard von Bingen Werke, C. III, **Das Leben der heiligen Hildegard von Bingen, Vita Sanctae Hildegardis**, Çev. Monika Klaes-Hachmüller, Rüdesheim/Eibingen, Abtei St. Hildegard, Beuroner Kunstverlag, 2013, s. 22

9Beuys, a.g.e., s. 98

10a.g.e., s. 79

Hildegard'ın hayatı boyunca kendisine örnek aldığı Sponheimli Jutta, kendisine eziyet edercesine saatlerce yalın ayak dikilerek dua eder, kaba manastır kıyafetleri giyer ve başkalarından artakalan yemekleri yerdi.¹¹ Kuşkusuz onun bu çileci ve disiplinli yaşamı Hildegard'ı derinden etkilemiştir. Disibodenberg Manastırı'nın başrahibesi olan Jutta, manastırın içindeki görevlerinin yanı sıra dış dünya ile irtibat kurmaktan da çekinmez, soylulara ve alt tabakadan insanlara tavsiyelerde bulunurdu.¹² Rahipler de başrahip seçimi gibi konularda ona danıştı.¹³

Hildegard'ın bilgisiz bir kadın (*indocta*)¹⁴ olduğu ve biyografisinde de belirtildiği gibi, yazı yazmayı öğrenmediği¹⁵ ile ilgili kendi iddialarına rağmen, manastırda okuma-yazma eğitimi aldığını ve muhtemelen manastır kütüphanesine giriş imkânı bulunduğunu, ayrıca Latinceyi en azından konuşabildiğini varsayabiliriz. Sponheimli Jutta ve daha sonra onun yazdığı kitapları kâğıda döken ve revize eden rahip Volmar¹⁶da Hildegard'ın eğitiminde rol oynamıştır.¹⁷ Hildegard'ın, sürekli eğitimsiz biri olduğunda ısrar etmesinin olası nedeni, sahip olduğu bütün bilgileri Tanrı'dan gelen rüyetlere borçlu olduğunu ima etmek istemesiydi ve kilise büyükleri ile çatışmaları önlemek için atılmış akıllıca bir adımdı.¹⁸

Sponheimli Jutta Hildegard'a örnek olan en önemli kişilerden biri olduğu halde, Hildegard Jutta'nın bazı tutumlarını reddetmiştir. Jutta, hayatı boyunca katı çileci olmayı ve kendini kırbaçlama gerekliliğini öğütledi. Jutta 1136'da ölünce, Hildegard onun kendi bedenine ne denli zarar verdiğini gördüğünde, "Tanrı'nın çocuklarını" sevdiğini ve böyle acı çekmelerini istemediğini öğütledi ve bu tür çileciliğe ve kendi bedenini cezalandırma uygulamalarına karşı çıktı.¹⁹ Jutta'nın ölümü sırasında 38 yaşında olan Hildegard, Disibodenberg Manastırı'ndaki diğer rahibeler tarafından Jutta'nın halefi olarak başrahibe seçildi.²⁰

¹¹Maddocks, a.g.e., s. 42-43

¹²a.g.e., s. 47

¹³Heike Koschyk, **Hildegard von Bingen, Ein Leben im Licht**, Berlin, Aufbauverlag, 2012, s. 28

¹⁴Schipperges, a.g.e., s. 11

¹⁵Hildegard von Bingen Werke, C. III, a.g.e., s. 23

¹⁶a.g.e., s. 16

¹⁷a.g.e., s. 11

¹⁸Koschyk, a.g.e., s. 26

¹⁹Beuys, a.g.e., s. 94

²⁰Horst, a.g.e., s. 27

1.1.2. Eserlerini Yazmaya Başlaması

Hildegard'ın başrahibeliği aktif olarak ele alması iki yıl gerektirmiştir. Hildegard, 1141 yılında ağır bir hastalık geçirdiği sırada, "çocukluğundan beri gördüğü rüyetleri yazma talimatı" alır: "Gördüğünü ve duyduğunu yaz!" (*Scribe, qui vides et audis*).²¹ Hastalığı şiddetlendiğinde, Hildegard güvendiği ve "öğretmeni olarak seçtiği" rahip olan "Volmar'a hastalığının sebebini açıklar"²² ve ona gördüğü rüyetleri gizlice yazmasını ve kendisinden başka kimse tarafından okunmasına izin vermemesini ister. Başrahibe Jutta, Hildegard'ın dört yaşından beri gördüğü rüyetlerden daha önce Volmar'a bahsetmiştir.²³ Böylece Hildegard, "*Sci vias*" (*Yollarını Bil*) adında ilk kitabını yazmaya başlar. Muhtemelen *Scivias* adı *Scito vias Domini*'nin kısaltmasıdır.²⁴

Hildegard sürekli "harflerin basit bir okuyucusu ve eğitimsiz" biri olduğunu, Tanrının mucizelerini anlama kabiliyeti olmadığını ve yazdığı her şeyin Tanrı'nın ona bildirdikleri olduğunu vurgular.²⁵ Orta Çağ'da okuma-yazma birbirinden ayrılıyordu. Fakat rahibelerin yazı yazabildikleri, yani eserlerin kopyalarını çıkardıkları bilinmektedir.²⁶ Hildegard, kendisini bir yazar olarak değil, basit bir okur olarak tanımlar ve bunu biyografisini yazan rahipler de doğrular.²⁷ O, ancak bu şekilde çalışmalarını yapabiliirdi, çünkü kendi düşüncelerini yazdığını söyleseydi, eserlerini yazıp yayımlayamazdı.²⁸

Rahip Volmar, Hildegard'ın eserini okuduktan sonra Disbodenberg Manastırı'nın başrahibi Kuno'ya verir. Kuno, Hildegard'ın *Scivias* adlı eserinin yazmasından çok etkilenir ve Mainz bölgesinden sorumlu başpiskoposa ulaştırır. Yazmayı okuyan Başpiskopos Heinrich, Hildegard'ın kitap yazmaya devam etmesine izin verir.²⁹ Ayrıca Hildegard'ın yanına, eserlerini temize çekme işinden sorumlu

21Schipperges, a.g.e., s. 18

22Hildegard von Bingen Werke, C. III, s. 23

23Koschyk, a.g.e., s. 39

24Beuys, a.g.e., s.105

25Eduard Gronau, **Hildegard von Bingen**, Stein am Rhein/Schweiz, Christiana Verlag, 1991, s. 37

26Beuys, a.g.e., s. 187

27Hildegard von Bingen Werke, C. III, s. 22

28Koschyk, a.g.e., s. 41

29Hildegard von Bingen Werke, C. III, s. 23

rahip Volmar'dan başka, öldüğünde Hildegard'ın büyük bir bunalıma girmesine sebep olacak Richardis adında genç bir rahibe verilir.³⁰

İlk eserini yazma çalışmaları devam ederken, Hildegard'ın çevresinden onun yazma teşebbüsü ve peygamberlik³¹ görevi üstlenmesine karşı eleştirel, şüpheli ve kıskançlıktan kaynaklanan sesler yükselmeye başlamıştır. Diğer taraftan, 1139 yılında Roma'da kendilerine evlerinde dinî bir hayat tarzı seçen kadınlara yönelik yeni bir düzenleme açıklanır. O zamana kadar kadınların evlerine kapanıp inzivahyatı sürerek başka kadın ve kızları yetiştirme ve eğitme imkânları vardır. Ayrıca karma manastırlarda erkeklerle birlikte ayinleri dinleme ve ayinlerdeki dini şarkılara katılma hakları varken, “Ebedî Şehir”den (Roma) gelen düzenleme ile rahibeler, bundan böyle sadece kadınların bulunduğu, rahiplerden ayrı ve izole bölümlere sürülürler.³² Bu yeni ve katı kısıtlamalar Hildegard'ı endişelendirir ve Clairvauxlu Aziz Bernhard'a, gördüğü rüyetleri tanınmasını dolaylı bir dille talep ettiği bir mektup yazar.³³

Aziz Bernhard, o yıllarda Hıristiyan dünyasında en çok sözü geçen başrahiplerden biriydi. Papa III. Eugenius, 1146 yılında eski hocası 2. Haçlı Seferi için vaazlar vermesi amacıyla görevlendirir. Kilisede yeniliklere karşı olan Aziz Bernhard, Cluny manastırından ayrılır ve Citeaux'da kendi manastırını kurar ve kilisenin eski prensiplerine (dua et ve çalış) geri döner. Kendilerine Sistersiyenler adını veren rahipler, Citeaux Manastırı'na giriş hakkını sadece erkeklere verir. Buradaki rahiplerin dini yaşamları farklı ve çok katı olduğu gibi, siyah renk giymenin

30Beuys, a.g.e., s. 197

31 Hildegard von Bingen'e “Kutsal Ruh'un yazıcısı” (*Die Schreiberin des heiligen Geistes*: bkz. Irmgard Müller, **Die pflanzlichen Heilmittel bei Hildegard von Bingen, Heilwissen aus der Klostermedizin**, Freiburg im Breisgau, Verlag Herder GmbH, 2008, s. 6), “hizmetçi kız” (*Magd*), “bakire” (*Jungfrau*) ve dikkat çekici bir şekilde “peygamber” (*Prophetin*) gibi çok sayıda ünvan verilmiştir. Almancada *der Prophet* kelimesi erildir ve kâhin, peygamber, resul, Tanrı'nın elçisi anlamlarında kullanılır. Fiil halinde *prophezeien* peygamberlik etmek, kehanette bulunmak, önceden haber vermek anlamına gelir. Çoğu Almanca kaynakta, Hildegard için “kadın peygamber” anlamına gelen “*Prophetin*” kelimesini kullanılmaktadır. Burada “peygamber” kelimesi, yeni bir din kurucusu anlamında değil, “Tanrı'dan gelen rüyetler gören kişi” anlamında kullanılmaktadır. Bu nedenle kelimenin Hıristiyanlıktaki ve İslam'daki anlamları arasındaki farka dikkat çekmeliyiz.

32Beuys, a.g.e., s. 120

33Schipperges, a.g.e., s. 13

tercih edildiği diğer manastırlardan kendilerini ayırmak için beyaz giymeleri ile dikkat çekerler.³⁴

Hildegard insanların Bernhard'ı dinleyeceğini bildiği için, kendisine Tanrı'dan gelen rüyetleri kabul etmesini ister. Mektupta yine kendisinin tamamen bilgisiz biri olduğunu ve hiçbir eğitim almadığını açıklarken, Bernhard'ı yücelterek politik bir dille şu sözleri kullanır: “Sen güneşe bakan bir kartalsın!”³⁵ Fakat Bernhard'dan Hildegard'ı hayal kırıklığına uğratan çok diplomatik bir cevap gelir. Bernhard, alay edercesine, Tanrı'nın ona verdiği yetenekten dolayı sevindiğini yazar. Zaten rüyetlerinde ona her şey açıklandığı için, bu konuda kendisinden tavsiye istemesine anlam veremediğini ifade eder. Hildegard, bu cevaptan sonra, başkalarına bu denli yumuşak başlı hitap eden mektuplar yazmaz. Bu olaydan sonra, söylediği ve yazdığı her şeyin rüyetlerinde bir ışık aracılığı ile Tanrı'dan gelen talimatlar olduğunu öne sürer.³⁶

Papa III. Eugenius 1147 yılında Trier şehrine geldiğinde, Mainz Başpiskoposu Heinrich ona Hildegard'ın yazılarını verir. Papa, Hildegard'ın Tanrı'dan gelen rüyetlerinin gerçekliğini tespit etmesi için Disibodenberg Manastırı'na Verdun Piskoposu'nun sorumluluğu altında bir heyet gönderir.³⁷ Hildegard soruşturmayı başarıyla atlatır ve rüyetleri tasdik edilir. Bu onaydan sonra Clairvauxlu Aziz Bernhard da Hildegard'ı destekler ve hatta Papa III. Eugenius'u Trier Konsili'nde Hildegard'ın yazılarından bir parça okumaya ikna eder. Böylece Hildegard, papadan rüyetlerini yazıp yayımlama izni almış olur.³⁸ Hildegard'ın rahip Gottfried ve Theoderich tarafından yazılan biyografisi *Vita*'da ise papa tarafından verilen yazılı bir onaydan bahsedilir.³⁹ Tarihçilere göre ise papadan muhtemelen sözlü bir izin çıkmıştır. Onlara göre bunun ispatı, Hildegard'ın *Scivias* adlı eserini bitirdiğinde 1151 yılında papadan mektup aracılığı ile bir onay yazısı talep etmesidir. 1147'de Trier'de

34Beuys, a.g.e., s. 90 vd.

35Schipperges, a.g.e., s. 13

36Beuys, a.g.e., s. 122

37a.g.e., s. 123

38Schipperges, a.g.e., s. 14

39Hildegard von Bingen, Werke, Band III, a.g.e., s. 24

bir onay yazısı çıktıysa niçin 1151'de tekrar istesin?⁴⁰ Zira papadan alınan sözlü bir onay, çalışmalarına devam edebilmesi için yeterlidir.

Sponheimli Jutta'nın ölümünden sonra, Hildegard'ın yönettiği manastırda uyguladığı yenilikler,⁴¹ manastır toplulukları tarafından ağır eleştirilere maruz kalır. Hildegard, Aziz Benedictus Nizamnamesi'ni harfiyen uygulayan ve hatta bazı konularda aşırıya kaçan Jutta'dan çok farklı olarak, manastırda geleneklere aykırı bir gündelik hayat yaşanmasına öncülük eder. Manastırdaki uygulamaları da adeta Jutta'yı protesto eder gibi icra eder.⁴² Örneğin manastıra sadece soylu ailelerin kızlarını rahibe adayları olarak kabul etmesi, Andernach'ta bulunan Marien Manastırı'nın başrahibesi, gelenekçi Tenxwind'i rahatsız eder. Tenxwind, aynı zamanda manastırdaki yeni uygulamalara da karşı çıkar. Hildegard ile Tenxwind arasındaki mektuplaşmalar, muhtemelen 1148-1150 yılları arasında⁴³, Trier Konsili'nden sonra geçmiş olmalıdır. Çünkü Tenxwind, mektubunda Hildegard'ın topluma mal olan kişiliğine dikkat çekerek, çevrede dolaşan dedikodulardan bahsetmektedir. Mektubunda, rahibelerinin mezmurları kilisede başları açık okudukları, kutsal günlerde beyaz ipek işlemeli, yere kadar uzanan şallar giydikleri, başlarında altın süslemeli ve sembolik figürlerle bezenmiş taşlar taşıdıkları ve bu yetmez gibi parmaklarına altın yüzükler taktıkları haberlerinin duyulduğunu söyler. Tenxwind, aziz babaları Benedictus'un nizamnamesinde rahibelere serbestlik getiren böyle kuralların olmadığını hatırlatır⁴⁴. Tenxwind, tehditkâr ve bir o kadar da diplomatik üslupla yazdığı mektubunu, giyim kuşam konusunda olduğu gibi, soylu ve varlıklı olmayan rahibe adaylarının manastıra alınmaması hususundaki eleştirilerini Kutsal Kitap'tan alıntılarla destekler. Marien Manastırı'nın başrahibesi, "cepheden" saldırarak, Tanrı'dan esin alan Disibodenberg Manastırı Başrahibesi'nin güvenilirliğini sorgular ve Hildegard'ı zayıf tarafından vurduğunu düşünür.⁴⁵

40Beuys, a.g.e., s. 125

41"*re-formare*": Aslına dönüş, başlangıçtaki duruma uygun biçim ve formda yeniden oluşturma anlamına gelir. Teolojik bağlamda Orta Çağ reformları yeni akımları reddedip erken Hıristiyanlığın gelenek ve ilkelerine geri dönüşüdür.

42Horst, a.g.e., s. 66,67

43Maddocks, a.g.e., s. 79

44Maddocks, a.g.e., s. 28, 29

45Beuys, a.g.e., s. 155, 156

Hildegard ise Tenxwind'in eleştirilerini ustaca ve sade bir üslupla yanıtlar. Orta Çağ'ın bu dönemlerinde, kişisel odalar olmadığı gibi mektuplar da kişisel değildi. Mektuplaşma aracılığıyla irtibat kurmak 12. yüzyılda daha yeni başlarken, birbirinden uzak yaşayan insanların çoğunun iletişimleri sözlü idi. Hildegard'ın çağında, gelen mektuplar topluca okunurdu. Hildegard, bu durumu kullanır ve mektubunu bilinçli bir şekilde “Hayat Kaynağı'nın sözleri” ifadesi ile başlatır ve “Hayat Işığı'nın sözleridir, ölümlü bir insanın değil.” ifadesi ile bitirir. Bu mektupta Tenxwind'e hitaben yazılmış bir satır yoktur. Böylece Hildegard onu muhatap almaz; çünkü o, "Tanrı'nın trombonu"⁴⁶dur, Tanrı'dan gelen rüyetlerle aldığı sözcüklere aracılık eden “tükenmeyen bir ışık”tır.⁴⁷Manastırındaki rahibelere yöneltilen suçlamalara karşı ise, onların cennet bahçesinde oldukları kadar masum ve saf olduklarını söyler ve saçlarını örtmeleriyle ilgili zorunlu bir emir olmadığını ifade eder. Hildegard, kadınları evliler, dullar ve bakireler olarak ayırır ve Kutsal Kitap'ta saçlarını örtme emrinin sadece evli kadınlar için geçerli olduğunu dile getirir.⁴⁸ Rahibe kabulünde ayrımcılık yaptığına dair suçlamalara karşı ise, Tanrı gökyüzünde nasıl melekler, başmelekler, kerubiler, serafklar arasında bir hiyerarşi oluşturduysa, yeryüzünde de insanlar arasında mutlak bir hiyerarşinin gerekli olduğunu ifade eder.⁴⁹ Hildegard, beyaz ipek işlemeli ve yere kadar uzanan şallardan, süslü taçlar ve altın yüzüklerden bahsetmeye tenezzül bile etmez.⁵⁰ Hildegard'ın bu suçlamalara karşı getirdiği açıklamalar, yazımı yeni biten rüyetlerini bir araya getiren *Scivias* adlı kitabı ile tamamen örtüşmektedir. Hildegard, insanları dört gruba ayırır: Soylular, aristokratlar; hizmetçiler ve esaret altındaki çiftçiler. Yönetime sadece ilk iki grup gelebilir.⁵¹ Hildegard'ın Tenxwind'e verdiği bu cevaplar, aslında ona hitaben yazılmış bir mektup olmadan da sadece *Scivias* adlı eserini göndererek ifade edilebilirdi.

Yukarda özetlediğimiz anlaşmazlığın ilk bakışta sadece iki kadın arasında geçen bir olay olduğunu düşünmek çok eksik ve basit kalır. Problemin giyim-kuşam, ziyet eşyası gibi biçimsel ayrıntılardan kaynaklandığını düşünmekten ziyade, bu

46Schipperges, a.g.e., s. 7

47Beuys, a.g.e., s. 160

48a.g.e., s. 158

49Hildegard von Bingen, *Wisse die Wege, Liber Scivias, Hildegard von Bingen Werke C. I*, Çev. Mechthild Heieck, Rudesheim/Eibingen, Abtei St. Hildegard, Beuroner Kunstverlag, 2013, s. 92-95

50Beuys, a.g.e., s. 158

51a.g.e., s. 161

tartışmanın köklerini daha derinlerde aramak gereklidir. Aslında Hildegard, doğumundan kısa süre önce başlamış olan ve Cluny Manastırı tarafından başı çekilen kilise mensuplarına radikal kısıtlamalar dayatan “Öze Dönüş” (Reform) adında, kilise tarihinin önemli hareketlerinden birine tek başına karşı koymaya çalışmaktadır.⁵² Çünkü Hildegard, bağlı olduğu Benedikten manastır hayatında, dünyaya ve insana iyimser bakış açısını yansıtan; yaratıklarına merhamet ve sevgiyle bağlı olan bir Tanrı fikrine hakim olmasının gerekliliğini savunur.⁵³ Ayrıca Hildegard'ın insanı merkeze alan evren anlayışına katılmak, Tenxwind'e ve temsil ettiği konventlerin değerlerine büyük ölçüde ters düşer. Hildegard'ı kendisinden önce gelenlerden ayıran temel unsurlar şunlardır: Tanrı'nın sonsuz merhametli olduğuna inanması, onun en önemli yarattığı olan ideal insanı savunması ve insana birey olarak üstün bir değer atfetmesi.⁵⁴ Hildegard, Tanrı sevgisinin bu dünyada kendine eziyet etmeden yaşanabilir olduğuna inanır.⁵⁵

1.1.3. Bingenli Hildegard'ın Kendi Manastırını Kurması

Papa III. Eugenius'un Hildegard'a rüyetlerini yazma iznini sözlü onayından sonra, Hildegard'ın ünü her tarafa dağılır. Artık ondan tavsiyeler almak isteyen insanların ve kızlarının rahibe olmaları için manastırına vermek isteyen soylu ailelerin sayısı gittikçe artar. Yavaş yavaş Disibodenberg Manastırı küçük gelmeye başlar ve Hildegard, bu sefer rüyetinde başka bir yere taşınma talimatı alır. Vizyonuna göre yeni manastır Nahe Nehri'nin sol tarafında, Rhein Nehri'ne aktığı yerde olmalıydı. Bu gördüğü yer, adını kendini Tanrı'ya adayan Rupert'ten alan Rupertsberg tepesindeydi.⁵⁶ Rupertsberg stratejik olarak akıllıca seçilen bir yerdi, hemen alt tarafta Orta Çağ'da önemli bir ticaret merkezi olan Bingen şehri vardı. İssiz ve saklı bir tepede bulunan Disibodenberg'e zıt olarak dünyada olanı biteni öğrenmek için çok uygun bir yerdi.

52a.g.e., s. 164

53Maddocks, a.g.e., s. 85

54Horst, a.g.e., s. 175

55Beuys, a.g.e., s. 163

56Hildegard von Bingen, Werke, C. III, a.g.e., s. 25

Başrahip Kuno, beklendiği gibi onu bırakmak istemedi. Hildegard'ı görmek, ona danışmak için; ruhani sebeplerden ve hac niyeti ile gelip manastıra şöhret ve itibar kazandıran misafirler kesilecek ve soylu ailelerin kızları olan rahibelerin önemli ölçüdeki hibelerini geri vermek çok büyük bir kayıp oluşturacaktı. Fakat Hildegard kararlıydı ve yardımcısı Rahibe Richardis'in Stadel kontunun eşi olan annesinden destek istedi. Bu hanım, Mainz'ın psikoposu ile konuştu ve 1150 yılında Kuno'dan Hildegard'a 18 rahibeleri⁵⁷ ve sadık yardımcısı, sekreteri Rahip Volmar ile birlikte taşınma izni verilmesini sağladı.⁵⁸ Hildegard'a yeni manastırını kurma çabalarında destek verenler arasında İmparator Friedrich Barbarossa'nın üvey kardeşi, Kral III. Konrad'ın kız kardeşi, Mainz Başpsikoposu, soylu aileler ve kendi ailesi de vardır.⁵⁹ Başrahip Kuno, rahibelerin peşini bırakmaz ve Rupertsberg'in yönetiminde söz sahibi olmak ister, fakat Hildegard bu konuda olağan üstü çaba sarf eder ve Başpsikopos Heinrich'in yardımı ile yeni kurduğu manastırını doğrudan Mainz Başpsikoposu'na bağlamayı başarır. Rahibelerin taşınmasından sonra devam eden manastırın inşaatı tamamlanır ve 1151 yılının 1 Mayıs'ında ilk ayın Mainz Başpsikoposu tarafından yapılır.⁶⁰

Nihayet 1152 yılında Hildegard uzun zamandır beklediği, Papa III. Eugenius tarafından yazılmış bir mektup alır. Papa, Tanrı sevgisi ile yanan ve yüce Tanrı tarafından işaret edilen bu sevgili kızının, esinlendiklerini Hıristiyanlarla ve tüm insanlıkla paylaşmasını gerekli gördüğünü yazar mektubunda. Bu teyit Hildegard için “açık bir çektir”.⁶¹

Rupertsberg'e taşınan Hildegard'ın eski manastırı ile olan sorunları bitmez. 1154 yılında Rupertsberg hala resmi olarak Disibodenberg'e bağlıdır. Başrahip Kuno yeni manastırına taşınan Hildegard ve kız kardeşlerine eski manastıra kapandıkları zaman verdikleri hibeleri geri vermeyi reddeder. Hildegard hibelerin büyük bölümünden vazgeçerek sorunu çözer ve bundan sonra direkt Mainz Başpsikoposu denetimine geçer. Bu arada değişmiş olan Mainz Başpsikoposu tarafından çıkarılan

57a.g.e., s. 26

58Beuys, a.g.e., s. 149-150

59a.g.e., s. 154

60Maddocks, a.g.e., s. 95

61Beuys, a.g.e., s. 124

iki vesika, Rupertsberg manastırını Disibodenberg manastırından ayırır. Manastırın yeni ve tek koruyucusu Mainz Başpsikoposu dur.⁶²

Hildegard, aynı yılda, yine her önemli olayda olduğu gibi çok şiddetli hastalanır.⁶³ Bu sefer rüyetinde “yaşamsal ışık” ona “Ey Kartal, bilgilerinle niçin uyuyorsun? Kararsızlığını bırak ve kalk... Evet Bakire, kalk!”⁶⁴ der. Başta seyahate çıkmamak için direnir, çünkü atmışlı yaşlarında olan Hildegard için o dönemde bir kadının vaaz vermesi ve üstelik başka şehirlere gitmesi neredeyse imkansızdı. Ama Hildegard, rüyetinde gördüğü talimata boyun eğer ve Mainz'dan doğru Main Nehri üzerinden Wertheim, Würzburg, Kitzingen, Ebrach ve Bamberg'e gider.⁶⁵ Seyahati boyunca Tanrının sözlerini anlatır ve insanlara umut verir, fakat gerektiği yerde ruhban sınıfını doğru yoldan ayırdıklarını düşündüğünde ağır sözlerle eleştirmeyi kendine görev bilir.⁶⁶ Hiç bir kronikte Hildegard'ın ziyaret ettiği şehirlerde bulunduğu dair bir ipucu bulunmasada, vaazlarına katılan başrahiplerin, başrahibelerin veya kilise büyüklerinin Hildegard'ın ziyaretine atıfta bulunan ve vaazlarının kopyasının istendiği mektupları mevcuttur. Bu mektuplar sayesinde seyahatleri kanıtlıdır.⁶⁷

1.1.4. Önemli İnsanlarla Yaptığı Mektuplaşmalar ve Görüşmeler

Sekreteri ve sadık yoldaşı Rahip Volmar daha Hildegard yaşarken mektuplarının kataloglama ve çoğaltma görevini alır.⁶⁸ Tanrı'nın sesi olması nedeni ile Hildegard'ın ünü yayılır ve ondan tavsiye isteyenlerin sayısı gittikçe artar. Cevapladığı her mektupta, sorulan konu ile ilgili rüyetlerinden birinden bahsetmeye ve Tanrı'ya dayanmaya özen gösterir. Mektuplarında mektup sahibini teselli eder, gerektiğinde uyarır ve yararlı tavsiyelerde bulunur.⁶⁹ Aynı zamanda teolojik kitaplarında olduğu gibi mektuplarında dayandığı sözlerin kendi sözleri olmadığını,

62a.g.e., s. 265

63Hildegard von Bingen, Werke, C. III, a.g.e., s. 42

64a.g.e., s. 43

65Gronau, s. 250

66a.g.e., s. 252

67Beuys, a.g.e., s. 284

68Schipperges, a.g.e., s. 16

69Beuys, a.g.e., s 212

yalnızca rüyetler vasıtası ile doğru cevapları aktardığını önemle belirtir. Hildegard sadece “eğitimsiz bir kadın ve sözcü görevi olan boş bir kap”tır. O, rüyetlerini “kelimeleri ağızına yerleştiren bir ışık vasıtası ile” alır.⁷⁰

Mektuplarının çoğu orijinal halinde kalmamıştır ve muhtemelen pek çoğu Hildegard'ın lehine değiştirilmiştir, fakat kendi yazdığı mektupları genelde değiştirilmediği düşünülebilir.⁷¹ Hildegard'ın yaşadığı çağın önde gelen insanları ile mektuplaştığını biliyoruz. Bunlardan çağdaşı İmparator Friedrich Barbarossa ile olan ilgi çekicidir. Hildegard onu “ışığın sözleri” ile sert cümleler yazarak uyarır, hatta tavsiyelerine kulak asmazsa, “Bunu dinle, ey Kral, yoksa kılıcımla seni delip geçerim.” gibi tehdit dolu sözlerle cezalandırılacağını söyler.⁷² Hildegard Friedrich Barbarossa ile şahsi olarak da tanışır. Barbarossa onu 1154 yılında Ren Nehri'nin kıyısında bulunan Ingelheim'a çağırır ve bu buluşmadan bir mektubunda bahseder.⁷³

Mektuplarla belgelenen ikinci seyahati 1160 yılında Mosel Nehri boyunca Trier üzerinden Metz şehrinden devam ederek Strasburg'da biter. Bir yıl sonra üçüncü seyahatinde Ren Nehri'ni takiben Köln'e gider. Burada yine ruhban sınıfına bölgelerindeki uygunsuz durumları açıkça gösterir, kendilerini düzeltmeleri için onları uyarır ve ahlaksız hayatlarına son vermelerini ister.⁷⁴

1165 yılında Hildegard Rupertsberg Manastırı'na kardeş bir manastır kurmak için bir Eibingen Manastırı Hildegard'ın konventine dahil olur. Ren Nehri'nin karşı tarafında bulunan Eibingen Manastırı 1148'de bir soylu tarafından inşa ettirilmiştir, fakat iç huzursuzlukları nedeniyle keşişleri tarafından terk edilmiştir.⁷⁵

Hildegard dördüncü seyahatini iki yıl sonra, 1170 yılında yapar. Bu sefer Schwaben bölgesinden geçerek Maulbronn ve Hirsau'a gider, oradan Tuna Nehri'nin kıyısında bulunan Zwiefalten şehrinde son seyahatini bitirir.⁷⁶

70Gerhard Wehr, **Die Mystikerin Hildegard von Bingen**, Wiesbaden, Matrix Verlag, 2012, s. 85 vd.

71Beuys, a.g.e., s. 209

72Wehr, a.g.e., s. 105 vd.

73Beuys a.g.e., s. 224

74Gronau, a.g.e., s. 253

75Horst, a.g.e., s.166

76Beuys a.g.e., s. 316

Hildegard'ın yaşamöyküsünde ayrıntılı bir şekilde anlatılan bir şeytan çıkarma (egzorsizm) vakası da bulunuyor.⁷⁷ Köln bölgesinde bulunan Benedikten Manastırı'nın rahiplerinin yardım edemediği asil bir ailenin mensubu olan bir hanımefendiyi, Hildegard ve rahibeleri kurtarırlar ve ona manastırlarında kucak açarlar.⁷⁸

1.1.5. Son Yılları

1174 yılında, uzun yıllardır yoldaşı olan Hildegard'ın oğlum diye andığı Rahip Volmar ölür. Fakat Disbodenberg Manastırı'nın başrahibi Hildegard'a Volmar'ın görevlerini üstlenmesi için başka rahip göndermez. Bunun üzerine 1175 yılında Hildegard; Köln St. Andreas Manastırı Başrahip Yardımcısı, aynı zamanda yeğeni⁷⁹ olan Wezelin aracılığı ile Papadan yardım ister. Böylece Disbodenberg Başrahibi, Hildegard'ın yaşamöyküsünü (*Vita sanctae Hildegardis*) kaleme almaya başlayan Rahip Gottfried'i göndermek zorunda kalır. İki yıl sonra Gottfried ölür ve Hildegard'ın Mainz Katedrali'nde görevli olan kardeşi Hugo, 1177 yılının başında ona yardımcı olur. Aynı yıl sevgili kardeşi de ölür ve Gemblouxlu rahip Wibert, sekreterliğini üstlenir.⁸⁰

Hildegard'ın ölümünden sonra Echternachlı Rahip Theoderich 1180 ile 1190 yılları arası üç kitaptan oluşan Hildegard'ın yaşamöyküsünü yazar.⁸¹ Theoderich, Hildegard'ın hayatını kaleme almak için üç kaynaktan yararlanmıştır. Birincisi Hildegard'ın kendi hayatı ile yazdığı bilgiler ve rüyetlerinden oluşur; ikinci kaynak Rahip Disbodenbergli Gottfried tarafından, muhtemelen 1174-1176 arası başlanan biyografideki bilgilerdir; üçüncü kaynak ise parçalar halinde olan Gemblouxlu Wiberten tarafından aktarılan bilgilerdir.⁸²

1178 yılında Rupertsberg Manastırı'na ayin yapma yasağı gelir.Çünkü rahibeler; aforoz edilmiş, fakat ölmeden önce günah çıkararak bir papaz tarafından kiliseye geri alınan bir aristokratı, kutsanmış toprakla bahçelerine gömerler.

77Hildegard von Bingen, Werke, C. III, a.g.e., s. 59-67

78Beuys, a.g.e., s. 309 vd.

79Horst, a.g.e., s. 188

80a.g.e., s. 194

81a.g.e., s. 229

82Hildegard von Bingen, Werke, C. III, a.g.e., s. 11-14

Hildegard ile Mainz'daki ruhbanlar arasındaki anlaşmazlıkları ertesine yıla kadar sürer. Roma'da bulunan Mainz Psikoposu, Hildegard'tan durumu açıklayan bir mektup aldıktan sonra yasağı (*Interdikt*) kaldırır ve Rupertsberg'de çanlar yine çalar, ayinler yine yapılır.⁸³

Hildegard, aynı yılda Manastır Rupertsberg'de tam olarak “seksen iki yaşında, 17 Eylül 1179'da bu dünyadan göçerek gökyüzündeki eşine kavuşur.”⁸⁴

Ölümünden kısa bir süre sonra Hildegard'ın bir azize olarak tanınması için manastırdaki kız kardeşleri girişimlerde bulunurlar fakat sonuç olumsuzdur. Nihayet, dokuz asır sonra, 7 Ekim 2012 tarihinde, Papa Benedict XVI tarafından Kilise'nin Hekimi seçilmiştir.⁸⁵

1.2.ESERLERİ

1.2.1. Okuma Yazma Becerisi

Hildegard'ın uzun yaşamında kendini eksik hissettiği tek şey, çağının eğitimli her bireyi gibi kusursuz Latince okuma ve yazma yetisinden yoksun olmasıdır. Okuma yeteneğini koroda yıllarca mezmur söyleme ve dua tekrarları sayesinde kendi kendine geliştirmiştir.⁸⁶ Fakat Latince yazma yeteneğinde gelişimi eksik kalmıştır. Metinlerde yaptığı dil bilgisi hataları; ifade bozukluklarına ve anlam kaymalarına neden oluyordu. Bu durumda Hildegard ilk yapıtında Rahip Volmar ve genç kız kardeşi Rahibe Richardis'den, daha sonra Rahip Wiebert'den yardım aldı. Hildegard, balmumu yazı tahtasına yazdıktan sonra metin, yardımcıları tarafından kopyalanıyordu. Metinlerin dilbilgisi hataları düzeltildikten sonra, Hildegard anlam

83Horst, a.g.e., s. 200-203

84Adelgündis Führgötter, **Das Leben der heiligen Hildegard**, Patmos Verlag, 1968, s. 131

85Hildegard von Bingen Werke, C. III, a.g.e., s. 100

86Horst, a.g.e., s. 24

okumaları yapıyor ve daha sonra metinler yine onun gözetimi altında parşömen üzerine temize çekiliyordu.⁸⁷

1.2.2. İlk Eseri *Scivias*

Daha önce belirttiğimiz gibi Hildegard'ın ilk yapıtı *Scivias (scivias Domini-Tanrının Yollarını bil)*'dir. Üç ana bölüme ayrılmış olan kitapta; ilk bölümde 6, ikinci bölümde 7 ve üçüncü bölümde 13 olmak üzere toplam 26 rüyet anlatılır. Her bölümde rüyetlere geçilmeden giriş olarak Hildegard'ın ağzından “yüce bir varlık” hakkında ayrıntılı tasvirler yer alır. *Scivias*'ta Eski ve Yeni Ahit'ten alıntılar ve göndermeler bulunur. Girişten sonra rüyetlerine geçiş yapılır. Buyurgan bir üslupla, zaman zaman emir kipiyle, Eski Ahit'teki peygamberler gibi “Ve ben gördüm (ki)”, “Ve ben, duydum (ki)” ifadelerini kullanmasıyla, gördükleriyle ve duyduklarıyla Tanrı'ya aracılık etmeye başlar. Yapıtının ilk bölümü “Yaratılış” ile ilgilidir. Çarpıcı ve ilgi çeken konulardan bazıları şöyledir: “Aralarında akrabalık ilişkisi olanların evlenmesi neden sakıncalıdır?⁸⁸”, “Ne bir erkek kadın kıyafeti giyebilir, nede bir kadın erkek kıyafeti giyer.”⁸⁹. İkinci kitabın ana konusu, İsa Mesih ve Kutsal Üçlü Birlik’e (Baba, oğul ve Kutsal Ruh) dayanır. Son kitapta, ilk iki kitapta anlatılanların bir değerlendirilmesi yapılır. Hildegard son kitabın ikinci rüyetinin üçüncü bölümünde, kendisinin konuşmayı bilmeyen ve Tanrı tarafından aracı kılınan birisi olduğunu, o zamana dek “(Kutsal) Kitaplarda saklı olan sırları ve mistikleri” açıkladığını söyler. Hildegard, bu “peygamberlik” görevinin kendisine verilmesinin sebebini Katolik halkının “sallanmaya”, Evangelik halkının da “topallamaya” başlamasıyla, ayrıca kutsal kitapların “hayat yemeklerinin tadını tuzunu kaybetmesiyle” açıklıyor. Bu durumu “bir insanın önce kendine kil hazırlayıp sonra o kile şekiller vermesiyle” kıyaslıyor.⁹⁰

Hildegard, insanların manevi dengeyi bulması için rüyetlerini kaleme aldıktan sonra dur durak bilmedi ve belki de hayatı boyunca sorduğu sorular için cevaplar yazmaya başladı. O sorulardan bazıları şunlardı: Tanrı, kadına erkeğe niçin beş duyu

⁸⁷Beuys, a.g.e., s. 127

⁸⁸Hildegard von Bingen, C. I, s. 22

⁸⁹a.g.e., s. 250

⁹⁰Hildegard von Bingen, C. I, s. 493

verdi? İnsana akıl vermesinin sebebi düşünmesi, çıkarımlar yapması için miydi? Önceki nesillerden gelen bilgiyi yazılı veya sözlü aktarımlarla algılayıp kontrol etme, hatta düzeltme yeteneğini niçin verdi? Bunların oldukça cesur sorular olduklarını, Hildegard'ın yaşadığı çağdaki ifade özgürlüğünün genel durumundan anlayabiliyoruz. O zamana dek, Aziz Augustinus'un katı bir şekilde takip edilen resmi doktrinine göre, yalnızca kilise büyüklerine sorular sorulabiliyordu ve bu soruların konusu sonsuz kurutulmuş ermenin (cennete gitmenin) yolunu aramakla sınırlıydı.⁹¹Fakat bu kural, 11. yüzyılın sonuna doğru, Fransa'nın Normandiya bölgesinde bulunan Bec Manastırı'nın İtalyan başrahibi Anselm ve rahipleri tarafından sorgulandı.

Anselm'in rahipleri, Başrahip'ten Kutsal Yazıları insan otoritesine bağlamadan, yalnızca akıl açısından açıklamasını istediler. Anselm'e, Paris'te bulunan ve sorgulamayı bilimin ilkesi yapan Peter Abälard da katıldı. İyimserlikle başka kıyılara açılan bu yeni ekolün teologlarının hiçbiri, diyalektiği kullanarak Tanrı'nın her şeyi kontrol ettiği inancına zarar vermek istemedi. Bu yeni projenin amacı, inancı güçlendirmektir.⁹² Tabi ki bütün bunlar, bazı çevrelerce acımasızca eleştirildiler. Bu eleştirilenlerin en başında gelenlerden biri, reformcu Clairvauxlu Bernhard'dı.⁹³

Chartres Katedrali Okulu'nda, Conchesli Wilhelm çevresine, benzer düşüncelere sahip bir araştırmacı grubu toplandı.⁹⁴ Platon'un, doğada bulunan her şeyin bir nedenden kaynaklandığı ve sonsuz nedensellik zincirinin bir parçası olduğu inancı, teologları yeni temel sorulara yöneltti. Bu cesur öncüler, teoloji ve bilimin kendi işleyiş yasalarına uyduğunu söylemeye cesaret ettiler.⁹⁵ Hildegard, daha sonra yazdığı *Liber subtilitatum diversarum naturarum creaturarum* isimli doğa kitabıyla bu akıma dahil olduğunu gösterir.

91 Jacques le Goff, **Orta Çağ'da entelektüeller**, Cev. Mehmet Ali Kılıçbay, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017, s. 17,18

92 Beuys, a.g.e., s. 237

93 Maddocks, a.g.e., s.

94 Beuys, a.g.e., s. 238

95 Le Goff, a.g.e., s. 66

1.2.3. Hildegard'ın Doğa Kitabı *Liber Subtilitatum Diversarum Naturarum Creaturarum*

Hildegard rüyetlerini ele alan eserlerinde “tanrısal esinlere” dayandığı gibi, doğa bilimleri, hekimlik sanatı ve evrenin algılanması üzerine olan yapıtlarında bir kaynağa dayanmayı gerek görmez. Hildegard 1151 ile 1158⁹⁶ yılları arası doğa ve insan vücudu üzerine kaleme aldığı *Liber subtilitatum diversarum naturarum creaturarum* (Doğaların Değişik Yaratılıştaki İnce Nitelikler Kitabı) adındaki eserini yazar. Bu kitap 13. yüzyılda, *Physica* ve *Causae et Curae* (Hastalıkların Sebepleri ve Tedavileri) başlıkları altında iki kitaba ayrılır.⁹⁷ Hildegard *Physica*'da bitkileri, elementleri, hayvanları ve taşları ayrıntılı bir biçimde ele alır. *Causae et Curae* ise, evrenin yaratılışından itibaren insanla dünyanın fizyolojisini ve patolojisini açıklamasının yanında; hayret verici, aynı zamanda somut bir şekilde üreme dersi de verir.

1.2.4. Üçüncü Kitabı *Liber Vitae Meritorum*

Vaaz seyahatleri Hildegard'ı yazma işlerini devam etmesini engellemez ve 1158 yılında ikinci rüyetler eseri olan *Liber vitae meritorum* (Hayat Kazançları Kitabı) ile başlar. Bu eserinde “erdem ve kusur” arasında geçen diyaloglarla evrensel sorumluluğu olan insanı anlatır. 1163 yılında, Hildegard 65 yaşında iken ve Mainz şehrine yaptığı seyahati yanı sıra ikinci rüyet yazması bitişinden hemen sonra üçüncü rüyet yazması, *Liber divinatorum operum*'u (Tanrısal İşlerin Kitabı) mum tahtasına yazmaya başlar.⁹⁸ Hildegard'ın 1173 yılında tamamladığı en olgun eseri olan bu yazma, evrenin merkezine yerleştirdiği insanın yaratılış hikayesini açıklar ve aynı zamanda yerine getirmesi gereken sorumluluklara ayrıntılı biçimde vurgular. Bu sorumluluklar birbiriyle bağlantılı olan beden ve ruh, dünya ve kilise, doğa ve merhameti içerir.⁹⁹

1.2.5. Mektuplaşmaları

⁹⁶Yaygın inanın aksine Hildegard uzmanı Heinrich Schipperges metinlerin 1150-1160 yılları arasında yazıldığını düşünür: bkz. Schipperges, s. 64

⁹⁷Schipperges, a.g.e., s. 64

⁹⁸Beuys, a.g.e., s. 302 vd.

⁹⁹Schipperges, a.g.e., s. 10

Hildegard'ın yazarlık çalışmaları arasına mektuplaşmalarını da almak gerekir. Tanrı sözleri mektuplarında da yer alır ve o zamanki Avrupa'yı neredeyse tüm olarak kapsar. Yazışmaları Paris, Utrecht, Stade, Halbersstadt, Prag, Salzburg, Konstanz, Lausanne, Clairvaux ve Köln bölgesinde bulunan Trier ve Mainz şehirleriarası dağılır. Yazıştığı kişiler arasında papalar (III. Eugenius, IV. Anastasius, IV. Hadrianus ve III. Alexander); Trier, Mainz, Köln ve Salzburg başpsikoposları; Kral Friedrich Barbarossa, III. Kral Konrad, İngiltere II. Kralı Heinrich ve eşi Eleonore, Sulzbach'lı Kontes Bertha ve Konstantin Kralı; psikoposlar, dükler, başrahipler ve başrahibeler, papazlar ve tabi ki halktan insanlar vardır.¹⁰⁰

1.2.6. Besteleri

Bingenli Hildegard'ın önemli çalışmalarından biride besteleridir. Nota eğitimi almayan¹⁰¹ Hildegard, 1157-1158 yıllarında yaklaşık 80 parçadan oluşan *Symphonia harmonia caelestium revelationum* (Tanrısal Vahiyler Harmonik Senfonisi) başlığı altında topladığı vokal eserlerini bestelemiştir.¹⁰²Kendisini “tanrısal sesin trombonu”¹⁰³ olarak tanımlayan Hildegard, tanrısal uyumun ve insanoğlunun iç ahenginin ifadesi olarak kullandığı bu senfoniler altında derlenen eserleri, çeşitli Hristiyan dini müziği formlarından oluşturur.¹⁰⁴ Rüyetlerini anlattığı üç bölümden oluşan ilk kitabı *Scivias*'in son bölümünde yer alan “azizlere övgüler”¹⁰⁵ başlıklı metinden hareketle tarihin ilk müzikli draması olan, *Ordo virtutum*'u da bestelemiştir.

100a.g.e., s.19

101 Beuys, a.g.e., s. 278

102Schipperges, a.g.e., s. 22,23

103a.g.e., s. 23

104 Beuys, a.g.e., s. 275

105Hildegard von Bingen, Scivias, C. I, a.g.e., s. 516-530

İKİNCİ BÖLÜM

2. *PHYSICA* ADLI DOĞA KİTABI

2.1. *PHYSICA*

Physica, Bingenli Hildegard'ın 1151-1158 yılları arasında ¹ Rupertsberg Manastırı'nda yazdığı doğa bilimleri konulu esere 16. yüzyılda verilen addır.²

2.1.1. *Physica*'nın Konusu ve İçeriği

Hildegard *Causae et curae*'de olduğu gibi *Physica* eserinde de doğa bilgilerinin yanı sıra kendisinden önce ve sonrasında Hristiyan nesillerde var olan sihirli uygulamalardan bahsediyor. Aktarılan doğa kitaplarının kopyası yazılırken yazarların orijinal metne düşüncesizce ilaveler ve kesmeler yaptıkları tartışmasızdır.³ Bu yüzden sihirli konuların ne kadarının Hildegard'a ait olduğunu tam olarak kestiremeyiz. Hildegard'ın doğa eserlerinin kopyasını yazan kişilerin, onun doğa anlayışını koruma gibi bir telaşlarının olmadığını düşünebiliriz. Tercih ettikleri; Hildegard'ın açıkladığı, insan için pratik çözümlerden yararlanmaktı. Muhtemelen bu yüzden sihirli uygulamalar ve formüller ilave edilmiştir.⁴

Dokuz bölümden oluşan ve "kitap" olarak adlandırılan *Physica*'da, Orta Çağ'a özgü olan bütünlüğe ulaşma çabası açıkça belli olur. Aslında bu özellik, ansiklopedilerde daha karakteristiktir; Hildegard diğer kitaplarında bulunan antropoloji ve ilmihal (kateşizm) konularını bu eserinde tamamen dışarıda bırakır ve sadece dünyevi konuları ele alır. Hildegard'ın bu eseri sadece tıbbi açıdan yazmayı hedeflediği açıkça ortadadır. Böylece *Physica*, Orta Çağ'da yazılan ansiklopediler arasında özel bir konumdadır. Çünkü Hildegard'ın amacı, Hristiyanlıktaki kurtuluş öyküsünü ruhani anlamda açıklamak değildir. O, doğa bilgisini daha ziyade

¹Çoğu araştırmacı, eserin 1151-1158 yılları arasında, Schipperges ise 1150-1160 yılları arasında yazıldığını düşünmektedir. (bkz. Schipperges, a.g.e., s. 11)

²Hildegard von Bingen, **Physica, Liber subtilitatum diversarum naturarum creaturarum**, Textkritische Ausgabe, Herausgegeben von Reiner Hildebrandt und Thomas Gloning, Band 3, Kommentiertes Register der deutschen Wörter, Reiner Hildebrandt, Walter de Gruyter GmbH, 2014, s. 1

³Beuys, a.g.e., s. 240

⁴a.g.e., s. 241

sağaltımda kullanmayı hedefler.⁵ Burada sağaltım terimi üzerine durmak önemlidir; çünkü Hildegard insanı tek başına almak yerine, bir bütün halinde evrenin bir parçası olarak görür. Bu nedenle *Physica*'nın günümüzdeki anlamda sadece tıbbi tedavi kaynağı olarak algılanması yanlıştır.⁶ Kaldı ki onun tavsiye ettiği bazı ilaç karışımlarının gerçekten etkili olup olmadığı bilinmemektedir. Örneğin Hildegard, dokuzuncu kitapta solucanların hava almayan bir kapta öldürülerek veya kurutulularak tedavide kullanılmasını önerir.⁷

Eser, rahatsızlıkların tedavisinin yanı sıra şikayetlere karşı önlemler ve bilhassa dengeli beslenme amacı ile yazılmıştır. *Physica*, Hildegard'ın teolojik metinleri ve antropolojik bakış açısının öne çıktığı *Causae et curae*'ya nazaran bütünleyici pratik tedaviler için bir başvuru eseridir.⁸

2.1.2. *Physica*'nın bölümleri

Physica, aynı tarzda ama birbirinden çok farklı hacimde dokuz kitaptan oluşur. Birinci kitap, sağaltım ve bahçe bitkilerinin yanı sıra tahıllar, sebzeler, çiçekler, çimenler, mantarlar, temel gıdalar; bunların yanında bal, şeker, tere yağı, tuz ve süt gibi çeşniler içerir. Ayrıca Hildegard'ın bitkileri ele alan birinci kitapta kükürt ve ziftten bahsetmesi ilginçtir. Bu kitap, 217 başlık ile tüm *Physica*'nın yaklaşık üçte birini kapsar. Geriye kalan sekiz kitap üçte ikisine karşı gelir.

Kitapta bitkilerden sonra elementlere geçilir. Burada hemen dört element akla gelmektedir, fakat Hildegard ateşten bahsetmez. Hava elementini kısaca açıklarken, suyu ve toprağı 14 başlık altında kendine özgü biçimde anlatır. Daha sonra su elementinin kaynakları olan denizler, göller ve nehirlerden bahseder. Bunlar; Ren, Main, Hildegard'a oldukça uzak olan Tuna, Mosel, Nahe ve Glan nehirleridir.⁹

⁵Hildegard von Bingen, **Physica: Heilsame Schöpfung – Die natürliche Wirkkraft der Dinge, Hildegard von Bingen Werke C. V**, Çev. Ortrun Riha, Rudesheim/Eibingen, Abtei St. Hildegard, Beuroner Kunstverlag, 2012, s. 7, 8

⁶ Schipperges, a.g.e., s. 65

⁷Hildegard von Bingen Werke, C. V, a.g.e., s. 436-437

⁸a.g.e., s. 8

⁹a.g.e., s.176, 177

Topraktan bahsederken ise yeşilimsi bir toprağı, kalamın¹⁰ ve tebeşir (kretesa) taşını ele alır.

Üçüncü kitap, 58 başlıktan oluşur. Hildegard, ağaç ve çalıları anlattığı kısımda, reçinelerden, odun yakıldığı zaman çıkan duman ve yosundan da bahseder.¹¹ Bu bölümdeki bazı başlıklar ilk kitapta da geçmektedir. Örneğin mirra, burada kısaca ele alınırken, bitki ve temel gıdalar hakkındaki birinci kitapta daha uzun ele alınmıştır.¹² Hildegard, bu konuda herhangi bir sebep vermeksizin ve açıklama yapmadan, çeşitli ağaçlara bazı erdemler, kötülükler veya duygular yükler. Tıbbi kullanım için kök, yaprak, meyve, odun, kül ve köklerin etrafını saran toprak tercih edilir. Hildegard, ilginç bir şekilde, şeftali ve incir gibi meyveleri işe yaramaz sayıp bunların zor hazmedildiğini söyler.¹³

Dördüncü kitapta, 26 değerli taş ve başka taşlar hakkında toplam 27 başlık vardır. Bu bölümde taşların yaratılışın ilk zamanlarında oluşan iklimsel aşırılıklardan meydana geldiğini anlatması ilginçtir. Akıl ve duygulara bu bölümde de değinilir ve taşların şeytani güçlere karşı korunma yollarındaki rolü anlatılır.¹⁴

Beşinci kitapta, ringa balığı ve balina gibideniz canlıları da dahil olmak üzere, Hildegard'ın çevresindeki nehirlerde veya uzak denizlerde yaşayan balıklar 36 başlıkta ele alınır. Hildegard, yararlı ve zararlı balıkları yaşadıkları su seviyesine göre; su yüzeyine yakın, orta kısımlarda ve suyun dibinde yaşayanlar olarak üçe ayırır. Hildegard'ın balıkların üremesi konusunda büyülenmiş gibi bahsetmesi ilgi çekicidir.¹⁵ Hildegard'ın balık kitabı bu bölge için Orta Çağ'ın en kapsamlı yazmasıdır. Bu yazılarda büyümlü güçlere, batıl inançlara ve uygulamalara veya etkilere rastlanmıyor. Balığın insan için besinsel yararlarından kısaca bahsederken odak noktası tüm "incelikleriyle" balıkların kendileridir.¹⁶

¹⁰kalamın: mineraloji terimi, doğada az bulunan, güç işlenen, hidratlı doğal çinko silikat,

¹¹Hildegard von Bingen Werke, C. V, a.g.e., s. 243

¹²a.g.e., s. 153, 183

¹³a.g.e., s. 192, 204

¹⁴a.g.e., s. 246, 247

¹⁵a.g.e., s. 187-321

¹⁶Beuys, a.g.e., s. 243

Altıncı kitapta, 75 çeşit kanatlı hayvandan bahsedilir. Orta Çağ'da hayvanları sınıflandırmak için kullanılan sistematiğe¹⁷ göre, bu bölümde bilinen kuşların yanı sıra, arı çeşitleri, uçan böcekler, sinek, çekirge, sivrisinek, yarası ve ipek böceği gibi kanatlı hayvanlar da yer alır. Hildegard, kuşları mecazi anlamda insan aklı ve ruhunabenzetir. Balıklarda olduğu gibi kuşları da üç yaşam alanına ayırır: uçmayan kuşlar, alçak ve yüksek uçan kuşlar.¹⁸

Hildegard, *Physica*'nın yedinci kitabında, 43 başlıkta kara hayvanlarını anlatır. Bu kısımda fil, deve, aslan ve kaplan gibi egzotik hayvanlardan olduğu gibi mitolojideki tekboynuzdan da bahsedilir.¹⁹ Hildegard, insanlar ve hayvanlar arasında bazı psikolojik benzerlikler kurar ve hayvanlara dilek, niyet, istek, bir işe başlama ve bitirme gibi duygu ve davranışlar yükler. Ayrıca hayvanları temiz ve kirli olmak üzere ikiye ayırır. Hildegard, domuzun kirli bir hayvan olduğunu belirtir ve balgamı çoğalttığı gerekçesiyle domuz eti yemeyi uygun bulmaz. Fakat bazı hastalıklarda, yavru domuzun eti, derisi, yağı ve orta yaşta bir domuzun yağlı et suyundan yapılmış merheminin tedavide kullanılmasını önerir.²⁰

Sekizinci kitapta, 18 başlık altında sürüngenler ele alınır. Bu bölümde, tahmin edilebileceği gibi yılanlardan da bahsedilir ve ayrıca solucan, tarantula ve salyangoz da karşımıza çıkar. Bu bölümde aynı zamanda ejderha²¹ ve basilisk²² de anlatılır.

Dokuzuncu ve son kitapta, 9 kıymetli metal ele alınır. Hildegard diğer bölümlere nazaran bu bölümde batıl inançlardan da bahseder. Örneğin çelik, tanrısal güçlere sahiptir ve şeytan ondan kaçır.²³

Physica'nın tümünde yer alan 496 başlık altında, hastalıkları iyileştirmeye yarayanlar olduğu kadar; hastalıklar için önemi olmayan, hatta sağlığa zarar veren veya sadece bilgi aktarma amacı taşıyan terkiplerde vardır.

¹⁷a.g.e., s. 12

¹⁸a.g.e., s. 322, 323

¹⁹a.g.e., s. 383

²⁰a.g.e., s. 403

²¹Hildegard von Bingen Werke, C. V, a.g.e., s. 426

²²a.g.e., s. 434

²³a.g.e., s. 445

Burada vurgulanması gereken bir nokta, Orta Çağ'da botanik, zooloji ve mineraloji alanlarında bizim bugün bildiğimiz türden sınıflandırmaların olmamasıdır. Bu durum bitkilere, taşlara ve hayvanlara verilen isimler için de geçerlidir. Örneğin bazı elyazmalarında balıklara verilen adlar birbirinden çok sapar ve birbirine benzeyen isimler karıştırılmıştır. Aynı durum, kuşların adlandırılmasında da mevcuttur.²⁴

Her başlık aynı şekilde ele alınır. İlk başta tarafsız bir açıklama ile başlanır. Sonra bahsedilen şeyin insan için genel yararı veya zararı açıklanır ve son kısmında pratik kullanımı ile bilgi verilir. Bunlar şikayetlere (Hildegard hem bedende hem de ruhta olan rahatsızlıklar için tedaviler öneriyor) verilen tedavi örnekleridir ve şeklen veya birleşim olarak ele aldığı bitki, taş, hayvan vs. kullanma imkanlarıdır.

2.2. *PHYSICA*'NIN BİRİNCİ KİTABI: BİTKİLER VE TEMEL GİDALAR

2.2.1. Kitabın İçeriği

Hildegard kendine özgü bir tarzla *Physica*'nın birinci kitabında olduğu gibi *Physica'nın tümünde* ve *Causae et Curae*'de bütün yaratılanların insana yöneldiğini vurgular. *Physica*'nın önsözünde Hildegard " (...) tüm elementler insana hizmet etti, çünkü onun yaşadığını anladılar (...)" ve "(...) dünya, insanın doğasına, yatkınlığına, karakterine ve tüm etkileşimlerine göre yeşil gücünü (*viriditas*) verdi (...)". Bu yeşil güç yer yüzünün ve her bir yaratılanın içsel yaşam gücüdür.²⁵

Hildegard, bu betimleme ile insanın doğal ve doğaüstü yazgısına işaret etmek ister. *Viriditas*, sonsuzluğun en derininde yer alan hayati, taze ve temel gücün bir yansımasıdır.²⁶ Doğal anlamda Hildegard, *viriditas*'ı "tüm yaşam süreçlerine nüfuz eden, balıklarda ve kuşlarda; çiçeklerde, ağaçlarda ve tüm bitkilerde bulunduğu hayati bir güç" olarak anlıyor. Aynı şekilde, onu, kurtarıcı bir yaşam ilkesi gibi görmenin yanı sıra, yeşillenen "cinsiyet gücü" olarak da tanımlıyor. Hildegard'ın "yeşil güç"

²⁴a.g.e., s. 11

²⁵Schipperges, a. g. e. s. 65

²⁶Horst, a. g. e., s. 90

yaşam döngüsünün ve tekrarlanıp yenilenen yılın ritminde yaratılanların yaşam çeşitliliğidir.²⁷

İlaçların hazırlanmasına ilişkin verilen Orta Çağ açıklamaları çoğu zaman net değildir, bu nedenle katı bir sistematizasyon mümkün değildir. Bu tespit, Hildegard'ın ilaç tanımları için de geçerlidir. Çorba, baharat karışımı ve içecek tarifleri birbirinden kesin olarak ayrılamıyor.

Hildegard aslında teşhis edilmiş hastalıklardan bahsetmiyor. Onun, bitki karışımları veya önerdiği başka reçeteleri; baş ağrısından, kaşıntıdan veya akıntılı yaralardan, yani semptomlardan yola çıkıyor.²⁸

Hildegard, "kemik iliğinin terlemesi" olarak sadece podagra'yı değil, aynı zamanda "gut hastalığı" terimi ile eklem ve kemik sisteminin etkilendiği tüm hastalıkları ifade ediyor.²⁹

Hildegard, şimdiki bilgilerle kıyaslandığında, çevresinde bulunan bitkiler veya hayvanlarla ilgili bazen mantıklı ve bazen de kabul edilemez bilgiler veriyor. Mesela gül yaprağını göz rahatsızlıklarında önermesi, şimdiki tıp bilgilerine aykırı sayılmaz.³⁰ Fakat, insan uzvunda olan rahatsızlıkların çözümünde adam otunun aynı uzvunun kullanılması; adam otu tedavisinde kullanılan uzvun kadına ve erkeğe göre değişmesi pek de mantıklı değil.³¹ Fakat bu açıklamaların yanı sıra küçük hindistan cevizi, kafur ağacı ve reçenesi, şeker ve arnika hakkında yeni bilgiler sunması dikkate değer. Ondan önce kimse Orta Çağ Avrupasında bu bitkilerin tıbbi yararlarını açıklamadı.³²

Hildegard, doğadaki tüm varlıkları sıcak ve soğuk olarak ikiye ayırır. Bununla birlikte, bitkilerle ilgili durumlarda sıcak kelimesini kullandığı zaman sağlıklı, soğuk kelimesini kullandığında sağlıklı olmama anlamı yükler. Sıcaklık, insan bedeninde olduğu gibi bitkilerde de aranan bir durumdur. İkinci ölçüt olarak,

²⁷Schipperges, a. g. e. s. 67

²⁸**Ortrun Riha, Starke Köpfe: Hildegard von Bingen**, Vortrag vom 5. Juli 2017 von Prof. Ortrun Riha, Leipzig, <https://www.youtube.com/watch?v=BRa6MD8SrvA>

²⁹Müller, a. g. e., s. 11

³⁰a.g.e., s. 40

³¹a.g.e., s. 62

³²Beuys, a.g.e., s, 240

doğadaki tüm varlıkları nemli ve kuru diye ayırır. Bu ayrımlar, sadece bitkiler için değil, *Physica*'da incelenen canlı cansız tüm varlıklar için geçerlidir.

Hildegard'ın antik ve tıbbi teoriler hakkında bilgi sahibi olduğu açıkça belli. Bu gerçeği, Orta Çağ'da devam eden antik element öğretisi ve dört sıvı kuramını kullandığına dair birçok bileşen gösteriyor. Söz konusu bileşenleri, açıklamalarında temel alıp hastalık gelişimini ve tedavilerini serbestçe izah ediyor.³³ Dört sıvı kuramı üzerinden insan organizmasına etki eden ve dünya yapısını bir arada tutan³⁴, antik dönemden devraldığı dört unsuru temel ilkeleri olarak gördüğü açıktır. Prensipite Hildegard'ın hastalık teorisi, yapı olarak antik dört sıvı kuramından çok az farklıdır; o, sadece isimleri farklılaştırmıştır. Sarı ve siyah safranın, kanla balgamın yerini; antik "phlegma" olan balgam, dört farklı şekliyle almıştır. "Phlegma'nın" temel özellikleri, hastalığın asıl nedeni olarak kabul edilip antik tıptaki elementler ve sıvıların sahip olduğu dört nitelik olan kuruluk ve nem; soğukluk ve sıcaklıkla kıyaslanabilir. Bunlar: siccu (kuruluk), humidum (nem), spumaticum (soğukluk) ve tepidum (sıcaklık) dur.

Keza Hildegard'ın tıbbi endikasyonları, gerekçelerini Galen'in Orta Çağ'da da kabul edilen antik nitelik öğretisinde bulur:³⁵ Bu son derece yapay şemaya göre, oluşan hastalığın nedeni olarak genellikle hararetli-kuru, nemli-soğuk çiftlerinin dört niteliği ile bu niteliklere denk gelen, fakat zıt ve ayrıca farklı derecelere bölünen ilaç nitelikleri gösterilirken, bunlar arasında ayırım yapılmıştır. Bütün bu sistematizasyona rağmen ilaç etkisinin derecelere ayrılması, hasta tedavisini kişiselleştirme çabalarının ilk girişimini betimler. Hildegard bu sistematiği duruma göre uyguluyor, fakat geleneksel öğretilerdeki ilaç derecelerinin olağan belirtme şeklinden, mesela "bitki A, hararetli ve 2. dereceden soğuktur" gibi ifadelerden sapmaktadır.³⁶ O; "soğuk ve biraz kuru", "ne tam sıcak ne de tam soğuk" veya "sıcak ve sadece biraz kuru" gibi açıklamalarla bitkilerin ve ele aldığı her şeyin etkilerini ayırt etmeye ve belirtmeye çalışır. Ayrıca bitkilerin etkilerini tarif ederken "keskin, orta dereceli, karışık ve aşırı soğukluk; ılıkılık, sert ve pürüzlü, orta dereceli veya agresif sıcaklık; orta dereceli

³³Horst, a. g. e., s. 93

³⁴Schiperges, a. g. e., s. 48

³⁵a. g. e., s. 69

³⁶Müller, a.g.e., s. 13

veya ani hararet, soğuk ateş; nem ve kuruluk, pürüzlülük; tatlılık, keskinlik; kor, güç ve kötü duman" gibi terimleri kullanarak nitelendiriyor.

Daha önce belirttiğimiz gibi Hildegard, *Physica*'da doğa tanımlarının ve doğa yasalarının açıklamalarını yaparken rüyetlerine atıfta bulunmuyor. Fakat olayları doğal sebeplere dayandırdıktan sonra bitki kitabında zaman zaman örgensel gelişmeler için ilave teolojik kıyaslamalar yapmaktan çekinmiyor.³⁷ Aynı şekilde Hildegard'ın çevrilen bitki kitabında *Gott* (Tanrı) terimini "eğer Tanrı engel olmazsa" veya "eğer Tanrı isterse"³⁸ gibi ifadelerde on kez kullanması dikkat çeker. Chartres araştırmacıları, kararlı bir biçimde teoloji ile kesin bilimler arasında ayırım yapıyorlardı. Hildegard ise bilhassa ikinci kitabı *Causae et curae*'de teolojik yorumlamaları ile doğa keşfi gözlemlerini, geleneğe saygısını yitirmeden yan yana sergiler. Bizleri bu belirsizliğe ve çelişkiye maruz bırakmasının sebebi, modern düşüncelerinden dolayı saldırıya uğraması ihtimaline karşı kendini sağlama almak için olabilir.³⁹

Hildegard, *Physica*'nın birinci kitabında bitkileri, hayvanları ve taşları sayarken; tedavisinde etkili oldukları rahatsızlıkları, ayrıca insan sağlığına ve duruma göre besi hayvanlarının sağlığına olan yararlarını da birer birer listeler veya "insan için (hiç) bir yararı yoktur"⁴⁰ diye açıklar. Daha sonra, önerdiği tedavi için hazırlanacak şurupların, merhemlerin, "kurabiyelerin" tarifleri, kullanım şekilleri, miktarları ve terkipleri ayrıntılı ve kendine özgü bir şekilde açıklanır. Ölçüleri verirken kullandığı "bir o kadar", "...'ın üçte biri kadar", "...'den biraz fazla/az" gibi ifadelerin yanında, "madenî para" ağırlığından da yararlanır. Ayrıca "çentik atılmış bir tütün çentiğinde tutabildiği kadar" ve "yarım ceviz kabuğunun aldığı kadar" ölçüler verir.

Rahatsızlıkları tedavi amacıyla hazırlanan terkiplerde bitkinin tohumları, kökü veya yumrusu, çiçekleri, tomurcukları ve yaprakları kullanır. Tedavide kullanılan karışımların genellikle vücuda (su veya şarap şeklinde) bir sıvıyla birlikte

³⁷Beuys, a.g.e., s. 240

³⁸Bkz. mesela: a.g.e., s. 73

³⁹Beuys, a.g.e., s. 248

⁴⁰Hildegard von Bingen Werke, C. V, a.g.e., s. 135

alınmasını önerir. Terkipler, ayrıca kaynatılarak kompres yapılır; toz halinde, yemekle veya sıvı bir içecekten yenilir/içilir ya da doğrudan nefes yoluyla içe çekilir veya sıcak suya karıştırılarak buharı solunur. Ancak karışımların bazen vücuda sürerek veya vücutta oarak kullanımı da önerilir. Hildegard önerdiği uygulamaların etkisini belirtirken "hafifler", "daha iyi olur", "yardım eder" ve "iyileşir" gibi ifadeler kullanır. Bazı uygulamalarda hasta insanın hangi duaları okuması gerektiğini de söyler.⁴¹

Hildegard, bitkileri anlatırken doğanın insanlara yaşamlarını sürdürmelerine yardımcı olacak veya zarar verebilecek bitkilerin yanı sıra, bazı şeytani özelliklere sahip bitkiler de verir.⁴² Tariflerin içerdiği bitkiyle ilgili gelenekselleşmiş bir batıl inanç mevcutsa, bu batıl inancın anlatımı ve büyüü çözmek için gereken işlemlerin sıralanması da verilir. Örneğin sıcak ve kuru olan eğreltiotunun, yetiştiği yerlerin çevresinde bulunan evlerde; şeytanın işbirlikçisi büyücülerin kötülüklerine, dolu yağışlarına, gök gürlemelerine ve zehirlenmelere karşı koruduğunu söyler.⁴³

Bitkinin yararlarını ve/veya zararlarını açıkladıktan sonra Hildegard, insanlar tarafından hangi gaye için kullanılabileceğine dair bilgiler verir. Bitkinin anlatımı, tedavisi aranan hastalığa veya soruna karşı önerilen ilacı hazırlayabilmek için gereken ölçülerin, yani terkinin verilmesi ve tedavide uygulama şeklinin önerilmesiyle biter.

Hildegard, bitkilerin şifa verdikleri alanları temelde iki gruba ayırır. Birinci grupta sara nöbetleri, konuşamama, kekemelik, akıl sağlığı bozuklukları, melankoli ve kötü güçlerin insan vücuduna verdiği zararlar vardır. İkinci grupta eksik veya yanlış beslenme, çeşitli zehirlenmeler, yaralanmalar, iç organlarda ve deri üzerinde iltihaplanmalar ve romatizma gibi bedensel hastalıklar yer alır.

Hildegard'ın doğa kitaplarında, dini eserlerinde olduğu gibi birlik ve bütünlük fikri en önemli anahtarlardan biridir. Hastalık onun için bir eksiklik veya dengesizliktir, insanın sağlığı ise ruhunun dengesidir.

⁴¹Hildegard von Bingen Werke, C. V, a.g.e., s. 64

⁴²a.g.e., s. 62

⁴³a.g.e., s. 34

2.2.2. Kitaptaki Bilgilerin Kaynağıyla İlgili Belirsizlik

Bu durum sorular ortaya çıkarıyor: Hildegard, *Physica* ve *Causae et Curae* eserlerinde, kaynak belirtmediği bu gibi yeni bilgilere kendi deneyleri ile mi ulaştı? Manastırdaki bahçede sürekli bulunuyor muydu? Hildegard'ı çok seven, ona saygı duyan ve kısa süreliğine onun sekreterliğini yapan Rahip Wibert bir mektubunda Hildegard'tan ve Rupertsberg Manastırı'ndan ayrıntılı bir şekilde bahsediyor. Fakat Hildegard'ın kendi bitkilerini diktiğini veya bir manastır bahçesinde ya da bir hastane bahçesinde araştırmalar yaptığını, hekim olarak hastalarında reçetelerini test ettiğini belirten ifadeler yoktur.⁴⁴ Muhtemelen manastırda bu bahçeler mevcuttu, fakat görünen o ki Rahip Wibert belli ki çok önemli görmemişti ve Hildegard'la bağdaştırmamıştı. Ayrıca hiçbir kaynakta, Hildegard'ın bahçelerle meşgul olduğu veya hekim olarak görev aldığı geçmiyor.⁴⁵

2.3. PHYSICA'NIN BİTKİLER VE TEMEL GIDALAR

BÖLÜMÜNÜN KAYNAKLARI

2.3.1. Hildegard'ın Kaynağıyla İlgili Açıklaması

Hildegard'ın bilimsel kaynaklara ulaşabileceği Rupertsberg tepesini seçmesi, başlı başına bilime çok meraklı olduğunun, klasik bir rahibe gibi içine kapanmaktansa dışarıya açılmak istemesinin bir göstergesidir. Önemli bir ticaret merkezi olan Bingen'e yakın olmasına rağmen, Hildegard'ın ticari amaç taşıdığıyla ilgili bir bilgi⁴⁶ yoktur. Disibodenberg rahiplerinin başka manastırlarla çeşitli bağlantıları vardı; kuzeyden güneye, doğuda batıya giden bilgi ve ticaret yollarının birleşme noktasında bulunan Bingen, çok eski bir kültür ve yerleşme alanında bulunuyordu. O, herkes tarafından bilinen, ilgi çekebileceği ve çok çeşitli iletişim araçları ile donanmış bir bölgeyi seçti.⁴⁷

⁴⁴ Horst, a.g.e., s. 195

⁴⁵ Beuys, a.g.e., s. 240

⁴⁶ Gronau, a.g.e., s. 122

⁴⁷ Beuys, a.g.e., s. 149

Hildegard'ın, kendi yaratıcı yeteneğinden başka, "farklı doğaların inceliklerini" işlediği ikinci kitabındaki bilgilere ve akıl yürütmelerine neyin kaynaklık ettiğine dair bir malumatımız yoktur. Hildegard, bilgisini borçlu olduğu herhangi bir otoriteyi açıklamıyor ve herhangi bir sözlü veya yazılı kaynak kullandığından bahsetmiyor. *Scivia*'da kendisinden" bilgisiz ve eğitimsiz bir sefil varlık" olarak bahsediyor; ikinci kitabında kendinden de bahsetmiyor. Ayrıca Hildegard'ın rüyetlerinden esinlendiği eserlerinde olduğu gibi, bu kitabın anlamı ve amacı hakkında bilgi verdiği hiçbir ifade de yoktur. Ancak üçüncü kitabının önsözünde, açıkça "bu incelikleri" yazma talimatını rüyetlerinin birinde aldığını vurgular.⁴⁸

Hildegard *Physica*'nın bitkiler ve temel gıdalar bölümünde yalnız bir yerde bilginlerden bahsediyor ve eşek sütleğenin kullanımını anlatırken eczacıların buluşlarına dayanarak, eşek sütleğenin sertleşmiş karında bulunan kötü sıvıları nasıl defettiğini açıklıyor.⁴⁹

2.3.2. Bazı Tespitler ve *Summarium Heinrici*

Hildegard'ın bu eserini hiçbir şey bilmeden yaratmadığını ve bir bitkinin çalışma şeklini rüyasında da tecrübe etmediğini varsaymak gerekir; antik yazmalarla kıyaslandığında, eserlerde geçen düşünme tarzına ve tıp teorilerine vakıf olduğu açıktır.⁵⁰ Geleneksel bilgi için bir alışveriş yeri olarak Disibodenberg Manastırı'nda bulunan kütüphane, eğitimli rahipler ve her şeyden önce Hildegard'ın sekreteri ve sırdaşı Vollmar akla geliyor. Dünyanın her tarafından gelen tüccarlar, manastır konukları da bu tartışma gruplarına dahil edilmeli.

Ayrıca 1135 yılında Uppsala Psikoposu Siward, manastırı seyahat kütüphanesi ile ziyaret etmişti. Fakat onun getirdiği altı tıp, bir taşlar ve iki antik klasik kitabının arasından bitkiler kitabı ile *Physica* eserinin ortak noktaları bulunmuyor. Kitapların arasında *Physiologus*, Sevilla'lı İsidor'un eserleri ve 4. yüzyılda kaleme alınan Palladius'un *Opus agricultrae* adında kitabı vardı. Hildegard,

⁴⁸a.g.e., s. 236

⁴⁹ Hildegard von Bingen Werke, a.g.e., s. 60

⁵⁰ Müller, a.g.e., s. 13

Physiologus eserinde, *Physica*'nın yedinci kitabında anlattığı “tekboynuz”u okumuştur. Genel olarak Hildegard’ın, çevresinde bulunan hayvanlar hariç, zoolojik bilgilerde bu standart yapıttan yararlandığı görünür.⁵¹

Açıkça belli ki Hildegard *Physica* eserinin metni için şablon olarak *Summarium heinrici* adlı temel Latince ders kitabını baz almış. İki farklı versiyon olarak bugüne ulaşan kitap, Hildegard’tan yüz yıl⁵² önce yazılmıştır. Hildegard *Summarium*'un ana hatlarını takip etmiş⁵³, fakat hayvanların sıralamasını değiştirmiştir. *Summarium*'un hayvanlar sıralaması karasal hayvanlar, balıklar ve kuşlar iken; Hildegard bunu balık, kuşlar ve kara hayvanları olarak değiştiriyor. Bununla birlikte, Hildegard, hiçbir zaman bölümlerin içinde başlıkları *Summarium*'dakilerle aynı sırayla yazmamıştır, ancak her zaman kendi başlıklarına uygun bir sıralama takip ettiği görünür. *Summarium*, sadece anahtar kelimelerin iskeletini oluşturan şablonu sağlamıştır; konuların niteliğine ve iyileştirici etkisine dair tüm içerik, Hildegard'ın özgün açıklamalarıdır.⁵⁴

Hildegard'ın, muhtemelen gençlik yıllarında oluşturduğu "lingua ignota"yı (gizli yazı dili) ne amaçla icat ettiği tahmin edilebilir: Bir dildeki kelimeler prensip olarak keyfidir ve üzerinde uzlaşarak değiştirilebilirler. Hildegard'ın uydurduğu yaklaşık 1000 kelimenin %75'i, Almancayla örtüşür. Bu kelimeleri oluştururken *Summarium heinrici* adlı eseri temel almış ve *Physica* adlı eserinde kullanmıştır.⁵⁵ Örneğin *patronus* kelimesi onda "babacan koruyucu" anlamına gelir.⁵⁶

Fakat Hildegard, bunun dışında, kendisinden önce yazılmış doğa bilimi kitaplarını, *Physica*'da bitkiler için verdiği bilgiler ve tariflerde kaynak olarak kullanmamıştır. Ne İsidor'u ne Dioskorides'in *Materia medica*'sını, ne de 12. yüzyılda bulunabilen diğer bitki kitaplarını yol gösterici olarak almıştır. Fakat *Physica* ile *Causae et Curae* arasında paralellikler vardır.⁵⁷

⁵¹Beuys, a.g.e., s. 249

⁵²Hildebrandt, Gloning, C. 3, a.g.e., s. 1

⁵³Hildebrandt, Gloning, C 1, a.g.e., s. 2

⁵⁴a. g. e., s. 3

⁵⁵a.g.e., s. 4

⁵⁶Hildebrandt, Gloning, C. 3 a.g.e., s. 1

⁵⁷Hildegard von Bingen Werke, C. V, a.g.e., s. 8

Açıķça belli ki, eski kaynaklara yapılan atıflarhiç yeterli değildir. Hildegard ayrıca başka kaynaklardan da faydalanmış olmalı. Kendisi ve Chartres'teki düşünürler arasında paralellikler o kadar belirgindir ki, bu tesadüf olamaz. Hildegard'ın beden fonksiyonları, organlar ve fizyolojik etkileşimler ile ilgili tıp alanındaki bilgileri, Avrupa'daki öncülerinde rastlanmıyor ve özellikle Chartres'nin öncülerinin yönünü gösteriyor.⁵⁸ 12. yüzyıl Avrupa'sında araştırmalar kimyasal, fiziksel veya materyal deneylerle gerçekleştirilmiyordu. Chartres'de ve Rupertsberg Manastırı'nda araştırmalar yalnızca zihin ile gerçekleşirdi ve bunu önyargısız, düşünme yasakları olmaksızın ve akıl ile yaparlardı. Buna ek olarak, Güney İtalya'dan Kuzey Almanya'ya kadar,yeni fikirlerin entelektüeller tarafından sözlü veya yazılı olarak aktarıldığı, Avrupa'yı kapsayan bir iletişim ağı bulunduğu da eklenmeli.

2.3.3. Constantinus Africanus

Avrupa Hristiyan dünyasında ilk modern tıp merkezi, İslam Dünyası ile temaslarını hiç koparmayan Güney İtalya'da bulunan Salerno'dur. Pratikte ve teoride Avrupa'nın çok ilerisinde olan Arap tıbbı,onuncu yüzyıldan beri Salerno'ya hevesli öğrencileri, araştırmacıları ve teşvikçileri çekmiştir. Bunların arasında Constantinus Africanus da bulunuyor. Constantinus Africanus'un hayatı hakkında çok çelişkili bilgiler var. Fakat bilinen şeylerden biri, 1076 yılından sonra ve 1078 yılından önce Salerno'ya gelmesidir. Ayrıca isminden dolayı Afrika'dan gelmesi de muhtemeldir.⁵⁹ Constantinus Africanus, Aziz Benedictus'un kurduğu Montecassino Manastırı'nda ve Aziz Benedictus Nizamnamesi'nin başladığı yerde rahip olur. Montecassino Manastırı bu dönemde kütüphanesini ve okulunu geliştirme çabalarındaydı.Constantinus, kendi getirdiğı değerli antik ve arap tıp elyazmalarını ölümüne kadar Arapça'dan Latinceye çevirdi.⁶⁰ Constantinus'un ölüm yılı da çelişkilidir.⁶¹ Constantinus, Hristiyan tabuları olmadan vücut üzerinde araştırma yapabilen Arap bilim adamlarının yazdığı metinleri

⁵⁸Beuys, a.g.e., s. 250

⁵⁹Raphaela Veit, **Quellenkundliches zu Leben und Werk von Constantinus Africanus**, <http://www.mgh-bibliothek.de/dokumente/a/a107732.pdf>, s. 133

⁶⁰a. g. e., s. 135

⁶¹a. g. e., s. 137, 138

çevirerek Avrupa'daki bilimsel tıbbın temelini attı.⁶²İlk olarak Salerno'daki tıpçılar tarafından kullanılan bu çeviriler, hızlıca Alpler'in diğer tarafına, kuzeyine dağıldı.

Conchesli Wilhelm, Constantinus Africanus'un yazılarını tanıyan ve bilimsel çalışmaları için kullanan ilk kişilerden biriydi. Chartres'nin yeni düşünürlerinin biri olan fizikçi ve hekim Conchesli Wilhelm, çok okunan *Phylosophia mundi*⁶³ (Dünya Felsefesi) eseri ile 1124 yılında Avrupa'nın bilgi panoramasını ansiklopedik ve sistematik bir biçimde geliştirmiştir. Bu eseri ile Conchesli Wilhelm ve arkadaşı Peter Abälard, kilise kurallarını eleştirdikleri için Clairvauxlu Bernhardve Ortodoks arkadaşları gözünde itibarsızlaşıyor. Bu yüzden, Wilhelm, kitabını 1144-1149 yılları arası *Dragmaticon*⁶⁴ adını vererek revize etti. Bu kez temeli olmayan teolojik ifadelerden kaçındı ve aynı zamanda Constantinus Africanus'un çalışmalarını ve Salerno Okulu'nun tıbbi yazılarını, eskisinden daha ağırlıklı olarak yeni çalışmasına dahil etti.⁶⁵

Hildegard kendi tarzı ile tarafsız, rasyonel ve önyargısız açıklamalarıyla yaşadığı çağdaki diğer araştırmacılarla yarışacak seviyededir. Wilhelm ve Constantinus, ilham ve bilgi kaynakları arasındadır. Constantinus'un *De coitu* adındaki çevirisi ve Arap bilgin Al-Magusi'den çevirdiği *Pantegni* adındaki eser akla gelebilir. Uzmanlar, Hildegard'ın *Causae et curae*'deki metin yapılarını, *Pantegni*⁶⁶ adlı çeviriden aldığını düşünüyorlar.

⁶²Stenschneider, M, **Beiträge zur Geschichte der Arabisch-Islamischen Medizin**, Aufsätze, Erster Band; aus den Jahren 1819-1869, in Zusammenarbeit mit M. Amawi, D. Bischoff, e. Neubauer, **XXIII. Constantinus Africanus und seine arabischen Quellen**, Herausgeber Fuat Sezgin, Frankfurt am Main, Institut für Geschichte der Arabisch-Islamischen Wissenschaften an der J.W. Goethe-Universität, 1987, s. 351

⁶³Martin Grabmann, **Handschriftliche Forschungen und Mitteilungen zum Schrifttum des Wilhelm von Conches und zu Bearbeitungen seiner naturwissenschaftlichen Werke**, München, 1935. s. 4

⁶⁴Grabmann, a. g. e., s. 6

⁶⁵Beuys, a. g. e., s. 252

⁶⁶Veit, a. g. e., s. 141

2.3.4. Hildegard'ın Destek Almış Olabileceği Bazı Önemli Bağlantıları

Doğa ile ilgili eserini kaleme aldığı sıralarda Hildegard için hiçbir ortam, bilgilendiren ve araştırmalara teşvik eden tartışmalara katılmak için 12. yüzyılın ortalarından daha uygun olmadı. Ayrıca bu tartışmalara katılmak için gitmesi gereken yol uzak değildi. Çünkü Hildegard'ın yaptırdığı Rupertsberg Manastırı, Avrupa'nın en önemli nehirlerinin kesiştiği yoldaydı.

1152 yılında Friedrich Barbarossa, Almanya Kralı olarak seçildi. Daha sonra 1155 yılında Kutsal Roma İmparatoru olarak seçilen Barbarossa, çevresinde sağlam eğitim almış; Paris, Viyana ve Bizans gibi şehirlerde gelişen yeniliklere karşı sevgileri olan entelektüeller bulundurmaya severdi. Hildegard ile aynı yılda (1098) doğan, bugünkü Belçika'daki Stablo ve Weser Nehri kıyısında bulunan Corvey Manastırı'nın başrahipliğini yapan Wibald, bu entelektüeller arasındaydı.⁶⁷ Wibald, Friedrich Barbarossa adına, Bizans'a temsilci olarak gitmiştir.⁶⁸

Barbarossa'nın tahta geçişinden kısa bir süre sonra, en önemli danışmanı olan Bamberg'li Psikopos Eberhard tüm adamlarını etkisi altına aldı.⁶⁹ Eberhard, seçkin bir ilahiyatçı olarak ün yapmıştı ve Fransız katedral okullarında okumuş gibi yeni gelişmelere aşinaydı. Ayrıca Bamberg çevresindeki manastırlar, Fransa'nın ünlü modern ustalarının elyazmalarına sahipti.

Hildegard, kral maiyetine ve soylu bir yaşama hiç yabancı değildi. Nihayetinde kendisi de asil bir aileden geliyordu. Orta Ren bölgesinden onu destekleyen ve tavsiyelerine kulak asan etkili soylu aileler çoktu, dolayısıyla Hildegard soylularla aynı ortamları paylaşıp onlarla sohbet ediyor ve onların bilgilerinden yararlanıyordu. Hildegard, Rupertsberg'e taşınmasından ve rüyelerini kaleme alan bir "peygamber" olarak bilinmesinden dolayı, o dönemin güçlü kilise ve siyaset adamları için yabancı değildi. Hildegard bir mektubunda, o zamanlarda

⁶⁷Christof Römer, Dieter Pötschke, Oliver H. Schmidt, **Studien zur Geschichte, Kunst und Kultur der Zisterzienser C. 7, Benediktiner, Zisterzienser**, Berlin, Lukas Verlag, 1999, s. 138

⁶⁸Cristian Uebach, **Die Ratgeber Friedrich Barbarossas (1152-1167)**, Tectum Wissenschaftsverlag, 2008, s. 188

⁶⁹a. g. e., s. 42

Hristiyanlığın temelleri hakkında konuşmanın tehlikesine rağmen, Bambergli Piskopos Eberhard'ın Hristiyanlığın Üçlü Doktrini (Tanrı, Oğul ve Kutsal Ruh) ile ilgili sorularını (ki dini rütbe olarak Hildegard'tan üstün olan birinin, ona bu konu hakkında soru sorması Hildegard'a büyük bir saygı gösterdiğine işaret eder.⁷⁰), *Scivias* eserine dayanarak korkusuzca yanıtlar.⁷¹ Eberhard, bu soruyu Rupertsberg Manastırı'nı ziyaretinden sonra mektup aracılığı ile sormuştu. Hildegard'ın bu bilge konuğuna, teoloji ve bilimsel gelişmeler hakkında soru sormadığı, onunla birlikte doğa yasaları hakkındaki düşüncelerini tartışmadığı ve Piskopos Eberhard tarafından Chartres Okulu, William Conches ve Constantinus Africanus'un yazıları ve çevirileri hakkında bilgilendirilmediği ne malum?⁷²

Psikopos Eberhard konuyu sadece bilmekle kalmıyordu, aynı zamanda tabiatçılara yönelen suçlamalar hakkında malumatı vardı ve Hildegard'a bireysel önerilerde bulunabiliyordu.⁷³ Psikopos Eberhard'dan başka, iki soylunun ziyaretlerini kanıtlayan mektuplar da vardır.⁷⁴

Kıtanın merkez yollarının kesişimi noktasında bulunan Bingen şehri üzerindeki Rupertsberg Manastırı'nda yaşayan Hildegard, bu entelektüel avangarda aitti. Bir yazar ve "peygamber" için, bu gayri resmi fikir ve bilgi alışverişinin değeri ölçülemez bile.⁷⁵

Hildegard ile mektuplaşan ve sohbet alışverişinde bulunan Friedrich Barbarossa'nın ve maiyetindeki kilise liderlerinin ve üst düzey kilise danışmanlarının açık fikirliliği, "peygamberin" geleneksel olmayan düşüncelerinde bu önemli adamlar tarafından teşvik edildiğini gösteriyor.⁷⁶

⁷⁰Uebach, a. g. e., s. 40

⁷¹Horst, a. g. e., s. 116,117

⁷²Beuys, a. g. e., s. 254

⁷³Uebach, a. g. e., s. 42-46

⁷⁴Beuys, a. g. e., s. 255

⁷⁵Horst, a. g. e., s. 112 vd.

⁷⁶Beuys, a. g. e., s. 256

2.3.5. Doğa Temalarını İşleyen Diğer Avrupalı Eserler

İnsanların eğlenmek için imkânlarının kısıtlı olduğu Orta Çağ'da anlatılan mistik olaylar ve efsanelere, kaynakları araştırılmadan inanılırdı. O dönemde Orta Avrupa'da yaşayan insanlar ne fil nedeve ne de leopar görmüşlerdir. Bu yüzden ejderhaların ve tekboynuzların varlığından şüphe etmek içinde bir sebepleri yoktu. Zira bir reçine türü ejderha kanı olarak ve bir denizgergedanı, eğer dişi ise, tekboynuzun boynuzu olarak biliniyordu.⁷⁷

Orta Çağ'da doğa bilimleri, kozmoloji, coğrafya, mineraloji, metalurji, etnoloji ve antropoloji, zooloji, botanik ve bu bağlamda bitkisel ve hayvansal ilaçlar hakkındaki hemen hemen tüm bilgileri bir araya toplayan bilinen en eski kaynak, Plinius'un (ö. 79 M.S) 37 kitaptan oluşan *Historia naturalis* (Doğa Tarihi) adlı eseridir. Plinius, eserinde ilginç anekdotları, özel ve ilgi çeken konuları bir araya getirirken kapsamlı olmayı hedefledi, fakat eserin genelinde sorgulayıcı ve eleştirel bir zihniyete sahip değildir. Orta Çağ ansiklopediyazarları ise, neredeyse Plinius kadar kapsamlı yazarken, aynı zamanda dünyevi bilgiyi Hristiyan kurtuluş öğretisinin süzgecinden geçirirler.⁷⁸

Antik bilimle Hristiyan inancının ilk sentezi, Romalı devlet adamı Cassidor tarafından (ö. 580 civarında) *Institutiones divinarum et saecularium litterarum* (Tanrısal ve Seküler Edebiyat Eğitimi) adlı eserinde yapılmıştır. Asıl doğa kitapları ise ilk kez 630 civarında *Origines seu etymologiae* (Kökenler veya Etimolojiler) adıyla, 20 kitap halinde Sevilalı Psikopos İsidor (560-636) tarafından yazılmaya başlanmıştır. Sevilla'lı İsidor'un kitapları, Orta Çağ'da her manastır kütüphanesinde bulunan temel eserler arasındaydı.⁷⁹ Dünya bu kitapta, tarihsel olarak her zaman tam doğru olmasa da dil aracılığıyla zekice açıklanır. Örneğin "tıp" (*Medizin*) kelimesi *modus*'tan (doğru ölçü) gelir. 847 yılında Fuldalı Başrahip Rabanus (veya Hrabanus, 780-856), İsidor'un kullandığı bilgileri, kendi çağındaki bilgilerle beraber, Antik Çağ ve Erken Orta Çağ'ın bilgileriyle harmanlar. Latince yazılan bu son eser, içinde

⁷⁷Hildegard von Bingen Werke, C. V, a.g.e., s. 5

⁷⁸a.g.e., s. 6

⁷⁹Beuys, a.g.e., s. 250

geçen eski Almanca teknik terimler nedeniyle dil tarihçileri için de oldukça önemlidir.⁸⁰

Muhtemelen Hildegard'ın da tanıdığı, Başrahibe Landsbergli Herrad (1125/30-1195), 1159 yılında *Hortus deliciarum*'u (Mutluluk Bahçesi) yazmaya başlar. İncil, İsidor, kilise büyükleri ve başka yazarlardan aldığı bilgileri, o dönemin "kız kardeşleri" için teoloji ve seküler bilim alanlarında kompakt ve öğretici biçimde özetlemiştir. Orijinali, 1870 yılında Straßburg'da çıkan bir yangında yok olan *Hortus*, aslında çoğunlukla metinlerle açıklanan 350 minyatürden oluşan bir eserdir.⁸¹

13. yüzyıl, derleme eserlerin çağıdır. Bu derlemeler, 12. yüzyılın sonuna kadar Latince yazılmıştır. *Lucidarius* adlı ilk Almanca ansiklopedi ise muhtemelen 1190-1195 yılları arasında kaleme alınmıştır.⁸²

Hildegard, *Physica*'da ruhani konulardaki derleme bilgilere hiç yer vermezken, sadece seküler tarzda yazılmış bitki kitaplarının geleneğini devam ettirir. Bu yazım geleneğinde, kitabın bitkileri ele alan kısmı en geniş bölümdür ve en başta gelir. Buradaki yazım tarzı; bitki, hayvan ve mineral konulu daha sonraki kitaplarda da devam ettirilir.⁸³

2.4. BİLİM TARİHİNDE *PHYSICA*

Günümüze tek bir yazması ve bir fragmanı ulaşan *Causae et curae* adlı eserin aksine, *Physica*'nın Volmar tarafından yazıldığını bildiğimiz orijinal bir yazması yoktur. Eserin günümüze ulaşan eksiksiz birkaç yazması, içlerindeki bilgi sırasının birbirinden oldukça farklı olduğu versiyonlar halindedir. Bunların dışında, daha sonradan birkaç fragman daha bulunmuştur.⁸⁴

⁸⁰Hildegard von Bingen Werke, C. V, a.g.e., s. 6

⁸¹a.g.e., s. 7

⁸²Karl Schorbach, *Entstehung, Überlieferung und Quellen des deutschen Volksbuches Lucidarius*, Strassburg, 1894, s. 12

⁸³Hildegard von Bingen Werke, C. V, a.g.e., s. 7

⁸⁴a.g.e., s. 16

Hildegard'ın sıra dışı yazıları, Orta Çağ dünyasına şaşırtıcı bir şekilde çok az etki etmiştir. Aslında Hildegard'ın "Doğaların Değişik Yaratılıştaki İnce Nitelikleri Kitabı"nın, yaşadığı sürede yankı bulup bulmadığı meçhuldür. Bununla ilgili hiçbir bilgi yoktur. Belki de bu, Hildegard'ın isteği doğrultusunda idi. Çünkü Hildegard biliyordu ki: "bir kişi araştırmalar yaparsa, kilisenin kurallarından saptığı haykırılır". Ölümünden hemen sonra Rupertsberg Manastırı'nda Hildegard'ın tüm eserleri bir kitapta toplanır, fakat doğa kitapları bu toplu kitaba dahil değildir.⁸⁵ Bunun sebebinin, kilisenin "doğanın ince niteliklerini" anlayamaması mı, yoksa anlamak istememesi mi olduğu belli değil. Muhtemelen Hildegard, bu tepkiyi tahmin etmiştir ve kendisinden sonra gelen nesillerin daha aydın olacaklarını düşünerek doğa kitabını yine de yazmıştır.⁸⁶

Fakat Hildegard'tan sonraki yüzyılda, Aristoteles'in düşüncelerine dayanan skolastik felsefeyi zirveye ulaştıran Aquinli Thomas'ın dönemindeki insanlar bile, Hildegard'ın dünyaya sembolik bakış açısını anlayamamışlardır.⁸⁷ Ayrıca aynı yüzyılda Rupertsberg Manastırı'na komşu olan Eberbach Manastırı'nın yöneticisi Gebeno, Hildegard'ın eserlerinden önemli siyasi konulara değinen başlıkları bir araya getirip "*Kozmik Peygamber*" ve "*Bir Siyasi Kâhin*" adlı kitapları yazmıştır. Bu çarpıtılmış resmi, reformcular da kabullenip desteklemiş; hümanistler, Hildegard'ın Kutsal Ruh'tan gelmesi imkânsız olan kötü Latincesi ile alay etmişlerdir.⁸⁸ Belki bu yüzden, *Physica*'nın Ortrun Riha tarafından Almancaya çevrilmesinde kaynak olarak kullanılan ve yaklaşık 13. yüzyıla tarihlendirilen Florentin yazmasında, Hildegard'ın adı yoktur.⁸⁹

1544 yılında ilk kez basılan⁹⁰ *Physica* hakkındaki ilk bilimsel çalışma, 15. yüzyıldan kalma bir yazma temelinde, 1855 yılında Charles Daremberg ve Friedrich

⁸⁵Gronau, a.g.e., s. 217

⁸⁶Beuys, a.g.e., s. 247

⁸⁷Schipperges, a.g.e., s. 65

⁸⁸ a.g.e., s. 20

⁸⁹Hildegard von Bingen Werke, C. V, a.g.e., s. 14

⁹⁰Beuys, a.g.e., s 234

Anton Reus tarafından yapılmıştır. Fakat bu yazma, *Physica*'nın diğer yazmalarından önemli ölçüde farklıdır ve yazmanın sonunda Alman dilinde ilaveler vardır.⁹¹

Causae et Curae eserinde, kadının yumurtası ile erkeğin sperminin birleşmesini, buradan yola çıkarak kadın ve erkekteki cinsel arzuyu⁹² ayrıntılı ve resimsel olarak anlatması, 19. yüzyılda Hildegard'ın yazmalarını araştıranlarda eserin sahte⁹³ olduğu fikrini uyandırdı. Böyle düşüncelerinin sebebi şüphesiz, o dönemde hiçbir kadının böyle konuları bu şekilde kaleme almasının mümkün olmaması ve araştırmacıların gözünde bütün bunların bir Orta Çağ rahibesine hiç yakışmamasıdır.

⁹¹Hildegard von Bingen Werke, C. V, a.g.e., s. 14

⁹²a.g.e., s. 91, 97-98

⁹³Beuys, a.g.e., s. 233

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ANALİTİK İNCELEME

3.1. ANALİTİK İNCELEME HAKKINDA AÇIKLAMALAR

Analitik çevirisini yaptığımız bitkiler ve temel gıdalar, bir Benedikten manastırına mensup olan Bingenli Rahibe Hildegard'ın yazdığı *Physica* adlı eserden alınmıştır. Çeviride kullandığımız kaynak, Ortrun Riha tarafından hazırlanmış olan *Physica* adlı eserdir. Bu kitap, Hildegard'ın Bingen şehrinde kurduğu ve daha sonra Rüdeshheim'a yakın bir tepede yeni inşa edilen manastır (Abtei St. Hildegard, Rüdeshheim, Eibingen) tarafından yayınlanmıştır. Kitap, Benedikten Tarikatı'na mensup Beuron Manastırı'nın 1898'de kurulan Beuroner Kunstverlag yayınevi tarafından yayınlanmıştır.

Ortrun Riha, Almanca çeviri için bulunan "Florenz, Biblioteca Medica Laurenziana, Ms. LaurAshb. 1323" künyeli yazmayı kullanmıştır. Eksiksiz olan bu yazma, yaklaşık 1300 yıllarında Ren Bölgesinde bulunan bir manastırda¹yazılmış, fakat isimsiz olduğu için oldukça geç bir tarih olan 1983 yılında keşfedilmiştir.² Yazmadaki metin oldukça okunaklı olduğu için, son yıllarda üzerine iki bilimsel çalışma yayımlanmıştır. Bunlardan ilki, bizim temel aldığımız çeviridir. Diğeri ise Reiner Hildebrandt ve Thomas Gloning tarafından hazırlanmıştır.³

Physica, ilaç terkiplerinin kalıplaşmış tariflerini yaygın bir şekilde kullanır. Kitaptaki bilgiler, başlangıçta sözlü olarak dikte edildiklerini gösterircesine, “ve”, “fakat”, “böylece”, “yani” gibi bağlaçlarla sıralanmıştır. Tarifler için verilen açıklamalarda, bazen takip etmekte zorlanılan uzun cümleler kullanılmıştır. Bu nedenle Türkçe çeviride, Hildegard'ın aktardığı bilgileri birebir çevirmeden tablolar halinde özetledik. Zaten tam bir çeviri yerine analitik bir çeviri yapmaktaki

¹Beuys, a.g.e., 234

²Hildegard von Bingen Werke, C. V, a.g.e., s. 15

³Reiner Hildebrandt, Thomas Gloning, **Bingenli Hildegard, Physica: Liber subtilitatum diversarum naturarum creaturarum**, C.1, Berlin, New York, 2010

amacımız, Hildegard'ın verdiği bilgilere bu şekilde daha kolay ulaşılmasını sağlamaktır.

Hildegard, ilaç karışımlarında bitkilerin miktarını ve oranını belirlemek için genelde ağırlık birimi vermiyor. Örnek vermemiz gerekirse, Hildegard bu oranlardan şöyle bahsediyor: "(...) sedef otu alınır ve iki katı kadar ada çayı ve ada çayının olduğu kadarının iki katı kadar boz otu su ile kaynatılır (...)".⁴ Biz analitik incelememizde genelde bu gibi ölçülerde, daha kısa olması için, "1 sedef otu, 2 ada çayı 4 boz otu karıştırılır" şeklinde geçirdik.

Türkçe çevirinin Almanca aslıyla karşılaştırılabilmesi için tablonun solunda Almanca özete de yer verilmiştir. Ortrun Riha, çoğu yazmada olduğu gibi, kitabın sağ ve sol kenarlarında bitkinin veya terkinin hangi rahatsızlıklara yararlı olduğunun yazıldığını belirtmektedir. Biz ise bu rahatsızlık isimlerini, yer tasarrufu sağlamak amacıyla, tablodaki sütun yerine her bitkinin altındaki sıraya yazdık.

Physica'nın Latince metni, içine serpiştirilmiş çok sayıda Almanca terimle doludur. Hildegard'ın bitkilere verdiği Almanca isimlere, sekreteri Volmar bitkilerin çoğunda Latince karşılıklarını ilave etmiştir.⁵ Fakat bunlar, yazmaları kopya edenler tarafından daha sonra ilave edilmiş de olabilir. Yinede bazı terimlerle hangi bitkilerin kastedildiği açık değildir. Bu nedenle, *Physica*'nın çevirilerinde, bahsi geçen bitkilerin sayısı küçük farklarla değişmektedir. Örneğin bazı çevirilerde aloe vera bitkisi bir kez ele alınırken, bizim kullandığımız çeviride iki kez geçer.⁶

Bitki isimlerinin Türkçe çevirisi için, Christine Mayer-Nicolai'nin Hildegard'ın bitkileri üzerine çalıştığı bir eserinde⁷ verilen Latince karşılıklar temel alınmıştır. Adı geçen araştırmacı çalışmasında ağırlıklı olarak Heinrich Marzell ve Marie-Louise Portmann'nın önerdiği bitki isimleri temel almıştır.

⁴Hildegard von Bingen Werke, C. V, a.g.e., s. 70

⁵Reiner Hildebrandt, Thomas Gloning, **Hildegard von Bingen, Physica: Liber subtilitatum diversarum naturarum creaturarum, Textkritische Ausgabe, Band 1, Text mit Berliner Fragment im Anhang**, Berlin, New York, de Gryter, 2010, s. 2

⁶Hildegard von Bingen Werke, C. V, a.g.e., s. 151, 172

⁷Christine Mayer-Nicolai, **Vergleich der durch die historischen Autoren Hildegard von Bingen und Leonhart Fuchs pflanzlichen Arzneimitteln zugeschriebenen mit aktuell anerkannten Indikationen**, Würzburg, 2008

Kullandığımız Almanca çeviride sayfa 21-172 arasında yer alan bitkiler ve temel gıdalar 217 başlık altında ele alınmıştır. Halen Leipzig şehrinde Sächsische Akademie der Wissenschaften zu Leipzig Üniversitesi'nde Tıp Tarihi Bölümü'nde profesör olarak görevine devam eden Ortrun Riha,⁸ çevirisinde H. Marzell'in hazırladığı sözlükten⁹ ve Portmann'ın çevirisinden de faydalanmıştır.¹⁰ Ortrun Riha'nın yaptığı çeviride, *Physica*'nın *Causae et curae* ile benzerliklerini gösterdiği dipnotlarda bulunmaktadır. Bu dipnotlar ile Marzell ve Portmann'ın açıklamaları, bizim analitik çeviri tablomuzda küçük puntolarla yazılmıştır.

8 Bkz: <https://www.saw-leipzig.de/de/mitglieder/rihao>

9 Etnobotanik uzmanı Heinrich Marzell (1885-1970), bütün zamanların ve Almanca diyalektleri kapsayan Almanca bitki isimleri elen alan bir sözlük yazmıştır: **Wörterbuch der deutschen Pflanzennamen**, 4 Cilt ve bir bitki listesi, Leipzig 1943-1979, Parlkland, Köln; 2000

¹⁰ Marie L. Portmann, *Physica*'yı 1991 yılında mevcut bütün yazmaları kullanarak çevirmiştir:

Hildegard von Bingen- Heilkraft der Natur "Physica": Das Buch von dem inneren Wesen der verschiedenen Naturen der Geschöpfe

3.2. *PHYSICA*'NIN GİRİŞİ

İnsanın yaradılışında bulunan toprak ile doğada bulunan toprak birbirinden farklıdır. Bu nedenle elementler insana hizmet ederler çünkü elementler, insanın canı olduğunu bilirler. Yaşamın bir ifadesi olarak bu elementler, insanla çalıştığı gibi insan da bu elementlerle çalışır. Dünya; insana, doğasına, yatkınlığına, karakterine ve tüm etkileşimlerine göre yeşil gücünü verir. Yeryüzüne faydalı olan bitkilerle onları ayırt ederek, insanın manevi doğasının işleyişini ortaya çıkarırken, işe yaramaz bitkilerle de onların olumsuz ve şeytani özelliklerini gösterir.

Yiyeceklerle pişirilen bazı bitkiler vardır. Bu bitkiler; insanı yenilecek yemeğe hazırlar, bünyeye ağırlık vermez ve insan etine benzer. Meyve veren ağaçların suyu pişirilmezse zararlıdır, pişirildiğinde ise hafiftir ve insanın kanıyla karşılaştırılabilir. Meyve vermeyen, hiçbir şey üretmeyen ise sadece odundur, ağaç değildir. Öyle ki eğer insan yapraklarını yerse ona zarar vermeyeceği gibi fazla fayda da vermez. Bunlar insanın cürufu ile karşılaştırılabilir. Ağaçların ve kerestelerin lifleri insanın damarları gibidir. Yeryüzünün taşları, insan kemikleriyle ve taşların nemi de kemik iliği ile karşılaştırılabilir çünkü bir taş neme sahipse aynı zamanda ısıya da sahiptir. Çatıları örten taşlar, ellerin ve ayakların tırnaklarına benzer.

Bazı bitkiler havayla büyüdüleri için havadardır ve insan bu bitkileri kolay sindirir ve bunlar hoş bir yapıya sahiptir. Bu bitkiler kendilerini yiyeni mutlu eder ve insan saçı gibidir çünkü hafif ve havadardır. Diğer bazı bitkiler rüzgârla büyüdüleri için rüzgârlıdır ve aynı zamanda kuru ve sindirilmeleri zordur ayrıca hüznü bir doğaya sahiptir. Öyle ki onları yiyene hüznü verir. Bu bitkiler insanın terine benzetilebilir. Yenilebilir olmayan, işe yaramaz bitkilerin suyu zehirlidir çünkü bunlar yiyeceklerde bile ölümcüldür ve bu bitkiler insanın dışkısına benzetilebilir.

Toprak ter, nem ve sıvı içerir. Yeryüzünün teri işe yaramaz bitkileri ortaya çıkarırken, nemi yenilebilir ve insana başka kullanımlarda işe yarayacak faydalı bitkiler sunar. Ancak onların sıvısı şarap ve filizlenen ağaçlar meydana getirir. İnsanın emeği ile ekilen ve yavaş yavaş filizlenip büyüyen bu bitkiler, ekilip çapalanırken çekilen zahmetlerden dolayı, insanın evinde özenle beslediği evcil

hayvanlar gibi, sıvılarının keskinliğini ve acılığını yitirirler. Bu şekilde sıvılarının nemi, insan sıvılarının doğasına biraz daha yaklaşır ve bu nedenle yiyecek ve içeceklerde iyi ve faydalıdır. Tohumlarının düşmesiyle ve insan çabası olmadan büyümeyen ve beklenmedik şekilde aceleyle evcilleşmemiş hayvanlar gibi yetişen bitkiler, yenilmesi durumunda insanlara zararlıdır. Çünkü insan, bu bitkiler için geçerli olmayan, ölçülü bir sürede emzirilerek ve yedirilerek yetiştirilir. Yinede bu bitkilerden bazıları ilaçlar içinde kötü ve hasta sıvıları bastırır.

Her bitki sıcak veya soğuktur ve buna göre büyür çünkü bitkilerin sıcaklığı ruh, soğukluğu vücut demektir. Bu nedenle sıcak veya soğukta fazlalığa sahip oldukları zaman türlerine göre etki eder. Bütün bitkilerin hepsi sıcak olursa kullanan için sakıncalıdır. Hepsi soğuk olursa insanda dengesizlik oluşturur çünkü sıcak olan, insanın soğukluğuna; soğuk olan sıcaklığına karşı koyar. Bazı bitkiler, çok güçlü baharatların gücüne ve yoğun buruk bir tadın keskinliğine sahiptir. Bu nedenle aynı zamanda birçok kötülüğü de bastırır çünkü kötü ruhlar onlardan nefret eder ve kaçar. Elementlerin köpüğünü içeren ve aldatılmış insanın kendi mutluluğunu bulmak için kullanmaya çalıştığı bazı bitkiler vardır. Şeytan onları sever ve onların arasına karışır.

3.3. PHYSICA'NIN BİTKİLER BÖLÜMÜ

1	Almanca Weizen (<i>triticum</i>)	Türkçe Buğday (<i>triticum</i>)
	warm, vollständig Frucht, so dass kein Abfall an ihm ist Mehl: gut für Gesunde und Kranke, macht im Menschen richtiges Fleisch und Blut Dunst (feiner als Grieß): Brot ist schwächer, wirkungsloser, macht kein richtiges Fleisch und Blut, da ‚dunst‘ seine Kräfte verliert, verursacht im Menschen mehr Schleim als sein Mehl ganze Körner: bereitet weder richtiges Blut noch Fleisch, sondern nur viel Schleim, Weizen ist so kaum verdaulich, ein Gesunder wird damit zwar fertig, dem Krankem nützt er aber nichts	sıcak, tamamen meyve, atığı yok buğday unu: sağlıklı ve hasta insanlar için iyi, insanda doğru (sağlıklı) et ve kan yapar <i>Dunst</i> (irmik'ten daha ince): ekmeği daha güçsüz ve etkisiz, <i>Dunst</i> gücünü kaybettiği için sağlıklı et ve kan oluşturur, insanda buğday unundan daha çok balgam oluşturur tam tane:ne sağlıklı ne sağlıklı et ve kan oluşturur, sadece çok balgam oluşturur, buğday bu şekilde pek az hazmedilebilir, sağlıklı insan baş edebilir, ancak hasta insana yaramaz
	Verstandesverlust leeres Gehirn und Verstandesverlust, als ob er wahnsinnig ist: ganze Körner in Wasser kochen, aus dem Wasser nehmen, mäßig warme Körner auf den Kopf auftragen, fest binden, wenn möglich die Haare rasieren, so wird sich das Gehirn besser mit diesem Saft füllen; so lange bis der Verstand wieder erlangt ist Körner sind voll Fett und unterdrücken den Wahnsinn wenn Körner heiß oder kalt aufgetragen werden, würden sie das Gehirn zerstören	Akıl kaybı boş beyin ve akıl kaybı, sanki delirmiş gibi: tam taneler suda kaynatılır, sudan çıkarılır, orta derece sıcak taneler başa konur, mümkünse saçlar tıraş edilir, böylece beyin bu sıvı ile daha iyi dolar; insanın akli geri gelene kadar uygulanır
	Rücken- und Flankenschmerzen Schmerzen am Rücken und in den Lenden: Wasser unterdrückt bestimmte Beschwerden besser als andere Flüssigkeiten, in Wasser gekochte heiße Körner (Wärme) auf schmerzende Stelle legen, vertreibt Schmerzen	Sırt ve yan ağrıları sırt ve yan bölgelerde ağrı: su bazı şikâyetleri diğer sıvılardan daha iyi bastırır, suda kaynatılmış çok sıcak buğday taneleri (sıcaklık) ağrıyan yerlere konur, ağrıları giderir
	Hundebiss mit Semmelmehl und Eiweiß einen Teig bereiten, auf die Bissstelle drei Tage und Nächte auf den Hundebiss legen, zieht das Gift heraus, danach	Köpek ısırığı ekmek unu ve yumurta akıyla yapılmış hamur, köpeğin ısırık yerine üç gün ve üç gece konur, zehiri çeker; üç gün sonra civan perçemi ile yumurta akı

Schafgarbe mit Eiweiß zerstoßen, drei oder zwei Tage auf dem Biss lassen, danach einsalben wie bei anderen Wunden; der Biss des Hundes ist durch seinen Atem noch giftiger als andere Tiere

Semmelmehlteig ist warm, Eiweiß ist kalt, luftig leicht, heilt Geschwüre, vermischt vertreibt es reinigend das Gift, Schafgarbe (Wärme) vermischt mit Eiweiß (Kälte) beseitigt diesen Biss durch Ausätzen, schließlich heilt die Milde von Benedikte und Salben heilen

Benedikte: es kann auch der Name einer bekannten Salbe gemeint sein, vgl. 1.164

2 Roggen (*siligo*)

warm, kälter als Weizen, hat viele Kräfte

gesunder Mensch: Brot gut, macht stark
Mensch mit fettem Fleisch: gut, vermindert sein Fleisch, aber macht ihn trotzdem stark

bei kaltem Magen und dadurch geschwächt: abträglich, kann die Verdauung nicht bewältigen, bewirkt im Menschen größte Aufruhr

„Drüsen“

geschwollene Drüsen welcher Art auch immer: zerpflücktes, am Feuer erwärmtes oder heiß aus dem Ofen entnommenes Roggenbrot auf geschwollene Drüsen legen, solange bis sie verschwinden, Wärme seiner Kräfte verzehrt sie

geschwollene Drüsen: *glandes*, möglicherweise geschwollene Lymphknoten, vielleicht Abszesse, scheint ähnlich wie „Skrofeln“ zu sein

Krätze

Krätze am Kopf: Pulver aus Roggenbrotrinde darauf legen, 3 Tage später Olivenöl (warm, heilt) einreiben, solange bis man geheilt ist

Parasiten

wenn dünne Würmchen das Fleisch des Menschen verzehren, warme Brotbrocken oft darüber legen, seine Wärme lässt sie zu Grunde gehen

ezilir, ısırık yerine sürülür, üç veya iki gün ısırığın üstünde kalır, daha sonra diğer yaralarda olduğu gibi bir merhem sürülür; köpek ısırığı nefesinden dolayı diğer hayvanlardan daha zehirlidir

galeta unu hamuru sıcaktır, yumurta akı soğuk, havadar ve hafiftir, iltihapları iyileştirir, karışım zehiri temizleyerek giderir, civan perçemi (sıcaklık) ve yumurta akı (soğukluk) karıştırıldığında ısırığı dağılayarak yok eder, şevketi bostan ve merhemler iyileştirir

Benedikte: bilinen bir merhem adı da olabilir, bkz. 1.164

Çavdar (*siligo*)

ılık, buğdaydan daha soğuk, çok sayıda kuvveti vardır

sağlıklı insanda: ekmeği iyi, güçlendirir
eti yağlı insanda: iyi gelir, etini azaltır, yinede güçlendirir

soğuk midede ve bundan dolayı zayıf düşmüş insanda: zararlı, sindirim işlemini halledemez, insanın içinde çok büyük karışıklığa neden olur

“Bezeler”

her türlü sebepten dolayı şişmiş bezeler: parçalara ayrılmış, ateşte ısıtılmış veya fırından yeni çıkmış çavdar ekmeğini şişmiş bezeler üzerine konur, yok olana kadar, çavdar kuvvetinin sıcaklığı şişkinliği giderir

şişmiş bezeler: *glandes*, muhtemelen şişmiş lenf bezeleri, belki apseler, *Skrofeln*'lere benziyor gibi

Uyuz

başta uyuz: çavdar ekmeğinin kabuğu üzerine konur, üç gün sonra zeytin yağı sürülür (sıcak, iyileştirir), iyileşene kadar

Parazitler

ince kurtçuklar insanın etini yediğinde, sık sık sıcak ekmeğin parçaları konur, sıcaklığı onları yok eder

3 Hafer (<i>avena</i>)	Yulaf (<i>avena</i>)
<p>warm, von trockener Natur, scharfer Geschmack, kräftiger Duft für gesunde Menschen: angenehme gesunde Speise, verschafft frohen Sinn, hellen klaren Verstand, gibt gute Farbe und gesundes Fleisch mäßi9ig kranke Menschen: gut zu essen, sowohl im Brot als auch im Mehl schwache, kalte Menschen: Hafer taugt nichts, denn er sucht immer Wärme; gegessen als Brot und Mehl nicht gut verdaulich, verursacht Schleim in ihnen, gibt keine Kraft, da diese Menschen kalt sind „Gicht“ gespaltener Verstand und wankelmütige Gedanken: gekochten Hafer auf den ganzen Körper auftragen und heißen Dampfbad mit Kochwasser des Hafers machen sein scharfer Geschmack und kräftiger Duft unterdrückt die Stärke der Gicht; seine trockene Natur löst den Wahnsinn auf, der durch verwirbelte Säfte verursacht wird, dies bewirkt er mittels feuerhei9er Steine (warm), da Gicht kalt ist „Gicht“: wird bei Hildegard gleichbedeutend mit <i>paralysis</i> (eigentlich nur „Lähmung“) benutzt, hat eine wesentlich breitere Bedeutung wie heute</p>	<p>sıcak, doğası kuru, keskin tadı ve güçlü koku sağlıklı insan için: hoş ve sağlıklı yiyecek, mutluluk, açık ve berrak akıl verir, sağlıklı cilt rengi ve et verir orta derece hasta insan için: hem ekmek hem de un olarak yemek için iyi Güçsüz, soğuk insan: yulaf işe yaramaz, çünkü yulaf daima sıcaklık arar; ekmek ve un olarak yendiğinde sindirimi kolay değildir, insanda balgama sebep olur, güç vermez, hasta insan soğuktur “Gut hastalığı” arada kalmış akıl ve kararsız fikirler: kaynatılmış yulaf bütün vücuda sürülür ve yulafın kaynatıldığı suyu ile sıcak buhar banyosu yapılır yulafın keskin tadı ve güçlü kokusu gut hastalığının gücünü bastırır, kuru doğası dağınık sıvılardan oluşan deliliği çözer, bunu kızgın taşların (sıcak) aracılığı ile yapar, çünkü gut hastalığı soğuktur gut hastalığı: Hildegard <i>paralysis</i> terimi ile aynı anlamda (aslında sadece felç) kullanıyor, şimdiki anlamından çok daha geniş anlama sahip</p>
4 Gerste (<i>ordeum</i>)	Arpa (<i>ordeum</i>)
<p>kalt, kälter und schwächer als das vorgenannte Getreide, schadet den Gesunden und Kranken, hat nicht so viele Kräfte wie die übrigen Getreidesorten Schwäche am ganzen Körper hinfälliger Mensch: Gerste kräftig in Wasser kochen, in Bottich gießen, darin oft ein Bad nehmen, wird das Fleisch seines Körpers zurückerlangen, bis er geheilt wird da Gerste kräftig und scharf ist, verleiht sie in der Milde des Bades Kraft Appetitlosigkeit 1 Gerste und 1 Hafer nehmen, ein</p>	<p>soğuk, bir önceki tahıldan daha soğuk ve zayıf, sağlıklı ve hasta insanlar için zararlı, diğer tahıl türleri kadar güçleri yok Güçsüzlük bütün vücudu güçten düşmüş insanda: arpa su içinde kuvvetlice kaynatılır, küvete dökülür, bu su ile sık sık banyo yapılır, insan vücudu etini tekrar kazanır, iyileşene kadar arpa güçlü ve keskin olduğu için banyonun yumuşaklığında kuvvet verir İştahsızlık 1 arpa ve 1 yulaf alınır, biraz rezene ve</p>

bisschen Fenchel und etwas Schmalz
hinzufügen, in Wasser kochen, seihen,
wie eine Brühe trinken statt Brot zu
essen, bis man gesund wird
Gerste (Schärfe) und Hafer (Milde)
beseitigen die Abneigung zum Essen,
Schmalz vertreibt jenen Ekel, Fenchel
sorgt für die Reinigung des Magens und
nimmt ihm den Schleim

Raue Gesichtshaut

harte, raue Haut, die sich vom Wind
leicht schuppt: in Wasser kochen, durch
Tuch passieren, sich mit diesem mäßig
warmen Wasser oft das Gesicht
waschen, Haut wird weich und gesund,
bekommt eine schöne Farbe
Gerste (Schärfe) beseitigt die Schwäche
der Haut, in dem sie dem Gesicht
schönes Blut zukommen lässt

Kopfschmerz

Kopf mit diesem Wasser oft waschen,
wird gesund, Schärfe der Gerste leistet
dem Schmerz Widerstand

5 Dinkel, Spelt (*spelta, spelza*)

bestes Getreide, warm, fett, reichhaltig
und wohlschmeckender als andere
Getreidesorten

verleiht rechtes Fleisch und Blut, einen
frohen Sinn, Freude im Gemüt des
Menschen

womit er auch immer gegessen wird, er
ist gut und wohlschmeckend

Appetitlosigkeit

Mensch zu schwach zum Essen: ganze
Dinkelkörner kochen, wegen des guten
Geschmacks Schmalz oder Eidotter
hinzufügen und essen, heilt und ist
innerlich eine gute und gesunde Salbe

6 Erbse (*pisa*)

kalt, ein bisschen schleimig, gegessen
dampft sie die Lunge etwas ein
Mensch von warmer Natur: gut zu essen
und macht ihn stark
Mensch von kalter Natur und schwach:
taugt nicht für die Ernährung,
verursacht in ihm viel Schleim

don yağı ilave edilir, suda kaynatılır,
süzülür, iyileşene kadar ekmek yemek
yerine bitki suyu gibi içilir, iyileşene
kadar

Arpa (keskinlik) ve yulaf (yumuşaklık)
yemek yeme isteksizliğini ortadan
kaldırır, don yağı o iğrenmeyi giderir,
rezene midenin temizliği için çalışır ve
balgamı alır

Pürüzlü yüz cildi

rüzgârdan hafif pul pul olan sert ve
pürüzlü cilt: suda kaynatılır, bezden
geçirilir, sık sık yüz bu orta sıcaklıktaki
su ile yıkanır, cilt yumuşak ve sağlıklı
olur, hoş bir renk alır

arpa (keskinlik) cilde güzel kan vererek
cildin güçsüzlüğünü ortadan kaldırır

Baş ağrısı

bu su ile baş yıkanır, iyileşir, arpanın
keskinliği ağrıya karşı koyar

Kavuzlu Buğday (*spelta*)

en iyi tahıl, sıcak, yağlı, zengin ve
diğer tahıllardan daha lezzetli

doğru yapılı et ve kan, insana mutluluk
ve gönlüne neşe verir

her neyle yenirse yensin, iyi ve
lezzetlidir

İştahsızlık

insan yemek yemek için çok güçsüz
olduğunda: bütün taneler pişirilir, iyi
tadı nedeniyle don yağı veya yumurta
sarısı eklenilir ve yenir, iyi ve vücudun
içinde sağlıklı bir merhem gibidir

Bezelye (*pisa*)

soğuk, biraz balgamlı, yenildiğinde
akciğerin etrafını biraz buharla kaplar
doğası sıcak olan insan: yemesi için iyi,
onu güçlü kılar
doğası soğuk insan ve güçsüz:
beslenmesi için iyi değil, içinde çok
balgam oluşturur

sie ist in allen Krankheiten schädlich und hat keine Kraft, um Krankheiten zu vertreiben

Kopfschmerz

Kopfschmerz durch übermäßigen Schleim: eine weiße Erbse zerbeißen, diesen Brei mit reinstem Honig (warm, mildert die Kälte des Schleims) vermischen und auf die Schläfen mit Verband festdrücken, bis es besser geht
Kopfschmerz: vgl. Causae et curae 358
die gute weiße Erbse wächst auf reiner Erde; auf die Schläfen gelegt, beseitigt sie die Spitze dieses Schmerzes, weil die Adern der Schläfen die Stärke der Stirn ausmachen; der Honig (Wärme), der von verschiedenen Blüten gesammelt wurde, mildert die Kälte des Schleims

Eingeweide

Schmerzen im Inneren oder eine Krankheit an den Eingeweiden: soll oft heiße Erbsenbrühe schlürfen, Brühe erwärmt die Eingeweide, der Erbsensaft heilt sie

7 Bohne (*faba*)

warm, für gesunde und kräftige Menschen gut zu essen, besser als die Erbse für kranke Menschen, verursacht nicht so viel Fäulnis und Schleim
Bohnenmehl: gut für Gesunde und Kranke, mild und gut verdaulich

Eingeweide

Beschwerden an den Eingeweiden: Bohnen in Wasser kochen, wenig Schmalz und Öl hinzufügen, abseihen, oft heiße Brühe schlürfen
Bohnenbrühe heilt den Schmerz der Eingeweide, Schmalz und Öl lösen den Schmerz auf, sodass Schmerz zurückgeht

Schmerz, Krätze und Geschwüre
aufwallender Schmerz und Krätze und Geschwüre welcher Art auch immer: Bohnenmehl, Pulver von Fenchelsamen in Wasser mit feinstem Weizenmehl (damit es zusammen kleben kann)

tüm hastalıklarda zararlıdır ve hastalıkları gidermek için gücü yoktur

Baş ağrısı

aşırı balgamdan kaynaklı baş ağrısı: bir adet beyaz bezelye dişlerle parçalanır, bal (ılık, balgamın soğukluğunu yumuşatır) ile karıştırılır şakaklara sürülüp sıkıca bağlanır, iyileşene kadar

baş ağrısı: bkz. Causae et curae 358

iyi olan beyaz bezelye saf toprakta yetişir, şakakların üzerine konulduğunda, bu ağrının kaynağını ortadan kaldırır, çünkü şakakların damarları alnın gücünü oluşturur; farklı çiçeklerden toplanan bal (sıcaklık) balgamın soğukluğunu yumuşatır

Bağırsaklar

iç organlarda ağrılar veya bağırsak hastalıklarında: sık sık sıcak bezelye suyu yudumlanmalı, bitki suyu bağırsakları ısıtır, bezelye suyu iyileştirir

Bakla (*faba*)

sıcak, sağlıklı ve güçlü insanlar için iyi, hasta insanların yemesi için bezelyeden daha iyidir, bezelye kadar çürümeye ve balgama neden olmaz
bakla unu: sağlıklı hasta insanlar için iyidir ve iyi sindirilir

Bağırsaklar

bağırsak şikâyetlerinde: bakla suda kaynatılır, biraz don yağı ve sıvı yağı ilave edilir, süzülür, fasulye suyu sık sık yudumlanır
bakla suyu bağırsak ağrısını iyileştirir, don yağı ve sıvı yağ ağrıyı çözer, böylece ağrı azalır

Ağrı, uyuz ve apse

kabaran ağrı ve uyuz ve her tür apselerde: bakla unu, rezene tozu ve en iyi buğday unu su ile karıştırılır (birbirine yapışması için), ateşin yanında veya güneşte küçük

vermischen, Küchlein am Feuer oder in der Sonne bereiten, obenauf legen, Schärfe der Bohne zieht den Schmerz und die Milde des Fenchels heilt es aufwallender Schmerz und Krätze und Geschwüre welcher Art auch immer: Bohnenmehl, Pulver von Fenchelsamen in Wasser mit feinstem Weizenmehl (damit es zusammen kleben kann) vermischen, Küchlein am Feuer oder in der Sonne bereiten, obenauf legen, Schärfe der Bohne zieht den Schmerz und die Milde des Fenchels heilt es

8 Linse (*lens*)

kalt, gegessen vermehrt sie weder Mark noch Blut noch Fleisch des Menschen, sie gibt ihm keine Kräfte, füllt nur den Magen, wühlt kranke Säfte auf

Krätze und unreine Haare

Flecken von Krätze und unreine Haare mit Geschwüren an den Wurzeln: Linse auf erhitztem Stein zu Pulver zerstoßen, ein Schneckenhaus mit Schleim, der darin ist, zu Pulver machen und im gleichen Gewicht wie Linse hinzufügen, über die Flecken legen, heilt und beseitigt den Schleim dieser Beschwerden

9 Hirse (*milium*)

kalt, mäßig warm, taugt nicht zum Essen, da sie weder Blut noch Fleisch des Menschen vermehrt, gibt keine Kräfte, füllt nur den Magen und vermindert den Hunger, denn sie hat keinen erquickenden Geschmack macht Gehirn des Menschen wässrig, den Magen lau und träge, wirbelt die Säfte stürmisch auf, mehr wie ein Unkraut, nicht gut zum Essen

Lunge

Lungenbeschwerden:

1 Hirse auf heißem Stein erwärmen und pulverisieren, 2 Pulver von Hirschzunge hinzufügen, mit einem Bissen Brot nüchtern oder gesättigt oft essen, wird geheilt, Schärfe der Hirschzunge beseitigt die Fäulnis der Lunge,

kurabiyeler hazırlanır, üzerine konur, baklanın keskinliği ağrıyı çeker ve rezenin yumuşaklığı iyileştirir

kabaran ağrı ve uyuz ve her tür apselerde: bakla unu, rezene tozu ve en iyi buğday unu su ile karıştırılır (birbirine yapışması için), ateşin yanında veya güneşte küçük kurabiyeler hazırlanır, üzerine konur, baklanın keskinliği ağrıyı çeker ve rezenin yumuşaklığı iyileştirir

Mercimek (*lens*)

soğuk, yenildiğinde, ne kemik iliğini, ne kanı nede insanın etini artırır, ona güç vermez, sadece mideyi doldurur ve hasta sıvıları birbirine karıştırır

Uyuz ve kirli saçlar

uyuz lekeleri ve kökleri apseli kirli saçlar: mercimek ısıtılmış taşın üzerinde toz haline getirilir, içinde bulunan salgısı ile bir salyangoz kabuğu ezilir, mercimek kadar ilave edilir, lekeler üzerine konur, iyileştirir ve bu şikâyetlerin balgamını yok eder

Darı (*milium*)

soğuk, orta derece sıcak, insanın kanını veya etini artırmadığından, yemek için yararlı değil, güç vermez, yalnızca mideyi doldurur ve açlığı azaltır, çünkü canlandırıcı bir tadı yoktur

insanın beynini sulandırır, midesini ılıklaştırır ve tembelleştirir, sıvıları kabartır, daha ziyade değersiz bir ottur, yemek için iyi değildir

Akciğer

akciğer şikâyetlerinde:

1 darı kızgın taşın üzerinde ısıtılır ve toz hale getirilir, 2 geyikdili tozu ilave edilir, sık sık biraz ekmekle aç veya tok yenir, iyileşir, geyikdilin keskinliği akciğerin çürümesini giderir, darı tozu geyik dilin akciğerde oluşturduğu

Hirsepulver mildert Schaden der Hirschzunge an der Lunge

zararı yumuşatır

10 Fennich (venich)

kalt, mäßige Wärme, bewirkt wenig, hat nur mäßig belebende Wirkung; schadet dem Menschen nicht, rührt auch nicht so stark schlechte Säfte und Krankheiten auf wie die Hirse

Fieber

bei brennendem Fieber: Fennich in Wein kochen und oft warm trinken, wird geheilt

Fennich: eine Setaria-Art, vielleicht *setaria italica*, Welscher Fennich (ein Getreideart, die an sandigem rauhen Boden in Deutschland wächst) Hildegard benutzt nur das deutsche Wort Portmann notiert „Kolbenhirse“

11 Hanf (canabus)

warm, wächst wenn Luft weder übermäßig heiß noch übermäßig kalt ist, so ist auch seine Natur; sein Samen hat bei gesunden Menschen, wenn sie ihn essen, heilende Wirkung

Magen

ist im Magen von gesunden Menschen leicht und nützlich, entfernt ein wenig den Schleim aus dem Magen, leicht verdaulich, vermindert schlechte Säfte, macht gute stark

bei etwas schwachem Magen: Brei aus Hanf und Wasser kochen, essen; lässt aufstoßen, macht eine gute Verdauung; wenn der Mensch aber sehr geschwächt ist, dann macht er auch Schmerzen

kalter Magen: Hanf in Wasser kochen, Wasser ausdrücken und in einem Tüchlein gewickelt oft den Brei heiß auf den Magen legen; Wärme von diesem Samen ist durchdringend, erwärmt die Kälte des Magens, stärkt ihn, bringt ihn zur Funktion

Kopf und Gehirn

kranker Kopf und leeres Gehirn: gegessen macht Hanf leicht ein wenig Kopfschmerzen, wenn gegessen; bei gesundem Kopf und vollem Gehirn schädigt er nicht

Kum Darı (venich)

soğuk, orta sıcaklık, az etkilidir, orta derecede canlandırıcı etkisi var, insana zarar vermez, darı kadar kötü sıvıları ve hastalıkları oluşturmaz

“Ateş”

yüksek ateşte: şarap ile kaynatılır ve sık sık sıcak içilir, iyileşir

Fennich: belki *setaria italica*, Welscher Fennich (bir tahıl çeşidi (kum darı), Almanya’da kumlu sert toprakta yetişir Hildegard sadece Almanca ismini kullanıyor Portmann cin darı olarak ele alıyor

Kenevir (canabus)

sıcak, ne aşırı sıcak ne de aşırı soğuk havada yetişir, tabiatı da öyledir; tohumları yenildiğinde sağlıklı insanlarda iyileştirici özelliklere sahiptir

Mide

sağlıklı insanların midesinde hafif ve faydalıdır, mideden bir miktar balgam çıkarır, kolayca sindirilir, kötü sıvıları azaltır, iyi olanları güçlendirir

biraz güçsüz mide: kenevir ve su ile lapa pişirilir, yenir; geçirme yapar, sindirimi kolaylaştırır; ama eğer kişi çok güçsüzse midede ağrı da olur

soğuk mide: kenevir suda kaynatılır, suyu sıkılır, bir bez parçasına sararak sık sık çok sıcak mide üzerine konur; bu tohumdan gelen sıcaklık nüfuz edicidir, midenin soğukluğunu ısıtır, güçlendirir, işlevini geri verir

Baş ve beyin

hasta baş ve boş beyinde: yenildiği zaman hafif baş ağrısına neden olur; sağlıklı başa ve beyine zarar vermez

Geschwüre

Hanfstoff taugt zum Verbinden von Geschwüren, da die Hitze in ihm gemäßigt ist

12 Kornrade (*rado, ratde, izania, nigella*)

heiß und trocken

nützt nicht zum Essen, Mensch bekommt Beschwerden

dem Vieh taugt sie nicht, schadet aber auch nicht sehr

Geschwüre

Geschwüre am Kopf (nicht Grind oder Krätze): zerreiben, Pulver mit ausgelassenem Speck vermischen und sie oft einreiben; die Schärfe der Kornrade verkleinert sie; die Hässlichkeit des Specks beseitigt jene Hässlichkeit und seine Wärme heilt sie

auch bei Krätze am Kopf: zerriebene Kornrade mit Butter vermischen und öfters einreiben, wird geheilt

Mücken

zerriebene Kornrade und Honig an die Wand schmieren; Mücken, die davon kosten werden geschwächt, fallen herunter und sterben

Kornrade: entsprechend Marzell, Portmann schreibt: „Schwarzkümmel“, *zizania* und *nigella* sind alte Namen für Ackerunkräuter, speziell „(Taumel)lolch“, der oft giftig ist, zu *nigella* vgl. auch Kapitel 1.154

13 Galgant (*galanga*)

fast ganz heiß, hat aber auch mäßige Kälte, reich an Wirkkraft

Fieber

bei brennendem Fieber: Galgant (Hitze) zerstoßen und in Quellwasser trinken, Galgant löscht das Fieber, weil die Kälte und Süße des Quellwassers vermischt mit Galgant die Glut des Fiebers mindert

Rücken- und Flankenschmerzen

Schmerzen infolge schlechter Säfte: in Wein aufkochen, oft heiß trinken,

Deri lezyonu

kenevirden yapılmış kumaş apseleri sarmak için uygundur, çünkü içindeki hararet orta derecedir

Karamuk (*ratde*)

hararetli ve kuru

yemek için yaramaz, insanda şikâyetler oluşturur

büyükbaş hayvana yaramaz, çok zarar da vermez

Apseler

başta apseler (Grind [=impetigo contagiosa] veya uyuz değil): ezilir, eritilmiş domuz pastırması ile karıştırılır ve sık sık sürülür; karamuğun keskinliği apseleri küçültür; domuz pastırmasının çirkinliği lezyonların çirkinliğini yok eder ve sıcaklığı iyileştirir

başta uyuz: ezilen karamuk tereyağı ile karıştırılır, birçok defa ovulur, iyileşir

Sivrisinek

ezilmiş karamuk ve bal duvara sürülür; sivrisinekler yediğinde güçsüzleşir, düşer ve ölür

Marzell'e göre karamuk, Portmann burada: çörek otu diyor, *zizania* ve *nigella* tarlalarda yetişen yabancı otlar için eski bir addir, özellikle (*Taumel*)lolch, çoğu zaman zehirlidir, ayrıca *nigella* ile ilgili bkz. bölüm 1.154

Havlıcan kökü (*galanga*)

neredeyse tam olarak hararetli, fakat orta derece soğukluğa da sahiptir, zengin etki kuvvetine var

“Ateş”

yakıcı ateş: havlıcan kökü (hararet) öğütülür ve pınar suyu (soğukluk ve tatlılık) ile içilir, havlıcan kökü ateşi ortadan kaldırır, çünkü havlıcan kökü ile karıştırılan kaynak suyunun soğukluğu ve tatlılığı ateşin şiddetini azaltır

Sırt ve yan ağrıları

kötü sıvılardan dolayı ağrılar: şarap ile kaynatılır, sık sık çok sıcak içilir, ağrı

Schmerz wird nachlassen
kalte Säfte werden durch die Hitze des
Galgants und den erhitzten Wein
vertrieben

Herzbeschwerden, Mundgeruch

bei Herzbeschwerden und herzbedingter
Ohnmacht: Galgant essen, wird besser
gehen

Mundgeruch, der auf die Lunge
übergeht und dadurch manchmal raue
Stimme: 1 Galgant, 1 Fenchel, 4
Muskatnuss, 2 Bertram pulverisieren,
vermischen, nüchtern die
Gewichtsmenge von zwei Münzen mit
Brot essen, alsbald ein bisschen warmen
Wein trinken; und edle, duftende
Kräuter nach dem Essen und nüchtern
essen, ihr Duft unterdrückt ihn

Mundgeruch: zum Rezept vgl. Causae et curae 359
und 375

Lunge

Lungenbeschwerden:

fettes Fleisch, bluthaltige Nahrung und
gekochtes Essen meiden, verursacht
Eiter um die Lunge

auch Erbsen, Linsen, rohes Obst und
Gemüse, Nüsse und Öl meiden, bringt
der Lunge Schleim

mageres Fleisch essen; weder gekochten
noch frischen Käse, nur getrocknet
essen; in Maßen Öl essen, damit der
Mensch dadurch keine Schleime in ihr
zusammenzieht

kein Wasser trinken, verursacht Schleim
um die Lunge, keinen neuen Most, weil
er nicht gereinigt ist, sind durch das
Aufwallen beim Gären seine
Schwebstoffe noch nicht abgesetzt

Bier schadet nicht sehr, da er gekocht ist

Wein trinken, unterstützt durch gute
Wärme die Lunge

sich in acht nehmen vor feuchtem und
nebligem Wetter, schädigt durch die

azalır

soğuk sıvılar havlıcan kökünün
hararetinden ve ısıtılmış şarap
sayesinde giderilir

Kalp şikâyetleri, ağız kokusu

kalp rahatsızlıkları ve kalp sebepli
bayılma: havlıcan kökü yenir, daha iyi
olur

akciğere giden ağız kokusu ve bazen
bundan dolayı kaba ses: 1 havlıcan
kökü, 1 rezene, 2 muskat, 2 yapışkan
otu toz hale getirilir, karıştırılır, aç
karna iki madeni para ağırlığında
ekmek ile yenir, hemen arkasından
sıcak şarap içilir; ayrıca değerli, güzel
kokulu otlar aç ve tok yenir, kokuları
onu bastırır

ağız kokusu: tarif ile ilgili bkz. Causae et curae 359
ve 375

Akciğer

akciğer şikâyetleri:

yağlı etlerden, kanlı ve pişmiş
yiyeceklerden uzak durulur,
akciğerlerin etrafında irin oluşmasına
neden olur

bezelye, mercimek, çiğ meyve ve
sebze, kabuklu kuru yemiş ve sıvı
yağdan uzak durulur, akciğerde balgam
oluşturur

yağsız et yenir, ne pişmiş ne de taze
peynir, sadece kurutulmuş peynir yenir,
ölçülü sıvı yağ tüketilir, böylece
insanın içinde balgamlar toplanmaz

su içilmez, akciğerin etrafında balgam
oluşturur, *Most* [mayalanmamış içecek,
şarap olmadan önceki hali] içilmez,
saflaştırılmadığı için, katılarının
fermantasyon işlemindeki
kabarmalardan dolayı asıltısı henüz
kesilmemiştir

bira, pişirildiği için, çok fazla zarar
vermez

şarap içilmeli, iyi sıcaklığı ile akciğeri
destekler

insan kendini nemli ve sisli havadan
korumalı, nemi ile akciğere zarar verir

Feuchtigkeit die Lunge

Eingeweide, Milz und Herz

bei überwiegenden schlechten Säften in Eingeweiden und Milz, die dem Herzen durch die Schwarzgalle große Leiden bringen: 1 Galgant, 1 Bertram und $\frac{1}{4}$ weißer Pfeffer (oder 1 Pfefferkraut), pulverisieren, Bohnenmehl hinzufügen, mit Bockshornklee ohne Wasser oder andere Flüssigkeit vermischen, Küchlein machen, an der Sonne trocknen, deshalb im Sommer fertigen, damit man sie im Winter zur Verfügung hat; nach dem Essen und nüchtern essen gegen die Herzbeschwerden: 1 Süßholz, 5 Fenchel, 1 Zucker und ein bisschen Honig, Läutertrank machen, nach dem Essen und nüchtern trinken

Verschleimung

Schleim vernebelt Kopf und stört das Gehör: 1 Galgant, $\frac{1}{3}$ Aloe, 2 Dost und 2 Pfirsichblätter, daraus einen Pulver machen, nach dem Essen und nüchtern gebrauchen

Brust, Herz, Milz und Magen

Brust-, Milz- oder Herzbeschwerden und Magen erkrankt durch Schleim: 1 Galgant, 2 Dost, 6 Salbei, 2 Selleriesamen und ein wenig weißen Pfeffer, pulverisieren, gekochten Honig hinzufügen, ohne heftige Glut bereite Latwerge oft essen, häufig mit reinem, leichtem und gutem Wein anwenden
Latwerge: ist ein süßer, fester Brei in einer Konsistenz etwa von Pflaumenmus und eine beliebte und haltbare Zubereitungsform für Arzneien

„Gicht“

1 Galgant, $\frac{1}{2}$ Muskatnuss, $\frac{1}{4}$ Speik, $\frac{1}{4}$ Gichtkraut (mehr als Speik), $\frac{1}{4}$ Liebstöckel (mehr als Speik), Steinbrech und Engelsüß (Menge dieser beiden so viel wie die fünf erstgenannten) zu Pulver machen, wer stark ist Pulver mit Brot essen; wer schwach ist Latwerge essen

Bağırsaklar, dalak ve kalp

bağırsaklarda ve dalakta ağırlıklı olarak kötü sıvılar bulunduğunda ve bunların siyah safra yoluyla kalbe büyük acılar verdiği: 1 havlıcan kökü, 1 yapışkan otu ve $\frac{1}{4}$ beyaz biber (veya 1 tere), toz haline getirilir, bakla unu eklenilir, çemen otu su veya başka bir sıvı olmadan karıştırılır, küçük kurabiyeler yapılır, güneşte kurutulur, bu yüzden kışın da kullanma imkanı olması için yaz aylarında hazırlanmalı; yemekten sonra ve aç karna yenir
kalp şikâyetlerine karşı: 1 meyan kökü, 5 rezene, 1 şeker ve biraz bal, bu bitkilerle bir içecek (Läutertrank) hazırlanır, yemekten sonra ve aç karna içilir

Balgam oluşumu

balgam başı buğulandırır ve işitme duyusunu rahatsız eder: 1 havlıcan kökü, $\frac{1}{3}$ aloe vera, 2 keklikotu ve 2 şeftali yaprağı toz haline getirilir, yemekten sonra ve aç karna kullanılır

Göğüs, kalp, dalak ve mide

göğüs, dalak veya kalp şikâyetleri ve balgamdan dolayı mide rahatsızlığı: 1 havlıcan kökü, 2 keklikotu, 6 ada çayı, 2 kereviz tohumu ve biraz beyaz biber toz hale getirilir, kaynatılmış bal ilave edilir, hararetsiz olmayan bir ateşte *Latwerge* hazırlanır; sık sık saf, hafif ve iyi bir şarapla kullanılır

Latwerge: erik reçeli gibi kıvamlı ve ilaçlar için tercih edilen ve dayanıklı tatlı ve katı bir püredir

“Gut hastalığı”

1 havlıcan kökü, $\frac{1}{2}$ muskat, $\frac{1}{4}$ yabani lavanta, $\frac{1}{4}$ gut hastalığı otu (yabani lavantadan fazla), $\frac{1}{4}$ selam otu (yabani lavantadan fazla), aynı miktarda küçük yumrulu taşkıran ve benli eğrelti (bu ikisi ilk beş sayılanların miktarı kadar olmalı) toz hale getirilir, eğer insan güçlüyse tozu eklemek ile yer; güçsüzse tatlı ezmesini yer

Gichtkraut: Marzell kennt mehr als 15 Pflanzen mit gleicher Bezeichnung (darunter Pfingstrose und Christrose, vgl. 1.154)

14 Zitwer (*zitwar*)

mäßig warm, große Wirkkraft

Zittern

Zittern oder Beben der Glieder und Kraft lässt nach: in Wein einschneiden, etwas weniger Galgant und mit wenig Honig kochen, siedend trinken, bekommt Kraft wieder zurück; das Zittern - kommt von kalten Schweißausbrüchen, die brennende Fieber hervorrufen - wird durch die Mischung von warmen und kalten Dingen unterdrückt werden

Speichelfluss

viel Speichel und Schaum in sich haben: Pulver im Tüchlein im Wasser über Nacht lassen, damit das Wasser den Geschmack annimmt, oft am Morgen nüchtern trinken, beides wird nachlassen

Kopfschmerz

mit diesem im Wasser durchfeuchtetem Pulver Stirn und Schläfen befeuchten, es wird ihm besser gehen

Magen

Magen mit unrechtem Essen angefüllt: zerstoßen, mit Semmelmehl und Wasser Küchlein machen, an der Sonne trocknen oder in fast abgekühltem Ofen garen, Küchlein zu Pulver machen, nüchtern und auch vor dem Schlafen oft in der Hand lecken; macht Magen leichter

15 Ingwer (*zingiber*)

sehr heiß, zerfließend, das heißt löslich gegessen schadet er gesunden und beleibten Menschen: macht gedankenlos, unbeherrscht, hitzig und geil; die Glut seiner unvermuteten Hitze schwächt die Sinne des Menschen, regt die Geschlechtsorgane an

Austrocknung

wer in seinem Körper trocken ist und fast stirbt: zerkleinern, Pulver in

gut hastalığı otu :Marzell aynı adla 15 den fazla bitki tanıyor (aralarında *Pfingstrose* ve *Christrose* var, bkz. 1.154)

Cedvar (*zitwar*)

orta derece sıcaklık, büyük etki gücüne sahip

Titreme

uzuvların titremesinde veya sallanması ve gücün azalması: şarap içine doğranır, daha az meyan kökü ve az bal ile kaynatılır, kaynar halinde içilir, güç geri gelir, yakıcı ateşler oluşturan soğuk ter boşalmalarından gelen titreme, sıcak ve soğuk karışımlarla bastırılır

Tükürük salgısı

vücut içinde çok miktarda tükürük ve köpük: su cedvarın tadını alması için, tozu gece boyunca suda bir bez parçası içinde ıslatılır, sık sık sabahları aç karna içilir, ikisi de azalır

Baş ağrısı

yukarıdaki su-toz karışımı ile alın ve şakaklar ıslatılır, insan daha iyi hisseder

Mide

uygun olmayan yemekle dolmuş mide: dövülür, ekmek unu ve su ile kurabiyeler yapılır, güneşte veya soğumak üzere olan bir fırında kurutulur, kurabiyeler toz haline getirilir, aç karna ve yatmadan önce sık sık avuçtan yalanır, mideyi hafifletir

Zencefil (*zingiber*)

çok hararetili, akışkan, yani çözülebilir yenildiğinde sağlıklı ve şişman insanlara zarar verir: düşüncesiz, kontrolsüz, ateşli, azgın ve şehvetli yapar; beklenmedik harareti (kor) insanın duyularını zayıflatır, insanın üreme organlarını uyarır

Beden kuruması

beden kuru ve ölüme yakın insan: küçültülür, tozu sabah çorbası ile

mäßiger Menge nüchtern in Morgensuppe essen, zwischendurch mit Brot essen, wird gebessert; die jähe Hitze des Ingwers erquickt die trockenen Glieder, sobald es besser geht, keinesfalls essen, schadet sonst

Augen

geschwürige, also eitrige, schwärende und trübe Augen: Pulver in einem Tuch in Wein einlegen, Wein wird scharf, das heißt herb-säuerlich; vor dem Schlafen um die Augen streichen, schadet nicht, wenn er ein bisschen ins Auge kommt, nimmt den Eiter und die Trübheit wenn Sehvermögen verloren ist, hilft es nicht

bei verdunkelten Augen: 1 Saft von Raute, 1 Saft von Ysop und 3 vom obigem Wein in ein ehernes Gefäß hineingeben, damit er darin die Kraft behält; vor dem Schlafengehen außen um die Augen auftragen, schadet im Auge nicht, vertreibt die Dunkelheit der Augen

Verstopfung

Ingwer zerstoßen, Pulver mit Saft von Ochsenzunge vermischen und mit Bohnenmehl Küchlein machen, in abkühlendem Ofen garen, nüchtern und nach dem Essen, mindert Unrat im Magen, stärkt den Menschen

Ochsenzunge: *ancusa*, nach dem heutigen Namen *Anchusa officinalis* übersetzt, das Wort *anc(h)usa* ist jedoch nicht eindeutig, unklar auch die beigefügte deutsche Erklärung *ringla* (am häufigsten als Ringelblume belegt), denn die jeweiligen Pflanzen sehen sich nicht einmal ähnlich

Magen

Magenbeschwerden: 1 Ingwer, 2 Galgant und ½ Zitwer zerstoßen, Pulver in Wein geben, oft nach dem Essen und vor dem Schlafengehen trinken, es wird besser gehen

Magenbeschwerden: Wiederholung dieses Rezeptes in einigen Handschriften im Anschluss an Kapitel 3.57 in Buch 3, Bäume und Sträucher

Ausschlag

in einem Tuch gebundenes Ingwerpulver in Essig legen und ein

öljölü miktarda aç yenir, ara sıra ekmek ile de yenir, daha iyi olur; zencefilin ani harareti kuru uzuvları canlandırır, iyileştikten hemen sonra, hiçbir şekilde yenilmez, aksi halde zarar verir

Gözler

iltihaplı, yani irinli, ağrıyan ve bulanık gözler: tozu bez parçası içinde şarapta ıslatılır, şarap acı, yani keskin-ekşimsi olur; uyumadan önce gözlerin etrafına sürülür, göze kaçarsa zarar vermez, irini ve gözdeki bulanıklığı alır

görme yeteneği kayb olduğunda, işe yaramaz

bulanık görme: 1 sedefotu suyu, 1 zufa otu suyu ve yukarıda geçen 3 ölçü şarap, gücünü muhafaza etmesi için bronz bir kaba alınır; uyumadan önce gözlerin etrafına sürülür, gözün içine girdiğinde zarar vermez, gözlerdeki bulanıklığı alır

Kabızlık

zerdeçal dövülür, tozu sığırdili suyu ile karıştırılır ve fasulye unu ile kurabiyeler yapılır, soğumak üzere olan fırında pişirilir, aç ve tok karna yenir, midedeki artıkları azaltır ve insanı güçlendirir

sığır dili: *ancusa*, şimdiki ismi *Anchusa officinalis*'e göre tercüme edilmiştir, bununla birlikte, *anc(h)usa* kelimesi açık değildir ve ekli Almanca bildirimini *ringla* (en yaygın olarak aynısefa olarak ispatlı) da belirsizdir, çünkü ilgili bitkiler birbirine benzemiyor bile

Mide

mide şikâyetleri: 1 zencefil, 2 havlıcan kökü ve ½ cedvar dövülür, toz karışımı şarap içine alınır, sık sık yemekten sonra ve uykudan önce içilir, daha iyi olur

mide şikâyetleri: bu tarif bazı yazmalarda Kitap 3, Ağaçlar ve Çalılar, bölüm 3.57'den sonra tekrarlanıyor

Egzama

bez parçasına bağlanmış zencefil tozu sirke içine alınır ve biraz şarap ilave

bisschen Wein hinzufügen, damit es nicht zu scharf, also herb-säuerlich, wird, mit diesem Tuch die Stellen mit Ausschlag bestreichen, heilt

Ausschlag: *zitterdruse*

vich

etwas Ingwer und reichlich Zimt zerstoßen, Salbei (weniger als Ingwer), Fenchel (mehr als Salbei) und Rainfarn (mehr als Salbei) in Mörser zu Brei reiben, seihen, etwas Honig mit Wein kochen und weißen Pfeffer oder ein wenig Pfennigkraut hinzufügen, den erwähnten Brei hineingeben;

1 Wasserlinsen, 2 Blutwurz und 2 Senf vom Feld (so viel wie Blutwurz) und Kraut, an dem winzige Kletten wachsen (weniger als Wasserlinsen) zu Brei reiben, in Säckchen füllen, gekochten Wein mit Honig und Pulver darüber gießen, eine Art Läutertrank machen, trinken so viel er in einem Zug trinken kann, nüchtern und auf die Nacht, bis er geheilt wird

vich: die Deutung unklar, die Wiedergabe als „Feigwarze“ bei Riethe ist spekulativ, da es offenbar ein inneres Leiden ist, gleiches Rezept in *Causae et curae* 432

Abführmittel

1 Ingwer, ½ Süßholz und ½ Zitwer zerstoßen, seihen und zusammen wiegen, so viel dieses Pulver wiegt Zucker hinzufügen, alles zusammen auf 30 Münzen auswiegen, ½ Nusschale von feinstem Semmelmehl, Wolfsmilchsaft, so viel wie eine eingeschnittene Schreibfeder an der Schnittstelle halten kann, eine zarte Masse wie ein Küchlein herstellen, in vier Teile teilen, im März/April oder Mai an der Sonne trocknen

gleiches Rezept in *Casae et curae* 400-401

im März oder April ist der Sonnenstrahl so gemischt, dass er weder zu warm noch zu kalt ist, deshalb bringt sie ausgeprägte Gesundheit wenn man in diesen Monaten keine Wolfsmilch findet, Küchlein im Mai herstellen und an der Mai-Sonne

edilir, fazla keskin, yani buruk-ekşi olmaması için, bu bez ile egzamanın üzerini sil, iyileştirir

egzama: Hildegard *zitterdruse* olarak adlandırıyor

vich

biraz zencefil ve bolca tarçın öğütülür, adaçayı (zencefilden az), rezene (adaçayından daha çok) ve solucanotu (adaçayından daha çok) havanda püreye haline getirilir, süzülür, biraz bal şarap ile kaynatılır ve beyaz biber veya az sarıkız çiçeği ilave edilir;

1 su mercimeği, 2 beş parmak otu, 2 tarla hardalı (beş parmak kadar) ve Löşlek bitkisi (su mercimeği az) püre haline getirilir, küçük bir keseye doldurulur, kaynatılmış şarap ve bal üzerine dökülür, aç karna bir dikişte içebildiği kadar içilir, iyileşene kadar

vich: yorumu belli değil, Riethe'deki genital siğiller spekülatif bir yorumdur, *vich* görünüşe göre bir iç hastalıktır, aynı tarif *Causae et curae* 432 bulunuyor

Müşhil

1 zencefil, ½ meyan kökü ve ½ cedvar öğütülür, süzülür ve birlikte tartılır, tozun ağırlığı kadar şeker ilave edilir, hepsi 30 madeni para ağırlığı olana kadar ayarlanır, ½ ceviz kabuğu dolu kadar ince ekmek unu, çentik atılmış bir tüy kalemin çentiğinde tutabildiği kadar eşek sütleğen suyu, bir kurabiyeninki gibi narin bir hamur yapılır, hamur dörde bölünür, Mart/Nisan veya Mayıs aylarında güneşte kurutulur

aynı tarif: *Casae et curae* 400-401

Mart veya Nisan aylarında, güneş ışığının mizacı ne çok sıcak ne de çok soğuktur, bu yüzden güneş bu aylarda beraberinde sağlık getirir bu aylarda eşek sütleğeni bulunmazsa, kurabiyeler Mayıs ayında hazırlanır ve Mayıs güneşinde kurutulur ve uygun

<p>trocknen und bis zu einem günstigen Zeitpunkt aufbewahren zunächst ¼ des Kuchlein nüchtern einnehmen wenn der Magen fest und langsam ist: nochmals ⅓ des Kuchleins ganz mit Wolfsmilch bestreichen, zweites Mal an der Sonne trocknen, nüchtern einnehmen wenn es kalt ist: vor der Einnahme zuerst sich erwärmen, nach der Einnahme wach im Bett ruhen, dann aufstehen und hin und her laufen, damit einem nicht kalt wird, nach Befreiung Weizenbrot in Süppchen eingetunkt essen man kann auch Hühnerküken, Ferkelfleisch und anderes leichtes Fleisch essen meiden: grobes Brot, Rindfleisch, Fische, andere Fette, getrocknete Speisen (ausgenommen gedörrte Birnen), Käse, rohes Gemüse und Obst mäßig Wein trinken, Wasser weglassen, vor Licht von Sonne und Feuer fliehen, drei Tage lang</p>	<p>zamana kadar saklanır öncelikle kurabiyenin ¼'i aç karna alınır mide sert ve sindirimi yavaşsa, kurabiyenin ⅓'inin her yerine eşek sütleğen suyu sürülür, ikinci kez güneşte kurutulur, aç karna alınır hava soğuk ise, kurabiyeyi almadan önce ısıtılır, aldıktan sonra yatakta dinlenilir, daha sonra kalkılır ve üşümek için ileri geri yürünür, rahatlamadan sonra çorbaya batırılmış buğday ekmeği yenir civciv, domuz yavrusu eti ve başka hafif etler de yenilebilir uzak durulması gerekenler: kaba ekmek, dana eti, balıklar, başka yağlar, kurutulmuş yemekler (kurutulmuş armut hariç), peynir, çiğ sebze ve meyve ölçülü şarap içilir, su içilmez, güneşin ve ateşin ışığından uzak durulur, üç gün sürece</p>
<p>16 Pfeffer (<i>piper</i>) sehr heiß und trocken, hat eine gewisse Abgründigkeit gegessen schadet er dem Menschen verursacht Brustfelleiden, vernachlässigt gute Säfte, bereitet die Schlechten aber bei Beschwerden durch Äpfel und Birnen essen: Pfeffer essen, es wird ihm besser gehen Milz Milzkrank und Abneigung gegen Speisen: Pfeffer maßvoll in beliebigen Speisen und mit Brot essen, Appetitlosigkeit legt sich, da er die durch unrechte Glut leicht geschwächte Lunge besänftigt</p>	<p>Karabiber veya Uzun Biber (<i>piper</i>) çok hararetli ve kuru, bazı kötü tarafları var yenildiğinde insana zarar verir akciğer zarı şikâyetlerine sebep olur, iyi sıvıları ihmal eder, kötülerini oluşturur fakat elma ve armut yeme sebebi dolay rahatsızlıklarda: karabiber yenir, daha iyi olur Dalak dalak hastası ve yemeklere karşı isteksizlik: karabiber, herhangi bir yemekle ve ekmekle ölçülü bir şekilde yenir, iştahsızlık geçer, çünkü karabiber uygun olmayan şiddetli sıcaklıktan (kor) dolay hafif güçsüz kalan akciğeri yatıştırır</p>
<p>17 Kümmel (<i>cuminum, carvum</i>) von gemäßigter Wärme und trocken</p>	<p>Frenk Kimyonu (<i>carvum</i>) orta dereceli sıcaklık ve kuru</p>

Atemnot

gegessen nützlich, da die Wärme alle gestockten Flüssigkeiten löst, die aus schädlichen Säften aufsteigen, wodurch die Brust beschwert wird

bei Herzbeschwerden:

schädlich; erwärmt das Herz, das immer warm sein muss nicht vollständig schwacher Mensch: gegessen weckt er Krankheiten auf; Ausnahme: Mensch mit Lungenbeschwerden

gekochten oder gebratenen Käse mit Kümmel essen; löst die unrecht verbackene Gerinnung des Käses

bei gesundem Mensch:

gibt hellen Verstand, löscht die Hitze, durch die er in Torheit verfiel bringt dem Menschen, der heiß ist, Abmilderung

Übelkeit

1 Kümmel (Wärme), $\frac{1}{3}$ Pfeffer (Wärme) und $\frac{1}{4}$ Bibernelle (Kälte) zerstoßen; mit reinem Semmelmehl (Wärme), Eidotter (Kälte) und etwas Wasser (Sanftheit) Küchlein herstellen, in warmen Ofen (sanfte Wärme) oder unter Asche garen und essen; oder das erwähnte Pulver auf Brot essen; das alles vermischt und mit Wasser zusammengekommen und im Ofen gegart, unterdrückt es die unrecht heißen und kalten Säfte, die dem Menschen Übelkeit bringen

Übelkeit: gleiches Rezept in Causae et curae 417 *ciminum, carvum*: beide Vokabeln sind in der handschriftlichen Überlieferung belegt; aber es ist nicht klar, ob „Kreuzkümmel“ (das antike *cyminum*) oder der einheimische „Wiesenkümmel“ gemeint ist

18 Bertram (*piretrum*)

gemäßigte und ziemlich trockene Wärme, nicht zu groß noch zu klein; diese sanfte Mischung ist rein, hat gute Wirkkraft; mindert im gesundem Menschen Fäulnis; vermehrt gutes Blut; bewirkt klaren Verstand

Stärkung

krank, körperlich fast am Ende: bringt zu Kräften; wenn häufig gegessen, lässt nichts unverdaut

Nefes darlığı

yendiğinde yararlı, sıcaklığı zararlı sıvılardan oluşan tüm pıhtılaşmış sıvıları çözer, göğüs bu zararlı sıvılardan dolayı ağırlaşır kalp şikâyetlerinde:

zararlı; daima sıcak olması gereken kalbi tam olarak ısıtmaz

güçsüz insan: hastalık uyandırır; istisna: akciğer rahatsızlıkları olan insan hariç

haşlanmış veya kızarmış peynir kimyon ile yenmeli, kimyon peynirin doğru pişmemiş pıhtılaşmasını çözer sağlıklı insan:

açık akıl verir, akılsızlığa yol açan harareti söndürür

fazla harareti olan insana hafifleme verir

Bulantı

1 kimyon (sıcaklık), $\frac{1}{3}$ karabiber (ısı), $\frac{1}{4}$ anason (soğukluk) öğütülür; saf ekmek unu (sıcaklık), yumurta sarısı (soğukluk) ve biraz su (yumuşaklık) ile sıcak fırında veya kül altında (yumuşak ısı) kurabiyeler pişirilir ve yenir veya bahsedilen toz ekmek üzerine serpilerek yenir; tüm bunlar su ile karıştırıldığında ve fırında pişirildiğinde, insana bulantı getiren uygunsuz harareti ve soğuk sıvıları bastırır

bulantı; aynı tarif Causae et curae 417'de *ciminum, carvum*: her iki kelime de el yazması *Physica* yazmalarında belgelenmiştir; Doğu Akdeniz bölgesinden gelen kimyonunu mu yoksa Avrupa'da yetişen karaman kimyonunu mu kast ediyor belli değil

Yapışkan Otu (*piretrum*)

ölçülü ve oldukça kuru sıcaklığa sahip, sıcaklığı ne yüksek ne düşük; bu yumuşak karışım saftır, iyi etki gücü var; sağlıklı insanda çürümeyi azaltır; yararlı kanı çoğaltır; açık akıl verir

Güçlendirme

hasta, bedensel olarak bitmek üzere: güçlendirir; sık yenildiğinde, hazmedilmemiş hiç bir şey bırakmaz

Verschleimung

oft gegessen vermindert er den Schleim im Kopf, da Schleim oft von schlechten Säften kommt

„Gicht“

von der Gicht gequält: 1 Bertram (trockene Wärme), 1/3 Ingwer (Wärme) und 1/3 Pfeffer (Wärme) zerstoßen, nüchtern essen, danach Wein trinken; Bertram entbehrt jeder unpassenden Feuchtigkeit, zerstört die sprudelnden Säfte der Gicht, die ja durch Niederschlag entsteht; Ingwer und Pfeffer leisten Hilfestellung; Gicht wird vollständig beruhigt

„Gicht“: vgl Causae et curae 388

Brustfelleiden

wenn oft gegessen, vertreibt er dies; bewirkt reine Säfte; macht Augen hell; trocken oder in Essen nützlich für Kranke und Gesunde; vertreibt Krankheit und verhindert sie; verursacht Feuchtigkeit und Speichel im Mund, da er schlechte Säfte auszieht und Gesundheit zurück gibt

piretrum: Marzell kennt *piretrum* auch als Bezeichnung für „Estragon“

19 Süßholz (*liquiricium*)

gemäßigte Wärme, nützlich, nicht schädlich

wie immer es gegessen wird, verschafft dem Menschen eine klare Stimme, sanftes Gemüt, helle Augen und für die Verdauung einen weichen Magen häufig gegessen nützt es Wahnsinnigen: erstickt im Gehirn die Raserei

20 Zimt (*cinamomum*)

sehr heiß, hat starke Kräfte, enthält etwas Feuchtigkeit, dass von der großen Hitze unterdrückt wird

oft gegessen vermindert er schlechte Säfte, bereitet gute Säfte der Baum, aus dessen Rinde der Zimt ist, ist sehr heiß und ist gut für Heilmittel

bei lähmender Gicht und tägliches, dreitägliches und viertägliches Fieber: guten Wein in Gefäß aus Stahl mit

Balgam oluşumu

baştaki balgamı azaltır, çünkü balgam çoğu zaman kötü sıvılardan gelir

“Gut Hastalığı“

gut hastalığı ızdırıp verdiği: 1 yapışkan otu (kuru sıcaklık). 1/3 zencefil (sıcaklık), 1/3 karabiber (sıcaklık) öğütülür, aç yedikten sonra şarap içilir; yapışkan otu uygun olmayan herhangi nem içermez, tortudan oluşan gut hastalığının kaynayan sıvılarını yok eder, zencefil ve karabiber destekler; gut hastalığı tamamen yatıştır

gut hastalığı: bkz. Causae et curae 388

Akciğer zarı rahatsızlığı

sık yenirse, defeder; saf temiz sıvılar oluşturur; gözleri keskinleştirir; yemeklerde kuru veya taze yararlı, hem hasta hem de sağlıklı insana yararlı; hastalığı defeder ve önler; kötü sıvıları çektiği ve sağlığı geri verdiği için ağızda nem ve tükürük oluşturur

piretrum: Marzell ayrıca *piretrum* adını tarhun otu için de kullanır

Meyan Kökü (*liquiricium*)

ölçülü sıcaklığa sahip, yararlıdır, zararlı değildir

ne şekilde yenirse yensin, insanda berrak ses oluşturur, yumuşak kalp, göz keskinliği ve hazım için de yumuşak bir mide oluşturur delilik hastalığında işe yarar: beyindeki cinneti söndürür

Tarçın (*cinamomum*)

çok hararetli, güçlü kuvvetleri var, yüksek hararet tarafından bastırılan biraz nemi vardır sık sık yendiğinde kötü sıvıları azaltır, iyileri oluşturur tarçın kabuğu alınan ağaç, çok hararetli, ilaç karışımları için iyidir

felç eden gut hastalığında ve günlük, üç günde bir ve dört günde bir nükseden ateş rahatsızlıkları: iyi şarap ve

etwas Holz und Blätter des erwähnten Baumes (solange sie Saft in sich haben) zum Kochen bringen, oft warm trinken, wird geheilt

Kraft dieses Saftes, Wärme des Weines, in einem stählernen Gefäß gekocht, dessen Kraft den Fiebern Widerstand leistet, vernichten zusammen jegliche Gicht und verschiedene Fieber

Verstopfte Nase

schwerer Kopf, verstopft, kann nicht durch die Nase atmen: Zimt zerstoßen, oft mit einem Bissen Brot essen oder von seiner Hand auflecken; löst durch seine Wärme und die Mischung seiner Kraft die schädlichen Säfte auf

21 Muskatnuss (*nux muscata*)

große Wärme, gute Mischung in ihren Kräften

Stimmung

gegessen öffnet sie sein Herz, reinigt seine Sinne, bringt ihm gute Stimmung
1 Muskatnuss, 1 Zimt und etwas Nelken zerstoßen, stelle mit Semmelmehl und etwas Wasser Küchlein her, iss diese häufig; beruhigt jede Bitterkeit deines Herzens und Gemüts, öffnet dein Herz, macht dein Verstand froh, vermindert schädliche Säfte in dir, verschafft deinem Blut guten Saft, macht dich stark

Baum, an dem die Muskatnuss wächst, ist heiß, Holz und Blätter taugen nicht viel als Arznei, weil seine Kraft nur in seiner Frucht ist

die Aussage "Baum ... ist": dies wird in Buch 3, Bäume und Sträucher (3.0-1) wiederholt

„Gicht“

Gicht im Gehirn: 1 Muskatnuss, 2 Galgant zu Pulver machen, 1 Wurzel der Schwertlilie und 1 Wegerich (Gewicht von diesen beiden geringer als die der Muskatnuss) im Mörser zerreiben, mit Salz, Semmelmehl und Wasser ein dünnes Süppchen machen, ein- oder zweimal am Tag schlürfen bis er geheilt wird

„Gicht“: vgl Causae et curae 360

bahsedilen ağaçtan biraz odun ve yaprakları (özsu içerdikleri sürece) çelikten bir kaptan bir taşım kaynatılır, sık sık içilir, iyileşir

bu sıvının gücü, ateşlere karşı koyan çelik bir kaptan kaynatılmış şarap ve sıcaklığı, her çeşit gut hastalığını ve muhtelif ateşleri yok eder

Burun tıkanması

insan başını ağır hissettiğinde, tıkalı burundan dolayı nefes alamadığında: tarçın öğütülür, bir lokma ekmekle sık sık yenir veya avuçtan yalanır; sıcaklığı ve gücünün karışımı ile zararlı sıvıları çözer

Muskat (*nux muscata*)

yüksek sıcaklık, güçlerindeki karışımı iyidir

Ruh hali

kalbini açar, duyarlarını temizler; ruh halini düzeltir
1 muskat, 1 tarçın ve biraz karanfil öğüt, ekmek unu ve biraz su ile kurabiyeler yap, sık sık ye; kalbin ve gönlün burukluğunu yatıştırır, kalbini açar, aklını neşelendirir, içindeki zararlı sıvıları azaltır, kanında iyi sıvılar oluşturur, seni güçlendirir

muskat ağacı çok hararetili, odunu ve yaprakları ilaç olarak işe yaramaz, çünkü gücü sadece meyvesindedir

“muskat ... meyvesindedir” ifadesi Kitap 3, Ağaçlar ve Çalılar'da (3.0-1) tekrarlanır

“Gut hastalığı“

beyinde gut hastalığı: 1 muskat, 2 havlıcan kökü öğütülür, 1 mor süsen kökü ve 1 sinir otu (ikisinin ağırlığı muskattan daha az olmalı) havanda toz haline getirilir, tuz, ekmek unu ve su ile sulu bir çorba yapılır, iyileşene kadar günde bir veya iki kez yudumlanır

gut hastalığı: bkz. Causae et curae 360

Unmäßiges Lachen

erschüttert werden durch heftiges und unmäßiges Lachen, durch das Beben Schmerzen haben: 1 Muskatnuss und ½ Zucker in erhitzten Wein geben, nüchtern und nach dem Essen trinken; unmäßiges Lachen trocknet Lunge aus, erschüttert die Leber; Wärme des Muskatnusses heilt die Leber, Saft des Zuckers erfrischt die Lunge, gemischt mit der verstärkten Wärme des Weines werden die gesunden Säfte erneuert, die durch das unmäßige Lachen zurückgegangen waren

22 Rose (rosa)

kalt, genau diese Kälte hat nützliches Maß

Augen

Augenbeschwerden und Eintrübungen: bei Anbruch des Tages ein Rosenblatt auf Augen legen, Kälte zieht die abträglichen Säfte (Tränentropfen) aus, macht Augen klar

Jähzorn

Rose und weniger Salbei zu Pulver zerreiben, im Augenblick des Zorns halten, Rose macht fröhlich, Salbei tröstet; statt Rose auch Pfirsichmistel möglich, diese beseitigt Bitterkeit und Melancholie

Krampf

Krampf oder Lähmung: 1 Rose (Kälte), ½ Salbei (Wärme und Trockenheit) und frischer Speck (nicht gepökelt, Salz vermindert diesen Kräutern ihre Kräfte) in Wasser zu einer Salbe kochen, einreiben; es wird ihm besser gehen diese Mischung beseitigt durch ihre Kraft beides

Geschwüre

mittelgroßes Geschwür am Körper: Rosenblatt darauf legen, zieht den Eiter aus

auch wenn wenig zugefügt, taugt Rose zu Tränken, Salben und allen Arzneien, sie sind umso besser

Ölçüsüz gülme

şiddetli ve ölçüsüz gülmekten sarsılma ve sarsılmadan dolayı ağrılar: 1 muskat ve ½ şeker ısıtılmış şaraba eklenir, aç ve tok içilir; ölçüsüz gülmek akciğeri kurutur, karaciğeri sarsar; muskatın sıcaklığı karaciğeri iyileştirir, şekerin özsuyu akciğeri canlandırır, tüm bunlar şarabın artırılmış sıcaklığı ile karıştırıldığında, ölçüsüz gülmekten dolayı geri giden sağlıklı sıvıları yeniler

Gül (rosa)

soğuk, tam da bu soğukluk nedeniyle yararlı ölçüye sahip

Gözler

göz şikâyetleri ve bulanıklıkları: gün ağarırken bir gül yaprağı göz üzerine konur, soğukluğu kötü sıvıları (gözyaşları) çeker, göz bulanıklığını alır

Ani öfke

gül ve daha az adaçayı toz haline getirilir, öfke anında elde tutulur, gül neşelendirir, adaçayı teselli eder; gül yerine şeftali ağacından alınan ökse otu da olur, bunlar burukluğu ve melankoliği yok eder

Kramp

kramp veya felç: 1 gül (soğukluk), ½ adaçayı (sıcaklık ve kuruluk) ve taze domuz pastırması (tuzlanmamış, tuz bu bitkilerin güçlerini azaltır) su içinde merhem haline gelene kadar kaynatılır, merhemle ovulur; daha iyi olur bu karışım gücü ile her ikisini de ortadan kaldırır

Apse

bedende orta büyüklükte apse: üzerine gül yaprağı konur, irini çeker

az da olsa içeceklere, merhemlere ve tüm ilaçlara ilave edildiğinde, yararlıdır, ilaçlar daha da iyi olur

<p>23 Lilie (<i>lilium</i>) mehr kalt als warm Aussatz bei frischem, weißem Aussatz: Kopf der Lilienwurzel mit altem Fett zerreiben, zerlassen, in kleines Gefäß geben, sich damit häufig mit der erwärmten Salbe einreiben, wird geheilt werden roter Aussatz: kann schwer behandelt werden Ausschläge: oft Ziegenmilch trinken, werden vollständig verschwinden; Stängel und Blätter von Lilien zerreiben, Saft herausdrücken, mit Fett vermischen, sich einreiben, aber bevor er sich damit einreibt, soll er doch Ziegenmilch trinken Gemüt der Duft der Blütenknospe und Blüten erfreut das Herz des Menschen, bringt richtige Gedanken durch nützliche Wirkkraft</p>	<p>Zambak (<i>lilium</i>) sıcaktan ziyade soğuk Cüzam taze beyaz cüzam: zambak kökünün başı katı yağ ile ezilir, sonra eritilir, küçük bir kaba doldurulur, sık sık ısıtılan merhem ile şikâyeti olan yerler ovulur, iyileşir kırmızı cüzam: zor tedavi edilebilir egzama: sık sık keçi sütü içilir, tamamen yok olur; zambağın sapı ve yaprakları ezilir, suyu sıkılır, katı yağ ile karıştırılır, fakat karışımı sürmeden önce yinede keçi sütü içilmeli Mizaç zambak tomurcuğu ve çiçekleri kalbi sevindirir, yararlı etkisi ile doğru fikirleri getirir</p>
<p>24 Flohkraut (<i>psillium</i>) von kalter Natur, hat in dieser Kälte eine süße Beimischung; in Wein gekocht und heiß getrunken nimmt es starke Fieber Niedergeschlagenheit macht durch süße Beimischung froh, verhilft Gehirn durch seine Kälte und Mischung zu Gesundheit und stärkt es Fieber Fieber im Magen: in Wein (Wärme) kochen, Wein weggießen, Flohkraut (Kälte) in Tuch wickeln, heiß über den Magen binden; beide leisten jenen Fiebern Widerstand, die infolge heißer und kalter Speisen entsteht wie der Abschnitt zeigt, hatte das Wort "Fieber" ein breiteres Bedeutungsspektrum als heute Flohkraut: offenbar waren mittelalterlichen Schreiber über die Bedeutung nicht klar, so dass am Rande auch <i>floesamen, witwurz, coriander</i> vermerkt war; Übersetzung nach Marzell: (kleines) „Flohkraut“:</p>	<p>Pire Otu (<i>psillium</i>) doğası soğuk, bu soğukluğunda tatlı bir karışıma sahip; şarap ile kaynatılıp çok sıcak içilirse güçlü ateşleri alır Bitkinlik tatlı karışımı ile neşelendirir, soğukluğu ve karışımı ile beyini sağlığına kavuşturur ve güçlendirir “Ateş” midede ateş rahatsızlığı: şarap (sıcaklık) içinde kaynatılır, şarap dökülür, pire otu (soğukluk) bir bez parçasına sarılır, çok sıcak mide üzerine bağlanır; çok sıcak ve soğuk yemeklerden oluşan ateş'lere karşı koyar bölümde görüldüğü gibi, “ateş” kelimesi bugün olduğundan daha geniş bir yorum aralığına sahipti pire otu: görünüşe göre ortaçağ yazarları anlamı hakkında net değildi, muhtemelen bu yüzden yazmanın kenarında <i>floesamen, witwurz, coriander (kişniş)</i> yazılmıştır; Marzell'e göre (küçük) pire otu</p>
<p>25 Speik (<i>spica</i>) heiß und trocken, seine Hitze ist gesund</p>	<p>Yabani Lavanta veya Hint Sümbülü (<i>spica</i>) hararetli ve kuru, harareti sağlıklıdır</p>

Leber und Lunge

Speik (gesunde Hitze) in Wein oder Honig mit Wasser (milde Wärme) kochen, lauwarm trinken, lindert den Schmerz der Leber und der Lunge und die Atemnot, die in der Brust liegt; verschafft klares Wissen und klaren Verstand, da es die kalten Säfte vertreibt

Speik: Allgemeinbegriff für stark duftende Pflanzen; oft ist damit Lavendel gemeint; in den Handschriften auch die Randbemerkungen *spica celtica* und *salbey*; Portmann übersetzt mit „wilder Lavendel“, der erste Teil dieses Kapitels wird in einigen Handschriften nach 1.196 wiederholt bzw. erstmals wiedergegeben, bei Portmann gezählt als 1-202

26 Kubebenpfeffer (*kubebo*)

warm, hat ein Maß in sich, ist auch trocken

Begierde

wenn gegessen, mäßigt die nützliche und gemäßigte Wärme die unwürdige Glut der Begierde in ihm, in denen stinkende und schlammige Schleime verborgen sind; erwärmt durch Entzünden den Sinn und den Verstand, macht Sinn froh und seinen Verstand und Wissen klar

in der handschriftlichen Überlieferung am Rand auch „*rulewurz* (vielleicht „*rutewurz*!“) *lidwurz*, *lidqengel*“; volkssprachliche Bezeichnungen heben auf die aphrodisierende Wirkung ab („*Gliedwurz*“ u.ä.); insofern stellt sich Hildegard konträr gegen den üblichen Gebrauch der Droge

27 Gewürznelke (*gariofoles*, *cariofoles*)

sehr heiß, hat gewisse Feuchtigkeit, macht sich süß bemerkbar, wie die süße Feuchtigkeit des Honigs

Kopf

betäubter Kopf, als ob er taub wäre: oft essen, vermindert Betäubung

Wassersucht

Anschwellung kranker Eingeweide: oft essen, vermindert die Schwellungen und vertreibt so die Wassersucht

Podagra

die Hitze des Marks des Menschen schwitzt vielfach etwas aus, dies bewirkt Podagra: oft essen, ihre

Karaciğer ve akciğer

lavanta (sağlıklı sıcaklık) şarap veya bal ile beraber suda (yumuşak sıcaklık) ile kaynatılır, ılık içilir, karaciğer ve akciğerde ağrıyı ve göğüsteki nefes darlığı azaltır; aydınlık bilgi ve açık akıl oluşturur, çünkü soğuk sıvıları yok eder

yabani lavanta: genel bir terim: kuvvetli kokulu bitkiler, çoğu zaman lavanta kastediliyor, Portmann yabani lavanta olarak çeviriyor; ayrıca yazmaların kenar notlarında *spica celtica* ve *salbey* da geçiyor; Portmann yabani lavanta olarak çeviriyor, bu bölümün ilk kısmı 1.196'dan sonra bazı yazmalarda tekrarlanıyor veya ilk kez geçiyor, Portmann tarafından bölüm 1-202 olarak sayılıyor

Kebabe (*kubebo*)

sıcak, doğru bir ölçüsü var, aynı zaman da kuru

Arzu

yenildiğinde, yararlı ve orta dereceli sıcaklığı içindeki pis kokulu ve çamurumsu balgam barındıran şehvetin değersiz kor'unu azaltır; insanın ruh halini ve aklını ateşleyerek ısıdırır ve neşelendirir, berrak akıl ve bilgi verir

el yazmaları kenarında ayrıca *rulewurz* (belki de *rutewurz*), *lidwurz*, *lidqengel* de geçiyor; halk arasındaki verilen isimler afrodizyak etkisini öne çıkarıyor (*organotu* ve benzeri gibi); bu noktada Hildegard ilacın alışılmış kullanımına aksi bir görüştedir

Karanfil (*gariofoles*)

çok hararetili, bir çeşit nem içerir, kendini tatlı bir şekilde fark ettirir, balın tatlı nemi gibi

Baş

uyuşuk baş, sağırmış gib: sık sık yenir, uyuşukluğu azaltır

Su toplanması

bağırsakların şişmesinde: sık yenir, şişmeyi azaltır ve böylece su toplanmasını yok eder

Podagra (ayakta görülen gut hastalığı)

kemik iliğinin harareti çoğu zaman biraz ter oluşturur, buda *podagra*'ya sebep olur: sık sık yenir, etki gücü

Wirkkraft dringt in das Mark des Menschen und verhindert Wachstum des Podagras, wenn sie noch am Anfang liegt

Schluckauf

häufig nüchtern eine Nelke essen (macht den Menschen warm), auch häufig nach dem Essen Zitwer essen (gemäßigte Wärme wehrt bei satten Menschen die Kälte ab, nüchtern würde sie schaden, einen Monat lang anwenden, damit er gekräftigt wird
Schluckauf: vgl. Causae et curae, 408

28 *cristiana*

feurige und beißende Hitze

freis

bei übelsten todbringenden Säften: immer essen, bekämpft brennende Gluten und schädliche Kälte dieser Säfte, wird ihm besser gehen

Viertagefieber

beim jeweiligem Ansteigen essen, wird besser gehen

„Gicht“

beim Anfall selbst essen, leistet der stärksten Kälte, die die höchste Glut der Viertagefieber aussendet, Widerstand, wird besser gehen

Magen

brennendes Fieber im Magen: in Wein einschneiden, erhitzen, heiß trinken, wird geheilt

cristiana: bei Marzell nicht belegt; Portmann übersetzt „Christrose“, doch die übliche Bezeichnung ist *(h)elleborus [niger]* = „Schwarze Nieswurz“, diese ist giftig, kann nicht einfach so gegessen werden, möglich: Platterbse (*Lathyrus*), eine Art heißt: „Christian-wurzel“

freis: Bedeutung ist unklar, „Frieseln“ sind ein Ausschlag mit wässrigen Bläschen, *vreislich* bedeutet jedoch „schrecklich, todbringend“, es wäre also eine weniger harmlose Krankheit, aus späteren Quellen wird ersichtlich, dass *freis* oft mit Schwellung einhergeht, das lateinische Äquivalent in den Handschriften ist *erisipilas*, offensichtlich hatte „Erysipel“ eine breitere Bedeutung als heute („Wundrose“, „Rotlauf“)

insanın iliğine nüfuz eder, rahatsızlık yeni başlıyorsa, *podagra*'nın büyümesini önler

Hıçkırık

sık sık açken bir karanfil yenir (insanı ısıtır), sık sık cedvar da yenir, ılımlı sıcaklığı tok insanlarda soğukluğa karşı koyar, açken zarar verir, gücünü geri kazanmak için bir ay boyunca kullanılır

hıçkırık: bkz. Causae et curae 408

cristiana

ateşli ve keskin hararete sahip

freis

öldürücü sıvılarda: daima yenir, bu sıvıların yakıcı sıcaklığı ve zararlı soğukluğu ile mücadele eder, daha iyi olur

Dört günde bir nükseden ateş

ateş atağı anında yenir, daha iyi olur

“Gut hastalığı”

nöbet anında yenir; dört günde bir nükseden ateşin en yüksek ateşinin yaydığı kuvvetli soğukluğa karşı koyar, daha iyi olur

Mide

midede yakıcı ateş: şarap içine doğranır, ısıtılır, sıcak içilir, iyileşir

cristiana: Marzell'de ıspatlı değil; Portmann: noel gülü olarak geçiriyor, ancak genel adı: *(h)elleborus [niger]* = siyah *Nieswurz*, bu zehirlidir, yukarıda tarif edildiği gibi yenmez, belki mürdümük (*Lathyrus*) olabilir, bir türün adı: *Christian*-köküdür

freis: anlamı açık değil, *Frieseln* sulu kabarcıkları olan bir egzamadır, ama *vreislich* kelimesinin anlamı korkunç ve ölümcül'dür, bu yüzden daha zararsız bir hastalık olurdu, daha sonraki kaynaklardan, *freis* adının şişme ile ilişkili olduğu anlaşılır, el yazmaları içindeki Latince eşdeğeri *erisipilas*'dır, belli ki *Erisipel* kelimesi bugünden daha geniş bir anlama sahiptir (yılancık, domuz yılancığı)

29

**Lungenkraut (*luncvurz,*
pulmonaria)**

kalt, mäßig warm und trocken, taugt nicht viel

Lunge

schlechte und schädliche Säfte, die schädlichen Rauch zum Gehirn schicken, das diesen zur Lunge lenkt und sie schmerzen lässt: in Wasser kochen, nicht in Wein kochen (sonst ist dieses Kraut weniger stark), seihen, eine Woche trinken, nochmals machen; trinken bis zur Heilung, jeden Tag nüchtern, nicht nach dem Essen, da Lunge von Herzschmerzen und Wärme des Magens geschwächt ist; die Kälte des Krauts und die Süße des Wassers beruhigt diese Schwäche

gleiches Rezept in Causae et curae 375

Husten

aufgeblähte Lunge, Husten und kaum atmen können: in Wein kochen, nüchtern trinken, wird geheilt; Lunge, durch das unrechte Anfluten von Hitze aufgebläht, zieht sich durch die Kälte des Lungenkrauts zusammen, Lunge wird durch den warmen Wein ausgeglichen, Grund: wenn Schafe es häufig fressen, werden sie gesund, fett, schadet nicht ihrer Milch

Schafe: der Vergleichspunkt ist hier die lockere Wolle, die sich „aufbauscht“ (vgl. Wattebausch)

30

Hirschzunge (*scolopendria*)

warm und feucht

Eingeweide

kräftig in Wein kochen, Honig dazugeben, aufwallen lassen, 1 Langen Pfeffer und 2 Zimt zerstoßen, mit dem Wein aufkochen lassen, seihen, Läutertrank machen, nüchtern und nach dem Essen; nützt der Leber, reinigt die Lunge, heilt den Schmerz; entfernt innere Fäulnis und inneren Schleim; gesunde Kräfte (Wärme) all dieser Drogen kommen gegen unrechte Gluten der Fieber (überfordern Leber), außerdem gegen die unrechte Kälte der

Ciğer otu (*luncvurz*)

soğuk, ılımlı derecede sıcak ve kuru, çok işe yaramaz

Akciğer

beyine zararlı duman gönderen kötü ve zararlı sıvılar, beyin bunları akciğere yönlendirir ve ağrımaya sebep olur: suda kaynatılır, şarapta değil (yoksa bu otun gücü azalır), süzülür, bir hafta içilir, tekrarlanır; iyileşene kadar içilir, her gün aç, tok karna değil, çünkü akciğer kalp ağrısından ve midenin ısısından zayıflamıştır, otun soğukluğu ve suyun tatlılığı bu güçsüzlüğü yatıştırır

aynı tarif Causae et curae 375'de

Öksürük

şişmiş akciğer, öksürük ve çok zor nefes alma durumunda: şarap ile kaynatılır, aç karnına içilir, iyileşir; akciğer uygun olmayan hararetin yükselmesi ile şişer, ciğer otunun soğukluğu ile büzülür, akciğer sıcak şarap ile dengelenir, sebep: akciğer koyunun gevşek yününe benzer, koyunlar yemlendiğinde, iyileşirler, yağlanırlar, sütlerine zarar gelmez koyunlar: karşılaştırma noktası koyunların "şişen" gevşek yünüdür (mesela makyaj temizleme pamuğu gibi)

Geyik Dili (*scolopendria*)

sıcak ve nemli

Bağırsaklar

iyice şarapta kaynatılır, bal ilave edilir, bir taşım kaynatılır, 1 uzun biber ve 2 tarçın öğütülür, şarapla kaynatılır, süzülür, içecek hazırlanır, aç ve tok içilir; karaciğer için yararlıdır, akciğeri temizler, ağrıyı giderir; iç çürümeleri ve balgamı giderir; tüm bu bitkilerin sağlıklı güçleri (sıcaklık) ateşlerin (karaciğeri yorar) uygunsuz korlarına, ayrıca akciğerin uygunsuz soğukluğuna ve bağırsakların çürümesine (kötü soğukluktan gelir)

Lunge und gegen die Fäulnis (kommt von übler Kälte) der Eingeweide

Kopf und Brust

Hirschzunge an brennender Sonne oder auf warmen Ziegelstein trocknen, zerstoßen, oft nüchtern und nach dem Essen von der Hand lecken, beseitigt Schmerz von Kopf und Brust, unterdrückt andere Schmerzen

Ohnmacht

plötzlicher Schmerz und Zusammenfallen, verursacht durch irgendwelche Beschwerden: kommt beides von starken heißen und kalten Säften, die plötzlich aufwallen, alsbald Hirschzungenpulver in doppelt erhitztem Wein trinken, wird besser gehen

31 Enzian (*gentiana*)

hinreichend warm

Herzschmerzen

Herzschmerzen, als ob das Herz kaum noch an seiner Stelle bleibt: zerstoßen, in einer Brühe essen, Wärme des Enzians vertreibt den Schmerz, entsteht manchmal aus der Kälte der Schwarzgalle

Fieber

Fieber im Magen: Pulver in Wein geben, mit glühendem Stahl erhitzen, oft trinken, Magen wird vom Fieber befreit

32 Quendel (*quenela, cunnela, fetvurz, kleyn dost, sepillum*)

warm und gemäßigt

Ausschlag

schwaches Körperfleisch, sodass es ausblüht wie Krätze: oft mit Fleisch oder in einem Mus gekocht essen, wird von innen geheilt und gereinigt

Juckreiz

Juckreiz durch leichtere Krätze (Kleine Räude, auch Kleiner Grind genannt): mit frischem Fett verrühren, Salbe herstellen, einreiben, wird gesund

karşı koyar

Baş ve göğüs

geyik dili yakıcı güneşte veya sıcak tuğla üzerinde kurutulur, dövülür, sık sık aç ve tok karna elden yalanır, baş ve göğüs ağrısını yok eder, diğer ağrıları da bastırır

Baygınlık

ani ağrı ve baygın düşmek, herhangi bir şikâyetten dolayı: ikisi de ani yükselen çok hararetili ve soğuk sıvılardan olur, geyik dili tozu iki kez ısıtılmış şarap ile hemen içilir, daha iyi olur

Centiyana (*gentiana*)

yeterli derecede sıcak

Kalp ağrıları

kalp ağrıları, sanki kalp yerinden fırlayacakmış gibi: ezilir, bir sebze veya et suyu ile içilir, centiyana'nın sıcaklığı ağrıyı defeder, bazen kara safranın soğukluğundan oluşuyor

“Ateş”

midede ateş rahatsızlığı: toz şaraba dökülür, kızgın çelik ile ısıtılır, sık sık içilir, mide ateşten kurtulur

Yabani Kekik (*quenela*)

sıcak ve ılımlı

Egzama

güçsüz beden eti, bu yüzden uyuz yaraları gibi yaralar oluşuyor: sık sık et ile veya püre ile kaynatılarak yenir, içi temizlenir ve iyileşir

Kaşıntı

hafif uyuz sebebiyle kaşıntı (küçük köpek uyuzu, ayrıca hafif kabuklu deri hastalığı adı da verilir): taze katı yağ ile karıştırılır, merhem yapılır, ovulur, iyileşir

Gehirn

Gehirn schwach und wie leer:
zerstoßen, mit Wasser und Semmelmehl
Küchlein machen, oft essen, dem
Gehirn wird es besser gehen

33 Andorn (*marrubium*)

warm, hat genug Saft, wirkt gegen
verschiedene Krankheiten

Taubheit

in Wasser kochen, aus dem Wasser
nehmen, heißen Dampf in seine Ohren
eindringen lassen, heiß auf die Ohren
und den Kopf legen, besseres Gehör;
seine Wärme (rau) und sein Saft (bitter)
verflüssigen die geronnenen Säfte,
vertreibt Rauch, wodurch die Ohren
taub werden, sowie der Wind Staub
zerstreut

Hals

1 Andorn (starke, bittere Kräfte) in
Wasser kochen, durch Tuch seihen, 2
Wein hinzufügen, aufkochen, genügend
Schmalz dazugeben, öfter trinken, heilt
Halsbeschwerden, Andorn vermischt
mit Wein und Schmalz beseitigen das
Übel am Hals

Husten

1 Fenchel (heilt zusammen mit
gesüßtem Wein), 1 Dill (trocknet den
Husten aus) und $\frac{1}{3}$ Andorn (mildert) in
Wein kochen, seihen, trinken, Husten
vergeht

Husten kommt von Lungen- und
Leberbeschwerden

Eingeweide

bei schwachen und gebrochenen
Eingeweiden: in Wasser mit genügend
Honig kochen, abgekühlt oft trinken,
heilt die Eingeweide

34 Hirschtrüffel (*hirzesuam*)

kalt und hart, für Mensch und Vieh
unbekömmlich zu essen, wenn keine
schädigende Krankheit, löst bei
gesundem Menschen und Vieh innerlich
Geschwüre aus, wenn sie keine
Krankheit findet
löst bei Schwangeren eine

Beyin

beyin güçsüz ve boş gibi: dövülür, su
ve ekmek unu ile kurabiyeler yapılır,
sık sık yenir, beyin daha iyi olur

Boz Otu (*marrubium*)

sıcak, yeterli sıvısı var, farklı
hastalıklara etki eder

Sağırılık

suda kaynatılır, sudan alınır, çok sıcak
buharı kulakların içine nüfuz etmeye
bırakılır, çok sıcak olarak kulakların ve
başın üzerine konur, daha iyi duyar;
sıcaklığı (pürüzlü) ve sıvısı (buruk)
pıhtılaşmış sıvıları çözer, kulakları
sağır yapan dumanı defeder, aynı
rüzgârın tozu dağıttığı gibi

Boğaz

1 boz otu (güçlü ve buruk güç) suda
kaynatılır, bezden süzülür, 2 şarap ilave
edilir, kaynatılır, don yağı ilave edilir
ve sıkça içilir, boz otu ve don yağı
boğazdaki şikâyetleri iyileştirir

Öksürük

1 rezene (tatlandırılmış şarap ile
iyileştirir), 1 dere otu (öksürüğü
kurutur) ve $\frac{1}{3}$ boz otu (yumuşatır)
şarap ile kaynatılır, bezden geçirilir,
içilir, öksürük gider
öksürük akciğer ve karaciğer
şikâyetlerinden gelir

Bağırsaklar

güçsüz ve kırık bağırsaklar: suda
yeterli bal ile kaynatılır, soğutulmuş
olarak sık sık içilir, bağırsaklar
iyileştirilir

Geyik Trüfü (*hirzesuam*)

soğuk ve sert, insan ve büyük ve küçük
baş hayvanları yemesi için yararlı
değil; sağlıklı insan ve büyük ve küçük
baş hayvanların başka hastalıkları
yoksa, içten iltihaplanmalara sebep olur

hamilelerde hayati tehlikesi olan

lebensgefährliche Fehlgeburt aus

Gelenke

bei gefährlichen Säften, die Gliederschmerzen verursachen, wie die Gicht, als ob sie zerbrechen: beißt sie aus und beseitigt sie, zerbricht alles was faulig ist

Hirschrüffel (*hirzesuam*): leicht variierte und erweiterte Wiederholung in 1.173 bei den Pilzen.

35 Lavendel (*lavendula, tibra*)

heiß, trocken, enthält nur mäßig Saft, taugt dem Menschen nicht zum Essen, hat starken Duft

Läuse

häufig daran riechen, die Läuse am Menschen werden sterben

Augen

macht Augen klar; denn er hat die gewisse Kraft der Düfte und den Nutzen der bittersten Düfte, bändigt viele üble Dinge, erschreckt daher böse Geister

diese Begründung steht in der handschriftlichen Überlieferung an verschiedenen benachbarten Stellen, vgl. z. B.1.36.

36 Bockshornklee (*fenugrecum*)

mehr kalt als warm

Fieber

bei täglichen Fieberanfällen, oft mit Schweißausbrechen, verleiden das Essen; im Sommer das Kraut, im Winter die Samen: in Wein erwärmen, oft nüchtern warm trinken, geht besser; denn er hat die gewisse Kraft der Düfte und den Nutzen der bittersten Düfte, bändigt viele üble Dinge, erschreckt daher böse Geister

Kopfschmerz

Schmerzen, dass er sogar verrückt zu werden scheint: unter die Nase halten, bekämpft den üblen Rauch dieser tosenden Säfte

Viertagefieber

in Wasser kochen, Wasser ausdrücken, auf die Nacht heiß auf Füße und Unterschenkel mit Tuch binden, ferner den (wie oben erklärt) in Wein erhitzten Bockshornklee oft trinken, wird geheilt

düşüğe sebep olur

Eklemler

gut hastalığı gibi eklem ağrılarına sebep olan tehlikeli sıvılarda , sanki kırılıyorlarmış gibi; koparıp yok eder, çürük olan her şeyi yok eder

geyik trüfü: 1.173, mantarlardan bahseden bölümde hafif değiştirilmiş ve genişletilmiş tekrarı var

Lavanta (*lavendula*)

sıcak, kuru, sadece ılımlı sıvı içerir, insana yemek için yaramaz, güçlü kokusu var

Bit

sık sık koklandığında, üzerindeki bitler ölür

Gözler

gözleri keskinleştirir; çünkü kokuların kimi güçlerine ve en keskin kokuların yararlarına sahip, çoğu kötü şeyi dizginler, bu yüzden kötü ruhları korkutur

bu temellendirme *Physica* yazmalarında farklı yerlerde bulunuyor, mesela bkz. 1.36

Çemen Otu (*fenugrecum*)

sıcaktan ziyade soğuk

“Ateş”

günlük ateşlerde, çoğu zaman ter boşalması ile birlikte olur, yemekten tiksindirir; yazın otu, kışın tohumları şarap ile ısıtılır, sık sık sıcak aç karna içilir, daha iyi olacaktır, çünkü kokuların kimi güçlerine ve en keskin kokuların yararlarına sahiptir, çoğu fena şeyleri dizginler, bu yüzden kötü ruhları korkutur

Baş Ağrısı

delirecekmiş gibi ağrılar: burnun altında tutulur, bu azgın sıvıların kötü dumanlarına karşı savaşıır

Dört günde bir nükseden ateş

suda kaynatılır, suyu sıkılır, sıcak olarak gece boyu ayakların ve baldırların üzerine bir bezle bağlanır, ayrıca (yukarıda anlatıldığı gibi) şarap ile ısıtarak sık sık içilir; iyileşir

die Fieber entstehen von großer Kälte: sie bringen große und unpassende Hitze, Füße und Unterschenkel schwellen an; durch Wasser abgemildertes Bockshornklee vermindert durch seine guten Kräfte die Schwellung, zwingt Fieber zum Magen zurückzukehren, dort werden sie durch den im Trank eingenommenen Bockshornklee aus dem Magen ausgetrieben

Herz

wenn gesunder Mensch im Körper ein Versagen verspürt, weil schlechte Säfte aus der Leber fliehen und Milz und Herz quälen:

1 Bockshornklee, $\frac{1}{3}$ weißer Pfeffer und 2 Kümmel zerstoßen, wenn es anfängt am Herz zu schmerzen, Pulver mit etwas Brot sowohl nüchtern wie nach dem Essen in geringer Menge essen; Bockshornklee stärkt durch seine Kälte das Herz, weißer Pfeffer aber erwärmt es, Kümmel jedoch nimmt die Hitze um das Herz herum weg und heilt so; auf diese Weise vermischt, bekommt Herz seine Kräfte zurück

Herz: vgl. Causae et curae 374

37 Sisemera (*Sesemere, sisimbrium*)

heiß

Vergiftung

Gift gegessen oder getrunken: 1 Sisemera, 1 Raute und Betonie im Mörser zerreiben, Saft herausdrücken und 2 Saft von Springwurz hinzufügen, seihen, nüchtern an einem warmen Platz trinken, sonst kühlt man aus, was gefährlich wäre; nach dem trinken alsbald Honigwürze trinken, das Gift wird durch Erbrechen ausgespuckt oder nach den unteren Partien hindurch laufen und man wird befreit

Läuse

mit Fett verrühren, um Hals und unter die Achseln einreiben, Läuse gehen ein, Mensch wird dadurch nicht geschädigt

Aussatz

in Wasser kochen, genug Schmalz

ateşler büyük soğukluktan oluşur: yüksek ve uygun olmayan hararet getirirler, ayaklar ve baldırlar şişer; su ile yumuşatılmış çemen otu iyi güçleri ile şişkinliği indirir, ateşi mideye geri dönmeye zorlar; oradan da hazırlanan içeceklerle alınan çemen otunun etkisi ile mideden defedilir

Kalp

sağlıklı insan karaciğerinden kötü sıvılar kaçıp dalağa ve kalbe ızdırap verdiği için vücudunda bir bozukluk hissederse:

1 çemen otu, $\frac{1}{3}$ beyaz biber ve 2 çörekotu ezilir, kalp ağrımaya başlarsa, toz bir parça ekmekle hem aç hem de tok az miktarda yenir; çemen otu soğukluğu ile kalbi güçlendirir, fakat beyaz biber onu ısıtır, ancak çörekotu kalbin etrafındaki harareti alır ve böylece iyileştirir; bu şekilde karıştırılmış kalp tekrar güçlenir

kalp: bkz. Causae et curae 374

Sisemera

hararetli

Zehirlenme

zehir yendiğinde veya içildiğinde: 1 *Sisemera*, 1 sedefotu ve kestere otu havanda dövülür, suyu sıkılır, 2 çapraz yapraklı sütleşen eklenir, süzülür, sıcak bir yerde aç içilir, yoksa beden soğur, bu ise tehlikeli bir durum oluşturur; içtikten hemen sonra bal şerbeti içilir, zehir kusarak çıkarılır veya alt bölgelerden atılır

Bit

katı yağ ile karıştırılır, boyuna ve koltukaltların altına sürülür, bitler ölür, insan zarar görmez

Cüzam

suda kaynatılır, yeterli don yağı ilave

hinzufügen, Mus herstellen, oft essen, Aussatz wird ihn fliehen

sisimbrium: Wiederholung beim Balsamkraut (Nummer 1.194); das Wort ist mehrdeutig, mögliche Deutungen nach Marzell: „Rauke“, verschiedene Arten von „Minze“ und „Frauenblatt“; keine Parallele zu 3.58, in Buch 3, Bäume und Sträucher: Altweibersommer (*sumera, sisemera*)

38 Pfefferkraut

warm und feucht, diese Feuchtigkeit ist gemischt für Kranke und Gesunde gut zu essen; das Saure bzw. Bittere, beißt nicht den Menschen im Inneren, sondern heilt; weil es mit süßer Feuchtigkeit vermischt ist, vermehrt nicht Beschwerden noch verletzt es, was gesund ist

Herz und Magen

bei schwachem Herz (nimmt ihm die Schwäche) und krankem Magen (nimmt ihm die Schwäche und Krankheit) roh essen, stärkt ihn

Traurigkeit und Augen

gegessen macht es fröhlich, heilt und klärt Augen, denn seine Wärme vertreibt die Kälte der Schwarzgalligkeit, diese beschwert das Gemüt, verdunkelt die Augen

39 Schierling (*cicuta*)

heiß, birgt Gefahr in sich: gegessen zerstört er alles, was gut geordnet ist im Blut und Säften, löst im Inneren üble Überschwemmungen aus, wie Stürme im Wasser, nachdem der Sturm sich gelegt hat, hinterlässt er übelste Fäulnisprodukte und schlimmste Beeinträchtigungen

denn Schierling wächst in gegensätzlicher Witterung: das heißt bei übergroßer Trockenheit und Feuchtigkeit, gedeiht nicht bei richtig gemischtem Wetter, schädlich für richtig zusammengesetzte Säfte, nützt manchmal bei abgestandenen Säften

Prellungen

bei zerschundenem, das heißt zerquetschtem Fleisch und Gliedern durch Stoß oder Schlag oder Fall: in Wasser kochen, Wasser ausdrücken, mit

edilir, püre hazırlanır, sık sık yenir, cüzam ondan kaçır

sisimbrium: 1.194. bölümde *Balsamkraut* olarak tekrarı var; kelime çok anlamlı, Marzell'e göre olası yorumlar: roka, farklı nane çeşitleri ve *Frauenblatt*; 3.58'e paralel değil: Kitap 3, Ağaçlar ve Çalılar: pastırma yazı (*sumera, sisemera*)

Tere

sıcak ve nemli, bu nem hem sağlıklı hem de hasta insanın yemesi için iyidir; ekşiliği veya burukluğu insana içerden zarar vermez, aksine iyileştirir; çünkü tatlı nem ile karışıktır, şikâyetleri ne çoğaltır nede incitir, bu da sağlıklıdır

Kalp ve Mide

zayıf kalp (güçsüzlüğü alır) ve hasta midede (güçsüzlüğü ve hastalığı alır) çiğ yenir, insanı güçlendirir

Hüzün ve gözler

yenildiğinde insanı neşelendirir, gözleri iyileştirir ve aydınlatır, sıcaklığı kara safradaki soğukluğu defeder, çünkü kara safradaki soğukluk mizacı ağırlaştırır, gözleri karartır

Baldıran Otu

hararetli, içinde tehlike barındırır: yendiğinde, sıvılarda ve kandaki iyi düzenlenmiş her şeyi yok eder, insanın içinde taşmalar meydana getirir, sudaki fırtınalar gibi, fırtına dindikten sonra en kötü çürüme ürünleri ve zedelenmeler bırakır

çünkü baldıran otu ters havada yetişir: yani çok kuru ve nemli hava, doğru karışımli havada gelişmez, doğru karışımli sıvılara zarar verir, bazen beklemiş sıvılarda yararlıdır

Çürükler

yara bere içinde kalmış, yani ezilmiş et ve uzuvlar, itme, vurma veya düşmeden dolayı: suda kaynatılır, suyu sıkılır, bez ile bağlanır, toplanmış

Tuch darüber binden, zersetzt die gesammelten Säfte

Schwellungen

bei Anschwellungen zwischen Haut und Fleisch durch Stoß oder Schlag oder Fall: wie bei Prellungen vorgehen von selbst anschwellendes Glied durch irgendeine Krankheit, Schierling hilft nicht;

denn er zwingt die Säfte, die aus dem Fleisch heraustreten müssten, unter Gefahr nach innen in den Menschen zurückzukehren

40 Kampfer (*camphora*)

ein Harz, tritt aus Bäumen aus, enthält blanke Kälte und scharfe Wirkkraft, wie die Wirkung im Stein

der Baum, aus dem der Kampfer austritt, hat in sich scharfe und reine Kräfte, seine Beschaffenheit ist rein

Zauberei

bei Anwesenheit von dessen Holz, Blätter, oder Harz verschwinden magische Kräfte und die Trugbilder der Luftgeister, wie der Schnee vom Angesichts der Sonne schmilzt; seine reine Natur schreckt sie ab

etwas von diesem Baum bei sich tragen: Mensch genießt die Ruhe seines Gemüts, gute Beschaffenheit erstreckt sich in sein Inneres

Kampfer einfach essen, ohne andere Kräuter zu vermischen: Feuer im Menschen wird von seiner Kälte verhindert, auch die Kälte des Menschen wird durch dessen Wirkkraft eingefangen; Mensch wird wie wahnsinnig, weil er in seinem Inneren weder warm noch kalt wäre, deshalb nicht einfach essen

Stärkung

gleichviel Aloe und Myrrhe und ein bisschen weniger von Kampfer in einer Schlüssel zergehen lassen, etwas wilden Lattich dazugeben, mit Semmelmehl Küchlein machen, an der Sonne trocknen oder auf Feuer erhitztem Stein,

süßigkeiten da gibt

Şişlik

itme, vurma veya düşmeden dolayı deri ve et arasındaki şişmeler: tedavisi çürüklerde gibidir

herhangi bir hastalıktan dolayı kendi kendine şişen uzuvda baldıran otu yardımcı olmaz;

çünkü etten çıkması gereken sıvıları tehlike içinde mideye geri dönmeye zorlar

Kâfur (*camphora*)

bir reçinedir, ağaçlardan çıkar, taş içindeki etki gibi halis soğukluk ve keskin etki gücü içerir

bu reçinenin çıktığı ağaç, keskin ve temiz güçlere sahiptir, tabiatı halistir

Sihir

odunun, yaprakların veya reçinenin varlığında, büyülü güçler ve hava ruhlarının hayaletleri kaybolur, kar güneş karşısında eridiği gibi; onun saf doğası onları korkutur

bu ağacın bir parçasını üzerinde taşımak: insan ruhunda sakinliğin tadını çıkarır, kâfur'un iyi tabiatı içinde yayılır

kâfur sade, başka otlarla karıştırılmadan yenilmeli: insanın içindeki ateş soğukluğundan dolayı engellenecek, insanın soğukluğu da onun gücü tarafından yakalanır; insan deli gibi olur, çünkü içinde ne sıcak nede soğuk olur, bu yüzden onu sade olarak yemeli

Güçlendirme

eşit miktarda aloe vera ve mirra ve biraz daha az kâfur bir çanakta eritilir, biraz yabani marul eklenir, ekmek unu ile kurabiyeler yapılır, güneşte veya ateşte ısıtılmış taş üzerinde kurutulur, öğütülür, sık sık bir miktar bal şerbeti

zerrreiben, oft ein wenig nüchtern in warmer Honigwürze einnehmen
Wärme und Kälte der Drogen und Kräuter, Süße der Semmel und des Honigs haben zusammen große Kräfte, Gesunde werden zu Gesünderem gesteigert und Kranke werden geheilt

41 Ampfer (*acitula, acetula*)

in richtigem Ausmaß weder warm noch kalt, lau
gegessen taugt er nicht dem Menschen, würde ihn traurig machen; ist gegen dessen Natur
für Vieh und Schafe gut; das Vieh ist in mancher Hinsicht schwächer als der Mensch und deshalb nützlich für ihn

42 Hauswurz (*semperviva, Jouis barba*)

kalt, dem Menschen nicht nützlich, da von fetter Natur
wenn Mensch, der in geschlechtlicher Hinsicht gesund ist, ihn isst, wird er schier rasend vor Begierde

Samen des Mannes

Mann, der nicht alt ist, ist hinsichtlich seiner Samen trocken, Hauswurz in Ziegenmilch legen, so lange bis sie von der Ziegenmilch durchdrungen sind, dann mit dieser Milch kochen und einige Eier hinzufügen, damit sie genießbar wird, über drei oder fünf Tage essen, Samen erlangen Zeugungskraft zurück
nützt nicht gegen die Unfruchtbarkeit der Frau, würde nur Begierde der Frau erwecken, da [Ampfer] in seiner Kälte zu schwach wäre, die Gebärmutter zu öffnen; [Ampfer] hat in seiner Kälte einen gewissen Geschmack, der ein bisschen dem Sediment des Saftes für menschliche Lust ähnelt, deshalb schadet er auch jenem, der voller Samen ist

ile aç karna alınır;

ilaçların ve otların sıcaklığı ve soğukluğu, galeta ununun ve balın tatlılığı ile birlikte büyük güçlere sahiplerdir, sağlıklı insanlar daha da sağlıklı olur ve hastalar iyileşir

Labada

ne doğru derecede sıcak nede soğuk, ılık
yenildiğinde insana yararlı değil, onu hüzünlendirir; insanın tabiatına aykırı

büyükbaş hayvanlar ve koyunlar için iyi; büyükbaş hayvanlar bazı bakımdan insandan daha zayıf, bu yüzden onlar için faydalı

Sempervivum (*semperviva*)

soğuk, insan için yararsız, çünkü tabiatı yağlı
cinsel açıdan sağlıklı insan yerse, şehvetten nerdeyse delirir

Erkeğin spermi

yaşlı olmayan, fakat spermleri bakımından kuru erkek: sempervivum keçi sütüne batırılır, keçi sütü tarafından tamamen emilene kadar bekletilir, sonra bu süt ile kaynatılır, yenilebilir olması için birkaç yumurta ilave et, üç veya beş gün yenir, spermler tekrar güçlenir

kadının kısırlığına karşı yararlı değil, sadece şehvetini uyandırır, çünkü [kuzu kulağı] soğukluğu nedeniyle rahmi açmaya yeterli güce sahip değil; [kuzu kulağı] soğukluğu nedeniyle belli bir tada sahiptir, bu tat biraz insan şehvetinin sıvısına benzer, bu yüzden spermleri dolu olan erkeğe zarar verir

Taubheit

Milch von einer Frau, die einen Sohn geboren hat (Sohn: 10-12 Wochen) und Hauswurzsafte vermischen, oft 3-4 Tropfen ins Ohr gießen, er wird sein Gehör wiederbekommen: Kälte der Hauswurz vertreibt die Wärme der Taubheit, die Milch einer Mutter, die einen Sohn geboren hat ist stärker als, die, die ein Mädchen geboren hat; Milch ist flüssig infolge der Fetthaltigkeit der dünnen Äderchen, die zum Gehirn reichen, deshalb vertreibt sie die Blähung der Ohren

dieses Rezept ist in manchen Handschriften nach 1.196 angeordnet bzw wird wiederholt, bei Portmann gezählt als Kapitel 1-203.

43 Zaunrübe (*stichwurz, schyswurz, sichwurz, brionia*)

heiß, ungeeignet für den Menschen wie nutzloses Unkraut

Gift

ihre Hitze gefährlich, außer in der Nähe von Gift: im Feuer verbrennen, Hitze und Geruch vermindern Kräfte des Giftes, wie auch Wein seine Kräfte verliert, der über Nacht im Becher steht

Ungeziefer

ins Feuer legen und wie eine Rübe braten, heiß in Stücke schneiden, verströmt Geruch, Schlange schäumt, Kröte flieht vor Schmerzen, bereitet dem Menschen auch Schmerzen, außer er isst vorher Raute, da sie unersprießliche und lästige Säfte enthält, schadet dem Menschen und schädlichen Gewürm

Offenes Bein

bei Füßen mit Geschwüren: Zaunrübe in Wasser kochen, Wasser weg gießen, heiß auf die Füße und offene Stellen schmoren, beseitigt Eiter, ihre unersprießlichen Kräfte vermindern jene Fäulnis, wird geheilt

44 Wundkraut (*wuntvurz, frastica*)

mehr kalt als warm, hat einen gefährlicheren Saft als gewisse Kräuter, wie auch der eine

Sağırlık

bir oğul dünyaya getiren annenin sütü (bebek: 10-12 haftalık) ve sempervivum suyu karıştırılır; sık sık 3-4 damla kulağa damlatılır, tekrar duyar: sempervivum'un soğukluğu sağırlığın sıcaklığını giderir; oğul doğuran bir annenin sütü kız doğurandan daha güçlüdür; beyine giden kılcal damarların yağlı oluşundan dolayı süt akışkandır, bu yüzden kulakların şişmesini defeder

bu tarif, bazı yazılarda 1.196'dan sonra düzenlenmiş veya tekrarlanmış, Portmann'da bölüm 1-203 olarak sayılmıştır

Karahaylin veya Akhaylin (*stichwurz, brionia*)

sıcak, insan için değersiz bir yabancı ot gibi yararlı değildir

Zehir

harareti tehlikelidir, istisna: zehir yakınlarında olması: ateşte yakıldığında harareti ve kokusu zehrin gücünü azaltır, kadehte gece boyu kalan şarabın güçlerini kaybetmesi gibi

Haşarat

ateşe konur ve pancar gibi kızartılır, sıcakken parçalara kesilir, koku saçar, yılan köpürür, kara kurbağa acıdan kaçır; öncesinde sedefotu yemesi durumu hariç insanda da acıya sebep olur, faydasız ve lüzumsuz sıvılar içerdiği için, insana ve zararlı haşarata zarar verir

Açık yaralı bacak

iltihaplı ayaklarda: karahaylin /akhaylin suda kaynatılır, suyu dökülür, çok sıcak karahaylin /akhaylin ile ayaklar ve açık yaralar buğulanır, irini yok eder, faydasız güçleri o çürümeyi azaltır, iyileşir

Altınbaşak (*wuntvurz*)

sıcaktan ziyade soğuk, bazı otlardan daha tehlikeli sıvısı var, bir kurdun diğerinden daha fena olması

Wurm schlimmer ist als andere

Geschwüre

große, erhabene, das heißt
ausgebrochene Geschwüre: in Wasser
kochen, oft heiß auf die Geschwüre
legen, schmoren, wird geheilt, scharfer
und starker Saft beseitigt die Fäulnis
entstehender Geschwüre

Wunden

bei Verwundungen mit Gegenständen
aus Eisen: Behandlung wie oben
gefährlich, da es außen schnell heilt,
aber den Eiter nach innen leitet, und so
dem Inneren schadet, wenn es vorher
nicht behandelt wird

Ausschlag

zwischen Haut und Fleisch Flecken und
Pusteln: in Wasser kochen, warm
darüber legen, wird geheilt; auch bei
Vieh ähnlich vorgehen bei derartigen
Geschwüren

frastica: Marzell identifiziert das lateinische Wort, das
es in verschiedenen Schreibvarianten gibt als
„Augentrost“

gibi

Apse

büyük ve kabarık apselere: suda
kaynatılır, sık sık apsenin üstüne sıcak
olarak konur, buğulanır, iyileşir, keskin
ve güçlü sıvısı apselere çürümelerini
yok eder

Yaralar

demirle yaralanmalarda: yukarıda ki
gibi bir tedavi tehlikelidir, çünkü dıştan
hızlı iyileştirir, fakat irini vücudun
içine yönlendirir ve böylece daha önce
tedavi edilmezse vücudun içine zarar
verir

Egzama

cilt ve et arasında lekeler ve
püstüllerde: suda kaynatılır, sıcak
olarak üzerine yerleştirir, iyileşir; bu
çeşitli egzamalarda büyük ve küçük baş
hayvanlarda da bu şekilde hareket
edilir

frastica: Marzell, çeşitli yazmalarda bulunan Latince
kelimeyi *göz otu* olarak tanımlar

45	Sanikel (<i>diapensie</i>)	Sanikel
	warm, hat mehr Reinheit in sich, Saft ist mild und gesund, das heißt heilsam	sıcak, daha çok saflık var içinde, sıvısı yumuşak ve sağlıklı, yani iyileştirici
	Magen und Eingeweide	Mide ve bağırsaklar
	bei schwachem Magen und Eingeweide: im Sommer, wenn noch grün, mit Wurzel ausziehen, im Wasser kochen, seihen, diesem Wasser Honig und etwas Süßholz hinzufügen, oft nach dem Essen trinken, nimmt Schleim vom Magen, heilt schwache Eingeweide Sanikel langsam an der Sonne trocknen (Sonne nimmt nicht die Kräfte der Kräuter, wohl aber das Feuer), zerstoßen aber nicht zu klein, im Winter Wein mit Honig und Süßholz aufwallen lassen, Pulver hineinschütten, oft nach dem Essen trinken, reinigt den Magen, bringt schmerzenden Eingeweiden Gesundheit zurück	zayıf mide ve bağırsaklarda: yazın, yeşilken kökü ile çıkarılır, suda kaynatılır, süzülür, bu suya bal ve biraz meyan kökü ilave edilir, sık sık yemekten sonra içilir, midedeki balgamı alır, güçsüz bağırsakları iyileştirir sanikel güneşte yavaş bir şekilde kurutulur (güneş otların gücünü almaz, fakat ateş alır); çok küçük olmayacak şekilde öğütülür, kışın şarap bal ve meyankökü ile bir taşım kaynatılır, hazırlanan toz ilave edilir, sık sık yemekten sonra içilir, mideyi temizler, ağrıyan bağırsaklara sağlığı getirir
	Wunden	Yaralar
	bei Verletzung mit einem Eisen: Saft	demir yaralanmalarında: suyu sıkılır

ausdrücken (im Winter Pulver benutzen) in Wasser gießen, oft nach dem Essen trinken, reinigt die Wunden von innen, heilt almähnlich und gut

46 Herbstzeitlose (*heilhobet, heilhoybet, hermodactilus*)

kalt, trocken, hat in ihr weder Wohlergehen noch Gesundheit, taugt nicht zum Essen
eher giftig als gesund für den Menschen: bewirkt Nachlassen der Körperfunktionen und Trockenheit wenn nur in geringen Mengen und kurze Zeit gegessen: sein Fleisch (hat später Mängel) wächst nach außen, da innen die Kraft fehlt, sodass der Mensch oft stirbt
Vieh: stirbt nicht, wird langsam und verkrümmt

47 Farn (*filix, filex*)

sehr heiß, trocken und hat kaum Saft in sich, enthält viel Wirkkraft, sogar der Teufel flieht vor ihm

Böse Geister und Unwetter

seine Hitze hat ihre Kraft von der Sonne, enthält gewisse Kräfte, die der Sonne ähneln: wie Sonne das Dunkle erleuchtet, so vertreibt Farn Trugbilder, der Teufel schreckt vor Orten, wo Farne wachsen oder sich befinden, zurück
Blitz und Donnerschlag und Hagel gehen selten nieder, Hagel fällt selten auf Äcker, wo Farn wächst

Zauberei

wenn Mensch ihn bei sich trägt: Zaubersprüche, Anrufungen von Dämonen, teuflische Worte und andere Trugbilder meiden ihn

wenn ein Bild nach einem Menschen geformt ist, um diesen zu verletzen oder zu töten, und dieser Farn bei sich hat, kann es ihm nicht schaden
ein Mensch wird manchmal durch ein Abbild verhext, er wird davon verletzt oder wahnsinnig

(kışın tozu kullanılır), suya dökülür, sık sık yemekten sonra içilir, yaraları içten iyileştirir, iyi ve yavaş yavaş iyileştirir

Güzçiğdemi (*heilhoybet*)

soğuk, kuru, içinde ne afiyet ne de sağlık var, yemek için yararsız

insan için sağlıklı olmaktan ziyade zehirli: vücut işlevlerin gerilemesi, kuruluğa sebep olur
sadece az miktarda ve kısa süre yenirse: eti (ileride eksiklik olacak) içinde güç eksik olduğu için dışa doğru büyür, böylece insan çoğu zaman ölür

büyükbaş hayvan: ölmez, yavaşlar ve bedeni eğrileşir

Erkek Eğrelti Otu (*filix*)

çok hararetli, kuru, içinde neredeyse hiç sıvı yok, çok güç içerir, şeytan bile ondan kaçır

Kötü ruhlar ve fırtına

harareti gücünü güneşten alır, güneşin güçlerine benzeyen kimi güçler içerir: güneşin karanlığı aydınlattığı gibi, eğrelti otu hayaletleri kaçırır, şeytan eğreltinin yetiştiği ve bulunduğu yerlerden korkar
eğrelti otu yetişen tarlalarda şimşek ve gök gürültüsü nadir düşer, dolu nadiren yağır

Sihir

insan üzerinde taşırrsa: büyü sözleri, cinlerin çağırılması, şeytani sözler ve diğer yanılmalardan ondan sakınır

eğer bir resim bir insanı yaralamak veya öldürmek için şekillendirilmişse ve bu kişi eğreltiotu yanında bulundurursa, ona zarar veremez
bir insana bazen bir görüntü vasıtası ile büyü yapılır, o kişi bu büyüden dolayı yaralanır veya delirir

als der Teufel den Menschen im
Paradies an sich gezogen hat, entstand
am Teufel ein gewisses
Erinnerungszeichen, das bis zum
jüngsten Tag an ihm bleiben wird
wenn irgendwelche Worte, die einst
durch seine Betrügereien entstanden
sind, vom Menschen angerufen werden,
wird dieses Zeichen berührt; mit diesen
Worten herausgefordert oder
herbeigelockt, verletzt der Teufel den
Menschen oder besetzt dessen Willen,
über den sie gesprochen werden
manchmal wird ein Mensch auch durch
ein angefertigtes Bild gesegnet, dies
nützt dann dem Menschen zum
Wohlergehen und zur Gesundheit
Farnsaft ist für die Weisheit eingesetzt,
zeigt in der Aufrichtigkeit das Gute und
Heilige an, alles Schlechte und
Magische flieht vor ihm und meidet ihn,
denn der Mensch wird durch ein Abbild
verhext oder von einem Bild gesegnet
Böses wird durch Hass und Missgunst
bereitet, Gutes aber wird für
Wohlergehen und Gesundheit des
Körpers und Freundschaft und Liebe
bereitet, Böses verbindet sich mit
Bösem, Gutes verbindet sich mit Gutem
die teuflische Einflüsterung betrachtet die
Gerinnung [bei der Zeugung] und verbindet
sich mit ihr, und so stellt sie immer dem
Menschen nach, und so verbindet sich
Böses mit Bösem

so wie der Mensch gutes und schlechtes
Wissen hat, so wurden auch die Kräuter
geschaffen, die für den Menschen gut
oder schlecht sind

der Farnsaft ist für die Weisheit eingesetzt,
er zeigt das Gute und Heilige an, deshalb
flieht vor ihm alles Schlechte und
Magische, in welchem Haus er auch ist,
dort können Giftanschläge, Trugbilder und
Zaubereien nicht zur Vollendung kommen

cennette şeytan insanı kendi tarafına
çektiği zaman, şeytanda mahşere kadar
kalacak bir tür hatırlama işareti
oluşturur

bir zamanlar şeytanın aldatmacaları ile
oluşan bir insan tarafından herhangi
kelimeler seslendirilirse, bu işaret
dokunulmuş olur, bu sözlerle şeytan
çağrıldığında veya dikkati çekildiğinde
insanı yaralar ya da büyü yapılan
kişinin iradesine el koyar

bazen bir adam bir resim ile kutsanır,
bu sonra insana afiyet ve sağlık için
yararlı olur

eğrelti otu suyu bilgelik için kullanılır,
dürüstlüğünde iyiliği ve kutsallığı
gösterir, her kötülük ve sihir ondan
kaçar; çünkü insan bazen bir
görüntüden büyülenir veya yapılmış bir
resimden kutsanır
kötülük nefret ve kıskançlıktan
kaynaklanır, ancak iyilik bedenine afiyet
ve sağlığı ile dostluk ve sevgi için
hazırlanır, kötülük kötülükle birleşir,
iyilik iyilikle birleşir

şeytani fısıldama, [üremenin]
pıhtılaşmasına kollar ve pıhtılaşmaya
eşlik eder ve böylece insanoğlunu her
zaman taklit eder ve böylece kötülük
kötülük ile bağlanır
insanın iyi ve kötü bilgisine sahip
olması gibi, insan için de iyi veya kötü
olan bitkiler yaratılmıştır

eğrelti suyu bilgelik için kullanılır, iyi
ve kutsal olanı gösterir, bu yüzden kötü
ve büyülü her şey ondan kaçır, hangi
evde bulunursa, zehirli saldırılar,
yanılsamalar ve sihir orada sonuca
ulaşamaz

deshalb soll man bei Geburt eines Kindes Farn um Mutter und Kind legen, denn wenn der Teufel das Gesicht des Neugeborenen sieht, hasst er es so sehr, dass er ihm nachstellt

„Gicht“

grünen Farn in Wasser kochen, oft darin baden, Gicht wird weichen, weil seine große Kraft die Wellen der Säfte austreibt

Augen

grüne Blätter oft über die Augen legen und schlafen, reinigt die Augen, macht sie klar, nimmt Dunkelheit

Taubheit

wer nicht hört, Farnsamen in ein Tüchlein binden, oft so auf das Ohr legen (aufpassen, dass nichts durch sein Ohr in sein Gehirn gelangt), bekommt sein Gehör zurück, treibt die schlechten Säfte aus

Zungenlähmung

Mensch kann nicht sprechen, weil Zunge gelähmt ist, Farnsamen unter die Zunge legen und behalten, er spricht, die Kraft dieses Samens löst die Lähmung

auch bei Stottern: Samen unter der Zunge behalten, unterdrückt die Säfte, die Sprechen verhindern

Gedächtnis

bei Vergesslichkeit und nichts mehr Wissen: Farnsamen in der Hand halten, bekommt sein Gedächtnis und Verstand zurück, die Hitze dieses Samens reinigt die Adern des Wissens, die von der Hand zum Gehirn reichen

48 **Hazelwurz** (*wilde nagelin, asera baccara, asera bachara*)

sehr heiß, hat gefährliche Kraft in sich, die zu fürchten ist, sehr scharf und von unsteter Natur

ähnelt einem Sturm, weil ihre Hitze und Gefährlichkeit auf Gefahr hinauslaufen, gegessen bringt die Hazelwurz einem Kranken größere Beschwerden

bu yüzden eğrelti otu bir bebeğin doğumunda anne ve bebeğin etrafına konur, çünkü şeytan yeni doğan bebeğin yüzünü gördüğünde, ondan o kadar nefret ediyor ki, ona dadanır

“Gut hastalığı”

yeşil eğrelti suda kaynatılır, sık sık içinde banyo yapılır, çünkü büyük gücü sıvıların dalgalarını defeder

Gözler

yeşil yaprakları uyurken gözlerin üzerine konur, gözleri temizler ve açar, karanlığı alır

Sağırılık

duymayan kişi, eğrelti tohumlarını bir beze sarar, sık sık kulağın üstüne koyar (kulağın içinden beyne bir şey kaçmaması için dikkat edilmeli), tekrar duyar, kötü sıvıları defeder

Dil felci

dili felç olduğu için insan konuşamıyorsa, eğrelti tohumu dilin altına konur ve tutulur, insan konuşur, tohumun gücü felci çözer

Kekeleme için: tohumu dilin altında tutulur, konuşmasını engelleyen sıvıları bastırır

Hafıza

unutkanlık ve hiçbir şey bilmeme (hatırlayamama): eğrelti tohumu elde tutulur, hafızası ve akli geri gelir, eğrelti tohumunun harareti bilginin elden beyine giden damarlarını açar

Avşar Otu

çok hararetili, korkulması gereken tehlikeli bir güç var içinde, çok keskin ve dengesiz bir tabiata sahip fırtınaya benzer, çünkü harareti ve tehlikesi tehlikeyle sonuçlanır, yenildiği zaman hastada daha büyük şikâyetler oluşturur

Schwangere stirbt oder verliert unter Lebensgefahr das Kind; wenn Frau nicht rechtzeitig ihre Monatsblutung hat und sie Hazelwurz essen würde, würde sie größere Beschwerden haben, als wenn sie ihre Blutung nicht hätte

49 Aronstab (*pfaffencruut, paffen pint, jarus, pes vituli*)

weder lauwarm noch zu stark, gleichmäßige und durchmischte Wärme, wie die Sonne nach Aufgang, mild wie der Tau vor Tagesaufbruch, wie Mann, der Gefahren erträgt und zu Recht Wohlstand erlangt

„Erysipel“

wenn Fäulnis zur schwarzen Blase wird, Blätter oder Wurzel essen, mildert die übergroße Hitze und Kälte, die in der Blase steckt, lässt sanft nach

„Erysipel“: *seliga* oder *crispilla* und ähnlich könnten Verballhornungen von *erisipilas* („Erysipel“) sein, das jedoch mit einer Rötung einhergeht; vgl. auch *freis*, Schwarze Pusteln gibt es z. B. beim Milzbrand, vgl. auch I.133

Lähmung

Mensch so gichtbrüchig, dass alle Glieder und seine Zunge beim Sprechen versagen: Blätter (Wärme) mit etwas Salz (Milde) geben, Lähmung wird nachlassen; wenn es nicht nachlässt, Wurzel in gekochtem Honig (Wärme) tauchen, alsbald essen, wird besser gehen, mildert Lähmung der Glieder und Zunge, diese Mischungen mildern diese Lähmungen

Fieber

bei schleimigem Fieber im Magen aus dem verschiedenartiger Schüttelfrost wächst: Wurzeln in reinem Wein kochen, erkalten lassen, feuerheißen Stahl (Kraft) in diesen Wein (Wärme) tauchen, um ihn erneut zu erhitzen, so heiß trinken, entfernt sowohl den Schleim im Magen als auch das Fieber, wie Schnee das Feuer zerfließen lässt

hamile kadın ölür veya hayati tehlike altında düşük yapar; kadının âdet kanaması gecikir ve avşar otu yerse, âdet kanaması olmamasından daha büyük şikâyetleri olur

Yılan Yastığı

ne ılık ne de çok fazla kuvvetli, eşit oranda karışmış sıcaklığı var; güneş doğduktan sonra olduğu gibi; şafaktan önceki çiğ gibi, tehlikelere katlanarak refahı hak eden adam gibi

Erysipel

çürüme siyah bir kabarcığa dönüşürse, yaprakları veya kökü yenir, kabarcığın içinde bulunan çok yüksek harareti ve soğukluğu azaltır, kabarcık yumuşak bir şekilde söner

seliga veya *crispilla* ve benzeri kelimeler, *erisipilas* kelimesinin (*Erysipel*) bozulmuş hali olabilir, fakat bu hastalık bir kızarıklıkla birlikte oluşur; bkz. ayrıca *freis*, mesela siyah püstüller şarbonunda oluşur, ayrıca bkz. bölüm I.133

Felç

ağır gut hastalığı, hiç bir uzvunu ve dilini konuşmada kullanamadığında: yaprakları (sıcaklık) biraz tuz (hafiflik) ile verilir, felç azalacaktır; azalmazsa, kökü kaynatılmış bala (sıcaklık) batırılır, hemen yenir, daha iyi olacaktır, uzuvların ve dilin felcini hafifletir

“Ateş”

değişik titreme nöbetlerinden dolayı midede balgamlı ateş: kökleri saf şarapta kaynatılır, soğumaya bırakılır, tekrar ısıtmak için bu şaraba (sıcaklık) ateşte ısıtılmış çelik çubuğu (kuvvet) batırılır, bu şekilde çok sıcakken içilir, hem midedeki balgamı hem de ateşi atar, ateşin karı erittiği gibi

Melancholie

wenn Schwarzgalle zunimmt, hat der Mensch bitteres Gemüt und ist immer traurig, Wein (Wärme), der mit Aronstab gekocht ist, oft trinken, verringert das melancholische Fieber, das heißt die Kälte der Melancholie und macht das Gemüt froh

Melankoli

siyah safra artarsa, insan ruhu buruk ve daima hüznü olur, şarap (sıcaklık) ile kaynatılmış yılan yastığı sık sık içilir, melankolik ateşi azaltır, yani melankoli'nin soğukluğunu azaltır, gönlü neşelendirir

50	<i>Humela</i>	<i>Humela</i>
laue Kälte, hat gewisse lähmende Hitze, die im Menschen die Wollust entfacht wirkt getrunken oder gegessen wie starker Alkohol, verursacht Begierde, macht ihn wie betäubt bereitet mehr Fäulnis als Blut, gibt deshalb dem Menschen weder Kraft oder Gesundheit, es sei denn sie wird Kräutlein oder Gewürzen zugefügt	ılık soğukluk, insanda şehveti ateşleyen felç edici bir hararet içerir içildiğinde veya yenildiğinde güçlü alkol gibi etki eder, şehvete sebep olur, insanı uyuşmuş gibi yapar kandan ziyade çürüme oluşturur, bu yüzden otlara veya baharatlara karıştırılmadığı sürece, insana ne güç ne de sağlık verir	
51	Wolfsmilch (<i>cardus niger, titimallus, esula</i>)	Eşek Sütleğeni (<i>esula</i>)
wird als Gift bezeichnet, hat plötzliche Hitze, verbrennt das Fleisch des Menschen hat auch unpassende Feuchtigkeit, diese vermindert das Fleisch	zehir olarak tanımlanır, ani harareti var, insanın etini yakar uygunsuz neme de sahip, bu nem eti azaltır	
Verstopfung die Gelehrten der Arzneikunde haben herausgefunden: sie wird bisweilen nur gegen einen verhärteten Bauch eingesetzt, damit das Übel im Menschen wird und durch dieses unnütziges Kraut nützliche Mittel abgemildert werden; denn wenn ihre nichtsnutzige Hitze und Feuchtigkeit, in richtiger Mischung bestimmten Tränken beigegeben, vertreibt sie schlechte Säfte	Kabızlık eczacıların buluşları: sadece sertleşmiş bir mideye karşı kullanılır, böylece insandaki kötülük [kabızlık] bu kötülükten vasıtasıyla atılır ve faydalı ilaçlar bu işe yaramaz bitki tarafından yumuşatılır; çünkü faydası olmayan harareti ve nemi, doğru ölçülü karışımlarda içeceklere eklendiğinde kötü sıvıları defeder	
52	Tollkirsche (<i>dol, strignus</i>)	Güzel Avrat Otu
hat Kälte und Hitze hat in der Kälte den Überdruß und die Lähmung der Unvollkommenheit besitzt da, wo er wächst, teuflische Einflüsterungskunst; ist gegessen und getrunken gefährlich für den Menschen, erschüttert Bewusstsein, macht wie tot	soğukluk ve hararet içerir sahip olduğu soğuklukta noksanlığın bitkinliği ve felci var yetiştiği yerde şeytani fısıldama sanatına sahip; yenildiği ve içildiği zaman, insan için tehlikeli, bilinci sarsar, ölü gibi yapar	
Geschwüre große und reife Geschwüre auf der Haut und in seinem Fleisch: etwas	Apseler derisinde ve etinde olgunlaşmış ve iri apseler: biraz kaz don yağı, geyik yağı	

Gänseschmalz, Hirschfett und Bockstalg (so viel man von beiden bekommt) und Tollkirschsafft (soviel wie ein Tropfen mit der Feder) zu einer Salbe kneten, vorsichtig nicht oft einreiben, sonst zerfrisst und durchlöchert die Tollkirsche das Fleisch richtig gemischt, also wenig Tollkirsche und nicht zu oft einreiben, dann heilt die Salbe die Wärmearten dieser Fette mit ihren anderen Kräften vermischt, bekämpfen die unrechte Hitze der Geschwüre, die von unrechter Kälte kommt, wenn etwas Tollkirschsafft hinzugefügt wird; da dessen Kraft dem besagtem Fett hilft, die schlimmsten Säfte zu vertreiben

ve koç yağı (ikisinden bulabildiğiniz kadar) ve güzel avrat otu suyu (kuş tüyü ile bir damla) merhem kıvamına gelene kadar yoğrulur, çok sık olmama kaydıyla dikkatlice ovulur, yoksa güzel avrat otu eti yer ve delik deşik eder

doğru karıştırılmış, az güzel avrat otu ve çok sık ovulmamalı; bu şartlar yerine getirilirse, merhem iyileştirir bu yağlara biraz güzel avrat otu ilave edildiğinde, yağların diğer güçleri ile karışmış ısı türleri uygunsuz soğukluktan oluşan apselerin uygunsuz hararetine karşı koyar, çünkü bu otun kuvveti en kötü sıvıları defeder

53 Dauwurz [?]

Dauwurz

mehr warm als kalt, trocken, besitzt auch starke Kräfte, rein in ihrer Natur gegessen reinigt sie den Magen beseitigt Dunkelheit der Augen, denn ihre trockene Wärme vermindert den Unrat im Magen, das kommt von verschiedenartigen und schlechten Säften kommt, die auch die Augen dunkel macht

soğuktan ziyade sıcak, kuru, güçlü kuvvetleri de var, doğasında saftır yenildiğinde mideyi temizler gözdeki bulanıklığı giderir, çünkü kuru sıcaklığı midedeki döküntüleri azaltır, bu döküntüler gözleri de karartan çeşitli ve kötü sıvılardan gelir

54 Brachwurz [?] (waledistel, esula [maior])

Sarı Sütleğen (esula [maior])

heiß und trocken, für vieles nützlich „Gicht“ Gicht, als ob sie seine Glieder auffräße; wer die Ungeduld in sich hat; wer viele verschiedenartige Gedanken hat, als ob sein Bewusstsein verschwindet: Brachwurz mit Wein und Honig kochen, seihen, nach dem Essen und zur Nacht oft lauwarm trinken; ebenfalls oft die in Wein gekochte heiße Brachwurz auf die Brust mit Tuch befestigen, wird besser gehen Brachwurz (Hitze) vermischt mit Wein und Honig (beides sanfte Wärme) ist eine nützliche Arznei gegen Gicht, denn die Gicht zerstört sogar das Bewusstsein

hararetli ve kuru, birçok şey için yararlı “Gut hastalığı”

sanki organları yiyip bitiriyor; sabırsız insan; bilincini kaybediyor gibi çok sayıda değişik fikirlere sahip: sarı sütleğen şarap ve bal ile kaynatılır, süzülür, sık sık yemekten sonra ve yatmadan önce ılık olarak içilir; aynı şekilde şarap ile kaynatılmış sarı sütleğeni sıcak bezle bağlayarak göğüs bölgesine uygulanılır, daha iyi hisseder

sarı sütleğen (hararet) şarap ve bal ile (ikisi de yumuşak sıcaklık) karıştığında, gut hastalığına karşı yararlı bir ilaçtır, çünkü gut hastalığı bilinci tahrip bile edebilir

Brust

1 Süßholz und 1 Päonie zerstoßen, mit 2 Brachwurzpulver vermischen, weißes oder trockenes Salz hinzufügen, oft nüchtern und nach dem Essen essen, macht Stimme heiter, heilt die Brust, macht diese klar wie klare Luft, unterdrückt und vermindert die Gicht so, dass deine Glieder nicht mehr von ihr gebrochen werden, und du die Klugheit deines Verstandes nicht durch sie verlierst

Brachwurz: unklare Bezeichnung, entweder eine Wolfsmilchsart oder wie heute „Quecke“

55 Fünffingerkraut (*funfblat, quinquefolium, penta folium*)

sehr heiß, sein Saft enthält mäßige Feuchtigkeit, wirkt gegen starke Fieber

Fieber

kräftig zerstoßen, mit Semmelmehl und Wasser zusammen kneten, Olivenöl oder Mohnöl hinzufügen, einen flüssigen Teig machen, durch Tuch aus Hanf (Wärme) streichen, Tuch erwärmen und umgürten um den ganzen Bauch, halber Tag oder halbe Nacht darauf lassen, danach am Feuer nochmals erwärmen, öfters wiederholen Wärme des Krauts, Milde der Semmel und Kräfte der Öle bekämpfen die Fieber, Wärme des Hanfes erweicht den Magen

Augen

bei Verdunkelung der Augen: Fünffingerkraut in Wein einlegen, darin zerreiben und durch Tuch seihen, den Wein im ehernen Gefäß aufbewahren, häufig vor dem Schlafengehen auf die Augen streichen, auch soll es ein bisschen in die Augen kommen, gute Kräfte vertreiben die schlechten Kräfte, die die Augen verdunkeln

Gelbsucht

Fünffingerkraut, mit Semmelmehl und Wasser Küchlein bereiten, neun Tage nüchtern essen, wird geheilt, wenn Gott es nicht verhindert

Göğüs

1 meyan kökü ve 1 şakayık ezilir, 2 sarı sütleğen tozu ile karıştırılır, beyaz veya kuru tuz eklenir, sık sık aç karna ve yemekten sonra yenir, sesi neşelendirir, göğsü iyileştirir, onu hava kadar berrak kılar; gut hastalığını bastırır ve azaltır, böylece uzuvlar artık ondan dolayı kırılır gibi olmaz ve aklın zekası yitirilmez

Brachwurz anlamı belirsiz bir terim, ya bir sütleğen türü veya bugünkü ayrık otu

Beşparmak Otu (*funfblat*)

çok hararetli, sıvısı orta derecede nem içerir, ağır ateşlere karşı etkilidir

“Ateş”

iyice havanda dövülür, ekmek unu ve su ile yoğrulur, zeytin yağı veya haşhaş yağı eklenir, akışkan bir hamur yapılır, kenevirden (sıcaklık) yapılmış bir bezden geçirilir, bu bez ısıtılır ve tüm karın bölgesine sarılır, yarım gün veya gece uygulandıktan sonra tekrar ateş karşısında ısıtılır, bu uygulama sık tekrarlanır

otun sıcaklığı, kurumuş ekmeğin yumuşaklığı ve sıvı yağların kuvvetleri ateşlere karşı mücadele eder, kenevirin sıcaklığı mideyi yumuşatır

Gözler

göz bulanıklığında : beşparmak otu şarap içinde ıslatılır, ezilir ve bezden geçirilir, bu şarap tunçtan yapılmış bir kaptan saklanır, sık sık yatmadan önce gözlere sürülür, biraz göz içine de girmeli, iyi kuvvetler gözleri bulandıran kötü kuvvetleri dağıtır

Sarılık

beşparmak otu, ekmek unu ve su ile kurabiyeler hazırlanır, dokuz gün aç karna yenir, eğer Tanrı engel olmazsa iyileşir

heiß und ein bisschen wässrig, breitet sich von der Erde aus, aus der Adam geschaffen wurde, ähnelt deshalb ein wenig dem Menschen, ist doch eine Pflanze; wegen dieser Ähnlichkeit ist die Einflüsterung des Teufels bei dieser Pflanze stärker ausgeprägt und heimtückischer als bei anderen, Mensch wird durch sie in seinen guten oder schlechten Wünschen ermuntert, wie er es auch einst mit den Götzenbildern getan hat

aus der Erde raus sofort ein Tag und eine Nacht in sprudelnde Quelle legen; so wird jedes Übel und jeder widrige Saft entfernt, taugt nicht zu Magischem und Phantastischem

Alraune: benutzt wird die verzweigte Wurzel der Alraune, die mit etwas Phantasie einem Männlein oder Weiblein ähnelt

wenn sie in der Quelle nicht gereinigt wird, entfaltet sie schädliche Wirkung hinsichtlich vieler Übel magischer Zaubereien, wie viel Schlechtes mit Götzenbildern angerichtet wurde

Begierde

Begierde durch Zauberei oder Glut des Körpers:

Mensch so gichtbrüchig, dass alle Glieder und seine Zunge beim Sprechen versagen: Blätter (Wärme) mit etwas Salz (Milde) geben, Lähmung wird nachlassen; wenn es nicht nachlässt, Wurzel in gekochtem Honig (Wärme) tauchen, alsbald essen, wird besser gehen, mildert Lähmung der Glieder und Zunge, diese Mischungen mildern diese Lähmungen

Frau: männliche Art und rechte Hand nehmen, seine Hitze und Kräfte sind im Teil zwischen Brust und Nabel vorhanden, löscht die Glut des Mannes und der Frau, die zum Nabel streben; pulverisierte Hand der Alraune vermischt mit Kampfer vertreibt die Glut in den Händen, mit denen der

hararetli ve biraz sulu, Hazreti Ademin yaratıldığı topraktan yayılır, bu yüzden biraz insana benzer, yinede bir bitkidir; bu benzerlik yüzünden başka bitkilere nazaran şeytanın telkini adam otunda daha belirgin ve sinsidir, insan ondan dolayı iyi ve kötü niyetlerinde teşvik edilir, bir zamanlar putlarla yaptığı gibi

topraktan çıkarır çıkarmaz çağlayan bir kaynağa konur, böylece her kötülük ve işlevsiz sıvı ortadan kaldırılır, büyüsel ve hayalî amaçlara yaramaz

adam otu: dallanmış kökü kullanılır, biraz hayal gücü ile küçük bir erkeğe veya kadına benzetilir

kaynak suyunda arıtılmazsa, zararlı etkileri yoluyla birçok büyülu kötülüğe neden olur, putlarla birçok kötülük yapıldığı gibi

Şehvet

sihir veya vücut ateşinden dolayı şehvet:

ağır gut hastalığı, hiç bir uzvunu ve dilini konuşmada kullanamadığında: yaprakları (sıcaklık) biraz tuz (hafiflik) ile verilir, felç azalacaktır; azalmazsa, kökü kaynatılmış bala (sıcaklık) batırılır, hemen yenir, daha iyi olacaktır, uzuvların ve dilin felcini hafifletir

kadın: erkek türünün sağ eli alınır, kuvvetleri ve harareti göğüs ve göbek arasında bulunur, kadının ve erkeğin göbeğine giden ateşi söndürür; toz haline getirilmiş adam otunun eli ve kâfur insanın çalıştığı, sevincini ve üzüntüsünü gösterdiği ellerinin ateşini yok eder; bağırsakların şehvet içeren

Menschen arbeitet, Freude und Trauer zeigt; Äderchen der Eingeweide, die Begierde enthalten, streben zu den Händen

Universalmittel

bei Beschwerden im Kopf durch irgendeine Krankheit: vom Kopf essen bei Beschwerden an irgendeinem Glied oder Körperteil: entsprechendes Glied oder Körperteil essen männliche Art wirkt besser, da der Mann stärker als die Frau ist

Gemüt

immer traurig und am Jammern, Erschöpfung und Schmerz am Herzen: über Tag und Nacht in sprudelnde Quelle legen, dann neben sich ins Bett legen, damit der Schweiß des Menschen die Alraune erwärmt und er selbst dessen Hitze aufnimmt und sprechen: „Gott, der du den Menschen ohne Schmerz aus dem Staub der Erde erschaffen hast: Ich lege jetzt diese Erde, die niemals betreten wurde, neben mich, damit auch meine Erde jenen Frieden spürt, wie du ihn geschaffen hast.“

Wenn keine Alraune zu Hand ist, Buche, Zeder oder Espe nehmen: Knospen, unversehrt von den Ästen abbrechen und ins Bett neben sich legen; die gleichen Worte sprechen die Kräfte der Wärme und der guten Mischung dieser Pflanzen entfernt glühende und vor Kälte erstarrte Säfte, die die Brust erschweren, da sie in diesem Verfahren die gleiche Natur und des Wohlergehens und Glücks haben

57 Winde (*winda, volubis*)

kalt, keine starken Kräfte, weder sehr nützlich noch sehr unnützlich, gegessen gibt er weder Beschwerden noch Nutzen

Fingernägel

grindige Fingernägel, noch am Anfang, stampfen und etwas Quecksilber hinzugeben, verkneten, auf die

ince damarları ellere doğru uzanır

Çok kullanımlı bitki

başta herhangi bir hastalıktan dolayı şikâyetler: baş kısmından yenir herhangi bir uzuvda veya vücut bölümünde şikâyetler: benzer uzvu veya vücut bölümü yenir erkek türü daha etkilidir, çünkü erkek kadından daha güçlüdür

Mizaç

sürekli üzgün ve şikâyetçi, kalpte yorgunluk ve ağrı: bir gün ve bir gece çağlayan bir kaynağa konur, daha sonra insanın terinin onu ısıtması ve insanın da onun sıcaklığını alması için yatağa konur ve şu sözler söylenir:

“Yeryüzünün tozundan insanı acısız olarak yaratan ey Tanrım: Ben şimdi benim toprağım da o huzuru hissetsin diye, bu hiç ayak değmemiş toprağı yanıma koyuyorum.”

eğer adam otu bulunamazsa kayın, sedir veya kavak alınır: tomurcuklar, dallarına zarar vermeden koparılır ve yatağa yanına alınır, aynı kelimeler söylenir sıcaklık ve bu bitkilerin iyi karışımının kuvvetleri, yanıp tutuşan ve soğuktan donakalan sıvıları (bu sıvılar göğsü ağırlaştır) giderir, çünkü bu yöntemde aynı doğa ve afiyet ve mutluluğa sahiptirler

Tarla Sarmaşığı (*winda*)

soğuk, güçlü kuvvetleri yok, ne çok yararlı nede çok yararsız, yenildiğinde ne şikâyetler oluşturur nede yarar sağlar

Tırnaklar

uyuz hastalığından dolayı tırnaklar kabuklanmaya başladığında, ezilir ve biraz civa ile yoğrulur, tırnaklar üzerine

Fingernägel auftragen und straff mit Stoff verbinden, eine Zeit lang, Nägel werden schön

sürülür ve bez ile bir süreliğine sıkıca bağlanır, iyileşir

58 Boberelle [?] (*helcana, vincella, viticella*)

Boberelle

warm und feucht

sıcak ve nemli

Augen

Gözler

Verdunkelte Augen: Boberelle auf ein rotes Seidentuch streichen, oft diese Seide beim Schlafen über das Auge legen, vertreibt Dunkelheit, schadet nicht, wenn es ins Auge kommt

bulanık gözler: *Boberelle* ipekten kırmızı bir beze sürülür, sık sık bu ipek bez sık gözün üzerine konur, bulanıklığı giderir, gözün içine gelirse zarar vermez

Ergänzung bei Wiederholung: „Denn wenn weiße und grüne Farbe an diesem Seidentuch wäre, würde der *borich / bobrella*-Saft abfließen und seine Kräfte nicht darin behalten.“

tekrarlama ek olarak: “Bu ipek kumaşta beyaz ve yeşil renk olursa, *borich / bobrella* suyu akar ve güçlerini içinde koruyamaz.”

Ohrgeräusche

Kulak uğultusu

fast taub von Ohrenrauschen: auf Filz streichen, wenn er schlafen geht, oft über den ganzen Hals bis zu den Ohren binden (nicht über die Ohren), Rauschen lässt nach

kulak uğultusundan dolayı neredeyse sağır: keçe üzerine sürülür, yattığında kulaklara kadar tüm boğaza sık sık bağlanır (kulakları aşmamalı), kulak uğultusu azalır (kulakları aşmamalı), kulak uğultusu azalır

Atemnot

Nefes darlığı

in Rauch trocknen: essen, bekämpft mäßig Atemnot

dumanda kurutulur, yenir, orta derecede nefes darlığına karşı gelir

Atemnot: Ergänzung bei Wiederholung: „Wenn jemand in der Brust eng ist“

nefes darlığı: tekrarlama ek olarak: “insanın göğsü daralırsa”

Aussage „in ... Atemnot“: Ergänzung bei Wiederholung: „weil sie die verdorbenen Säfte, die die Lunge schädigen, vertreiben“

tekrarlama “dumanda ... gelir” ifadesine ek olarak: “çünkü akciğerlere zarar veren bozulmuş sıvıları uzaklaştırır” geçiyor

Eingeweide

Bağırsaklar

Geschwüre im Eingeweide: Boberelle mit Weizenkleie erwärmen, auf Tuch auftragen, öfters heiß über den ganzen Bauch und Nabel legen, wird geheilt
helcana: bei Marzell nicht belegt, bei Portmann „Judenkirsche“, was wiederum mehrdeutig ist, dieses Kapitel wird in vielen Handschriften ohne deutsche Namen nochmals nach I.196 leicht erweitert wiederholt, dort *borich / bobrella*, Portmann übersetzt dort „Seifenkraut“ (eigentlich *lanaria*) und zählt es als I-201.

bağırsaklarda ülser: *Boberelle* buğday kepeği ile ısıtılır, bez üzerine sürülür, sık tüm karnın ve göbeğin üzerine konur, iyileşir

viticella: auch „Runkelrübe“ (Marzell I, 584); *momordica balsamina* ist ein Kürbisgewächs (Marzell III, 208)

helcana: Marzell'de ispatlı değil, Portmann'da *Judenkirsche* (=Jahudi kirazı) de kanıtlanmadı, ki bu da belirsiz, bu bölüm bir çok yazmada Alman isimler sayılmadan biraz genişleterek I.196 sonra tekrarlanmıştır, orada *borich / bobrella*, Portmann orada *Seifenkraut* (=sabun otu) (aslında *lanaria*) şeklinde tercüme etmiş ve I-201 olarak saymış *viticella*: ayrıca *Runkelrübe* olarak da geçiyor (Marzell I, 584); *momordica balsamina* bir kabakgil bitkisidir (Marzell III, 208)

59 Melisse (*binesuge, hertzcrut, apiago*)

Melisa veya Ballıbaba (*binesuge*)

warm; wenn Mensch sie isst, lacht er gern, da ihre Wärme die Milz berührt und das Herz dadurch erfreut wird

sıcak; insan yediğinde gülmeyi sever: dalağa dokunur, kalp bundan memnun olur

Augen

wenn das Weiße im Auge wächst: aus der Erde ausreißen, über Nacht in Quellwasser legen, in einer Schüssel vorsichtig erwärmen, heiß über das Auge, in dem der Fleck wächst, legen, drei Nächte lang halten, Fleck verkleinert sich und verschwindet da sie in Quellwasser gelegt wird, das weniger Schleim als anderes Wasser enthält, wird die Wärme der Melisse gemischt und abgekühlt

am Feuer erwärmt, wird ihre eigene Wärme angeregt und beseitigt die üble Gerinnung des Weißen im Auge

Melisse: bei Portmann (nur) im Pflanzenverzeichnis sowie bei Riethe, Naturkunde „Weiße Taubnessel“

Gözler

gözdeki beyaz kısım büyürse: topraktan çıkartılır, kaynak suyunda bir gece bekletilir, bir kasede dikkatlice ısıtılır, lekenin olduğu gözün üzerine sıcak olarak konur, bu şekilde üç gece tutulur, leke küçülür ve kaybolur

çünkü diğer sularından daha az balgam içeren kaynak suya konulduğu için, melisanın sıcaklığı karıştırılır ve soğutulur

ateşle ısıtıldığında, melisanın kendi ısısı uyarılır, böylece gözdeki beyazın kötü pıhtılaşmasını ortadan kaldırılır melisa: Portmann'da (sadece) bitki dizininde ve Riethe'de, *Doğa Bilimi* adlı kitabında ballı baba (ısrırgan türü) olarak geçiyor

Wegwarte (*Sonnenwirbel*,

60 *maszlıbe, lactucella, solsequium minor*)

warm und feucht, mehr feucht als warm; strebt nach Ansehen und ist eitel; wenn bei sich getragen, wird man von anderen Menschen gehasst

das deutsche Wort „*cirgerne*“ = „eitel“ ist nur in einer Herausgabe belegt, andere haben z. B. „*terrigena*“ = „erdenstammend“ oder *circumferens* = „herumtragend, sich herumstreichend“

Heiserkeit

raue Stimme durch Brustbeschwerden:

1 Wegwarte und 1 Große Klette in reinem Wein kochen, durch Tuch seihen, oft nach dem Essen und zur Nacht trinken, wird besser gehen die Wegwarte (ihre Wärme in Verbindung mit ihrer Feuchtigkeit) vermischt mit der Großen Klette (Wärme) und Wein (Milde) vermindert den Schleim, der die Rauigkeit bringt

Verstopfung

1 Wegwarte (Wärme) und 1 Große Klette (Wärme), an Sonne oder feuerheißen Stein trocknen lassen, zu Pulver machen, 1/3 weißes oder getrocknetes Salz (Kräfte) hinzu, daraus eine Honigwürze machen, oft nach dem Essen und zur Nacht trinken; mildert die Kälte ab, die Verstopfung verursacht,

Hindiba (*Sonnenwirbel*)

sıcak ve nemli, sıcağdan ziyade nemli; itibar için çabalar ve kibirlidir; üzerinde taşındığı zaman, taşıyan kişi diğer insanlar tarafından nefret edilir

Almanca kelime *cirgerne* = kibirli yalnızca bir yazmada ispatlı, diğerlerinde örneğin, *terrigena* = topraktan gelen veya *circumferens* = çevreleyen olarak geçiyor

Ses kısıklığı

göğüs şikâyetlerinden dolayı ses kısıklığı: 1 hindiba ve 1 büyük dul avrat otu saf şarap ile kaynatılır, sık sık yemekten sonra ve gece yatarken içilir, daha iyi olur

hindiba (nemine bağlı sıcaklığı) büyük dul avrat otu (sıcaklık) ve saf şarap (yumuşaklık) ile karıştırıldığında, ses kısıklığı getiren balgamı azaltır

Kabızlık

1 hindiba (sıcaklık) ve 1 büyük dul avrat otu (sıcaklık) güneşte veya kızgın taş yardımı ile kurutulur, toz haline getirilir, 1/3 beyaz veya kuru tuz ilave edilir, hepsi ile birlikte bal şerbeti hazırlanır, sık sık yemekten sonra ve gece yatarken içilir; kabızlığı oluşturan soğukluğu yumuşatır ve çözer

und löst sie; auf diese Weise taugt das Kraut, wenn Gott es nicht verhindert

61 Hopfen (<i>hoppo, humulus, hinnulus, lupulus</i>)	Şerbetçiotu (<i>hoppo</i>)
warm, trocken, bisschen Feuchtigkeit, zum Gebrauch des Menschen nicht sehr nützlich macht melancholisch, belastet mit seiner Trockenheit die Eingeweide, trocknet seine Säfte in Getränken zugesetzt, verhindert seine Bitterkeit bestimmte Fäulnisse, macht sie länger haltbar	sıcak, kuru, biraz nem içerir, insanın kullanımını için çok yararlı değil melankolik yapar, kuruluğu ile bağırsaklara sıkıntı verir, sıvılarını kurutur içeceklere eklendiğinde burukluğu çürümeleri engeller, daha uzun süre dayanmasını sağlar
62 Lilun (<i>lilim</i>)	Lilun
<i>lill</i> ist sehr warm Atemnot Atemnot wegen Magen oder Milz oder schwacher Eingeweide, als ob er in der Brust eingeengt wird, hat aber keine Beschwerden in der Lunge: mit gutem Bier oder Quellwasser und beigefügtem Honig kochen, durch Tuch seihen, oft nüchtern und nach dem Essen und vor dem Schlafen gehen; bringt Erleichterung und gutes Aufstoßen, hilft den warmen Säften des Menschen, unterdrückt die Kalten Verschleimung kranke Säfte in sich haben, sodass aus diesen das Phlegma in ihm wächst: in reinem Wein kochen, Polei in Essig zerstampfen, in den Wein mit dem <i>lill</i> geben und aufkochen lassen, seihen, in kleinem Gefäß bis es kalt ist abdecken; oft nach Essen und zur Nacht trinken; schlechte Feuchtigkeit verschwindet, es reinigt die Säfte und das Phlegma wird vermindert, wie eine Wunde gereinigt wird die Wärme von <i>lill</i> und dem Wein geben zusammen den Säften die richtige Wärme, die Kräfte von Polei gemischt mit der Schärfe des Essigs vermindern die Fäulnisse des Phlegmas Lilun (<i>lilim</i>): Deutung unklar, zum Teil in Herausgaben <i>lilium</i> = „Lilie“, vgl. jedoch Kapitel 1.23.	<i>lill</i> çok sıcaktır Nefes darlığı mide, dalak veya güçsüz bağırsaklardan dolayı nefes darlığı, sanki göğsü sıkışmış, ama akciğerinde rahatsızlık yok: iyi bira veya kaynak suyu ve ilave edilmiş bal ile kaynatılır, bezden geçirilir, aç karna ve uyumadan önce sık sık; rahatlık verir ve iyi geçirme oluşturur, insanın sıcak sıvılarını destekler, soğuk olanları bastırır Balgam oluşumu hasta sıvılardan dolayı vücudunun içinde balgam artar: saf şarap ile kaynatılır, yarpuz sirke içinde ezilir, <i>lill</i> içeren şaraba eklenir ve kaynatılır, süzülür, küçük bir kapta soğuyana kadar üzeri örtülür, aç karna ve uyumadan önce sık sık içilir; kötü nem yok olur, sıvıları temizler, balgam bir yaranın temizlenmesi gibi azalır <i>lill</i> ve şarabın sıcaklığı birlikte sıvılara doğru sıcaklığı verir, yarpuzun kuvveti sirkenin keskinliği ile karıştırıldığında balgamın çürümelerini azaltılır Lilun (<i>lilim</i>): anlamı açık değil, yazmalarda kısmen <i>lilium</i> = „Lilie“, fakat bkz. bölüm 1.23.

63 Salbei (<i>selba, salvia</i>)	Adaçayı (<i>selba</i>)
warm, trocken; nützlich gegen kranke Säfte, weil er trocken ist, gedeiht mehr durch die Wärme der Sonne als durch die Feuchtigkeit der Erde	sıcak, kuru, kuru olduğu için hasta sıvılara karşı yararlı, toprağın neminden ziyade güneş sıcaklığı ile daha çok gelişir
Schlechte Säfte	Kötü sıvılar
roh oder gekocht gut zu essen, zerstoßen und mit Brot essen, vermindert Überschuss an schlechten Säften gegen irgendeinen Gestank: in die Nase stecken	çiğ veya pişirilmiş olarak yemek için iyidir, ezilir ve ekmelekle yenir, kötü sıvıların fazlasını azaltır herhangi bir pis kokuya karşı: burna konur
Mundgeruch	Ağız kokusu
wenn Überschuss an schlechten Säften und Phlegma überfließt oder stinkender Atem: in Wein kochen, seihen, oft trinken, schlechte Säfte und Phlegma werden eingedämmt	kötü sıvıların fazlalığı ve çok fazla balgam veya kötü kokulu nefes: şarap ile kaynatılır, süzülür, sık sık içilir, kötü sıvılar ve balgam azalır
„Gicht“	“Gut hastalığı”
Mensch mit Krankheiten und ein wenig gichtbrüchig: Salbei in Wasser kochen, schlechte Säfte und Phlegma werden vermindert; mit Wein gekocht würde sie bewirken, dass lähmende Säfte im Menschen ihr Maß übersteigen	hastalıklı insan ve biraz gut hastalığı şikâyeti var: ada çayı suda kaynatılır, kötü sıvılar ve balgam azalır; şarap ile kaynatılırsa, insanda felç eden sıvıların ölçüyü aşmasına sebep olur
Appetitlosigkeit	İştahsızlık
Salbei, weniger Kerbel und etwas Knoblauch in Essig zerreiben, Würztrunke herstellen: Speise hineintauchen, bekommt Appetit zum Essen	ada çayı, daha az frenk maydonozu biraz sarımsak sirkenin içinde ezilir, oluşturulan karışıma yemek banılır, iştahı açar
Kopfschmerz	Baş Ağrısı
Kopfschmerzen durch Speisen mit fauligem Saft: 1 Salbei, 1 Dost, 1 Fenchel, Andorn (mehr als von diesen allen zusammen) zu Brei rühren, Butter (oder Fett) hinzufügen, Salbe auf das Haupt streichen, wird ihm besser gehen	çürümüş sıvılı yemeklerden dolayı baş ağrısı: 1 ada çayı, 1 keklikotu, 1 rezene ve boz otu (ada çayı, keklikotu ve rezenen daha fazla) ve iyice çırpılmış tere yağı veya katı yağ eklenir, elde edilen merhem başa sürülür, daha iyi olur
Kopfschmerz: vgl. Causae et curae 357	baş ağrısı: bkz. Causae et curae 357
Flankenschmerz	Yan ağrıları
Schlechter Dampf vom Magen hin zu den Flanken: 1 Salbei, 5 Stichwurz und 10 Rauten in einem neuen Topf bis zum ersten Aufwall kochen, Wasser ausdrücken und heiß über schmerzende Stelle mit Tuch binden	mideden yan karın bölgelerine giden kötü buhar: 1 adaçayı, 5 kara haylin veya ak haylin ve 10 sedefotu yeni bir tencerede bir taşım kaynatılır, suyu sıkılır, bir bezle ağrıyan yere sıcak olarak bağlanır
Flankenschmerz: vgl. Causae et Curae 382	yan ağrıları: bkz. Causae et curae 382

Harninkontinenz

durch Kälte des Magens: in Wasser kochen, seihen, oft warm trinken, wird geheilt werden

Harninkontinenz: vgl. Causae et curae 385

Blutungen

auch wenn durch schlechte geronnene und giftige Säfte den Menschen Blut absetzen und erbrechen lassen, keine Arznei anwenden, damit das von der Arznei aufgestreckte Blut ihm nicht innerlich Geschwüre macht und mehr als sonst ausfließt; warten bis Blutung etwas nachlässt, dann Salbei (Widerstand gegen innere Fäulnis) in leichtem und mildem Wein mit etwas Wasser (erquickt und stärkt) und etwas Olivenöl oder Butter (heilen innerlich) kochen, seihen, mäßig nach dem Essen trinken

Blutungen: vgl. Causae et curae 421

64 Raute (*ruta*)

gedeiht eher durch starke und quicklebendige Grünkraft (*viriditas*) der Erde als durch Wärme

enthält gemäßigte Wärme und etwas Kälte

stark an Kräften bezüglich Feuchtigkeit, gut gegen trockene Bitterstoffe roh besser und nützlicher als zerstoßen, ganze Kraft im grünen Zustand; gegessen unterdrückt es die unrechte Glut im Menschen

Melancholie

Wärme der Raute vermindert die unrechte Wärme der Schwarzgalle; wenn der Mensch sie nach dem Essen isst, wird es ihm besser gehen

Triefende Augen

1 Raute (beseitigt die schlechten Säfte), 2 Salbei (trocknet die Säfte aus) und 4 Andorn (heilt, wenn die Säfte entfernt sind) vorsichtig im Mörser zerreiben, damit sie reichlich Saft abgeben, Eiklar (verhindert das die Kräuter sich gegenseitig zerstören) dazu vermengen, vor dem Schlafen gehen auf Stirn bis Schläfen hin auflegen

İdrar kaçırma

midenin soğukluğu yüzünden: suda kaynatılır, sık sık, çok sıcak olmama kaydı ile sık içilir, iyileşir

ıdrar kaçırma: bkz. Causae et curae 385

Kanamalar

insanın, kötü pıhtılaşmış sıvılardan dolayı idrarından ve dışkısından kan geldiğinde ve kan kustuğunda, ilaçtan dolayı sulanan kanın vücudunda yaralar açmaması ve normalden daha çok kanaması için ilaç kullanmamalı; kanamanın azalması beklenir; ada çayı (vücuttaki çürümelere karşı) hafif ve yumuşak şarap, biraz su (canlandırır ve kuvvetlendirir) ve biraz zeytin yağı veya tereyağı (içten iyileştirir) ile kaynatılır, süzülür, yemekten sonra ölçülü bir şekilde içilir

kanamalar: bkz. Causae et curae 421

Sedefotu (*ruta*)

sıcaklıktan ziyade kuvvetli ve dünyanın capcanlı yeşil gücüyle (*viriditas*) yetişir

orta derece sıcaklık ve biraz soğukluk içerir

nem açısından, kuru buruk maddelere karşı güçlü kuvvetler içerir çığ hali ezilmiş halinden daha iyi ve yararlıdır, bütün gücü yeşil halindedir; yenildiğinde insandaki uygunsuz harareti (kor) bastırır

Melankoli

sedef otun sıcaklığı siyah safranın uygunsuz sıcaklığını azaltır; eğer insan onu yemekten sonra yerse, daha iyi hisseder

Göz Akıntısı

1 sedefotu (kötü sıvıları giderir), 2 adaçayı sıvıları kurutur ve 4 boz otu (sıvılar yok edildiğinde iyileştirir) bol miktarda sıvı çıkması için, dikkatlice havanda dövülür, yumurta akı (bitkilerin birbirini yok etmesini önler) ilave edilir ve karıştırılır, yatmadan önce alından şakaklara kadar sürülür

Trübe Augen

bei schwarzen oder getrübbten Augen (sehen aus wie eine Wolke) und auf irgendeine Weise sind die Augen innen verdunkelt: 1 Rautensaft, 2 Honigseim, ein wenig guten, klaren Wein mischen, auf eine Scheibe Weizenbrot streichen, in der Nacht mit einem Tuch über die Augen binden

Flankenschmerz

Schmerz in Nieren und Flanken (kommt oft von einer Schwäche des Magens):

1 Raute und 1 Wermut mit etwas mehr Bärenfett vermischen, neben dem Feuer kräftig schmerzende Stelle damit einreiben

Flankenschmerz: vgl. Causae et curae 381

Ejakulationsstörungen

wenn Samen des Menschen auf irgendeine hemmende Weise zurückgehalten wird, fängt er an dadurch krank zu werden: Raute, ein bisschen weniger Wermut, Saft ausdrücken, Zucker und mehr Honig wie Zucker hinzufügen, so viel Wein wie die Kräutersäfte zusammen hinzufügen, mit glühendem Stahl in neuem Topf fünfmal erhitzen, warm nach ein wenig Essen trinken Raute (gemäßigte Wärme und Kälte) und Wermut (Wärme) vertreiben zusammen diese geronnenen Säften, Zucker (Wärme) und Honig (Wärme) heilen den Menschen

muss nach einer kleinen Mahlzeit eingenommen werden, damit der Mensch nicht vor Schwäche ohnmächtig wird, wird besser gehen im Winter: 1 Lorbeeren (Wärme) und 2 Diptam (Wärme) zerstoßen, in warmen, mit glühendem Stahl erhitztem Wein nach kleiner Mahlzeit trinken, so geht der schädliche Schleim, der in ihm geblieben ist mit Harn und Stuhl ab die Wärme der Lorbeeren und des Diptams mit der Wärme des wiederholt erhitztem Wein, vermischt und verstärkt

Bulanık Gözler

siyah veya bulanık gözlerde (bir bulut gibi görünüyor) ve bir şekilde gözlerin iç kısmı koyulaşmış: 1 sedefotu suyu, 2 petekten ilk akan tortusuz bal, az miktarda iyi ve berrak olan bir şarapla karıştırılır, bir dilim buğday ekmeğe sürülür, geceleri gözlerin üzerine bir bezle bağlanır

Yan ağrıları

böbrek ve yan ağrıları (çoğu zaman midenin güçsüzlüğünden gelir):

1 sedefotu ve 1 pelin otu biraz daha fazla ayı suyu yağı karıştırılır, ateşin yanında ağrıyan bölgeye kuvvetlice ovulur

yan ağrıları: bkz.Causae et curae 381

Boşalma bozuklukları

insan spermi herhangi bir kısıtlayıcı şekilde engellendiğinde, erkeğin hastalanmasına neden olur: sedefotu ve biraz daha az pelin otunun suyu sıkılır, şeker ve daha fazla bal eklenir, tüm bitki suları kadar şarap ilave edilir, yeni bir kabın içinde beş kez kızgın çelik ile ısıtılır, az miktarda yemeğin ardından sıcak içilir

sedefotu (orta derece sıcaklık ve soğukluk) ve pelin otu (sıcaklık) birlikte pıhtılaşmış sıvıları giderirler, şeker (sıcaklık) ve bal (sıcaklık) insanı iyileştirir insanın güçsüzlükten bayılmaması için, az bir yemekten sonra içilmeli, daha iyi olur

kışın: 1 defne yaprağı (sıcaklık) ve 2 gazel otu (sıcaklık) dövülür, kızgın çelik ile ısıtılmış şarap ile biraz yemek yedikten sonra içilir, böylece içinde kalan zararlı balgam idrar ve dışkı ile yolu ile atılır

defne ve gazel otun sıcaklığı tekrar tekrar ısıtılan şarabın sıcaklığıyla karıştığında ve tekrar tekrar ısıtılan

durch Wärme des wiederholt erhitzten Stahls, vertreiben sie die Krankheit
Ejakulationsstörungen: vgl. Causae et curae 403

Verdauungsbeschwerden

1 Raute und 2 Salbei mit Salz vermischen und sofort essen, mildert die Speisen ab, wird ihm besser gehen Raute (gemäßigte Wärme), Salbei (Wärme) und Salz (Rauheit) mildern zusammen diese Speisen ab

65 Ysop

von trockener Natur, gemäßigt warm; hat so große Wirkkraft, dass nicht einmal ein Felsblock ihm widerstehen kann

oft gegessen reinigt er die fauligen Schäume der Säfte; gekocht und zerkleinert nützlich; roh schadet seine Trockenheit dem Menschen

Leber und Lunge

wer hustet, hat Beschwerden von der Leber; wer kurzatmig ist, hat Lungenbeschwerden; beide sollen Ysop entweder mit Fleischgerichten oder mit ausgelassenem Speck essen, wird besser gehen

nicht nur mit Wein oder Wasser zu sich nehmen, denn wenn die Leber oder Lunge durch irgendeine Krankheit aufgeblasen werden, und wenn die Schärfe und Bitterkeit von Ysops mit der Schärfe des Weines und der Wassers dazukommen, dann würden die Organe davon geschwürig werden; zugefügtes gesundes Fleisch unterdrückt die Fäulnis des kranken Fleisches; Fleischgerichte oder Schmalz mildern die Kräfte von Ysops

jene Beschwerden von Leber und Lunge kommen von der unrechten Hitze glühender Fieber oder von dem unrechten und kalten Wind der Schwarzgalle

Beschwerden an Leber und Lunge: Süßholz, Zimt (mehr als Süßholz), Ysop (mehr als von diesen beiden) und Fenchel (mehr als von diesen dreien) in

çeliğın sıcaklığıyla güçlendirildiğinde, bu karışım hastalığı defederler boşalma bozuklukları: bkz. Causae et curae 403

Sindirim şikâyetleri

1 sedefotu ve 2 adaçayı tuz ile karıştırılır ve hemen tüketilir, yiyeceği yumuşatır, daha iyi olur sedefotu (orta dereceli sıcaklık), adaçayı (sıcaklık) ve tuz (pürüzlülük) birlikte bu yiyecekleri yumuşatır

Zufa Otu

kuru, orta derecede sıcak; o kadar etkili ki bir kaya bile ona karşı gelemmez

sık sık yenildiğinde, sıvıların kokuşmuş köpüklerini temizler; pişirilmiş ve ezilmiş daha yararlıdır; çiğ olarak kuruluğu insan için zararlıdır

Karaciğer ve Akciğer

insan öksürürse, karaciğerinde şikâyetleri vardır; kesik kesik nefes alırsa, akciğerinde şikâyetleri vardır; ikisi de zufa otunu et emekle veya domuz pastırmasıyla yemeli, daha iyi olur

sadece şarap veya suyla alınmamalı, çünkü karaciğer veya akciğer herhangi bir hastalıktan dolayı şişerse ve zufa otunun keskinliği ve burukluğu şarabın keskinliği ile karışırsa, o zaman organlar iltihaplanır; eklenmiş sağlıklı et, [hasta] etin çürümesini bastırır; et yemekleri veya don yağı zufa otunun kuvvetlerini azaltır

karaciğerin ve akciğerin bu rahatsızlıkları kor halinde yanan ateşlerin uygunsuz hararetinden veya siyah safranın uygunsuz ve soğuk rüzgârından gelir karaciğer ve akciğerde rahatsızlıklar: meyan kökü, tarçın (meyan kökünden fazla) zufa otu (bu ikisinden daha fazla) ve rezene (bu üçünden fazla) yeni bir

einem neuen Topf kräftig kochen,
 genügend Honig dazugeben, damit sie
 nicht bitter sind
 im Winter diesen Topf neun Tage und
 Nächte unter der Erde vergraben, im
 Sommer fünf Tage und Nächte, durch
 ein Sieb seihen und trinken
 die gemäßigte Wärme des Ysops
 unterdrückt die unrechte Hitze dieser
 Beschwerden; die Wärme von Süßholz,
 Zimt, Fenchel und Honig mildert die
 unrechte Hitze und unrechte Kälte
 dieses Fiebers, wenn diese Zutaten
 miteinander wie oben vermischt werden
 die Erde ist kalt und feucht, es entfernt
 durch ihren Saft alles Bittere und
 Krankhafte der Kräuter, das in dem
 Topf ist, sodass sie gesündere und
 süßere Kräfte zur Heilung dieser
 Krankheit haben
 große Beschwerden an Lunge und
 Leber: neun Tage täglich trinken, aber
 bevor man davon trinkt, morgens ein
 wenig frühstücken, auf die Nacht
 hinreichend essen und dann wenn er
 schlafen geht, kräftig davon trinken
 mäßige Beschwerden an Lunge und
 Leber: oft alle drei Tage davon trinken,
 er wird geheilt werden, wenn Gott will
 Leber durch Traurigkeit geschwächt:
 bevor die Krankheit überhand nimmt,
 Hühnerküken mit Ysop kochen, sowohl
 den Küken als auch den Ysop oft essen
 auch rohen, in Wein eingelegten Ysop
 trinken, weil Ysop ihm gegen diese
 Krankheit nützlicher ist, als jenem der
 an der Lunge Beschwerden hat
"auch ... hat": dieser Satz ist auch in Cauae et Curae
 378
 auch wenn Hühnerküken kalt sind,
 Ysop beigegeben, er festigt durch seine
 gute Wärme und Wirkkraft
 Geschwüriges
 diesen Ysop-Wein soll man gleichfalls
 trinken, da er in Verbindung mit dem
 Hühnchen die Leber stärkt

66

Fenchel

sanfte Wärme, hat weder trockene noch

tencerede kaynatılır, buruk olmaması
 için yeterli bal eklenir, kuvvetlice
 kaynatılır
 kışın bu tencereyi toprağın altına dokuz
 gün ve gece, yazın beş gün ve gece
 gömülür, bir elekten geçirilir ve içilir

eğer bu malzemeler yukarıda tarif
 edildiği gibi karıştırılırsa, zufa otunun
 orta dereceli sıcaklığı bu şikâyetlerin
 uygunsuz hararetini bastırır; meyan
 kökünün, tarçının, rezenenin ve balın
 sıcaklığı bu ateşin uygunsuz hararetini
 ve soğukluğunu yumuşatır
 toprak soğuk ve nemlidir, özsu ile
 tencerenin içinde bulunan bitkilerin
 tüm buruk ve hastalıklı olanı yok eder,
 böylece bu bitkiler bu hastalıkları
 iyileştirmesi için daha sağlıklı ve daha
 tatlı güçlere sahip olurlar
 akciğer ve karaciğerde büyük
 rahatsızlıklar: dokuz gün boyunca
 içilir, ama içmeden önce, sabahları
 hafif bir kahvaltı yapılır, geceleri,
 yeterli yemek yedikten sonra,
 yatmadan önce kuvvetlice içilir
 akciğerde ve karaciğerde orta derecede
 rahatsızlık: sık sık her üç günde bir
 içilir, Tanrı isterse iyileşir
 üzüntü ile güçsüzleşen karaciğerde:
 hastalık yayılmadan önce, tavuk civcivi
 zufa otu ile pişirilir, hem civciv hem de
 zufa otu sık sık yenir
 ayrıca şarap içinde bekletilmiş çiğ zufa
 otu da içilir, çünkü zufa otu akciğerde
 olan şikâyetlerden ziyade bu hastalığa
 karşı daha faydalıdır

"ayrıca ... faydalıdır" ifadesi: bu cümle Cauae et
 curae 378'de bulunuyor

tavuk civcivi soğuk olsa da, zufa otu
 eklenildiğinde, iyi sıcaklığı ve kuvveti
 ile iltihaplı olanı iyileştirir

ayrıca insan bu zufa otu şarabını
 içmeli, çünkü tavukla birlikte
 karaciğeri kuvvetlendirir

Rezene

yumuşak sıcaklık, doğası ne kuru nede

kalte Natur

roh schadet er dem Menschen nicht
wie immer er auch gegessen wird,
macht er Menschen froh, bringt ihm
sanfte Wärme, guten Schweiß und gute
Verdauung

auch sein Samen ist von warmer Natur
seine Samen in Arzneien und anderen
Kräutern beigefügt, sind nützlich für
den Menschen

Verschleimung

täglich nüchtern Fenchel oder Samen
essen: vermindert schlechtes Phlegma
und Fäulnisprodukte, vertreibt Gestank
aus dem Atem, lässt Augen klar sehen

Schlaf

bei Schlaflosigkeit:

im Sommer: 1 Fenchel und 2
Schafgarbe kurz in Wasser kochen,
Wasser ausdrücken, warm auf Schläfen,
Stirn und Kopf legen und Tuch darüber
binden

im Winter: Fenchelsamen und
Schafgarbenwurzel in Wasser kochen,
warm auf Schläfen und Kopf legen

auch soll er frischen Salbei (im Winter
gepulvert) mit ein bisschen Wein
besprengen und so über sein Herz und
sein Hals legen, findet erholsamen
Schlaf

Schlaf: vgl. Causae et curae 392

Augen

bei verdickten Augen, sieht schlecht:
wenn Krankheit noch frisch ist, Fenchel
oder Samen zerreiben, mit dessen Saft
und Tau von geradestehendem Gras und
ein bisschen Semmelmehl einen
Kuchenteig herstellen, wenn er schlafen
geht Teig auf die Augen legen, mit
Tuch verbinden, vermindert die
Dunkelheit der Augen

Augen: vgl. Causae et curae 362 (allerdings bezogen
auf die Augenfarbe grau) und 365

Katarrh

bei starkem Nasenfluss: 1 Fenchel und 4
Dill auf einem Feuer erhitztem

soğuk

çiğ hali ile insana yararlı değil
nasıl yenirse yensin, insanı mutlu eder,
ona yumuşak sıcaklık, iyi ter ve iyi
sindirim sağlar

tohumlarının doğası da sıcaktır
tohumları ilaçlara ve başka bitkilerle
katıldığında insan için daha yararlıdır

Balgam oluşumu

her gün aç karnına rezene veya
tohumları yenir: kötü balgam ve
çürümenin sonuçlarını azaltır, nefesten
gelen pis kokuyu defeder, gözlerin net
görmesini sağlar

Uyku

uykusuzlukta:

yazın: 1 rezene ve 2 civanperçemi kısa
süre suda kaynatılır, suyu sıkılır,
şakaklara, alın ve başa çok sıcak konur,
kumaş ile bağlanır

kışın: rezene tohumu ve
civanperçemini kökü suda kaynatılır,
sıcak (çok sıcak olmayacak) şakaklara
ve başa konur

ayrıca taze ada çayı (kışın toz halinde)
üzerine biraz şarap serpiştirerek kalbin
ve boğaza üzerine konur, dinlendirici
uyku bulur

uyku: bkz. Causae et curae 392

Gözler

şişmiş gözler iyi göremediğinde:
hastalık yeni başladığında, rezene veya
tohumu ezilir; suyuyla dik duran
çimenin çiyi ve biraz ekmek unuyla
kek hamuru yapılır, hamur yatarken
gözlerin üzerine konur, bezle bağlanır,
gözlerin bulanıklığını azaltır

gözler: bkz. Causae et curae 362 (ancak burada gri
göz rengi ile ilgili bir açıklama vardır) ve 365

Nezle

yoğun burun akıntısında: ateşte
ısıtılmış bir kiremitte veya ince bir

steinernen Dachziegel oder dünnen Backstein legen und zum Rauchen bringen, Rauch durch Nase und Mund in sich hineinziehen, dann erhitzte Kräuter mit Brot essen; vier oder fünf Tage lang, für sanfte Absonderung der ausfließenden Säfte

Katarrh: vgl. Causae et curae 399

Magen

schlechter Schleim in schwachem Magen: Fenchel und ein bisschen mehr Brennessel, Liebstöckel (zwei mal soviel wie von den ersten beiden) und ein wenig Mehl und bisschen Brot eine Speise bereiten, diese oft essen, entfernt Schleim

Melancholie

wenn Schwarzgalle plagt: Fenchel zu Brei zerreiben, oft damit Stirn, Schläfen, Brust und Magengegend einreiben, Melancholie lässt nach

Verdauungsbeschwerden

Beschwerden nach gedörrtem Fleisch, Fisch oder etwas anderes Gedörrtes: alsbald Fenchel oder Samen essen, wird weniger Schmerzen haben

Hodenschwellung

schmerzliche Schwellung der männlichen Geschlechtsteile durch schlechte Säfte: 1 Fenchel und 3 Bockshornklee mit etwas Kuhbutter verrühren, darüberlegen, zieht die schlechten Säfte; danach Malzküchlein, aus denen Bier gemacht wird, leicht mit warmen Wasser benetzen und darüberlegen

Hodenschwellung: vgl. Causae et curae 384

Schwere Geburt

mit großer Vorsicht und Zurückhaltung Fenchel und Gundermann in Wasser kochen, Wasser ausdrücken und warm über Oberschenkel und Rücken legen, mit Tuch festhalten, Schmerz und Verschlüsse lösen sich

schwere Geburt: vgl. Causae et curae 396

tuğla üzerine 1 rezene ve 1 dereotu konur, tütmesi sağlanır, dumanı burun ve ağızdan içe çekilir, daha sonra ısıtılmış bitkiler ekmekle yenir; dört beş gün boyunca, sıvıların yumuşakça atılması için uygulanır

nezle: bkz. Causae et curae 399

Mide

güçsüz midede kötü balgam oluştuğunda: rezene ve biraz daha fazla ısırgan otu, selam otu (ilk iki malzemenin iki katı) ve biraz un ve biraz ekmek ile bir yemek hazırlanır; bu yemek sık sık yenir, balgamı giderir

Melankoli

siyah safra sıkıntı verdiğinde: rezene püre haline gelene kadar ezilir, sık sık alın, şakaklar, göğüs ve mide bölgesine sürülür, melankoli azalır

Sindirim şikâyetleri

kurutulmuş et, balık veya başka kurutulmuş bir gıda yenildikten sonra şikâyetlerde: vakit kaybetmeden rezene veya tohumları tüketilir, daha az ağrıları olur

Testis şişmesi

kötü sıvılardan dolayı erkek cinsel organının ağrılı şişmesinde: 1 rezene ve 3 çemen otu biraz inek yağı ile karıştırılır, üzerine konur, kötü sıvıları çeker; daha sonra bira yapımında kullanılan malt kekleri sıcak suyla hafifçe nemlendirilir ve üzerine konur

testis şişkinliği: bkz. Causae et curae 384

Zor doğum

rezene ve yer sarmaşığı dikkatlice suda kaynatılır, suyu sıkılır ve uyluk ve sırtın üzerine sıcak konur, bezle bağlanır, ağrı ve tıkanıklar çözülür

zor doğum: bkz. Causae et curae 396

Stärkung

1 Fenchelsamen, ½ Galgant, ½ Diptam und ½ Habichtskraut zerstoßen, durch Tuch streichen, etwa eine Stunde nach dem Essen in warmen (nicht kochend) Wein geben und trinken; erhält gesunden Menschen gesund, kranken Menschen stärkt es, fördert Verdauung, bringt schöne gesunde Gesichtsfarbe

Schafkrankheit

wenn Schafe anfangen, krank zu werden: Fenchel und etwas weniger Dill in Wasser legen, damit das Wasser deren Geschmack annimmt, den Schafen zu trinken geben, es wird ihnen besser gehen

Schafkrankheit: vgl. Causae et curae 451

67 Dill (*anetum*)

von trockener, warmer, gemäßiger Natur

wie immer er auch gegessen wird, er macht den Menschen traurig: roh ist er schlecht für den Menschen, da er größere Erdenfeuchtigkeit hat als Fenchel und eine gewisse Fettigkeit von der Erde enthält

„Gicht“

aber gekocht gegessen bekämpft er die Gicht

Nasenbluten

1 Dill und 2 Schafgarbe grün auf Stirn, Schläfen und Brust legen, im Winter aber zerstoßen, Pulver mit etwas Wein besprengen, in einem Säckchen auf Stirn, Schläfen und Brust legen oft gegessen reinigt er die fauligen Schäume der Säfte, gekocht und zerkleinert nützlich, roh schadet seine Trockenheit dem Menschen

Begierde

Abtöten von Begierde: im Sommer; 1 Dill, 2 Bachminze, ein bisschen mehr Lungenkraut (oder Brachwurz) als Bachminze, 4 Wurzel der Illyrischen Iris und 4 Schalotten in Essig einschneiden, Würztunke oft mit allen Speisen essen; im Winter zerstoßen und

Güçlendirme

1 rezene tohumu, ½ havlıcan kökü, ½ gazel otu ve ½ şahinotu havanda dövülür, bezden geçirilir, yaklaşık bir saat sonra sıcak (kaynamayan) şaraba eklenecek içilir; sağlıklı insanın sağlığını korur, hasta insanı güçlendirir, sindirimi destekler, güzel ve sağlıklı bir cilt rengi oluşturur

Koyun Hastalığı

koyunlar hastalanmaya başladığında: rezene ve biraz daha az dereotu tatları suya geçmesi için suda ıslatılır, bu su koyunlara içirilir, daha iyi olurlar

koyun hastalığı: bkz. Causae et curae 451

Dere otu (*anetum*)

doğası kuru, sıcak ve ılımlıdır

ne şekilde yenirse yensin, insanı hüznendirir: çiğ olarak insana iyi gelmez, çünkü rezene ile kıyaslandığında daha çok toprağın nemine sahip ve toprağın bir çeşit yağını içerir

“Gut hastalığı”

fakat pişirildiği zaman gut hastalığına karşı iyi gelir

Burun kanaması

1 dereotu ve 2 civanperçemi yeşilken alın, şakaklara ve göğse konur, ancak kışın dövülür, toza biraz şarap serpilir, küçük bir torbaya alınır ve alın, şakaklara ve göğse konur sık sık yenildiğinde, sıvıların kötü köpüklerini temizler, pişirilmiş ve küçültülmüş daha yararlı, çiğ olarak kuruluğu insan için zararlıdır

Şehvet

arzunun söndürülmesi: yaz aylarında: 1 dereotu, 2 su nanesi, su nanesinden biraz fazla çiğ otu (veya sarı sütleğen), 4 *Ilıryalı iris* kökü ve 4 arpacık soğanı sirke içini doğranır, sık sık tüm yiyeceklerle bu baharat karışımı yenir; kışın dövülür ve tozu

Pulver mit allen Speisen essen
Begieerde: vgl. Causae et curae 405

Rinderkrankheit

bei feuchter und milder Luft, wenn Rinder beginnen leicht krank zu werden: Dill und weniger Wurzel der Illyrischen Iris (oder Schwertlilienwurzel) unter das Futter mischen, vertilgt die verdorbenen Säfte
Rinderkrankheit: vgl. Causae et Curae 450

68 Petersilie (*petroselinum*)

kräftig, enthält Wärme und Kälte, wächst durch Wind und Feuchtigkeit der Erde

roh nützlicher als gekocht, gekocht nimmt die Stärke ihrer Wirkkraft schaden

Fieber

gegessen lindert sie durch ihre Wärme Fieber, die den Menschen nicht erschüttern, sondern leicht berühren, aber erzeugt Schwermut im Menschen, da sie durch Wind und Feuer wächst, schadet dem Körper nicht

Magen

bei schwachem Magen: 1 Petersilie, 2 Fenchel, 1 Königskerze, Butter oder Rinderfett und trockenes Salz zu Brei kochen, oft essen; auch wer nach Lauch essen Beschwerden hat: alsbald Petersilie essen, wird weniger Schmerzen haben

Königskerze; *lanaria*, hier wird Marzell gefolgt, Portmann schreibt „Seifenkraut“

„Gicht“

1 Petersilie, 1 Fenchel, etwas weniger Salbei vorsichtig zerreiben und mit Rosen versetztes Olivenöl hinzufügen, auf die Schmerzstelle auftragen, mit Tuch verbinden

bei weichem Fleisch und infolge von übermäßigem Trinken Gicht an Gliedern: 1 Petersilie, 4 Raute in Olivenöl (oder Bockstalg) in einer Schüssel anbraten, auf Schmerzstelle mit Tuch verbinden, wird besser gehen

„Gicht“: vgl. Causae et curae 440

tüm yiyeceklerle birlikte yenir
şehvet: bkz. Causae et curae 405

Sığır Hastalığı

nemli ve yumuşak havada, sığırlar hastalanmaya başladığında: dereotu ve biraz daha az *İliryalı iris* (veya mor süsen) yemlerine karıştırılır, bozulmuş sınıları yok eder

sığır hastalığı: bkz. Causae et curae 450

Maydanoz (*petroselinum*)

kuvvetli, sıcaklık ve soğukluk içerir, rüzgâr ve nem ile büyür

çiğ hali pişmiş halinden daha yararlı, pişirildiğinde etkisinin kuvveti azalır

“Ateş”

yenildiğinde insanı sarsmayan, ancak hafif geçen, ateşleri azaltır, fakat rüzgâr ve ateşle büyüdüğü için, insanda melankoli oluşturur, vücuda zarar vermez

Mide

güçsüz midede: 1 maydanoz, 2 rezene, 1 sığırkuyruğu otu, tereyağı veya dana yağı ve kuru tuz lapa olana kadar pişirilir sık sık yenir; ayrıca pırasa yemekten sonra şikâyetleri olursa: vakit kaybetmeden maydanoz yenir, daha az ağrısı olur

sığırkuyruğu otu: *lanaria*, burada Marzell takip ediliyor, Portmann sabun otu olarak geçiriyor

“Gut hastalığı”

1 maydanoz, 1 rezene, biraz daha az adaçayı dikkatlice ezilir ve gül ile karıştırılmış zeytinyağı ilave edilir, ağrıyan yere sürülür, bez ile bağlanır

insanın eti yumuşak ve aşırı içme sonucu gut hastalığı: bir tencerede 1 maydanoz, 4 sedef otu zeytinyağında (veya koç yağında) hafifçe kızartılır, ağrıyan yere bez ile bağlanır, daha iyi olur

gut hastalığı: baz. Causae et curae 440

Schmerzen

Schmerzen am Herzen oder Milz oder an der Seite: Petersilie in Wein kochen, etwas Essig und reichlich Honig dazugeben, seihen, oft trinken, wird geheilt

Steinleiden

Schmerzen vom Stein: 1 Petersilie und $\frac{1}{3}$ Steinbrech in Wein kochen, seihen, öfter im Dampfbad trinken und auf die heißen Steine gießen, damit ihr Dampf jenen durchdringt, wird besser gehen

69 Sellerie (Eppich, *apium*)

warm, mehr von grüner als von trockener Natur, enthält viel Saft, roh bereitet er schlechte Säfte, gekocht gute Säfte

roh oder gekocht bringt er dem Menschen unstetes Gemüt, weil die Grünkraft ihn wechselhaft, das heißt manchmal fröhlich manchmal traurig macht

Triefende Augen

infolge überschüssiger Säfte ständig Tränen ausgießen: Sellerie und ein wenig mehr Fenchel zu Brei zerreiben, mit Eiklar verrühren, wenn er schlafen geht, oft mit Tuch über triefende Augen binden, wird geheilt

„Gicht“

wenn jemand von der Gicht gequält wird, sodass seine Augen hierhin und dorthin schießen, sein Mund sich zusammenzieht und verzerrt, seine Glieder zittern und sich an manchen Stellen zusammenziehen:

1 Sellerie zerstoßen, $\frac{1}{3}$ Rautensamen, Muskatnuss (weniger als Rautenpulver), Gewürznelke (weniger als Muskatnuss) und Steinbrech (weniger als Gewürznelke) zu Pulver machen, nüchtern und nach dem Essen, Gicht wird ihn verlassen; auch wenn jemand nicht an „Gicht“ leidet und es öfters isst, flieht ihm die „Gicht“, sodass er keinen Schaden nimmt

Ağrılar

kalp veya dalakta veya yanlarda ağrı durumlarında: maydanoz şarap ile kaynatılır, biraz sirke ve bol bal ilave edilir, süzülür, sık sık içilir, iyileşir

Taş rahatsızlığı

taş ağrıları: 1 maydanoz ve $\frac{1}{3}$ küçük yumrulu taşkıran şarap ile kaynatılır, süzülür, sık buhar banyosunda içilir ve sıcak taşların üzerine dökülür, insan böylece buharını daha iyi nüfuz eder, daha iyi olur

Kereviz (*apium*)

sıcak, doğası kurudan daha ziyade yeşildir, çok sıvı içerir, çiğ kötü sıvılar, pişirildiğinde iyi sıvılar oluşturur

çiğ veya pişmiş, insanda dengesizlik oluşturur, çünkü içindeki yeşil güç onu değişken kılar, yani bazen mutlu bazen üzgün olur

Göz Akıntısı

fazla sıvılar nedeniyle sürekli gözyaşı akması: kerevizi ve biraz daha fazla rezene lapa haline getirerek ezilir, yumurta akı ile karıştırılır, yatacağı zaman, sık sık akıntısı olan göze bir bezle bağlanır, iyileşecek

“Gut hastalığı”

Kişi gut hastalığından muzdarip olduğu için, gözleri hızlı bir şekilde sağa sola kayarsa, dudakları bükülüyor ve büzülüyorsa, uzuvları titriyorsa ve bazı yerlerde büzülüyorsa:

1 kereviz dövülür, $\frac{1}{3}$ sedefotu tohumu, muskat (sedefotu tozundan az), karanfil (muskattan az) ve küçük yumrulu taşkıran (karanfilden az) toz haline getirilir, aç karna ve yedikten, gut hastalığından kurtulur; kişi gut hastalığından muzdarip değilse ve sık yerse, gut hastalığı ondan uzak durur, böylece insan zarar görmez

trocken, gedeiht weder durch kräftige Luft noch starke Feuchtigkeit der Erde, sondern in schwacher Luft, bevor die fruchtbare Wärme des Sommers beginnt, die mehr warm ist als kalt und sie ist gesund

ähnelt ein wenig unnützen Kräutern, denn roh gegessen bewirkt er im Kopf des Menschen Rauch, nützt weder roh noch gekocht, außer zu Arzneien

Eingeweide

bei aufgebrochenen

Eingeweidewunden: zerstampfe Kerbel, Saft ausdrücken, in Wein gießen und oft trinken, wird geheilt

Milz

nach Essen von rohen Speisen steigen die schlechten Säfte dieser Speisen zur Milz, da sie durch kein Gewürz abgemildert sind, und lösen dort Schmerzen aus: Kerbel, weniger Dill nehmen, mit Weizenbrot und Essig würzige Bisse bereiten, häufig essen; danach Leinsamen kochen, Wasser ausdrücken, gefüllt in Säckchen, so heiß er es aushält auf die Stelle der Milz legen

Milz: vgl. Causae et curae 377

Geschwüre

bei verschiedenen Geschwüren und Krätze: 1 Kerbel (gemäßigte Wärme, beseitigt unrechte Wärme und Kälte der Geschwüren und Krätze), 3 Engelsüß (Wärme, trocknet die verdorbenen Säfte) und 5 Alant (Wärme, vertreibt sie) in Wasser (Wärme) kochen, ausdrücken, seihen, in den Sud frischen Weihrauch (Wärme, heilt) und Schwefel (Wärme, besänftigt sie) dazu geben, Schweineschmalz (mehr als Kerbel, Engelsüß und Alant zusammen; Wärme; wenn frisch, heilt die Geschwüre und Krätze) zu einer Salbe auf Feuer (fremde Wärme) kochen;

kuru, ne güçlü hava ile ne de yeryüzünün güçlü nemi ile büyür, ancak güçsüz havada yetişir; bu hava soğuktan ziyade sıcaktır ve yazın bereketli sıcaklığı başlamadan önce olur

biraz işe yaramaz otlara benzer, çünkü çiğ yenildiğinde insanın başında dumana neden olur, ilaçlar içinde kullanımı dışında ne çiğ nede pişirilmiş insana yarar

Bağırsaklar

bağırsaklarda açık yara: frenk maydanozunu ezilir, suyu sıkılır, şaraba eklenir, iyileşir

Dalak

çiğ yiyecekler yedikten sonra, bu yiyeceklerin kötü sıvıları herhangi bir baharatla yumuşatılmadığından dolayı dalağa yükselir ve orada ağrıya neden olur: frenk maydanozu, daha az dereotu, buğday ekmeği sirke ile bir tür yiyecek hazırlanır, sık yenir; sonra keten tohumu kaynatılır, suyu sıkılır, küçük torbaya doldurulur, dayanabildiği kadar sıcak dalağın üzerinde konur

dalak: bkz. Causae et curae 377

Apse

çeşitli iltihaplar ve uyuz: 1 frenk üzümü (orta derecede sıcaklık, iltihapların ve uyuzun yersiz sıcaklığını ve soğukluğunu yok eder), 3 benli eğrelti (sıcaklık, bozulmuş sıvıları kurutur) ve 5 andız otu (sıcaklık, sıvıları giderir) kaynatılır, süzülür, suyuna taze günlük (sıcaklık, iyileştirir) ve kükürt (sıcaklık, sıvıları sakinleştirir) eklenir, domuz don yağı (frenk üzümü, benli eğrelti ve andız otunun toplamından fazla; sıcaklık; tazeyse iltihapları ve uyuzu iyileştirir), ateş üzerinde (yabancı sıcaklık) bir merhem yapılır; bu karışım insandaki

dieses Gemisch vertreibt die verdorbenen Säfte im Menschen; Salbe fünf Tage lang um die Geschwüre einreiben, danach sich waschen, um die Schleime und den Gestank zu entfernen
Geschwüre: vgl. Causae et curae 428

71 Bunge (*pungo, yposellina*)

warm
wenn Bunge mit Fett oder Öl zu Mus gekocht wird, ist es ein Abführtrank

gegessen unterdrückt sie die Gicht

bozulmuş sıvıları giderir; beş gün iltihapların ve uyuzun çevresine bu merhem sürülür, sonra hasta balgamlar ve kötü kokudan arınması için, banyo yapmalı

apse: bkz. Causae et curae 428

At Teresi (*pungo*)

sıcak
at teresi katı yağ veya sıvı yağ ile püre haline gelene kadar pişirilirse, müşhil içeceği olur
yenildiğinde gut hastalığını bastırır

72 Kresse (*karse, crasso, nasturcium*)

mehr warm als kalt, auch feucht

gedeiht mehr durch die Grünkraft der Erde als durch die Sonne
gegessen vermehrt sie schlechte Säfte im Menschen; schädigt die Milz, da sie Grünkraft nutzloser Kräuter enthält und die gute Wärme des Menschen zerstört

ihre Feuchtigkeit bereitet Schmerzen in der Milz

Tere (*crasso*)

soğuktan ziyade sıcak, aynı zamanda nemli
güneşten ziyade yeryüzünün yeşil gücü ile yetişir
yendiğinde, insandaki kötü sıvıları artırır; işe yaramaz bitkilerin yeşil gücünü içerdiğinden ve insanın sıcaklığını bozduğundan dolayı dalağa zarar verir
nemi dalakta ağrı oluşturur

73 Brunnenkresse (*burnekarse*)

warm, gegessen nützt es nicht viel, schadet aber auch nicht sehr
Gelbsucht und Fieber
dünnen, oft warm essen, wird geheilt, da die Nichtsnutzigkeit ihrer Kräfte die geronnenen Säfte, durch die die Gelbsucht entsteht, lösen und die unrechte Glut des Fiebers löschen bei Verdauungsschwierigkeiten:
dünnen, weil ihre Kräfte vom Wasser kommen und sie nimmt die Kräfte vom Feuer an

Su Teresi (*burnekarse*)

sıcak; yenildiğinde, işe yaramaz, zarar da vermez
Sarılık ve ateş
buharda pişirilir, sık sık yenir (çok sıcak olmamalı); güçlerinin işe yaramazlığı sarılığı oluşturan pıhtılaşmış sıvıları çözdüğü ve ateşin yersiz korunu söndürdüğü için, iyileşir sindirim sorunları: buharda pişirilir, çünkü kuvvetleri sudan gelir ve su teresi ateşin kuvvetlerini kabul eder

74 Portulak (*burzel, buortel*)

schwach und kalt
verursacht Schleim im Menschen, taugt nicht zum Essen

Semizotu (*buortel*)

kuvvetsiz ve soğuk
insanda balgam oluşturur, yemek için işe yaramaz

75 Bachminze (*mentastra*)

warm aber doch ein bisschen kalt, kann in Maßen gegessen werden, weder nützlich noch schädlich

Su Nanesi (*mentastra*)

sıcak ama yinede biraz soğuk, ölçülü olarak yenebilir, ne yararlı ne de zararlı

Atemnot

Kurzatmigkeit durch fette Eingeweide oder übermäßiges Essen und Trinken: entweder roh essen oder mit Fleisch, in Süppchen oder in Mus gekocht; Atemnot weicht, da sie die fetten und heißen Eingeweide und die Speckschicht abkühlt kurzatmig wegen kranker Lunge: man scheidet Schleim aus und muss beim Sprechen husten; nicht mit oberen Beschwerden verwechseln

Nefes Darlığı

yağlı bağırsaklar veya aşırı yeme ve içme nedeniyle nefes darlığı: ya çığ ya da etle pişirilmiş yenir, çorbayla yada püre halinde olan bir yemekle pişirilir; yağlı ve sıcak bağırsakları ve insan vücudunu saran yağı soğuttuğu için, nefes darlığını giderir hasta akciğer nedeniyle nefes darlığı: balgam salgılanır ve konuşurken öksürmek zorunda kalır; üstteki şikâyetlerle karıştırılmasın

76 Große Minze (minza, menta)

mehr warm als kalt

Parasiten

zerreiben, auf Bissstellen auflegen, wo Milben und Blutsauger den Menschen durch Bisse schädigen, mit Tuch festbinden, die etwas bittere Kälte der Großen Minze tötet sie

Tüylü Nane (minza)

soğuktan ziyade sıcak

Parazitler

ezilir, akar (kene) ve kan emicilerin insana ısırarak zarar veren yerlere bez ile bağlanır, tüylü nanenin biraz keskin olan soğukluğu parazitleri öldürür

77 Kleine Minze (hun)

mehr warm als kalt

Augen

bei schwärenden Augen: zerreiben, mit Tuch festbinden, so zieht sie den Eiter aus

Magen

bei kaltem Magen und Verdauungsschwierigkeiten: entweder roh oder mit Fleisch oder Fisch gekocht essen, sie wird den Magen erwärmen und für Verdauung sorgen

hun: Die Deutung der einzelnen Minzen ist unklar; zu *hun* vgl. Kapitel 1.194, sowie Causae et curae 360 und 447

Kır Nanesi

soğuktan ziyade sıcak

Gözler

iltihaplı ve ağrılı gözler: ezilir, bez ile bağlanır, böylece irini çeker

Mide

soğuk midede ve sindirim sorunlarında: ya çığ veya etle veya balıkla yenir, mideyi ısıtır, mideyi ısıtır ve sindirim sağlar

hun: nane çeşitlerin ayrılması net değil, *hun* ile ilgili bkz bölüm 1.194, ayrıca Causae et curae 360 ve 447

78 Römische Minze (rossemincza)

von mäßiger und aggressiver (wenn auch ein bisschen abgemilderter) Wärme

„Gicht“

zerstoßen, den Saft durch Tuch passieren, etwas Wein hinzufügen, morgens und auf die Nacht trinken, die Gicht weicht

Kıvrıcık Nane (rossemincza)

ılımlı ve agresif (biraz yumuşatılmış olsa da) sıcaklığa sahip

“Gut hastalığı”

ezilir, suyu bezden geçirilir, biraz şarap ilave edilir, sabahları ve yatmadan önce içilir, gut hastalığı giderilir

wie mäßig beigegebenes Salz jede Speise genießbar macht, so verleiht sie in Maßen an Fleisch oder Fisch oder Erbsen oder anderes Gemüse oder ein aus Kraut hergestelltes Gericht gegeben, guten Geschmack und gute Würze; gegessen wärmt sie den Magen, schafft gute Verdauung

„Gicht“: In manchen Handschriften auch *colica* oder *vich*

ölçülü ilave edilmiş tuz her yemeği yenilebilir olmasını sağladığı gibi, bu nane ölçülü olarak ete, balığa, bezelyeye, başka sebzelere veya otlarla yapılan yemeklere eklenildiğinde iyi tat ve aroma verir; yenildiğinde mideyi ısıtır, iyi sindirim oluşturur

gut hastalığı: bazı yazmalarda *colica* veya *vich* olarak geçiyor

79 Knoblauch (*allium*)

hat rechte Wärme, wächst und gedeiht aus der Kraft des Taus, das heißt von der ersten Abenddämmerung bis etwa zum Morgengrauen

wenn reif, gesünder zu Essen für Gesunde und Kranke als Lauch muss man roh essen, gekocht würde er schal wie verdorbener Wein, denn sein Saft ist bereits roh gemäßigt und hat richtige Wärme

den Augen schadet er nicht; regt aber das Blut um die Augen an, aber dann werden sie dadurch rein maßvoll essen, sonst wird das Blut des Menschen unmäßig erhitzt wenn er alt ist, verwelkt sein gesunder und rechter Saft; wenn er aber mit anderen Speisen vermischt wird, bekommt er seine Kräfte zurück für Arzneien nicht sehr nützlich, da seine Wärme aggressiv ist und Kraft in sich hat

Sarımsak (*allium*)

doğru sıcaklığa sahip, çiyin gücü ile büyür ve yetişir, yani ilk alacakaranlıktan şafağa kadar olan çiyile büyür

olgunlaştığında, sağlıklı ve hasta insanlar için pırasadan daha sağlıklıdır çığ yenmeli, pişmiş bozulmuş şarap kadar tatsız olurdu, çünkü çığ olduğu zaman sıvısı zaten orta dereceli ve uygun sıcaklığa sahip gözlere zarar vermez; ama göz çevresindeki kanı uyarır, bundan dolayı temizlenirler

ölçülü yenmeli, aksi takdirde insanın kanı aşırı ısınır bayatladığında sağlıklı ve uygun sıvısı solar; fakat diğer yiyeceklerle karıştırıldığında güçlerini geri kazanır

ilaçlar için çok yararlı değildir, çünkü sıcaklığı agresiftir ve güç içerir

80 Schalotte (*aschalouch, alslauch, aschaloniam, ascolonium*)

kalt und giftig, taugt weder dem gesundem noch dem krankem Menschen zum Essen wer sie trotzdem essen will, in Wein (beseitigt, was an ihr für den Menschen schädlich ist) einlegen und darin beizen, so ist sie essbar für Gesunde und Kranke; Kranke sollten sie auf diese Weise in kleinen Mengen roh essen, denn gekocht würde sie einen im Bauch gewissermaßen beißen

Arpacık Soğanı (*alslauch*)

soğuk ve zehirlidir, yemek için ne sağlıklı ne de hasta insan için iyidir

yinede yemek istenirse, şarap içinde (arpacık soğanda bulunan ve insana zararlı olanı yok eder) bekletilir, işlemiden sonra sağlıklı ve hasta insan için yenilebilir olur; hasta insan bu şekilde az miktarda çığ yemeli, çünkü pişirildiğinde midesini bir anlamda ısıtır

81 Lauch (Porree, <i>porrum</i>)	Pırasa
<p>lodernde, schnelle und unnütze Wärme wie wertloses Holz oder Späne, das schnell brennt und zusammenfällt bereitet Unruhe durch Begierde roh, so widerwärtig wie ein giftiges unnützes Kraut, weil er Blut, Fäulnisprodukte und Säfte des Menschen in widrige Glut oder Wallung versetzt</p> <p>will man Lauch roh essen: in Wein unter Zugabe von Salz oder Essig von Morgen bis Mittag beizen, so ist er abgemildert und für Gesunde gut zu Essen; Wein, Salz oder Essig vermindern die schlechten Säfte in ihm, was kochen nicht vollständig bewirkt, besser roh als gekocht für Kranke taugt er weder roh noch gekocht, weil ihr Blut keine rechte Wärme hat, da ihre Fäulnisprodukte aufgewühlt und Säfte schaumig sind, gegessen wühlt Lauch all das völlig auf</p> <p>wenn ein Kranker ihn trotzdem essen will, wie oben beschrieben in kleinen Mengen roh essen, roh immer noch besser als gekocht wächst in wechselhafter Luft: also wenn die Wärme der Luft Feuchtigkeit und die Feuchtigkeit Wärme enthält; passt nicht sehr für Arzneien</p>	<p>alevli, hızlı ve yararsız sıcaklık, hızlı yanan ve birden sönen odun veya talaş gibi</p> <p>arzu yoluyla huzursuzluğa neden olur çiğ halde zehirli, işe yaramaz bir bitki kadar tiksindirici, çünkü insan kanında çürüme ürünleri ve sıvılarında ters korlar veya çalkantılar oluşturur</p> <p>pırasa çiğ yemek istenirse: sabahtan öğlene kadar tuz veya sirke ilave ederek şarap içinde bekletilir, böylece yumuşatılmış olur ve sağlıklı insanın yemesi için iyidir; şarap, tuz veya sirke içindeki kötü sıvıları azaltır, pişirme işlemi bunu tamamen yapamıyor, çiğ hali pişmiş halinden daha iyidir hastalar için ne çiğ nede pişirilmiş hali yararlıdır, çünkü kanları uygun sıcaklığa sahip değildir, çürüme ürünleri karışık ve sıvıları köpürmüş vaziyettedir, yenildiğinde pırasa tüm bunları kabartarak karıştırır bir hasta yine de pırasa yemek istiyorsa, yukarıda tarif edildiği gibi küçük miktarlarda çiğ yesin, çiğ pişmiş halinden daha iyidir değişken havada büyür: yani, havanın sıcaklığı nem ve havanın nemi sıcaklık içerdiğinde; ilaç için pek uygun değildir</p>
82 Zwiebel (<i>unelouch, epa, cepe</i>)	İnce Pırasa (<i>unelouch</i>) veya Kış Soğanı
<p>keine rechte Wärme, sondern aggressive Feuchtigkeit; gedeiht vom Tau, der um Tagesanbruch fällt, das heißt die Kräfte des Taus schon nachlassen</p> <p>roh so schädlich und giftig wie der Saft unnützer Kräuter</p> <p>gekocht ist sie gesund zu essen, Feuer vermindert die Schadstoffe in ihr</p> <p>Magenkranken bereitet sie roh wie gekocht, Beschwerden, weil sie feucht ist</p>	<p>doğru sıcaklığı yok, ancak agresif nemi var; şafağa düşen çiyile yetişir, yani çiyin kuvvetleri azalmaya başladığı zaman büyür</p> <p>işe yaramaz bitkilerin sıvıları kadar zararlı ve zehirlidir</p> <p>pişmiş hali beslenmek için sağlıklıdır, çünkü ateş içindeki zararlı maddeleri azaltır</p> <p>nemli olduğu için çiğ ve pişmiş olarak mide hastalarına sıkıntı verir</p>

Fieber und „Gicht“

gekocht gut, weil ihre aggressive Feuchtigkeit deren Glut und Kälte abmildert

Zwiebel: Portmann übersetzt „Bärlauch“ (dort Kapitel 1-83)

83 [Lauchgewächse allgemein]

Laucharten, die hohl sind, wie *surigo*, *prislach*, *planza* sind nicht zu warm, sondern gemäßigt und haben einen etwas weinartigen Saft; sie wachsen durch Wind und Feuchtigkeit der Erde

surigo, *prislach*, *planza*: bei Marzell sind diese Bezeichnungen nicht nachgewiesen, bei Portmann Kapitel 1-82 „Vom dünnen Lauch“

unter den anderen ist besonders ein [bestimmter?] Lauch weniger schädlich, er ist gut verdaulich, Gesunden schadet er nicht, Kranke sollten ihn gekocht essen

84 Kohl (*caulis*)

Kohl, Weidenkohl und Rotkohl sind feuchter Natur, Weißkohl (oder *kappus*) ist ein wenig kälter als warm und etwas trocken

die Kohlsorten haben in ihrer Kälte schwache Kräfte, deshalb taugen sie nicht für Arzneien, aber wenn ihr Pflanzensaft anderen Pflanzensäften zugefügt wird, löst er Körpersäfte auf als Sauerkraut ist er kälter als warm und von trockener Natur

sie wachsen von der Absonderung des Taus und der Luft, deshalb haben sie gleichsam Kräfte und Eingeweide, ihr Saft ist ein wenig abträglich, durch sie entstehen Krankheiten, schwache Eingeweide werden verletzt

wenn gesunde nicht sehr fette Menschen mit starken Adern sie essen, dann werden sie es bewältigen

für fette Menschen sind alle

Kohlrabisorten schädlich, da ihr Fleisch an Saft überfließt, gegessen widerstrebt er ihnen so wie Kranken

auch in Mus und Fleisch gekocht, vermehren sie schlechte Säfte mehr als

“Ateş” ve “gut hastalığı”

pişmiş haliyle iyi gelir, çünkü agresif nemi ateşin ve gut hastalığının korunu ve soğukluğunu hafifletir

soğan: Portmann *Bärlauch* (anlamı belli değil) olarak çeviriyor (orada bölüm 1-83)

Soğangiller

surigo, *prislach*, *planza* gibi içi boş olan pırasalar çok fazla sıcak değiller, orta derecelidirler ve biraz da şarabı anımsatan sıvıya sahipler; yeryüzünün rüzgârı ve nemi ile büyürler

surigo, *prislach*, *planza*: Marzell'de bu isimler kanıtlanmamış, Portmann *İnce Prasadan* adlı başlıkla, 1-82 numaralı bölümde ele alıyor

diğerlerinin arasında özellikle [belirli?] bir pırasa daha az zararlıdır, iyi sindirilebilir, sağlıklı insanlara zarar vermez, hasta insanlar onu pişirmeli

Lahana

lahana, çayır lahana ve kırmızı lahana nemlilerdir, beyaz lahana (veya *kappus*) sıcaktan biraz daha soğuktur ve biraz kuru

lahanalar soğukluklarında zayıf güçlere sahipler, bu nedenle ilaçlar için uygun değiller, fakat diğer bitki sularına lahana suyu eklendiğinde, vücut sıvılarını çözerler

lahana turşusu olarak sıcaktan ziyade soğuktur ve tabiatı kurudur çığın ve havanın salgısından büyür, bu yüzden güçleri ve bağırsakları (organları) var gibi, sıvıları biraz zararlıdır, hastalıklara neden olur, lahana güçsüz bağırsaklara zarar verir

eğer sağlıklı, çok yağlı (şişman) olmayan, güçlü damarlara sahip olan insan yerse, lahana ile başa çıkabilirler şişman insanlar için, her lahana türü zararlıdır, çünkü etlerinin sıvısı fazladır, lahana şişman ve hasta insan için zararlıdır

püre ve et ile pişirildiğinde, kötü sıvıları azaltmaktan ziyade daha çok

dass sie sie mindern

çoğaltır

85

[Gräser]

[Çimenler]

Weißgras (oder Weggras), Schlitzgras (oder Sauergras) und Römisches Gras sind gemäßigter Natur und haben gemäßigten Saft und sind für Gesunde und Kranke essbar wie Melde oder Lattich; sie erzeugen keine schädlichen Säfte, sind gesund und werden leicht verdaut

beyaz çimen (veya *Weggras*), oluklu çimen (veya ekşi çimen) ve Romalı çimeni ılımlı doğaya ve sıvıya sahiptir, hastalar ve sağlıklı insanlar tuz çalısı veya marul gibi tüketebilirler; bu çimenler zararlı sıvılar üretmez, sağlıklı ve kolayca sindirilebilirler

86

Staudengras (*stutgras*)[?]

Staudengras

Staudengras, die kleiner sind, sind kalt

daha küçük olan *Staudengras* adlı çimen soğuktur

bewirken in schwächlichen Menschen schwache und kranke Säfte, vermehren die Schwarzgalle in ihnen; schwer zu verdauen, für Menschen so widrig zu essen wie Unkraut

güçsüz insanlarda zayıf ve hasta sıvıların oluşmasına neden olur, insandaki siyah safrayı çoğaltır; zor sindirilir, insan için yabancı otların tüketilmesi kadar zararlıdır

Staudengras (*stutgras*): fast wörtliche Wiederholung dieses kleinen Kapitels nach 1.194, nur am Schluss ist eine Begründung angefügt: „weil ihre Grünkraft schlecht ist“

Staudengras: 1.194'ten sonra bu küçük bölümün neredeyse birebir tekrarı vardır, sadece sonunda bir sebep eklenmiş: “yeşil gücü kötü olduğu için”

87

Kürbis (*cucurbita*)

Sakız Kabak (*cucurbita*)

trocken und kalt, wachsen von der Luft gut zu essen für Gesunde und Kranke

kuru ve soğuk, havayla büyür sağlıklı ve hasta insanlar için yemeye uygundur

vermehrt nicht die schlechten Säfte im Menschen

insanlardaki kötü sıvıları arttırmaz

88

Gurke (*pepo, phedo, pfaeden*)

Salatalık

feucht und kalt, wachsen von der Feuchtigkeit der Erde taugen für Kranke nicht zum Essen setzen die Bitterkeit der Säfte in den Menschen in Bewegung

nemli ve soğuk, yeryüzünün neminden yetişir hastalar için yemeğe yaramaz insan sıvılarının burukluğunu harekete geçirir

bei Portmann ohne Zählung, dadurch verschieben sich die Kapitelnummern bis 1-91 um je eine Ziffer

Portmann'da numara verilmemiş, bu yüzden bölüm numaraları 1-91 kadar birer sayı kayıyor

89

Rübe (*rubā, rapa*)

Şalgam (*rubā*)

mehr warm als kalt, liegt schwer im Magen, kann aber doch leicht verdaut werden

soğuktan ziyade sıcak, mideyi ağırlaştırır, ancak kolayca sindirilebilir

roh essen: Schale ganz entfernen, die dick ist, weil ihre Grünkraft dem Menschen schadet

çiğ yemek: yeşil gücü insanlara zarar verdiği için, kalın olan bütün kabuğu soyulur

Rübe (*rubā, rapa*): Portmann schreibt „Raps“ (dort Kapitel 1-88)

kök sebzeleri (*rubā, rapa*): Portmann *kanola* olarak geçiriyor (Portmann; bölüm 1-88)

gekocht besser als roh, bereitet dann keine schlechten Säfte, schadet nicht

pişmiş hali çiğ halinden daha iyi, böylece kötü sıvılar oluşturmaz, zarar vermez

Geschwüre

wenn ein schlechter Saft sich in Geschwüren auftürmt, soll man Rüben essen, das Geschwür wird verkleinert; denn sie ist nützlich, hat aber einen Anteil an abträglichem Saft, welches der Nichtsnutzigkeit des Geschwürs Widerstand leistet

Atemnot

wenn man kurzatmig hinsichtlich der Brust und Lunge ist: wenn man Rübe roh oder gekocht isst, belastet sie ihn etwas an Brust und Lunge, weil die Rübe nicht so große Kräfte hat, dass sie großen Beschwerden Widerstand leisten kann

90 Rettich (*radix, raffanus*)

mehr warm als kalt
nach Ausgraben, an feuchter Stelle zwei oder drei Tage in Erde legen, damit Grünkraft abgemildert wird

Überflüssige Säfte

gegessen reinigt er das Gehirn, vermindert schädliche Säfte der Eingeweide:

kräftiger und wohlbelebter Mensch: reinigt ihn innerlich
kranker und dürrer Mensch: schadet, oder Rettich (Wärme) auf heißem Stein austrocknen lassen, zu Pulver machen (hält umso länger), weißes und trockenes Salz (Wärme) und Fenchelsamen (Wärme) hinzufügen, so mit Brot essen, reinigt seine Fäulnis, kräftigt und heilt den Menschen

Verschleimung

wer sehr viel Phlegma in sich hat: Rettich wie oben zu Pulver machen, Honig mit Wein kochen, Pulver hineingeben, leicht abgekühlt sowohl nüchtern und nach dem Essen trinken, Pulver treibt Phlegma aus und Honig verhindert die Vertrocknung
Rettich treibt schlechte Säfte und Gestank aus dem Menschen, deshalb hinterher Galgant essen, unterdrückt den Gestank

Apse

eğer iltihaplanmada kötü bir sıvı toplanırsa, kök sebzesi yemesi gerekir, apse küçülür; yararlıdır, ancak apsenin yararsızlığına direnen zararlı bir sıvıya sahiptir

Nefes Darlığı

kişide göğüs ve akciğerle ilgili nefes darlığı varsa: kök sebzeleri pişmiş veya çiğ yendiğinde, göğüs ve akciğer üzerinde biraz ağırlık oluşturur, çünkü kök sebzelerinin büyük rahatsızlıklara direnecek kadar güçleri yoktur

Turp Türleri (*raffanus*)

soğuktan ziyade sıcak
topraktan çıkarıldıktan sonra, yeşil gücün yumuşatılması için iki veya üç gün toprağa konur

Fazla sıvılar

yenildiğinde beyni temizler, bağırsakların zararlı sıvılarını azaltır:

güçlü ve şişman kişi: onu içinden temizler
hasta ve zayıf insan: zarar verir, veya sıcak taşta turp (sıcaklık) kurutulur, toz haline getirilir (daha uzun dayanır)
beyaz ve kuru tuz (sıcaklık) ve rezene tohumları (sıcaklık) ilave edilir, böylece ekmekle yenir, çürümeleri temizler, insanı güçlendirir ve iyileştirir

Balgam oluşumu

çok fazla balgam varsa: yukarıdaki gibi turp tozu hazırlanır, bal şarap ile kaynatılır, turp tozu eklenir, hafifçe soğutulmuş, açken ve yemekten sonra içilir, toz balgamı çıkarır ve bal susuz kalmayı (kurumayı) önler

turp, insandan kötü sıvıları ve kötü kokuları çıkarır, bu yüzden tüketiminden sonra havlıcan kökü yiyerek kokusu bastırılır

91 Salat (<i>Lattich, lactuca</i>)	Marul (<i>lactuca</i>)
<p>Gartensalate sind sehr kalt; ohne Würzung machen seine nachteiligen Säfte das Gehirn leer, füllen den Magen mit Krankheiten</p> <p>deshalb kurz vor dem Essen mit Dill (Trockenheit) in Essig (Wärme) oder Knoblauch (Wärme) beizen, seine Kälte wird abgemildert, so stärkt er das Gehirn, macht eine gute Verdauung</p> <p>Salat (<i>Lattich, lactuca</i>): das Kapitel steht in den Handschriften teilweise an anderer Stelle, teilweise kommt es doppelt vor</p>	<p>bahçe salataları çok soğuktur; baharat kullanılmadığında olumsuz sıvıları beyni boşaltır, mideyi hastalıklarla doldurur</p> <p>bu nedenle yemeden hemen önce dereotu eklenerek (kuruluk) sirke (sıcaklık) veya sarımsak (sıcaklık) içinde bekletilir, beyni kuvvetlendirir, iyi bir sindirim oluşturur</p> <p>salata (<i>marul, lactuca</i>): bu bölüm el yazmalarında kısmen başka yerlerde geçiyor, bazen iki defa geçiyor</p>
<p>Geschwollenes Zahnfleisch</p> <p>Salatblätter oder frisch ausgetriebene Eichenblätter (beide haben gesunde und reine Kälte) etwas mehr Kerbel (gesunde Wärme) vorsichtig zerreiben, Wein (Wärme) beigeben, in Mund auftragen und etwas im Mund behalten, alles so vermischt mit Wein, vertreibt es die unrichten kalten Säfte des Zahnfleisches</p>	<p>Diş eti şişkinliği</p> <p>salata yaprakları veya taze süren meşe yaprakları (ikisi de sağlıklı ve saf soğukluğa sahipler) biraz daha fazla frenk maydanozu (sağlıklı sıcaklık) hafifçe ezilir, şarap (sıcak) ilave edilir, ağza sürülür ve ağızda biraz tutulur, bu şekilde karıştırıldığında diş etlerinin yersiz soğuk sıvılarını giderir</p>
<p>91a Giflattich (<i>lactuca agrestis</i>)</p>	<p>Acı Marul (<i>lactuca agrestis</i>)</p>
<p>hat fast die gleiche Natur</p> <p>ist unnützig und wird Unkraut genannt</p> <p>roh oder gekocht gegessen macht es den Menschen wahnsinnig, entleert seinen Mark</p> <p>weder warm noch kalt, er wächst aus dem Schaum des Erdschweißes, ist deshalb abträglich</p> <p><i>lactuca agrestis</i> heißt wörtlich „Feldlattich“; Portmann schreibt „Giflattich“, gleiche Deutung Irmgard Müller, Nr. 65; vgl. 1.200 und 1.201, der Abschnitt über die Skrofeln wird zudem beim Großen Hufblatt (Kapitel 1.200) wiederholt</p>	<p>neredeysel aynı doğaya sahip yararsız ve yararsız ot olarak adlandırılır</p> <p>çiğ veya pişmiş yenildiğinde insanı delirtir, iliğini boşaltır</p> <p>ne sıcak ne de soğuk, yeryüzünün ter köpüğünden yetişir, bu nedenle zararlıdır</p> <p><i>lactuca agrestis</i> tam olarak tarla marulu anlamına gelir; Portmann acı marul yazıyor, aynı yorumu Irmgard Müller de yapıyor, No. 65; bkz. 1.200 ve 1.201'de <i>Skrofeln</i>'ler ile ilgili bölümde, vebaotu bölümünde tekrarlanır (1.200)</p>
<p>Eselsbeschwerden</p>	<p>Eşek rahatsızlıkları</p>
<p>Bauchbeschwerden des Esels:</p> <p>Giflattich oft in Kleie (Wärme), die leicht in Wasser (Süß) erwärmt wurde, einschneiden und vermischen;</p> <p>vermindert die fauligen Säfte, Esel wird geheilt</p>	<p>eşegin karın rahatsızlığı: acı marul sık sık (tatlılık) ısıtılmış kepeğe (sıcaklık) kesilir ve karıştırılır; çürük sıvılarını azaltır, eşek iyileşir</p>
<p>Skrofeln</p>	<p>Skrofeln</p>
<p>nimm die Blätter bevor sie aufbrechen, die außen weiß, innen grün sind, neben dem Stängel, entsprechend der Größe</p>	<p>dışı beyaz, içi yeşil olan yapraklarını açmadan önce sapın yanından <i>Skrofeln</i>'lerin büyüklüğüne göre</p>

der Skrofeln, streiche darüber Honig; 3 Tage und 3 Nächte über Skrofeln legen; wenn es austrocknet, neue, auf gleiche Weise vorbereitet, legen, Skrofeln werden kleiner; am 4. Tag Weizenmehl mit Honig in Größe der Skrofeln verkneten, zuerst darüber Akelei legen und über diese den Teig, 9 Tage lang, wenn er austrocknet, durch neuen ersetzen, bis er abschwilt

kopartılır, üzerine bal sürülür; 3 gün ve 3 gece *Skrofeln*'lerin üzerine konur; kurursa, yenisi aynı şekilde hazırlanır ve uygulanır, *Skrofeln*'ler küçülür; dördüncü günde buğday unu bal ile yoğrulur, *Skrofeln*'ler büyüklüğünde parçalanır, ilk önce üzerine hasekiküpesi konur ve onun üzerine hamur konur, kurduğunda 9 gün boyunca yenisi ile değiştirilir

92 Wilder Lattich (*silvestris lactuca*, *agrestis lactuca*)

kalt, ersticken die Begierde
Wilder Lattich (*silvestris lactuca*, *agrestis lactuca*)
Portmann schreibt „Stachellattich“ bzw. „Kompasslattich“

Begierde

wenn Mann in Lenden überfließt: in Wasser kochen, oft im Schwitzbad sich damit begießen und gekochte Blätter heiß um die Lenden legen, erstickt das Begehren, schadet aber nicht der Gesundheit

wenn Frau eine in Begehren anschwellende Gebärmutter hat: Schwitzbad mit Wildem Lattich machen, jenes Wasser im Bad sitzend über feuerheiße Steine gießen, die gekochten und heißen Lattichblätter über ihren Nabel legen, oft machen, Begierde wird vertrieben, vermindert nicht die körperliche Gesundheit heilsame Kälte durchdringt mittels heilsamer Dämpfe von heißen Steinen den Menschen um so schneller und löscht Feuer

Lattich auch in der Sonne trocknen (damit es länger hält), in der Hand zerreiben, dieses Pulver oft im warmen Wein trinken, damit die Kälte dieses Lattichs zum Heilmittel für die Hitze des Menschen aufbereitet wird

93 (Acker) Senf (*senef*)

wächst auf Acker und in Weinbergen, wird gegessen, hat wechselhafte Wärme und ist feucht

Yabani Marul

soğuk, arzuyu söndürür
yabani marul (*silvestris lactuca*, *agrestis lactuca*):
Portmann *Stachellattich* ve *Kompasslattich* (yabani marul, acı marul, eşek marulu) yazıyor

Arzu

erkeğin belinde arzular taşıdığına: suda kaynatılır, suyu sık sık buhar banyosunda vücut üzerine dökülür, kaynamış yaprakları belin etrafına çok sıcak konur, böylece arzu söndürülür, ancak sağlığa zarar vermez kadında arzu ile şişen bir rahim: yabani marul ile ter banyosu yapılır, yukarıdaki hazırlanan su banyoya sıcak taşların üzerine dökülür, kaynatılmış ve çok sıcak marul yaprakları göbeğinin üzerine konur, sık sık yapılır, arzu söner, fiziksel sağlığını azaltmaz

iyileştirici soğukluğu kızgın taşların iyileştirici buharlar yardımı ile insana daha hızlı nüfuz eder ve arzu ateşini söndürür

ayrıca güneşte kurutulur (daha uzun süre dayanması için), avucun içinde ovulur, bu marulun soğukluğu insanın harareti için bir ilaç olması için bu toz sık sık sıcak şarap içinde içilir

(Yabani) Hardal

tarlalarda ve üzüm bağlarında yetişir, insanlar bu otu yer, değişken sıcaklığa sahip ve nemli

enthält in dieser Feuchtigkeit ungebührliche Kälte, da er durch verschiedene Wirbel und wechselnde Winde wächst obwohl es Arme essen, ist es giftig: verursacht kranke Säfte und beschwert den Magen, ist aber schnell verdaulich schadet Gesunden und Schlanken nicht, aber dem Kranken beschwert es den Magen, dem Dicken macht es Atemnot, weil es keine beständige Wärme und Kälte hat

94 Acker-Rettich (Hederich, *senape, sinapis agrestis*)

sehr heiß, etwas trockene Natur, wächst in gemäßigter Wärme und Kälte (milde Luft); und wächst auch durch den Wind, der Obst hervorbringt und die Grünkraft der Erde (hat ziemlich viel Saft), besitzt die Kräfte von Bäumen und Kräutern

Kraut schädlich für Menschen, seine Kraft ist schwach und wechselhaft, deshalb entkräftet er innerlich Samen: haben Geschmack, geben anderen Speisen Geschmack, taugt nicht für kranken, schwachen und kalten Magen; starker gesunder Magen wird damit fertig

Kranken nützt Acker-Rettich nicht, schädigt sie; beeinträchtigt Gesunde nicht, weil ihre Kraft die seinige übertrifft

in Maßen essen

wenn gern gegessen: erhitzen Wein aufgießen und verrühren (entfernt abträglichen Charakter) oder mit kaltem Essig aufgießen

Augen

gegessen macht er Augen klar bereitet aber Rauch im Hirn und eine gewisse Schärfe im Kopf, zieht eine gewisse Feuchtigkeit vom Kopf heraus, hinterlässt mehr Schädliches im Kopf führt Verdauungsprodukte mit Schmerz heraus

çeşitli girdaplar ve değişen rüzgârlardan büyüdüğü için, bu nemde yakışksız soğukluk içerir

zehirlidir, fakat fakirler insanlar bu otu yer: hasta sıvılara neden olur ve mideyi ağırlaştırır, ancak hızla sindirilebilir sağlıklı ve zayıf insana zarar vermez, ancak hasta insanın midesini ağırlaştırır, şişman insana nefes darlığı verir, çünkü sürekli sıcaklığı ve soğukluğu yoktur.

Beyaz Hardal veya Siyah Hardal

çok hararetli, biraz kuru, orta dereceli sıcaklıkta ve soğuklukta (yumuşak hava) büyür; ve aynı zamanda meyve üreten rüzgârla ve dünyanın yeşil gücü (oldukça fazla sıvıya sahip) ile yetişir, ağaçların ve bitkilerin güçlerine sahiptir

bitki insan için zararlıdır, gücü zayıf ve değişkendir, bu yüzden insanı içten güçsüzleştirir

tohumları: tadı vardır, diğer yiyeceklere lezzet verir, hasta, güçsüz ve soğuk mideye yaramaz; güçlü sağlıklı mide bu hardalla baş edebilir

hasta insan için bu hardal faydalı değildir; ona zarar verir; sağlıklı insanın gücü ondan daha kuvvetli olduğu için, insanı etkilemez ölçülü yenmeli

yenmesi seviliyorsa: şarap ısıtılır, üzerine dökülür ve karıştırılır (şarap rahatsız edici olanı giderir) veya üzerine soğuk sirke dökülür

Gözler

yendiğinde gözlerin bulanıklığını alır fakat beyinde dumana ve başta bir çeşit keskinliğe neden olur, baştan bir çeşit nemi alır, fakat daha çok zararlı vereni geride bırakır sindirim ürünlerini ağrı ile çıkarır

macht Rauch im Menschen, denn er hat gewisse Grünkraft von der Erde in sich, das dem Menschen schadet

Acker-Rettich: trotz seines Namens bildet er keine verdickte Wurzel; bei Portmann „Schwarzer Senf, Gartensenf (Weißer Senf)“,

insanda duman oluşturur, çünkü yeryüzünden gelen bir çeşit yeşil güce sahiptir, bu da insana zarar verir

Acker-Rettich (Rettich = turp): ismine rağmen kalınlaşmış bir köke sahip değildir; Portmann'da siyah hardal ve bahçe hardal (beyaz hardal) olarak geçiyor

95	Alant (<i>enula</i>)		Andız Otu (<i>enula</i>)
	von warmer und trockener Natur, enthält nützliche Kräfte das ganze Jahr trocken wie grün in reinem Wein einlegen; wenn er sich aber im Wein zusammenzieht, haben die Kräfte nachgelassen, dann wegwerfen	Lunge täglich in Maßen vor und nach dem Essen trinken: beseitigt das Gift (Eiter) aus der Lunge unterdrückt den Halbseitenkopfschmerz reinigt die Augen auch: 1 Feigen, 2 Alant, Galgant hinzufügen, Lautertrank trinken aber: nicht bei anderen Krankheiten; nur bei Lungenkrankheiten oder mach mit Honig und Wasser eine reine Honigwürze, Alant reinlegen, trinken wie oben Alant (trocken) wird durch Wärme und den Saft des Weines zu einer gewissen Feuchtigkeit abgemildert und durch die Süße des Honigs und Wassers besänftigt; so vertreibt er die schlechten Säfte neben Lungenkrankheiten auch zusätzlichen Krankheiten: nicht trinken, wäre zu stark zum trinken, denn die Wärme des Alants vermischt mit Feigen und Galgant bringt der Lunge rechte Wärme, wird aber durch unrechte Kälte geschwächt	sıcak ve kuru nitelikte, faydalı kuvvetler içerir tüm yıl boyunca hem yeşil hem kuru olarak saf şarapta muhafaza edilir; ama şarabın içinde toplanırsa, kuvvetleri azaldı demek, o zaman atılır Akciğer her gün öğünlerden önce ve sonra ölçülü içilir zehri (irin) akciğerlerden giderir yarım baş ağrısını bastırır gözleri temizler ayrıca: 1 incir, 2 andız otu ve havlıcan kökü ile içecek hazırlanır ve içilir ancak diğer hastalıklarda uygulanmaz; sadece akciğer hastalıklarında veya bal ve su ile saf bir bal şerbeti yap, andız otu ilave et, yukarıdaki gibi iç andız otu (kuru) şarabın sıcaklığı ve sıvısı ile belirli bir neme kadar yumuşatılır ve balın ve suyun tatlılığı ile yatıştırılır; bu yüzden kötü sıvıları giderir akciğer hastalıkları yanı sıra, başka hastalıklar da var: içilmemeli, içmek için fazla güçlü olurdu, çünkü andız otunun sıcaklığı incir ve havlıcan kökü ile karıştığında, akciğere doğru sıcaklığı getirir, fakat yersiz soğukluktan dolayı zayıflatılır
96	Mohn (<i>papaver</i>)	kalt und mäßig feucht Samenkörner: sind warm, bringen Schlaf; bekämpfen ausschwärmende Läuse und Nissen, lindern Juckreiz, Mensch findet Ruhe im Schlaf	Haş Haş (<i>papaver</i>) soğuk ve orta derece nemli tohumları: sıcaktır, uyku getirir; dağılan bitler ve sirkeler ile mücadele eder, kaşıntıyı azaltır, insan huzurlu bir uyku çeker

in Wasser gequollen, können sie gegessen werden; roh sind sie nützlicher als gekocht

Mohnöl: Saft der Körner ist mehr milchig als weinähnlich, deshalb ist er kalt; wenn gepresst, geben sie diese Kälte ab; für den Menschen nicht nützlich, bringt weder volle Gesundheit noch Krankheit; weder nährt es den Menschen, noch erquickt es ihn

tohumları suda bekletilip şişdikten sonra çiğ yenilebilir; çiğ hali pişirilmiş halinden daha faydalıdır

haşhaş tohum yağı: tohumların suyu daha çok süt yapısına benzer, şarap yapısına benzemez, bu yüzden soğuktur; sıkıldığı zaman bu soğukluğu dışarı verirler; insan için faydalı değildir, ne tam sağlık ne de hastalık getirir; insanı ne besler ne de canlandırır

97 Malve (babbela)

mäßige Kälte, mild wie die Luft am Morgen und der Tau, doch mehr kalt als warm

nicht roh essen, roh wäre es irgendein Gift, da sie schleimig ist; bewirkt im Menschen zähe und giftige Säfte

Mensch mit schwachem Magen: gekocht und frisch (das heißt sobald sie zu wachsen beginnt) in Maßen essen; Mus daraus machen, Schmalz (trägt zur Verdauung bei) hinzufügen, so essen gesunder Mensch soll sie grundsätzlich meiden

Kopfschmerz durch Schwarzgalle

durch verschiedene Fieber in Bewegung geratene Schwarzgalle verursacht Hirnschmerzen: 1 Malve, 2 Salbei zerstoßen, mit Olivenöl begießen, von der Stirn über den Scheitel bis zum Hinterhaupt auftragen, Tuch darüber binden, so drei Tage lang verfahren, und über Nacht mit Olivenöl oder Essig auffrischen, bis es ihm besser geht Malve löst die Schwarze Galle auf, Saft des Salbeis trocknet sie aus, Olivenöl salbt das gequälte Haupt und Essig zieht die Schärfe der Schwarzgalle, Gemisch lindert diesen Kopfschmerz

Schwarzgalle: vgl. Causae et curae 354

Augen

für Klarheit der Augen: Tau auf Malven oder Winde oder Birnen-, Eichen- oder Buchenblättern, weil sie süß sind, suchen, ihr Grün ist nicht schädlich und der Tau verliert ihretwegen nicht ihre

Ebegümece veya Çobançöreği

orta derecede soğukluk, sabah havası ve çiy gibi ılımlı, yinede sıcaktan ziyade soğuk

çiğ yenmez, çiğ halinde balgamlı olduğu için herhangi bir zehir olurdu; insanda sert ve zehirli sıvılar oluşturur

midesi güçsüz olan insan: pişmiş ve taze (yani, büyümeye başlar başlamaz) ölçülü yenir; katı çorba hazırlanır, don yağı (sindirime yardımcı olur) eklenir, bu şekilde yenir

sağlıklı insan genelde ondan uzak durmalı

Siyah safradan dolayı baş ağrısı

çeşitli ateşlerden harekete geçen safradan dolayı beynin ağrıları: 1 ebegümece, 2 adaçayı ezilir, zeytinyağı ilave edilir, alnından saç ayırma çizgisinden enseye kadar sürülür, üzerine bez bağlanır, üç gün boyunca uygulanır, ve geceleri zeytinyağı veya sirke ile uygulama yenilenir, iyileşene kadar

ebegümece siyah safrayı eritir, adaçayın sıvısı onu kurutur, zeytinyağı ızdırap çeken başı yumuşatır ve sirke safranın keskinliğini çeker, karışım bu baş ağrısını hafifletir

siyah safra: bkz. Causae et curae 354

Gözler

gözlerin bulanıklığını gidermek için: ebegümece üzerinde olan çiyi veya çiçekli sarmaşık veya armut, meşe veya kayın ağacı yaprakları aranır, bu bitkiler tatlıdır, yeşillikleri zararlı

Wirksamkeit

die Nacht muss klar und rein sein, dann in der Nacht oder am Morgen suchen, Tau, der ohne Dunst und Nebel fällt, vermag vieles für die Klärung der Augen diesen Tau um die Lider und Wimpern streichen und danach ein bisschen schlafen

Malve: das mitteldeutsche Wort für „Malve“: „(Käse)Pappel“, daher bei Hildegard *babbela*, führt zu Missverständnissen

değildir, çiy onlar nedeniyle etkinliğini yitirmez

gece berrak ve saf olmalı, o zaman gece veya sabahları bu bitkiler aranır, pus ve sis içermeyen çiy, gözlerin temizlenmesi (açılması) için çok şey yapabilir bu çiği kapakların ve kirpiklerin çevresine sürülür ve sonra biraz uyunur

Malve (ebegümeçi): Orta Almanya bölgesinde kelime anlamı *(Käse)Pappel*'dir, dolayısıyla Hildegard'da *babbela* adını veriyor, bu durum yanlış anlamalara yol açıyor

98	Klette (<i>lappa</i>)	Dul Avrat Otu (<i>lappa</i>) veya Löslek
nachteilige Wärme, wächst aus Saft und Schweiß der Erde, sowohl nützlich als auch unnütz Wurzel und Stil taugen für keine Anwendung Blätter sind gekocht wie roh für den Menschen gefährlich zu essen, außer für den, in dessen Körper ein Stein wächst	Stein Blätter in bestem Wein kochen, seihen, nüchtern und nach dem Essen trinken, durch dessen Stärke wird der Stein im Menschen zerrieben Grind Blütenpulver, Schneckenhaus ohne Schnecke zu Pulver machen, damit sie sich länger halten kann, vermischen, wobei das Schneckenhauspulver mehr ist als das Blütenpulver, neun oder fünfzehn Tage auf die Geschwüre streuen, alle vier oder fünf Tage mit Buchenlauge waschen, findet Heilung Bitterkeit der Blüten und das Gerinnsel des Schneckenhauses (Gerinnungsprodukt von Schleimen) zerstören die Bitterkeit und das Gerinnsel der Krätze; Buchenlauge heilt, damit die Anwendung die Haut nicht reizt	olumsuz sıcaklık, yeryüzünün özünden ve terinden büyür, hem yararlı hem de yararsız kökü ve sapı herhangi bir uygulama için uygun değildir yaprakları, vücudunda bir taş büyüyen insan hariç, çığ ve pişmiş olarak tehlikelidir Taş yaprakları en iyi şarapta kaynatılır, süzülür, aç karna ve yemekten sonra içilir, kuvveti insanın içindeki taşı öğütür Başta kabuklu yara çiçektozu ve daha uzun süre dayanabilmesi için salyangoz olmadan salyangoz kabuğu (çiçektozundan daha fazla olacak) toz haline getirildikten sonra karıştırılır, dokuz veya on beş gün boyunca ülserlerin üzerine serpilir, kayın kül suyu ile dört veya beş günde bir yıkayın çiçeklerin keskinliği ve salyangoz kabuğunun pıhtıları (balgamların pıhtılaşma ürünü) uyuzun keskinliğini ve pıhtısını yok eder; uygulama cildi tahriş etmemesi için, kayın ağacı yaprağı iyileştirir
99	Distel (<i>cardus</i>)	Köy Göçüren veya Uyuzdiken (<i>cardus</i>)
sowohl die weiche als auch die		hem yumuşak hem dikenli devediken

stachelige Distel hat eine schnelle Wärme, die jedoch rasch stockt, weil sie aus der Erde ausschwitzt; dieser Erdenschweiß ist stachelig genau so wie der Mensch schwitzt, wenn er beengt ist, bringt der Erdenschweiß gewundene Pflanzen hervor, die den Menschen zerfetzen Distel ist mit und ohne Stachel nicht nützlich zum essen, da sie roh gegessen das Blut verdünnt und dem Menschen Fäulnis bereitet, seine Kräfte zerfließen, das heißt der Mensch wird leer an Verstand und Blutes und der Säfte beraubt; so wie man gutem Wein seine Kräfte nimmt, wenn man ihm Wasser hinein schüttet

gekocht schadet sie Gesunden nicht sehr, noch nützt sie, da sie dem Blut kein Fett liefert, stillt doch den Hunger Kranken schadet sie gekocht wie roh, weil sie sie entkräftet

„Stechen“

Mariendistel: enthält nützliche Kälte, die vom Tau stammt

Stechen am Herzen oder an einem anderen Ort oder an einem seiner Glieder: Mariendistel, etwas weniger, in ein bisschen Wasser zu Saft machen; sofort, wenn vom Stechen gequält, trinken, wird ihm besser gehen

„Stechen“: dieser Abschnitt steht als eigenes Kapitel unter dem Namen *ve(he)distil* in den Handschriften teilweise (nochmals) nach Kapitel 1.197

100 Brennessel (<i>urtica</i>)	Büyük veya Küçük Isırgan Otu (<i>urtica</i>)
<p>Nessel ist sehr heiß, roh gegessen taugt sie wegen ihrer Rauheit in keiner Weise</p> <p>aber wenn sie frisch aus der Erde kommt: nützlich zum essen, reinigt Magen, befreit ihn vom Schleim, das macht jede Art von Nessel größere Nessel: heiß, enthält nichtsnutzigen Saft</p>	<p>hızlı bir sıcaklığa sahiptir, ancak yeryüzünden terlediği için çabucak donup kalır; bu yeryüzün teri dikenlidir</p> <p>tıpkı bir insanın sıkıştığı zaman terlemesi gibi, yeryüzün teri insanı parçalayan kıvrımlı bitkiler üretir</p> <p>devedikeni, dikenli ve dikensiz yemek için yararlı değil, çünkü çiğ yenildiğinde kanı seyreltiği ve insanda çürümeler oluşturduğu için, kuvvetleri erir, yani insanın aklı, kanı boşalır, sıvıları yok olur; tıpkı iyi bir şarabın içine su katıldığı zaman gücü alındığı gibi</p> <p>pişirilmiş, sağlıklı insanlara ne çok zarar verir, nede fayda sağlar, çünkü kana yağ vermez, yinede açlığı dindirir hasta insanın kuvvetini aldığı için, hem çiğ hem pişmiş halde de zarar verir</p> <p>“Sancı”</p> <p>süt devedikeni: çiyden gelen yararlı soğukluk içerir</p> <p>kalpte veya başka bir yerde veya uzuvların birinde sancı: süt devedikeni, biraz daha az uzun kulaklı adaçayı, biraz suyla bir içecek yapılır; hemen sancı başladığında içilir, kendini daha iyi hissedecek</p> <p>sancı: bu bölüm 1.197'den sonra kısmen (tekrar) el yazmalarında <i>ve(he)distil</i> adı altında ayrı bir bölüm olarak geçiyor</p>

brennende Nessel: heiß, hat durchdringende Glut, macht sie haarig und verletzend; beide haben keine Heilwirkung, außer anderen Mischungen zugefügt

Würmer

wenn infolge von schädlichen Säften Würmer im Menschen wachsen: 1 Brennesselsaft, 1 Saft von Königskerze, 2 Saft von Nussbaumblatt oder Nussbaumrinde mit etwas Essig und reichlich Honig im neuen Topf aufkochen, den Schaum abschöpfen, fünfzehn Tage nüchtern in kleinen Mengen trinken, damit er nicht durch dessen Stärke geschädigt wird; aber nach dem Essen kann er reichlich trinken, da Speise dieser Stärke Widerstand leistet, Würmer in ihm werden sterben

Würmer: vgl. Causae et curae 433

Vergesslichkeit

ohne Willen vergesslich: Brennessel zu Saft reiben und ein bisschen Olivenöl, vor dem Schlafen gehen oft Brust und Schläfen damit einreiben, Vergesslichkeit lässt nach

Vergesslichkeit: vgl. Causae et Curae 407, auch 460

Pferdekatarrh

rheumatischer Ausfluss aus den Nüstern des Pferdes, hustet davon: Brennessel und mehr Liebstöckel kochen, den heißen Dampf in Nüstern und Maul übergehen lassen

Bauchbeschwerden des Pferdes:

Brennessel und mehr Liebstöckel als Brennesseln unter das Futter

beimischen, wird geheilt werden

Pferdekatarrh: vgl. Causae et curae 452, vergleiche auch Kapitel 1.140, die gleichen Rezepte werden dort wiederholt

yakıcı ısırğan otu: harareтли, delip geçen bir kuru var, bu onu kıllı ve incitici yapıyor; hem büyük hem de yakıcı ısırğan otu başka karışımlara karıştırılması durumu dışında, iyileştirici bir etkisi yoktur

Kurtçuklar

insanın içinde zararlı sıvılardan dolayı kurtçuklar büyüdüğünde: 1 ısırğan otu suyu, 1 sığırkuyruğu otu suyu, 2 ceviz ağacı yaprakları suyu veya ceviz ağacı kabuğu suyu yeni bir tencerede biraz sirke ve bol miktarda bal ile kaynatılır, köpüğü alınır, on beş gün boyunca az miktarda aç karna içilir; fakat yiyecekler bu kuvvete dayanabildiği için yemekten sonra bol miktarda içilebilir, içindeki kurtçuklar ölür

kurtçuklar: bkz. Causae et curae 433

Unutkanlık

irade olmadan unutkanlık: ısırğan otu suyu çıkana kadar ezilir ve biraz zeytinyağı ilave edilir, yatmadan önce sık sık göğse ve şakaklara sürülür, unutkanlık azalır

unutkanlık: bkz. Causae et curae 407, ayrıca 460

At nezlesi

atın burun deliklerinden romatizmal akıntı, bu yüzden öksürür: ısırğan otu ve daha fazla selam otu ilave edilir, sıcak buharı burun deliklerine ve ağızına geçmesi sağlanır
atın karın rahatsızlıkları: ısırğan otu ve ısırğan otundan daha fazla selam otu atın yemine karıştırılır, iyileşir

at nezlesi: bkz. Causae et curae 452, ayrıca bkz. bölüm 1.140, bu bölümde aynı tarifler tekrarlanır

101 Wegerich (*plantago*)

warm und trocken

„Gicht“

Saft ausdrücken, seihen, mit Wein oder Honig vermischen und trinken, Gicht

Geniş veya Dar Yapraklı veya Ortanca Sinir Otu (*plantago*)

sıcak ve kuru

„Gut hastalığı“

suyu sıkılır, süzülür, şarapla veya bal ile karıştırılır ve içilir, gut hastalığı

wird verschwinden

„Drüsen“

Wurzel im Feuer braten, heiß auf die Drüsen legen, mit Tuch festbinden, wird besser gehen

nicht aber auf Skrofeln legen, schadet

„Stechen“

Wegerichblätter in Wasser kochen, ausdrücken und warm auf schmerzende Stelle legen, Stechen wird nachlassen

Spinnenbiss

alsbald mit Wegerichsaft bestreichen, wird besser gehen

Liebeszauber

wenn ein Mann oder eine Frau ein Mittel mit einem Liebeszauber isst oder trinkt und zu unsittlicher Leidenschaft entflammt wird, Wegerichsaft mit oder ohne Wasser trinken, danach starkes Abführmittel nehmen, wird innerlich gereinigt, wird sich leichter fühlen

Knochenbruch

Knochenbruch durch Sturz:
Wegerichwurzel in Honig einschneiden und täglich nüchtern essen
1 grüne Malvenblätter, 5 Wegerichblätter und -wurzeln mit Wasser im neuen Topf kochen, mehrfach so heiß über betroffene Stellen legen

102 Menna (*menua, unctuosa*)

heiß und trocken

Geschwür

ihr Blatt auf ein aufgebrochenes Geschwür legen, zieht das Gift heraus und heilt

Eingeweidebeschwerden

in Mus gekocht essen, heilt schmerzende und geschwürige Eingeweide

Menna (*menua, unctuosa*): Deutung unklar, Wörter bei Marcell nicht belegt

103 Veilchen (*viola*)

zwischen warm und kalt, eher doch mäßig kalt, wächst von der Süße und Reinheit der Luft im Frühling, die sich

kaybolur

“Bezeler”

kökü ateşte kızartılır, bezlere sıcak yerleştirilir, bir bezle bağlanır, daha iyi olur

zarar verdiği için *Skrofeln*'ler üzerine konulmaz

“Sancı”

sinir otu yaprakları suda kaynatılır, ağrılı bölgeye sıcak bir şekilde konur, sancı hafifler

Örümcek ısırığı

vakit kaybetmeden sinir otu suyu sürülür, daha iyi olur

Aşk büyüü

bir erkek veya kadın aşk büyüü yapılmış bir yiyeceği yerse veya içerse ve ahlaksız tutkuya kapılırsa, sinir otu suyu su ile veya susuz içilir, sonra kuvvetli bir müshil alınır, içten temizler, daha hafif hissedir

Kemik kırığı

düşmeye bağlı kemik kırığı: sinir otu kökü balın içine kesilir ve her gün aç karnına yenir

1 yeşil ebegümeci yaprakları, 5 sinir otu yaprağı ve kökleri yeni bir tencerede suyla birlikte kaynatılır, bir çok kez etkilenen bölgelerin üzerine konur

Menna

hararetli ve kuru

Apse

yaprağı açık yara üzerine konur, zehiri çeker ve iyileştirir

Bağırsak şikâyetleri

püre gibi bir karışımda pişirilir, ağrılı ve ülserli bağırsakları iyileştirir

Menna (*menua, unctuosa*): yorumu belli değil, kelimeler Marcell'de ispatlı değil

Kokulu Menekşe (*viola*)

sıcak ve soğuk arasında, daha ziyade ılımlı soğuk, ilkbaharda yeni ısınmaya başlayan havanın tatlılığından ve

eben erst zu erwärmen beginnt

Augen

gegen Verdunkelung: gutes Öl an der Sonne oder am Feuer im neuen Topf erwärmen, dann Veilchen hinein geben damit es dick wird, im gläsernen Gefäß aufbewahren, zur Nacht die Augenlieder damit einreiben, aber nicht in die Augen, wird Dunkelheit vertreiben bei feurigen Augen, die schlecht sehen und Schmerzen haben: 1 Veilchensaft, 2 Rosensaft, $\frac{1}{3}$ Fenchelsaft (von der Menge des Rosensaftes) und wenig Wein, vor dem Schlafen um die Augen aber nicht in die Augen streichen

dieser Absatz über „feurige Augen“ auch in Causae et curae 363

„Gicht“

Beschwerden an Kopf oder Nieren oder von „Gicht“ gequält: Veilchensaft durch Tuch streichen, hinreichend Bockstalg, $\frac{1}{2}$ altes Schmalz in einer Schüssel schmelzen, eine Salbe bereiten, mit dieser sich am Kopf oder wo er sonst Beschwerden hat einreiben, wird besser gehen

Kopfschmerzen, Parasiten, Geschwüre

1 Veilchen, $\frac{1}{3}$ Olivenöl und 1 Bockstalg im neuen Topf kochen, Salbe bereiten;

Kopfschmerzen: Stirn quer einreiben

Krebs oder andere Parasiten: diese Stellen einreiben, werden eingehen, wenn sie davon gekostet haben

Geschwüre: Salbe einreiben, wird wieder gesund

Kopfschmerzen, Parasiten, Geschwüre: ähnlich in Causae et curae 427

Dreitagesfieber

1 Veilchen, $\frac{1}{3}$ Wegerich, $\frac{2}{3}$ Pfefferkraut mit Essig und trockenem Salz essen, wird geheilt

Gemüt

durch die Schwarze Galle mit Verdruss in seinem Sinn niedergedrückt sein und dadurch wird Lunge geschädigt: Veilchen in reinem Wein kochen,

safliğından büyüyor

Gözler

gözlerin bulanıklığına karşı: güneşte ya da yeni tencerede ateşin yanında iyi bir yağ ısıtılır, daha sonra içine şişmeleri için menekşeler eklenir, bir cam kabın içinde muhafaza edilir, yatmadan göz kapakları bu karışımla ovulur, gözün içine gelmemeli, bulanıklığı giderir ateşli (kızarmış), iyi görmeyen ve ağrılı gözler: 1 menekşe suyu, 2 gül suyu, $\frac{1}{3}$ rezene suyu (gül suyu ile aynı miktarda) ve çok az şarap, gözlerin etrafında yatmadan önce sürülür gözlerin içine girmemeli

bu paragraf ayrıca Causae et curae 363'de geçiyor

“Gut hastalığı”

başta veya böbrekte şikâyetler veya gut hastalığı ızdırap verirse: menekşe suyu bezden geçirilir, yeterli koç yayı, bir kabın içinde $\frac{1}{2}$ eski don yağı eritilir, bir merhem hazırlanır, bununla baş veya diğer şikâyetleri olan yerler ovulur, daha iyi olur

Baş ağrısı, parazitler, apseler

yeni tencerede 1 menekşe, $\frac{1}{3}$ zeytinyağı ve 1 koç yağı kaynatılır, merhem hazırlanır

baş ağrısı: alın ovulur

yengeç veya diğer parazitler: şikâyeti olan yerlere sürülür, tattıkları zaman ölürlür

iltihaplar: merhemle ovulur, tekrar iyileşir

baş ağrısı, parazitler, apseler: benzeri Causae et curae 427

Üç günde bir nükseden ateş

1 kokulu menekşe, $\frac{1}{3}$ sinir otu, $\frac{2}{3}$ tere sirke ve kuru tuz ile yenir, iyileşir

Gönül

siyah safradan dolayı hüsrân ile bunalımda ve bu yüzden akciğer zarar gördüğünde: saf şarap içinde menekşeler kaynatılır, süzülür, bal,

sehen, Honig, Galgant und Süßholz
soviel er will zufügen, Lautertrank
trinken
macht Menschen fröhlich und heilt
Lunge

104 Melde (*artriplex*)

kälter als warm, doch einigermaßen
gemäßigt und mit anderen Zutaten
gekocht und gegessen macht sie eine
gute Verdauung

Skrofeln

wachsende giftige Drüsen (also
Skrofeln): Fleischspeise mit Melde,
Schnittlauch (weniger als Melde) und
Ysop (weniger als Schnittlauch)
zubereiten; oft auch ähnlich ein Mus
bereiten, essen, Skrofeln werden
austrocknen

auch Melde in Wasser kochen, Wasser
ausdrücken, heiß auf die Skrofeln legen,
wird besser gehen

Schnittlauch: *priselouche*, Deutung ist nicht ganz
gesichert

**105 Gundermann (*Gundelrebe*,
aserum, osarum)**

wärmer als kalt und trocken, hat die
Kraft von Spezereien, weil seine
Grünkraft nützlich ist, Mensch, der matt
ist und dem Fleisch fehlt, soll in
warmen Wasser und unter Beigabe von
Gundermann baden

„unter Beigabe von Gundermann baden“: in der
Zweitfassung steht „warmes Wasser mit seiner
Beigabe trinken“

soll ihn oft in Mus oder Suppe oder mit
Fleisch oder mit Kuchlein essen

Waschlotion: häufig damit gewaschen,
vertreibt er viele Krankheiten von
seinem Haupt, verhindert, dass es
geschwächt wird

Ohrgeräusche

schlechte Säfte, die das Haupt wie mit
Dampf schwächen, sodass seine Ohren
auch rauschen, wie der Schall von
Wassern braust: Gundermann in
warmem Wasser kochen, Wasser
ausdrücken, heiß rundum um sein Kopf
legen, vermindert Dampf und öffnet die

havlıcan kökü ve meyan kökü istediği
kadar ilave edilir ve kaynatılır, içecek
hazırlanır

insanları neşelendirir ve iyileştirir

Tuz Çalısı (*artriplex*)

sıcaktan ziyade soğuk, fakat oldukça
ılımlı ve diğer malzemelerle
pişirildiğinde ve yenildiğinde sindirimi
kolaylaştırır

Skrofeln

büyüyen zehirli bezler (yani *Skrofeln*):
tuz çalısı, frenk soğanı (tuz çalısından
az) ve zufa otu (frenk soğanından az)
ile et yemeği hazırlanır: sık sık püre
hazırlanır ve yenir, böylece *Skrofeln*'ler
kurutulur

ayrıca tuz çalısı suda kaynatılır, suyu
sıkılır, çok sıcak *Skrofeln*'lerin üzerine
konur, iyileşir

frenk soğanı: *priselouche*, yorumlanması kesin değil

Yer Sarmaşığı

soğuk ve kurudan ziyade daha sıcaktır,
yeşil gücü faydalı olduğu için,
baharatların yeşil gücüne sahiptir,
soluk ve etinden yoksun olan insan yer
sarmaşığı sıcak suya ekleyerek banyo
yapmalı

“yer sarmaşığı banyo suyuna eklenecek banyo
yapmalı”: ikinci yazmasında “sıcak suya ekleyerek
içilmeli” geçiyor

sık sık püre, çorbayla, etle veya küçük
bir parça kurabiye ile yenilmeli

yıkanma losyonu: sık sık onunla
yıkaniırsa, başındaki birçok hastalığı
yok eder, güçsüzleşmesini önler

Kulak uğultusu

başı buharla güçsüzleştiren kötü sıvılar,
bu yüzden kulakları da su sesi gibi
uğulduyor: yer sarmaşığı sıcak suda
kaynatılır, suyu sıkılır, sıcak olarak tüm
başa sarılır, buharı azaltır ve kulakları
açar

Ohren

Brustschmerz

Schmerzen in der Brust oder um die Brust herum, als ob er innerlich Geschwüre hat: im Bad gekochten Gundermann auf die Brust legen, wird besser gehen

Lunge

irgendwelche Beschwerden an der Lunge und diese Beschwerden bringen der Kehle das ganze Leiden, das Heiserkeit bewirkt und die Helligkeit der Stimme beseitigt (sofort, wenn die Beschwerden an der Lunge anfangen): Gundermann, Basilikum (mehr als Gundermann), *humela* (mehr als Basilikum) in einem neuen Topf mit Wasser, das die Kräuter um $\frac{1}{3}$ übersteigt, kochen, durch Tuch passieren, Muskatnuss soviel wie er bekommen kann, Galgant ($\frac{1}{3}$ von Muskatnuss), Birnenmistel (2 mal so viel wie Muskatnuss) zu Pulver machen, Pulver mit bestem Wein, der das Pulver um $\frac{1}{3}$ übersteigt, in einem neuem Topf kochen, etwas Honig hinzufügen, nochmals aufkochen, dann füge soviel Kräuterwasser hinzu, so dass 1 Kräuterwasser und 2 Weintrunk gegeben ist; in kleinen Mengen vor dem Essen trinken, nach dem Essen soviel wie er mit einem Schluck trinken kann; vor dem trinken mit glühendem Stahl erhitzen

Wärme von Gundermann beseitigt die Fäulnis der Lunge

Kälte des Basilikums fettet die Lunge ein und lässt sie wachsen

in warmes Wasser gemischt reinigt auch die Kälte der *humela* die Lunge auch die Wärme der Muskatnuss und des Galgants vermischen sich mit der Kälte der Birnenmistel, wird durch die gesteigerte Wärme des Weines und des glühenden Stahls verstärkt dieses Gemisch hält die Lunge an, weder in unrechten Verfall noch in

Göğüs ağrısı

sanki içinde iltihaplar varmış gibi göğsünde veya göğsünün etrafındaki ağrılar: banyoda kaynatılmış yer sarmaşığı göğse konur, daha iyi olur

Akciğer

akciğerde herhangi bir rahatsızlık başladığında, bu rahatsızlıklar gırtlakta ses kısıklığına neden olur ve sesin parlaklığını etkiler (şikâyetler başlar başlamaz):

yer sarmaşığı, fesleğen (yer sarmaşığından daha fazla) ve *humela* (fesleğenden fazla), bitkileri $\frac{1}{3}$ oranında aşan suyla yeni bir tencerede kaynatılır, bezden geçirilir, bulabildiği kadar muskat, havlıcan kökü (muskatın $\frac{1}{3}$ kadar), armut ökse otu (muskatın 2 katı), hepsi toz haline getirilir, bu toz üzerini $\frac{1}{3}$ kadar aşan en iyi şarapla yeni bir tencerede kaynatılır, biraz bal eklenilir, tekrar kaynatılır, daha sonra bitkilerle yapılan suyu eklenir: oran 1 bitki suyu ve 2 şaraplı içecek olmalı; yemekten önce bir yudum, yemekten sonra bir yudumla içebildiği kadar içilir; içmeden önce kızgın sıcak çelik çubukla ısıtılır

yer sarmaşığın sıcaklığı akciğerin

çürümesini ortadan kaldırır

fesleğenin soğukluğu akciğeri yağlar ve büyütür

sıcak suya karıştırıldığında *humela*'nın soğukluğu akciğeri temizler muskatın ve havlıcan kökünün sıcaklığı da armut ökse otunun soğukluğu ile karışır, şarabın artan sıcaklığı ile ve çeliğin kızgın sıcaklığı ile de güçlendirilir

bu karışım, akciğerin ne uygunsuz bir çökmeye nede uygunsuz yağlanmaya

unrechte Verfettung zu geraten; sondern sorgt dafür, dass die rechte Beschaffenheit erhalten wird

Gundermann (Gundelrebe, *aserum, osarum*): es gibt von diesem Kapitel in den meisten Handschriften eine etwas kürzere Version nach Kapitel 1.201

106 Eberraute (*stauewurz, stagwurz, abrotanum*)

warm und trocken; ihr Geruch, auch wenn etwas damit bestrichen wird, das den Geruch abgibt, löst Melancholie Jähzorn aus, ermüdet sein Haupt

Ausschlag, Beulen, Kontraktionen

Ausschlag: Saft auf die Geschwüre träufeln, wird geheilt

Beulen am Körper und Kontraktionen an den Gliedern: Eberraute zerreiben und darüber legen, die Stelle mit dem Saft einreiben, wird besser gehen, weil ihr Saft die sich an einem Glied erhebende Trockenheit abmildert wenn üble Flecken oder unreine Krätze oder Kontraktionen zurückgehen, Eberraute alsbald entfernen, sonst schadet sie mehr als sie nutzt, denn jene ziehen aufgrund ihrer Trockenheit den Saft an sich

„Gicht“

reichlich Eberraute, reichlich Schmalz, etwas Olivenöl in einem Tiegel zerlassen, so oft heiß auf das Glied auftragen, mit Tuch verbinden und festziehen, Gicht lässt nach

107 Beifuß (*artemisia*)

sehr heiß, Saft ist sehr nützlich gekocht und in Mus gegessen, heilt er kranke Eingeweide, erwärmt einen kalten Magen

Verdauungsbeschwerden

Beifuß mit Fleisch oder Fett oder in Mus oder in irgendeiner Tunke und Mischung kochen und essen, beseitigt Fäulnis die sich jener durch frühere Speisen und Getränke zugezogen hat

Fisteln

wenn Tropfen und schlechte Säfte nach Aufbrechen der Haut ohne giftiges Geschwür ausfließen: mit 1 Beifußsaft

izin verir, ancak doğru dokunun korunmasını sağlar

yer Sarmaşığı: 1.201 bölümünden sonra yazmaların çoğunda bu bölümün biraz daha kısa bir versiyonu geçiyor

Kara Pelin Otu (*stagwurz, abrotanum*)

sıcak ve kuru; kokusu kokuyu yayan bir şeyin üzerine az bir miktar sürüldüğünde, melankoli ve hiddet oluşturur, insanın başını yorar

Egzama, şişkinlik, kasılmalar

egzama: iltihabın üzerine kara pelin otu suyu damlatılır, iyileşir

Vücutta iri sert şişkinlikler ve uzuvlarda kasılmalar: kara pelin otu ezilir ve üzerlerine konur, suyuyla rahatsız olan yerler ovulur, daha iyi olacaktır, çünkü sıvısı bir uzuvda kabaran kuruluşu yumuşatır eğer kötü lekeler veya temiz olmayan uyuz veya kasılmalar azalır, kara pelin otu vakit geçmeden alınır, aksi halde yarardan daha fazla zarar verir, çünkü kara pelin otu kuruluşundan dolayı sıvıyı çeker

“Gut hastalığı”

bol kara pelin otu, bol don yağı ve biraz zeytin yağı bir tavada eritilir, sık sık uzva çok sıcak sürülür, bez ile sıkıca bağlanır, gut hasatlığı azalır

Adi Pelin Otu (*artemisia*)

çok hararetili, sıvısı çok yararlı kaynatılmış ve püre içinde yenildiğinde hasta bağırsakları iyileştirir, soğuk mideyi ısıtır

Sindirim şikâyetleri

adi pelin etle veya katı yağla veya bir püre ile veya herhangi bir sosla veya karışımla pişirilip yenir, daha önceki yiyecek ve içeceklerin getirdiği çürüğü yok eder

Fistüller

zehirli iltihap olmadan ciltteki açık yaralardan damlalar ve kötü sıvılar dışarı akarsa: ağrılı yere 1 adi pelin otu

und $\frac{2}{3}$ Honig auf die schmerzende Stelle einreiben, sofort danach das Klare von Eiweiß darüberstreichen, verbinden, dies so lange tun, bis er geheilt ist

108 Klee (*cithysus, satisum, sitisura*)

mehr warm als kalt, auch trocken; nützlich als Viehfutter

Augen

Blüten in Olivenöl einlegen und zerreiben ohne kochen, unbedingt in der gleichen Stunde auf die Lider und Augen auftragen; muss sofort nach dem Auftragen auf die Augen entfernt werden, weil sie keine Kräfte haben, um im Öl lange liegen oder sich halten zu können, oft machen, vertreibt die Dunkelheit der Augen

109 Wermut (*absinthium*)

sehr heiß und sehr wirkungsstark, meistert am Besten alle Erschöpfungszustände

Kopfschmerz

reichlich Wermutsaft in warmen Wein eingießen, Kopf bis zu den Augen, Ohren und Nacken befeuchten, Haupt ganz mit einer wollenen Kappe bis zum Morgen bedecken, unterdrückt den Schmerz, der von der Gicht im Kopf pulsiert und auch den inneren Kopfschmerz

Brust

1 Wermutsaft und 3 Olivenöl in einem gläsernen Gefäße an der Sonne erwärmen, übers Jahr aufheben
Husten durch Beschwerden in der Brust oder um die Brust: die Brust einreiben

Flankenschmerzen: einsalben, heilt ihn innerlich und äußerlich

Gichtanfall

von Gicht gequält als ob seine Glieder zerbrechen: 4 Wermutsaft, 2 Hirschtalg und 1 Hirschmark zu einer Salbe machen, neben dem Feuer einreiben, wo es schmerzt, wird geheilt

suyu ve $\frac{2}{3}$ bal ile ovulur, hemen ardından yumurtanın akı üzerine sürülür, bağlanır, iyileşene kadar uygulanır

Kırmızı Yonca

soğuktan ziyade sıcak, ayrıca kuru; büyük ve küçük baş hayvanı yemi olarak faydalı

Gözler

çiçekleri zeytinyağında pişirmeden ezilir, hazırladıktan sonra mutlaka aynı saatte göz kapaklarına konur; gözlere konduktan hemen sonra alınmalı, çünkü yoncanın yağda uzun süre kalmaya gücü yoktur ve zeytinyağın içinde fazla dayanmaz, sık sık uygulanır, gözlerin karanlığını giderir

Acı Pelin Otu (*absinthium*)

çok hararetili ve çok etkili, yorgunluk durumlarla baş edenlerden en iyisidir

Baş ağrısı

sıcak şaraba bol miktarda acı pelin otu suyu dökülür, tüm baş, yani gözlere, kulağa ve enseye kadar bu karışımla ıslatılır, baş yünlü bir başlıkla sabaha kadar örtülür, baştaki gut hastalığından kaynaklanan ağrıyı ve baş içinde nükseden ağrıyı bastırır

Göğüs

1 acı pelin otu suyu ve 3 zeytinyağı güneşte bir cam kaptan ısıtılır, yıl boyunca bu şekilde saklanır
göğüste veya göğüsün etrafında olan şikâyetler nedeniyle öksürük: göğse sürülür

yan ağrıları: ağrıyan bölgeye sürülür, insanı içten ve dıştan iyileştirir

“Gut hastalığı” nöbeti

sanki uzuvlarını kırılıyormuş gibi: 4 acı pelin otu suyu, 2 geyik yağı donmuş ve 1 geyik iliği ile merhem yapılır, ateşin yanında ağrıyan yerler ovulur, iyileşir

Universalmittel

frischen Wermut zerreiben, Saft durch ein Tuch ausdrücken, Wein leicht mit Honig kochen, den Saft in den Wein gießen, so dass sich der Saft gegenüber dem Wein und Honig geschmacklich durchsetzt, von Mai bis Oktober alle drei Tage nüchtern und kalt trinken

unterdrückt den Nierenschmerz („Flankenkrankheit“)

unterdrückt die Melancholie im Menschen

klärt die Augen

stärkt das Herz

verhindert, dass die Lunge geschwächt wird

erwärmt den Magen, reinigt die Eingeweide, macht eine gute Verdauung

Ohrwürmer

wenn *horlen* oder andere Würmer in die Ohren des Menschen gekrochen sind:

horlen: für Ohrwürmer gibt es viele Dialektwörter, z.B. „Ohrkneifer“, „Ohrenhöller“ usw.

1 Wermut, ½ Raute und ¼ Ysop in Wasser kochen, danach den Kopf darüber beugen, und den Rauch durch einen Schilfrohr in das Ohr eindringen lassen, in dem er keine Beschwerden hat, damit dieser Rauch zum anderen Ohr mit den Würmern gelangt; damit sie fliehen, zuvor das Ohr mit den Würmern mit ein bisschen Schmalz und Honig einreiben, damit sie wenn sie den Rauch spüren zu diesen Süßigkeiten streben

auch eine Gerstenähre mit oder ohne Körner am Feuer anzünden, Rauch durch ein Schilfrohr wie oben gelangen lassen, mehrmals am Tag tun, wird befreit, oder Gott will ihn nicht befreien

Çok kullanımlı bitki

taze acı pelin otu ezilir, suyu bezden geçirilir, şarap bal ile hafifçe kaynatılır, acı pelin otu suyu şaraba eklenir, acı pelin otu suyunun tadı şarap ve bal karışımının tadına baskın olacak miktarda olmalı, Mayıs ayından Ekim ayına kadar üç ay boyunca üç günde bir aç karna ve soğuk içilir

böbrek ağrısını baskılar (yan ağrıları hastalığı)

insandaki melankoliyi bastırır

gözlerini temizler

kalbi güçlendirir

akciğerlerin güçsüzleşmesini önler

midneyi ısıtır, bağırsakları temizler, sindirim kolaylaştırır

Kulak parazitleri

horlen veya başka kurtçuklar insanın kulağına kaçtığında:

horlen: kulak parazitleri için birçok lehçe kelimeler vardır, örneğin *Ohrkneifer* (kulak çimdikleyen), *Ohrenhöller* (kulak oyan) gibi

1 acı pelin otu, ½ sedefotu ve ¼ zufa otu suda kaynatılır, sonra baş eğilerek bir parça saz yardımı ile dumanın rahatsız olan kulağa geçebilmesi için sağlıklı kulağa nüfuz etmesi sağlanır; kaçmalarını sağlamak için rahatsız olan kulağa biraz don yağı ve bal sürülür, böylece dumanı hissettikleri an tatlılara doğru yönelirler

ayrıca ateşin yanında taneli veya tanesiz arpa başağı yakılır, yukarıdaki gibi bir parça saz ile dumanı nüfuz etmesi sağlanır, günde birkaç kez uygulanır, rahatsız eden kurtçuklardan kurtulur yada Tanrı onun kurtulmasını istemez

wenn Würmer das Ohr verlassen haben: Olivenöl in einem neuen Gefäß am Feuer zum kochen bringen, Rauch in das Ohr, in dem die Würmer waren, übergehen lassen, um das geschwürige Ohr zu salben

dann mit dem abgekühlten Öl das Ohr innen in der Ohrmuschel einreiben, wenn etwas Öl ins Ohr gelangt schadet es nicht, Ohr wird innerlich geheilt oft auch Mutterkraut in Wasser kochen, Rauch in das gesunde Ohr übergehen lassen, dieses mit der Hand zudrücken, damit der Rauch nicht herausgeht, wird geheilt

Zahnschmerzen

Zahnschmerzen durch fauliges Blut und von der Reinigung des Gehirns: 1 Gewichtsanteil Wermut, 1 Gewichtsanteil Eisenkraut im neuen Topf in gutem Wein kochen, seihen, ein bisschen Zucker hinzufügen, so trinken auch diese heißen Kräuter vor dem Schlafen auf den Kiefer legen, festbinden, so verfahren bis er gesund wird

getrunken reinigt dieses Kräuter-Wein-Gemisch innerlich das Äderchen, das sich von der Hirnmembran oder von Zahnfleisch erstreckt

Kräuter auf den Kinn gelegt, mildern den Zahnschmerz von außen

Wärme von Wermut und Eisenkraut vermischt mit Wärme vom Wein lindern und heilen derartige Schmerzen

Zahnschmerzen: vgl. Causae et curae 370

110 Bilsenkraut (*iusquiamum*)

kalt und weich, ohne Heilkräfte

wenn Bilsenkraut oder das aus seinen Samen hergestellte Öl gegessen wird, bringt es eine todbringende Giftwirkung

Parasiten

bei Blutsaugern, die sich im Fleisch vom Menschen tummeln: die Stelle mit dem Saft einreiben, die Sauger sterben

kurtçuklar kulaktan çıktığında: zeytin yağı ateşin üzerinde yeni bir tencerede kaynatılır, kurtçukların bulunduğu kulağa dumanı nüfuz etmesi sağlanır, bu işlem iltihaplı kulağın kremlenmesi için yapılır

daha sonra soğumuş zeytin yağla kulağın içi ovulur, kulağa bir miktar yağ girerse zarar vermez, kulak içi iyileşir

sık sık gümüş düğmesi suda kaynatılır, dumanı sağlıklı kulağa geçmesi sağlanır, bu dumanın çıkmaması için kulak elle kapatılır, iyileşir

Diş ağrısı

çürük kandan ve beyin temizlenmesinden dolayı diş ağrısı: 1 ağırlık vermut, 1 ağırlık mine çiçeği yeni bir tencerede iyi bir şarapla kaynatılır, süzülür, biraz şeker eklenir, bu şekilde içilir uyumadan önce bu sıcak bitkileri çene üzerine bağlanır, iyileşene kadar uygulanır

içildiğinde, bu bitki-şarap karışımı beyin zarından veya dişetlerinden uzanan ince damarı temizler

bitkiler çene üzerine konulduğunda, diş ağrısını dıştan hafifletir

pelin otunun ve mine çiçeğinin sıcaklığı şarabın ısıyla karışır ve bu tür ağrıları azaltır ve iyileştirir

diş ağrısı: bkz. Causae et curae 370

Kara Banotu (*iusquiamum*)

soğuk ve yumuşak, iyileştirme gücü yok

kara banotu veya tohumlarından elde edilen yağ yenildiğinde, ölümcül zehir etkisi oluşturur

Parazitler

insanın etinde cirit atan kan emicileri:buldukları yer banotu suyu ile ovulur, emiciler ölür

Blutsauger: *suren*, das Wort ist nicht belegt, Portmann übersetzt „Finnen“, in einer Handschrift steht das häufigere *scrophulle*

Brennen

Öl nicht nützlich, aber wenn an irgendeiner Stelle der menschlichen Glieder ein starkes Brennen entsteht, mit ihrem Öl einreiben, kühlt es ohne jede andere Arznei, aber für sonstige Kranke nicht nützlich

Trunkenheit

Bilsenkraut in kaltes Wasser einlegen, Stirn, Schläfen und Kehle damit anfeuchten, wird beim nüchtern werden besser gehen

wenn sich Kälte des Bilsenkrauts und des Wassers verbinden, beruhigt es den Sturm und die Hitze in den Gefäßen der Stirn und Schläfen

111 Rainfarn

warm, etwas feucht, wirkt gegen alle über- und ausfließenden Säfte

Schnupfen

Schnupfen und davon Husten haben: Rainfarn in Suppen oder Küchlein oder mit Fleisch oder auf irgendeine Weise essen, unterdrückt vermischt mit anderen Gewürzen durch seine gute Wärme die Säfte, Husten lässt nach

Husten

trockener Husten: oft mit Rainfarn und Semmelmehl eine Suppe bereiten und essen, Trockenheit und innere Geschwüre des Hustens werden gelöst, speit den Schmutz im Auswurf aus, wird besser gehen

Völlegefühl

Schwere und Drücken im Magen: Suppe ohne Gemüse und Kräuter kochen, Rainfarn hinein und nochmals aufkochen, oft essen, macht Magen leicht und weich, führt zu einer sanften Verdauung

Stein

wer durch Stein kein Wasser lassen kann: Rainfarn zerreiben, seihen, etwas Wein zugeben, oft trinken, wird von Harnverhalt befreit und kann Wasser

suren (kan emicileri) kelime ispatlı değil , Portmann *Finnen* olarak çevirmiş; bir yazıda daha yaygın olan *scrophulle* adı geçiyor

Yanma

yağı yararlı değildir, ancak insan uzuvlarının herhangi bir noktasında güçlü bir yanma olursa, yağı ile ovulur, başka bir ilaç olmadan afatını alır, diğer hastalıklara yararsızdır

Sarhoşluk

banotu soğuk suya konur, alın, şakaklar ve gırtlak bununla ıslatılır, ayılırken daha iyi hisseder

banotunun ve suyun soğukluğu birleştiğinde, alnın ve şakakların damarlarında olan fırtınayı ve harareti yatıştırır

Solucanotu

sıcak, hafif nemli, tüm taşan ve akan sıvılara karşı etki eder

Soğuk algınlığı

gripten dolayı öksürük: solucanotu çorbalarda, küçük kurabiyeler içinde, etlerle veya herhangi bir şekilde yenir, diğer baharatlarla karıştırıldığında iyi sıcaklığı ile sıvıları bastırır, öksürük hafifler

Öksürük

kuru öksürük: sık sık solucanotu ve ekmek unu ile çorba hazırlanır ve yiyin, kuruluk ve öksürüğün iç balgamları çözülür, ağızdan balgam ile kiri tükürür, daha iyi olur

Midede dolgunluk hissi

midede ağırlık ve baskı: Sebze ve ot içermeyen çorba pişirilir, solucanotu ilave edilir ve tekrar kaynatılır, sık sık içilir, mideyi hafifletir ve yumuşatır, yumuşak bir sindirim oluşturur

Taş

böbrek taşından dolayı idrar yapamama durumunda: solucanotu ezilir, süzülür, biraz şarap ilave edilir, sık sık içilir, hasta insan rahat idrar yapabilir

lassen

Menstruationsstörungen

Beschwerden durch Ausbleiben der Monatsblutung: 1 Rainfarn, 1 Mutterkraut, Königskerze (etwas mehr als Rainfarn oder Mutterkraut) in Wasser aus einem offenem und fließenden Fluss, weil sie sowohl mit Sonne als auch mit Luft vermischt ist, kochen

Mutterkraut: *febrifuga*, eigentlich „Fieberkraut“, ist vieldeutig, hier nach Kontext und 1.116 mit „Mutterkraut“ wiedergegeben

dann Ziegelsteine ins Feuer legen und mit den Kräuter ein Dampfbad machen: die heißen Kräuter auf ein Hocker legen, soll sich draufsetzen, zwischendurch in besagtem Wasser erwärmen, soll sie tun, solange sie im Bad sitzt

durch die Säfte dieser Kräuter werden ihre Haut und ihr Fleisch von außen und ihre Gebärmutter von innen weich und die geschlossenen Adern öffnen sich danach 1 Rifelbeeren (bzw. Rhabarbar), $\frac{1}{3}$ Schafgarbe, $\frac{1}{6}$ Raute, 1 $\frac{1}{3}$ Lange Osterluzei und reichlich Diptam im Mörser zerstoßen, mit gutem und reinem Wein kochen, in ein Säckchen gießen

rifilbere, hierzu passt die in Kapitel 1.212 angegebene Induktion, die handschriftliche Überlieferung schwankt und bietet auch Rhabarber, der ein bewährtes Abführmittel ist

Gewürznelken, so viel man bekommt, weniger weißen Pfeffer zusammen in einem Säckchen zerreiben, reichlich neuen frischen Honig beifügen, der ohne Verunreinigung ist, in bestem Wein zum Kochen bringen und daraus einen Lautertrank zubereiten diesen täglich nüchtern und nach dem Essen trinken, bis sie erlöst ist, aber nicht im erwähnten Bad, weil es den Menschen etwas zusammenzieht

solange sie an der Verstopfung des Blutes leidet, Rindfleisch und andere

Menstrüel bozukluklar

âdet kanaması olmaması durumlarda: 1 solucanotu, 1 gümüş düğmesi ve sığırkuyruğu otu (solucanotu veya gümüş düğmesinden fazla olmalı) hem güneş hem havayla karıştığı için, açık ve akan bir nehirden gelen su içinde kaynatılır

gümüş düğmesi: *febrifuga*, aslında *Fieberkraut* (ateş otu): çok anlamlı, bizim çalışmamızda içeriğe ve bölüm 1.116'ya dayanarak gümüş düğmesi olarak geçirildi

daha sonra tuğlalar ateşe konur ve bitkilerle buhar banyosu yapılır: sıcak otlar bir tabureye konur, üzerine oturulur, yukarıda anlatılan suda ısıtılır, banyoda olduğu süre uygulanır

bu bitkilerin sıvıları sayesinde, derisi ve eti dışarıdan ve rahmi içten yumuşar ve kapalı damarlar açılır

daha sonra 1 *Rifelbeeren* (veya ravent), $\frac{1}{3}$ civanperçemi, $\frac{1}{6}$ sedef otu, 1 $\frac{1}{3}$ uzun loğusa otu ve bir havanda ezilmiş bol miktarda gazel otu iyi ve saf şarapla kaynatılır, bir kese içine alınır

rifilbere bu bölüm 1.212'de verilen indüksiyona uyuyor, el yazmalarında aktarımlar değişiyor ve ayrıca kanıtlanmış bir müshil olan ravent sebzesini sunar

bulunabildiği kadar karanfil, daha az beyaz biber küçük bir torbada öğütülür, bol miktarda yeni süzölmüş bal eklenir, en iyi şarap ile bir taşım kaynatılır ve bu karışımdan bir içecek hazırlanır

bu içecek her gün aç karna ve yemekten sonra içilir, rahatsızlıktan kurtulana kadar uygulanır, ancak belirtilen banyoda değil, çünkü insanın [damarları] biraz daraltır kanın tıkanıklığına muzdarip olduğu sürece, sığır eti ve diğer yağlı ağır

fette kräftige Speisen meiden, soll leichte Speisen essen und Wein trinken wenn sie Wasser trinken will, Brunnenwasser trinken, Wasser von springenden und fließenden Quellen (härter als anderes Wasser) meiden, so wird sie geheilt

112 Dost (*origanum*)

warm und trocken, keine der beiden Eigenschaften ist kräftig ausgeprägt wenn der Mensch davon isst oder trinkt oder auf irgendeine Weise in sein Körper aufnimmt, bringt er ihm Aussatz ein, seine Lunge wird aufgebläht und seine Leber versagt (schwindet also dahin)

denn seine Eigenschaften sind nicht voll ausgeprägt, lassen leichte und kalte Säfte im Menschen zurück

Aussatz

bei rotem Aussatz (frisch oder alt): Dostsaft, etwas weniger Andornsaft, Bilsenöl (mehr als von beiden ersteren) und ein bisschen Wein vermischen, sich im Dampfbad mit dieser Zubereitung übergießen und einreiben

Zutaten miteinander vermischt, Wärme des Dosts und des Andorns bekämpfen die Wärme des Aussatzes, Kälte des Bilsenkrauts widersetzt sich der Kälte des Aussatzes, Schärfe des Weines durchbohrt seine Fäulnis mit ihren Bissen

das Dampfbad treibt die verdorbenen Säfte kräftig aus

nach dem Bad schwitzt der Mensch sehr: alsbald Bockstalg am Feuer zerlassen, sich damit einreiben und ins Bett legen, bis er trocken ist

wenn er trocken ist, Dost reiben und mit Weizenkleie in einer Schüssel anschwitzen und warm auf die Geschwüre des Aussatzes auftragen, eine Stunde mit Verband darauf behalten, bis er warm wird

yiyeceklerden uzak dursun, hafif yemekler yesin ve şarap içsin

eğer su içmek isterse, kuyu suyu içsin, kaynak suyu ve akar sulardan uzak dursun (diğer sulardan daha sert), böylece iyileşir

Keklikotu (*origanum*)

sıcak ve kuru, iki özelliği de güçlü değildir

eğer bir kişi ondan yerse, içerse veya başka bir şekilde vücuduna girerse, derisinde döküntüler oluşur, ak ciğeri şişer ve karaciğeri iflas eder (yani küçülür)

nitelikleri tam olarak gelişmediği için, insanda hafif ve soğuk sıvılar bırakır

Cüzam

kırmızı cüzam (yeni veya ilerlemiş): keklikotu suyu, biraz daha az boz otu suyu, banotu yağı (ilk ikisinden daha fazla) ve biraz şarap karıştırılır, bu karışım buhar banyosunda vücudun üzerine dökülür ve ovulur yukarıdaki malzemeler karıştırıldığında, keklikotu ve boz otunun sıcaklığı cüzamın sicağıyla savaşıyor, banotunun soğukluğu cüzamın soğukluğuna meydan okur, şarabın keskinliği ısırıklarıyla çürümesini deler

buhar banyosu bozulmuş sıvıları güçlü bir şekilde giderir

banyodan sonra, insan çok terler: koç yağı ateşte eritilir, vücut onunla ovulur, kuruyana kadar yatağa girilir

kurduğunda, keklikotu rendelenir ve bir kabin içinde buğday kepeği ile hafifçe kavrulur, ve cüzam yaralarının üzerine sıcak konur, ısınana kadar bir saat boyunca sarılı tutulur

gesunde und fette Wärme der Kleie, vermischt mit den Kräften des Dosts, hält die verdorbenen Säfte des Aussatzes davon ab, sich auszubreiten oft tun, wird geheilt, wenn es nicht sein Tod ist oder wenn der Herr nicht will, dass er geheilt wird

Fieber

tägliches Fieber: Dost, etwas Kampfer, Tormentill (mehr als von den beiden ersteren) zerstoßen, Pulver in warmen Wein geben, trinken und zu Bett gehen und schlafen, wird geheilt die Wärme des Dosts und die Kälte des Kampfers vermischt mit der Kälte des Tormentills vertreibt ihn, und damit er sich um so schneller legt, wird es am Beginn des Fieberanfalls mit warmen Wein eingenommen

113 Schafgarbe (garwe, millefolium)

ein bisschen warm und trocken und hat gesonderte und feine Wirkungen auf Wunden

Wunden

Mensch durch ein Schlag verletzt: Wunde mit Wein waschen, ein Leinentuch darauf legen, Schafgarbe leicht in Wasser kochen, Wasser vorsichtig ausdrücken, warm und locker auf das Tuch über der Wunde nimmt die Fäulnis und Schwäche (also ein Geschwür) und heilt sie die Schafgarbe wird über das Leinentuch gelegt, damit ihr Saft in Maßen und nicht im Übermaß auf die Wunde übergeht wenn sich die Wunde anfängt sich zusammenzuziehen und zu heilen, das Tuch entfernen, Schafgarbe ohne dieses auf die Wunde legen, sie wird umso sanfter und vollkommener geheilt werden

Innere Wunden

durch Sturz etwas gebrochen oder in seinen Körperfunktionen eingeschränkt: Schafgarbe zerkleinern, in warmem

kepeğın sağlıklı ve yağlı sıcaklığı keklikotunu kuvvetiyle karıştığında cüzamın bozulmuş sıvılarının yayılmasını önler sık sık uygulanır, iyileşir, eğer ölmezse veya Tanrı iyileşmesini istemiyorsa

“Ateş”

günlük ateş: kekliklotu, biraz kâfur, beşparmak otu (ilk ikisinden daha fazla) ezilir, bu toz karışımı sıcak şarap ile içilir, sonra yatağa yatırılır ve uyunur, iyileşir keklikotun sıcaklığı ve kâfurun soğukluğu beşparmak otunun soğukluğuyla karıştığında ateşi def eder, ve ateş atağı başlarken sıcak şarap ile içilirse, ateşi daha hızlı yatıştırır

Civanperçemi (garwe)

biraz sıcak ve kuru ve yaralar üzerinde özel ve ince etkileri vardır

Yaralar

insanın bir darbe ile yaralanması: yara şarapla yıkanır, üzerine keten bir bez konur, civanperçemi suda kısa süre kaynatılır, dikkatlice suyu sıkılır, yara üzerine sıcak ve gevşek yaranın üzerine konur

çürümeyi ve güçsüzlüğü (yani bir iltihap) alır ve iyileştirir civanperçemin suyu yaraya ölçüsüz nüfus etmemesi için kumaş üzerine yerleştirilir

yara toparlamaya ve iyileşmeye başladığında, bez alınır, civanperçemi bez olmadan yaranın üzerine konur, daha yumuşak ve mükemmel bir şekilde iyileşir

İç yaralar

düşmeden dolayı kırık veya sınırlı vücut fonksiyonları: civanperçemi küçük parçalara kesilir, sıcak suyla

Wasser trinken; wenn es besser geht, dieses Pulver in lauwarmen Wein einnehmen bis er geheilt ist

Augen

Verdunkelung vom Tränenvergießen: zerreibe vorsichtig Schafgarbe, zur Nacht über die Augen legen, soll Augen innen nicht berühren, bis etwa Mitternacht liegen lassen, wenn weggenommen, alsbald die Augenwimpern etwas mit bestem und reinstem Wein bestreichen, Augen werden geheilt

Augen: vgl. Causae et Curae 414

Dreitagefieber

1 Schafgarbe und 2 Engelsüß in mildem und gutem Wein kochen, seihen, Wein genau vor Beginn des Fieberanfalls trinken

die Kräuter aber drei Tage im Wein lassen, damit er mit ihnen besser vermischt wird, drei Tage lang trinken, wenn nötig nochmals mit frischen Kräutern herstellen, mildert dieses Fieber, wird geheilt

Wärme von der Schafgarbe und Engelsüß, gemischt mit der gesteigerten Wärme des Weines und im Getränk eingenommen mildern dieses Fieber

Dreitagefieber: vgl. Causae et curae 446

ichilir; iyileşince, bu toz ılık şarap ile içilir

Gözler

göz yaşı akıtmasından dolayı göz bulanıklığı: civanperçemi dikkatlice ezilir, geceleyin gözlerin üzerine konur, gözlerin içine temas etmemeli, gece yarısına kadar üzerinde bırakılır, civanperçemi aldıktan hemen sonra kirpiklere en iyi ve en saf şarap sürülür, gözler iyileşir

gözler: bkz. Causae et curae 414

Üç günde bir nükseden ateş

1 civanperçemi ve 2 benli eğrelti yumuşak ve iyi şarapta kaynatılır, süzülür, ateş nöbeti başlamadan hemen önce şarap içilir

ancak bitkilerin şarapla daha iyi karışması için üç gün boyunca şarabın içinde bırakılır, üç gün içilir, gerekirse karışım tekrar taze bitkilerle yapılır, bu ateşi yumuşatır, iyileştirilir

civanperçemin ve benli eğreltinin sıcaklığı şarabın artırılmış sıcaklığı karıştığında ve içildiğinde bu ateşi yumuşatır

"üç günde bir nüks eden ateş": bkz. Causae et curae 446

114 Odermenning (*agrimonia*)

warm

Verwirrung

wenn Bewusstsein und Sinne geschwunden sind: Haupthaare abschneiden, da ihm die Haare Schrecken und die Erschütterung des Zitterns bereiten

Odermenning in Wasser kochen, mit diesem lauwarmen Wasser seinen Kopf waschen

auch soll dieses Kraut zunächst warm über sein Herz gebunden werden, damit er nicht ein Versagen des Herzens spürt, dann legt man es warm über seine Stirn und Schläfen, es reinigt das Bewusstsein und nimmt den Wahnsinn

Koyunotu (*agrimonia*)

sıcak

Şaşkınlık

bilinç ve duyular kaybolduğunda: titremenin korku ve sarsıntısını getirdiği için saçlar kesilir

koyunotu suda kaynatılır, baş bu ılık suyla yıkanılır

ayrıca, kalbin yetmezliğini hissetmemesi için bitki önce kalbin üzerine sıcak bağlanır, sonra alınına ve şakaklarına sıcak konur, bilinci temizler ve deliliği alır

Verschleimung

Ausscheiden und Auswerfen von Schleim und Phlegma infolge kranker Eingeweide und auch ein kalter Magen: Odermennig in Wein einlegen, immer nüchtern und vor dem Essen trinken, vermindert die Ausscheidung von Schleim, reinigt und wärmt den Magen

Augen

verdunkelte Augen: Odermenning zerreiben, zerrieben auf die Nacht über die Augen legen, mit Tuch verbinden, nichts darf ins Auge gelangen, vertreibt die Dunkelheit und macht sie klar

Reinigung

Reinigung von Speichel, Auswurf und Rotz: Saft von Odermennig, 2 Bockshornkleesaft, einen Heller schweren Storchenschnabelsaft hinzufügen

dann Galgant (so viel wie die drei Kräuter wiegen), sechs Münzen schweren Harz und zwei Münzen schweren Engelsüß zu Pulver machen,

Pulver mit dem erwähnten Saft verkneten, daraus Pillen in Größe einer Bohne fertigen
danach Schöllkrautsaft so schwer wie eine viertel Münze nehmen und eine Pille damit benetzen, an die Sonne aussetzen, damit sie trocknet; oder damit sie langsam trocknet in leichten Wind oder ein mildes Lüftchen vor dem Einnehmen Magen und Bauch mit Lammvlies oder anderen Fellen einhüllen, da deren Wärme gesund ist; nicht nah ans Feuer gehen, sondern Wärme der Kleidung nutzen vor dem Sonnenaufgang einnehmen, weil die Morgenröte zu dieser Zeit sanft und mild ist
fünf oder neun Pillen einnehmen, jede in etwas Honig tauchen und im Mund zergehen lassen

Balgam oluşumu

hasta bağırsaklardan dolayı idrar ve dışkı ve üst solunum yolu ile balgam atılırsa ve ayrıca soğuk bir mide: koyuotu şaraba konur, yemekten önce ve sonra içilir, balgam atılımını azaltır, mideyi temizler ve ısıtır

Gözler

bulanık gözler: koyunotu ezilir, geceleri ezilmiş halde gözlerin üzerine konur, bezle bağlanır, göze hiçbir şekilde girmemeli, gözdeki karanlığı giderir ve gözlerin iyi görmesini sağlar

Temizlenme

tükürük, balgam ve sümük temizlenmesi: 1 koyunotu suyu, 2 çemen otu suyu ve bir madeni para (bakır ve gümüş karışımı) ağırlığında turnagagası suyu karıştırılır sonra havlıcan kökü (üç bitkinin toplam ağırlığında), altı madeni para ağırlığında reçine ve iki madeni para ağırlığında benli eğrelti otu toz haline getirilir

bu tozu yukarıda hazırlanan bitki suyuyla yoğrulur ve fasulye büyüklüğünde haplar yapılır daha sonra çeyrek para madeni ağırlığında kırlangıçotu suyu hazırlanır ve bir hap bulandırılır, kuruması için güneşte bekletilir; veya yavaş yavaş kuruması için hafif bir rüzgârda veya hafif bir esintide bırakılır hap alınmadan önce, sıcaklıkları daha sağlıklı olduğu için, mide ve karın bölgesi koyun postu veya başka kürklerle sarılır; ateşin yanına yaklaşmadan, kıyafet sıcaklığından yararlanılır şafaktan önce alınır, çünkü seher vakti yumuşak ve ılımlıdır

beş ya da dokuz hap alınır, her biri biraz balın içine daldırılır ve ağızda eritilir

nach dem Einnehmen langsam an einem schattigen Ort umhergehen (nicht in der Sonnenhitze) bis er eine lösende Wirkung verspürt
um die Mittagszeit nachdem er in sich eine Befreiung spürte oder auch wenn er sie bei verhärtetem Magen nicht bekommen konnte, soll er ein Süppchen von Semmelmehl schlürfen, damit seine Eingeweide durch ihre Sanftheit geheilt werden oder der verhärtete Magen erweicht wird

um die Mittagszeit nachdem er in sich eine Befreiung spürte oder auch wenn er sie bei verhärtetem Magen nicht bekommen konnte, soll er ein Süppchen von Semmelmehl schlürfen, damit seine Eingeweide durch ihre Sanftheit geheilt werden oder der verhärtete Magen erweicht wird

Reinigung: vgl. Causae et curae 396

Aussatz

Wenn ein Mensch Aussatz durch Begierde und Maßlosigkeit hat: 1 Odermennig, $\frac{1}{3}$ Ysop und $2 \frac{2}{3}$ Gundermann in einer Badstube kochen, aus diesem ein Bad vorbereiten, Menstruationsblut so viel er bekommen kann beimischen und sich ins Bad setzen

auch: 1 Gänsefett, 2 Hühnerfett, etwas Hühnerkot nehmen und daraus eine Salbe machen

wenn er aus dem Bad gestiegen ist, soll er sich häufig mit der Salbe einreiben und ins Bett gehen, bis geheilt wird
Wärme von Odermennig und des Gundermann, die Kälte des Ysops gemischt mit dem warmen Menstrualblut beseitigt die Fäulnis dieses Aussatzes: Odermenning, Ysop und Gundermann lassen sie ausschwitzen, das Menstrualblut unterdrückt und zerstört sie wie ein Feind seinen Feind, weil es aus verschiedenen Säften der Frau hervorgeht

alındıktan sonra yavaş yavaş gölgeli bir yerde (güneşin hararetinin altında değil) çözülme etkisi hissedene kadar yürünülür

öğlen vakti, insan içinde bir rahatlama hissi duyduktan sonra ya da sertleşmiş mideden dolayı hissetmemiş olsa da, yumuşaklığıyla bağırsaklarının iyileşmesi veya sertleşmiş midenin yumuşaması için, ekmek unu çorbası içer

öğlen vakti, insan içinde bir rahatlama hissi duyduktan sonra ya da sertleşmiş mideden dolayı hissetmemiş olsa da, yumuşaklığıyla bağırsaklarının iyileşmesi veya sertleşmiş midenin yumuşaması için, ekmek unu çorbası içer

arınma: bkz. Causae et curae 396

Cüzam

bir insan arzu ve ahlaksızlıktan dolayı cüzam hastalığına yakalanırsa: 1 koyunotu, $\frac{1}{3}$ zufa otu ve $2 \frac{2}{3}$ yer sarmaşığı banyoda kaynatılır, bu karışımla banyo suyu hazırlanır, bulabildiği kadar âdet kanı karıştırılır ve banyo suyu içine oturur

ayrıca: 1 kaz yağı, 2 tavuk yağı, biraz tavuk dışkısı karıştırılır ve bir merhem yapılır

banyodan çıktığında, bu merhemi sürer ve yatağa girer, sık sık iyileşene kadar

koyunotunun ve yer sarmaşığının sıcaklığı, zufa otunun soğukluğu sıcak âdet kanıyla karıştırıldığında bu tür cüzamın çürüklüğünü yok eder: koyunotu, zufa otu ve yer sarmaşığı çürüklüğü terle atılmasını sağlar, kadının farklı sıvılarından oluşun âdet kanı bir düşman bir düşmana davrandığı gibi çürüklüğü ezer ve yok eder

das Gänse- und Hühnerfett jedoch salbt ihn sanft, der Hühnerkot aber zieht den übrig gebliebenen Schmutz aus, so wird jener geheilt oder Gott erlaubt es nicht
Ausatz: vgl. Causae et curae 439

115 Diptam (wißwurz)

mehr warm als kalt und trocken, enthält die Kräfte des Feuers und des Steins, weil er dauerhaft wie ein Stein in seinen Kräften ist

und wie das, was aus dem Feuer kommt, darin Hitze enthält, so ist auch er wirksam gegen bestimmte Krankheiten

Herz

Pulver herstellen, essen, Herzbeschwerden werden gedämpft

Stein

wenn in Folge einer fetten Veranlagung im Menschen ein Stein wächst oder gerade zu wachsen beginnt: Diptam zerkleinern, Pulver mit Weizenbrot essen, hindert den Stein, zu wachsen Diptampulver in mit Honig gemischtem Essig geben, öfters nüchtern trinken; Stein zerbirst, da die Wärme des Diptams vermischt mit der Schärfe des Essigs und die Wärme Honigs die Kraft des Steins bricht

Lähmungen

seine Glieder beginnen an einer Stelle lahm zu werden:

1 Diptam kräftig in Wasser kochen und das was in der Mitte wie das Herz ist, wegwerfen, während dem Kochen 2 Hausmoos und 4 Brennessel hinzufügen, wenn es gekocht ist vorsichtig das Wasser ausdrücken, oft heiß auf das Gelenk und über die Adern, an denen die Lähmung beginnt, legen, wird geheilt werden

Lähmungen: vgl. Causae et curae 442

Hausmoos: *husmosis*, in Causae et curae ist etwas irritierend von „Hausmaus“ die Rede

116 Mutterkraut (metra, febrifuga)

warm, hat einen süßen Saft, ist bei Eingeweidebeschwerden wie eine Salbe

bununla birlikte, kaz ve tavuk yağı iyileştirir, ancak tavuk dışkısı artık kiri temizler, böylece iyileşir veya Tanrı izin vermez

Cüzam: bkz. Causae et curae 439

Gazel Otu

soğuk ve kurudan ziyade sıcak, ateşin ve taşın kuvvetini içerir, çünkü kuvvetleri kalıcı bir taş gibidir

ateşten çıkanlar hararet içerdiği gibi, gazel otu da bazı hastalıklara karşı etkilidir

Kalp

tozu yapılır, yenir, kalp şikâyetleri azaltılır

Taş

ne zaman insanda [vücudun] yağlı olma eğilimi sonucu bir taş büyürse veya büyümeye başlarsa: gazel otu küçültülür, tozu buğday ekmeği ile yenir, taşın büyümesi önlenir gazel otu tozuna balla karıştırılmış sirke konur, sık sık aç içilir, taş parçalanır, çünkü gazel otunun sıcaklığı sirkenin keskinliği ve balın sıcaklığı ile karıştırıldığında, taşın gücünü kırar

Felç

insanın uzuvları belirli bir yerde felç olmaya başlar:

1 gazel otu suda kuvvetlice kaynatılır ve ortasında bulunan kalp gibi olan atılır, kaynatırken 2 *Hausmoos* ve 4 ısırgan otu ilave edilir, kaynadıktan sonra suyu sıkılır, sık sık çok sıcak eklem ve felcin başladığı damarların üzerine konur, iyileşir

felç: bkz. Causae et curae 442

Hausmoos: *husmosis*, Causae et curae'de biraz rahatsız edici şekilde ev faresinden (Hausmaus = ev faresi) bahsediliyor

Gümüş Düğmesi (metra)

sıcak, tatlı bir sıvısı var, bağırsak şikâyetlerinde merhem gibidir

Eingeweide

Mutterkraut mit Wasser und Fett oder Öl kochen, Semmelmehl hinzufügen, Suppe bereiten und essen, heilt die Eingeweide

Menstruation

obere Suppe essen: reinigt sanft und mild den Schleim von inneren Fäulnisprodukten und führt das Monatsblut sanft heraus

„Stechen“

Mutterkrautsaft mit Kuhbutter vermischen und sich an Schmerzstellen einreiben, wird geheilt

117 Habichtskraut (*musore, pilosella*)

kalt; gegessen stärkt es das Herz

Schlechte Säfte

vermindert die schlechten Säfte, die sich im Menschen sammeln
nicht allein oder einfach essen, weil sie zu bitter ist: etwas Diptam oder Galgant oder Zitwer beifügen und essen, löst die kalten Säfte auf

118 Schwertlilie (*swertula, gladiola*)

warm und trocken, ihre ganze Kraft liegt in der Wurzel, ihre Grünkraft steigt in ihre Blätter

Ausschlag

sogenannte Kleine Krätze: im Mai den Saft dieser Blätter nehmen, Schmalz in einer Schüssel zerlassen, den Saft hinzufügen, eine Salbe herstellen, wird geheilt

der Ausschlag, der von der plötzlichen Hitze überfließender Säfte kommt: wird durch die Wirkkraft der Schwertlilie vermindert, von der guten Wärme des Schmalzes besiegt, wenn sie miteinander vermischt sind

Gesicht

harte Gesichtshaut wie Rinde oder pickelig oder schlechte Farbe:
Saft ausdrücken, in ein Gefäß zu Wasser

Bağırsaklar

gümüş düğmesi su ve katı veya sıvı yağı ile kaynatılır, ekmek unu eklenir, çorba hazırlanır ve içilir, bağırsakları iyileştirir

Âdet kanaması

üstteki çorba içilir: içteki çürüme ürünlerinin balgamını yumuşakça temizler ve âdet kanını yumuşak bir şekilde atar

“Sancı”

gümüş düğmesi suyu inek tereyağı ile karıştırılır ve ağrı noktalarına sürülür

Şahinotu (*musore*)

soğuk; yenildiğinde kalbi kuvvetlendirir

Kötü sıvılar

insanda biriken kötü suları azaltır

çok buruk olduğu için yalnız veya sade yenilmemeli: gazel otu veya havlıcan kökü veya cedvar ilave edilerek yenir, soğuk sıvıları çözer

Mor Süsen (*swertula*)

sıcak ve kuru, bütün gücü köklerindedir, yeşil gücü yapraklarına yükselir

Egzama

küçük uyuz olarak adlandırılan uyuz: Mayıs ayında bu yaprakların suyu alınır, bir kasede don yağı eritilir, elde edilen bitki suyu eklenir, bir merhem yapılır, bu merhem bu çeşit uyuzu iyileştirilir

taşan sıvıların ani hararetinden kaynaklanan egzama: mor süsen ve don yağı karıştırıldığında, mor süsenin gücü ile azalır, don yağın sıcaklığı ile mağlup edilir

Yüz

kabuk gibi sert veya sivilceli veya soluk yüz teni:
suyu sıkılır ve köpüren kaynak suyu

aus sprudelnden Quellen oder zu Wasser aus großen Flüssen (z. B. die Nahe) gießen, vorsichtig erwärmen, Gesicht damit waschen, bekommt glatte Haut, gesunde und schöne Farbe wenn Leber und Lunge unrechte Wärme haben, führen sie diese zum Gesicht des Menschen, Gesichtshaut wird hart und voller Pusteln wenn die milde Wärme der Schwertlilie und die erwärmte Kälte der sprudelnden Quellen oder der großen Flüsse vermischt werden, beseitigen sie die Gesichtshautprobleme

Wahnsinn

Wurzel und Blätter in Wasser kochen, Wasser ausdrücken, heiß auf den Kopf des Wahnsinnigen legen, Tuch darüber binden, oft so schlafen lassen auch die Wurzel in dünne Scheiben schneiden, in Honig beizen, oft zu essen geben, wird geheilt die Kraft dieser Pflanze mit fremder Wärme vermischt und gesüßt mit der Wärme des Honigs besänftigt die kochenden Säfte, die den Wahnsinn bringen auch weil die Wärme des Honigs die Adern von Gehirn und Schläfen des Menschen zur Besinnung zurückführt

Stein

die Wurzel mit gutem Wein im Mörser zerreiben, durch ein Tuch passieren, Wein erwärmen, dem Menschen, der ein Stein hat und zusammengeschnürt ist, so dass er mit Schwierigkeiten Harn lässt, geben; Stein wird weich, die verschlossenen Harnwege öffnen sich, weil die Wirkkraft dieser Pflanze den Stein, kommt von kalten und schleimigen Säften, besiegt; sie löst ihn mit der erhöhten Hitze des Weines auf

Aussatz

Anfangsstadium des Aussatzes: Schwertlilienwurzel zerreiben, in Eselsmilch legen, damit diese mit ihr gerinnt; alsbald Schweinefett in

veya büyük nehirlerin (mesela Nahe nehri) suyu ile bir tencereye alınır, dikkatlice ısıtılır, bu karışımla yüz yıkanır, pürüzsüz, sağlıklı ve canlı bir yüz elde edilir karaciğer ve akciğerler uygunsuz sıcaklığa sahip olduklarında, onları insan yüzüne iletirler, yüz cildi sertleşir ve sivilcelerle dolar; mor süsenin yumuşak sıcaklığı ve kaynak suların veya büyük nehirlerin ısıtılmış soğukluğu ile karıştırıldığında, cilt problemleri ortadan kaldırır

Delilik

kökü ve yaprakları suda kaynatılır, suyu sıkılır, bir delinin başına çok sıcak konur, bez bağlanır, hasta insan sık sık bu şekilde uyur

ayrıca kökü ince dilimler halinde kesilir, bal içinde bekletilir, sık sık yedirilir, iyileşir

bu bitkinin gücü dış sıcaklıkla karıştırılıp ve balın sıcaklığı ile tatlandırıldığında, deliliği getiren kaynar sıvıları yatıştırır

ayrıca balın sıcaklığı insan beynin ve şakaklarının damarlarının bilincini geri getirdiği için

Taş

havan içinde iyi şarap ile kökü ezilir, bezden geçirilir, şarap ısıtılır, taşı olan ve tıkanmış, yani idrarını yaparken zorlanan insana içirilir; taş yumuşar, tıkanmış idrar yolları açılır; çünkü bu bitkinin gücü soğuk ve balgamlı sıvılardan gelen taşı, mağlup eder; mor süsen şarabın bitkisi artırılan harareti ile onu çözüyor

Cüzam

cüzamın ilk aşaması: mor süsenin kökü ezilir, eşek sütüne konur (eşek sütünün pıhtılaşması için yapılır); çok geçmeden bir tencerede domuz yağı

Schüssel geben, Wurzel mit Eselsmilch unter gleichzeitigem Rühren kräftig kochen, passieren, Flüssigkeit in ein Gefäß fangen, damit man auf diese Weise eine Salbe hat

dann aus Erlenasche eine Lauge machen, wenn der Aussatz noch neu ist, zuerst mit dieser Lauge am Körper, wo er den Aussatz spürt, waschen, danach mit der Salbe einreiben, oft tun, wird geheilt

Aussatz kommt von warmen und kalten Säften und vom Phlegma; die Lauge, bereitet mit der scharfen Kälte der Erle, reinigt den Aussatz, und die Salbe (gute Wirkkraft der Schwertlilie, der warmen Eselsmilch und des warmen Schweinefetts) vermindert ihn, sofern in besagter Weise vermischt

119 Meerrettich (*raphanum*)

warm, wenn im März alle Pflanzen grün werden, dann wird auch der Meerrettich nur für kurze Zeit weich, diese Zeit gegessen ist er gut für gesunde und starke Menschen aber nachdem er hart ist, gefährlich zum Essen, weil er keine Grünkraft mehr hat und den Menschen austrocknet, wie wenn er Holz äße; nicht essen, aber aussaugen, wenn er noch Saft hat und das andere aus dem Mund ausspucken magerere Menschen: in Maßen essen, damit er davon etwas gekräftigt wird; nicht zu viel essen, sonst wird er geschädigt, da er selbst mäßige Kräfte hat

Herz

1 grünen Meerrettich an der Sonne trocknen und 1 Galgantpulver nach dem Essen und nüchtern dieses Pulver mit Brot essen, wird besser gehen die **Kälte** des Meerrettichs vermischt mit der Wärme des Galgants mildern Herzbeschwerden

Lunge

dieses Pulver in warmem Wein oder warmem Wasser nüchtern oder nach

alınır, mor süsenin kökü eşek sütüyle sürekli karıştırılarak iyice kaynatılır, bezden geçirilir, suyu bir merhem elde etmek için bir kaba toplanır

sonra kızılağaç külü ile bir çözelti yapılır, cüzam hastalığı hala yeni ise, önce cüzamı hissettiği yerleri bu çözelti ile yıkar, sonra sık sık merhemi yedirerek ovar, iyileşir

cüzam sıcak ve soğuk sıvılardan ve balgamdan gelir; kızılağacın keskin soğukluğu ile hazırlanmış kül suyu cüzamı temizler, ve merhem de (mor süsenin, sıcak eşek sütün ve domuz yağın iyi gücü) bu şekilde karıştırılırsa, cüzamı azaltır

Bayır turpu

sıcak, Mart ayında tüm bitkiler yeşillendiğinde, o zaman bayır turpu da sadece kısa bir süre için yumuşak olur, bu zaman yenildiğinde, sağlıklı ve güçlü insanlar için iyidir ama sert olduktan sonra bayır turpu yemek tehlikelidir, çünkü yeşil gücü kalmamıştır ve sanki odun yemiş gibi insanı kurutur; yenmemeli, ama hala suyu varsa emilip sert olan kısım tükürülür

zayıf insan: ölçülü yemeli, böylece biraz güçlenir; çok fazla yememeli, aksi takdirde kendisi orta derece güçlere sahip olduğundan zarar görür

Kalp

kuru 1 yeşil bayır turpu güneşte kurutulur ve 1 havlıcan kökü tozu ile ekmekle yemekten sonra ve aç yenir, daha iyi olur

bayır turpun **soğukluğu** ile havlıcan kökünün sıcaklığı karıştığında, kalp rahatsızlıklarını hafifletir

Akciğer

bu toz sıcak şarabın veya sıcak suyun içinde aç karna veya yemekten sonra

dem Essen trinken, wird geheilt werden, diese Mischung erwärmt und heilt die Lunge

içilir, bu karışım akciğeri ısıtır ve iyileştirir

120 Zwergholunder (Attich, *ebulus*)

kalt und feucht, der Natur des Menschen widerwärtig, gegessen gefährlich für Menschen

Ohrgeräusche

rauschender Kopf, wie tosendes Wasser, infolge schlechter Säfte: Attich kalt auf das Haupt legen, wird besser gehen derartiges Brummen im Kopf kommt manchmal von der Trockenheit schlechter Säfte; die Kälte und Feuchtigkeit dieser Pflanze beseitigt sie

Nägel

grindige Nägel an Fingern oder Zehen: Attichbeeren auf die Nägel binden, werden entweder gereinigt oder fallen aus, andere schöne Nägel wachsen nach

Nägel werden von schlechter und verdorbener Trockenheit von Säften grindig

die Kälte und Feuchtigkeit dieser Pflanze reinigt sie, weil ihre **Wärme** jene kalten Säfte vertreibt

Zwergholunder: bei Portmann nochmals als Kapitel 1-229 abgedruckt

121 Nachtschatten (*solatrum*)

warm und trocken

Herz

Herzbeschwerden oder schwaches Herz: langsam im Wasser kochen, Wasser ausdrücken, warm über das Herz legen, wird besser gehen; die gute Wärme dieses Krauts, aktiviert durch die fremde Wärme, mildert den Schmerz des Herzens

Zahnschmerzen

Nachtschatten in Wasser erhitzen, vor dem Schlafen gehen auf die Schmerzende Stelle legen, Schmerz wird vergehen; seine Wärme vertreibt jene kalten Säfte

Geschwollene Füße

vorsichtig in Wasser erhitzen, auf die Füße legen, Schwellung wird vergehen;

Cüce Mürver (*ebulus*)

soğuk ve nemli, insanın doğasına ters,yenildiğinde insanlar için tehlikeli

Kulak uğultusu

kötü köpükler dolayı kükreyen su gibi uğuldayan kafa: cüce mürver soğuk olarak başa konur, daha iyi olur başta böyle bir uğultu bazen kötü köpüklerin kuruluşundan kaynaklanır; bu bitkinin soğukluğu ve nemi uğultuyu giderir

Tırnaklar

parmaklarda veya ayak parmaklarında uyuzlu ve kötü kokulu tırnaklar: cüce mürverin meyveleri tırnaklara bağlanır, temizlenir veya dökülür, arkasından başka güzel tırnaklar büyür tırnaklar sıvıların kötü ve bozulmuş kuruluşundan dolayı uyuzlu ve kötü kokulu olurlar

bu bitkinin soğukluğu ve nemi onu temizler, çünkü **sıcaklığı** o soğuk sıvıları giderir

cüce mürver: Portmann'da bölüm 1-229 olarak tekrarı geçiriyor

Köpek Üzümü (*solatrum*)

sıcak ve kuru

Kalp

kalp rahatsızlığı veya güçsüz kalp: yavaşça su içinde kaynatılır, suyu sıkılır, sıcak kalbin üzerine konur, daha iyi olur; yabancı sıcaklık ile aktif hale getirilmiş iyi sıcaklığı kalbin acısını azaltır

Diş ağrısı

köpek üzümü suda ısıtılır, uyumadan önce ağrıyan yere konur, ağrı geçecektir; sıcaklığı o soğuk sıvıları giderir

Şişmiş ayaklar

hafifçe suda ısıtılır, şişen ayaklara konur, şişlik geçer; sıcaklığı, sıvıların

seine Wärme vermindert die Schwellung, die von Gegensätzlichkeit und Bewegung von Säften verursacht wird

Beine

Beschwerden im Mark der Beine: in Wasser hinreichend erhitzen, auf die Beine legen, Tuch darumbinden, wird besser gehen; seine gute Wärme beseitigt die Gegensätzlichkeit der Säfte, die das Mark ausdörft

122 Ringelblume (*calendula*)

kalt und feucht, besitzt in sich eine starke Grünkraft, wirkt gegen Gift

Vergiftung

Gift gegessen oder getrunken und wem es das Gift verabreicht wurde: Ringelblume in Wasser kochen, Wasser ausdrücken, warm über den Magen legen, sie weicht das Gift auf und dieses verlässt den Menschen; ihre Kälte und ihre starke Kraft bringt das Gift zur Auflösung
alsbald guten Wein erhitzen, reichlich Ringelblumen hineinlegen, mit ihr nochmals erhitzen, lauwarm trinken, erschneidet das Gift entweder durch Erbrechen aus oder mit Schaum, also mit dem Speichel, ihre guten Kräfte führen vermischt mit der Wärme des Weines zum Erbrechen des Giftes

Viehkrankheiten

wenn Rinder und Schafe etwas Schlechtes gefressen haben, wovon sie plötzlich aufgebläht werden: Ringelblume zerreiben, Saft ausdrücken, diesen Saft mit etwas Wasser in ihre Mäuler gießen, werden geheilt; ihre guten Kräfte treiben die aufsteigenden schädlichen Säfte aus bei Husten von Rind oder Schaf: Ringelblumensaft ohne Wasser in die Nüstern gießen, sie scheiden alsbald die schädlichen Säfte aus, sie werden gebessert

Schuppige Haare

zıtlığı ve hareketliliğinden dolayı oluşan şişliğı azaltır

Bacaklar

bacak iliklerinde şikâyetler: suda yeterince ısıtılır, bacaklara konur, bez bağlanır, daha iyi olur; iyi sıcaklığı ilığı kurutan sıvıların zıtlığını giderir

Aynısefa (*calendula*)

soğuk ve nemli, güçlü bir yeşil güce sahip, zehirlenmeye karşı etkili

Zehirlenme

yenilmiş veya içilmiş ve kişiye zehir verilmiş zehir: aynısefa suda kaynatılır, suyu sıkılır, sıcak olarak midenin üzerine konur, zehiri yumuşatır ve zehir insan vücudundan çıkar; soğukluğu ve güçlü gücü zehiri çözüyor

çok geçmeden iyi şarap ısıtılır, bol miktarda içine aynısefa konur, tekrar ısıtılır, ılık içilir, zehiri ya kusarak ya da köpükle, yani tükürükle atar, iyi güçleri şarabın sıcaklığıyla karıştığında, zehrin kusulmasına neden oluyor

Büyük ve küçük baş hayvanları hastalıkları

eğer sığırlar ve koyunlar kötü bir şey yediklerinde aniden şişerlerse: aynısefa ezilir, suyu sıkılır, bu bitki suyu biraz suyla içirilir, iyileşirler; aynısefanın iyi güçleri oluşan zararlı sıvıları giderir

sığır veya koyun öksürdüğünde: burun deliklerine su olmadan aynısefa suyu dökülür çok geçmeden zararlı sıvıları salgırlar, böylece iyileşirler

Kepekli saçlar

räudiger Kopf: das Weiche vom Speck wegwerfen und die Schwarte am Speck wegschneiden, den harten Teil neben der Schwarte mit Ringelblume zerstoßen, Kopf damit einreiben, Räude fällt ab; die Kälte und die Feuchtigkeit dieses Krauts beseitigt zusammen mit der Wärme des Specks die Trockenheit der Räude

Grind

Grind am Kopf:

Saft von Blüten und Blätter der Ringelblume ausdrücken, mit etwas Wasser und Semmelmehl oder Roggenmehl einen Teig bereiten, den ganzen Kopf damit bestreichen, mit Tuch verbinden oder Mütze, darauf lassen, bis der Kopf warm und der Teig rissig wird

nach dem Entfernen des Teiges eine aus Ringelblumensaft bereitete Lauge bereitstellen, jedesmal damit den Kopf waschen, neun Tage lang, wird geheilt; ihr guter Saft vertreibt die Krätze, die Kräfte der Mehlmasse beseitigen ihre Fäulnis, die Schärfe der Lauge reinigt ihre Scheußlichkeit

123

Königskerze (Wollkraut, wullena, blandonia, tapsus)

warm und trocken und etwas kalt

Herz

bei schwachem und traurigem Herz: Königskerze ohne andere Kräuter mit Fleisch oder Fischen oder Kuchlein kochen, oft essen, stärkt und erfreut das Herz

Heiserkeit

raue Stimme oder Kehle, Beschwerden in der Brust: 1 Königskerze und 1 Fenchel in gutem Wein kochen, seihen, oft trinken, bekommt seine Stimme zurück, heilt die Brust, die gute Wärme dieser Kräuter, aktiviert mit der Wärme des Weines, vertreibt die Kälte, die Stimme und Brust schädigt

uyuzlu baş: domuz pastırmasından yumuşak kısmı atılır, domuz pastırmasındaki sert kısım kesilir, sert kısmının yanındaki deri aynısefa ile birlikte ezilir, baş bu karışımla ovulur, uyuzlu bölgeler dökülür; bu bitkinin soğukluğu ve nemi domuz pastırmasının sıcaklığı ile birlikte uyuzun kuruluşunu giderir

Başta kötü kokulu yara

başta kötü kokulu akıntılı apseler: aynısefanın çiçekleri ve yapraklarının suyu sıkılır, biraz su ve ekmek unu veya çavdar unu ile hamur hazırlanır, bütün başa konur, bir bez veya bere ile kapatılır, başı ısınana ve hamur kırılana kadar bırakılır

hamuru alındıktan sonra, her seferinde dokuz gün boyunca aynısefa ve külle yapılmış çözeltiliyle yıkanılır; iyi sıvıları apseleri giderir, hamurdaki unlar çürümeyi alır, çözeltilinin keskinliği iğrençliğini temizler

Küçük Çiçekli veya Siyah veya Adi Sığırkuyruğu Otu (wullena)

sıcak ve kuru ve biraz soğuk

Kalp

güçsüz ve hüzünlü bir kalpte: et, balık veya küçük kurabiyelerle pişirilir, sık sık yenir, kalbi güçlendirir ve sevindirir

Ses kısıklığı

kaba ses veya kırçillı boğaz, göğüste rahatsızlık: 1 sığırkuyruğu otu ve 1 rezene iyi şarapta kaynatılır, sık sık içilir, sesi düzelir, göğüs iyileşir, bu bitkilerin sıcaklığı şarabın sıcaklığıyla harekete geçirildiği zaman, bu sese ve göğse zarar veren soğukluğu giderir

<p>124 Gamander (alentidium)</p> <p>mehr warm als kalt und fett, nützt gegessen oder getrunken weder Mensch noch Vieh</p> <p>er flieht und meidet Schleim und Fäulnis, fällt ins Blut und vermindert und verdünnt es, denn er vermindert das Blut und vermehrt die Fäulnis, da er sie nicht beseitigt</p> <p>wenn auf irgendeine Weise eingenommen, sofort einen Abführtrank nehmen, um Schleim und Fäulnis zu verringern, sonst wird sein Fleisch geschwächt</p> <p>Afterbluten Ausfluss von Blut mit verdauten Speisen, Blut ist durch schlechte Säfte in Aufruhr geraten: nicht zurückhalten, bringt Reinigung</p> <p>wenn übermäßig: Gamander an Gemüse und andere gute Kräuter geben und eine Speise bereiten, in Maßen essen, Mensch wird erquickt</p> <p>Afterbluten: vgl. Causae et curae 423</p> <p>Krätze Kleine Krätze (sitzt zwischen Haut und Fleisch): Gamander mit altem Schmalz verrühren und sich damit einreiben, sein Fleisch wird geheilt</p> <p>aber wenn es zu heilen beginnt, nicht mehr beliebig einreiben, schädigt das Blut</p> <p>gegen Grind wirkt er allerdings nicht, weil er tief im Fleisch sitzt; wenn man sich damit einreibe, würde man das Blut vermindern und die Fäulnis ins Innere treiben</p>	<p>Kısa Mahmut veya Yabani Adaçayı veya Kedi Kekığı</p> <p>soğuktan ziyade sıcak ve yağlı, ne yenildiğinde nede içildiğinde ne insana ne de küçük ve büyük baş hayvanlara yarar</p> <p>balgamdan ve çürümeden kaçınır, kana geçer, onu sulandırır ve azaltır, çünkü kanı azaltır ve çürümeyi gidermediği için, artırır</p> <p>bu bitki herhangi bir şekilde vücuda alındığında balgam ve çürümeyi azaltmak için, hemen bir müşhil alınır, aksi takdirde eti güçsüzleşir</p> <p>Dışkıda kan sindirilmiş gıdalarla kan atılımı, kan kötü sıvılardan dolayı ayaklanmıştı: engellenmemeli, temizler</p> <p>aşırı kanamada: bu bitki sebze ve diğer iyi bitkilerle ilave edilir ve yemek hazırlanır, ölçülü yenilmeli, insanı canlandır</p> <p>dışkıda kan: bkz. Causae et curae 423</p> <p>Uyuz küçük uyuz (deriyle et arasında olur): bu bitki eski don yağı ile karıştırılır ve ovulur, eti iyileştirilir</p> <p>ama iyileşmeye başladığında, karışım artık gelişigüzel sürülmez, kana zarar verir</p> <p>ancak, kötü kokulu akıntılı apselere karşı etki etmez, çünkü bu rahatsızlık etin derinliklerindedir; uygulanırsa kan azaltılır ve çürüğü etin içine itilir</p>
<p>125 Tausendgüldenkraut (centena, centaurea)</p> <p>warm und trocken</p> <p>Knochenbruch Tausendgüldenkraut oder seine Wurzel zerreiben, oft seinen Saft trinken, entweder mit Wein oder mit Wasser vermischt, der gebrochene Knochen</p>	<p>Sarı Kantaron (centaurea)</p> <p>sıcak ve kuru</p> <p>Kemik kırığı kantaron bitkisi veya kökü ezilir, sık sık suyu ya şarapla ya da suyla içilir, kırık kemiği yapıştırır (balgamlaştırır), yani iyileşir</p>

wird verschleimt, das heißt er heilt
Kraut in Wasser erhitzen, Wasser
ausdrücken, oft warm auf die Stelle
legen, wo der Knochen gebrochen ist,
so diese Stelle gleichsam garen, wird
geheilt, weil die gute Wärme dieses
Krauts den gebrochenen Knochen
verleimt

„Gicht“ und Zungenlähmung

Mensch so gichtbrüchig, dass ihm die
Zunge beim Sprechen versagt, und auch
ein Glied ausfällt: Wurzel und Blätter
mit frischen Hirschtalg mischen und mit
Mehl Küchlein herstellen, oft essen
Gicht wird unterdrückt; die Wärme
dieses Krauts und Hirschtalgs
zusammen mit der Kraft des Mehls
lindert die Lähmung, die aus der Kälte
der Schwarzgalle und der kalten Säfte
entsteht

ferner soll der Gelähmte bzw.
Gichtbrüchige Kraut in Wein einlegen,
diesen Wein oft trinken, Gicht wird
weichen

126 Polei (minze) (*poleium*)

hat sanfte Wärme und ist doch feucht
hat eine bestimmte Wirkung mit
folgenden fünfzehn Kräutern: Zitwer,
Schafgarbe, Galgant, Ingwer,
Basilikum, Beinwell, Lungenkraut,
Fieberwurz (oder Osterwurz),
Eberraute, Engelsüß, Odermenning,
stur, Storchschnabel und Bachminze:
alle diese Kräuter wirken gegen Fieber

Wahnsinn

Polei in Wein kochen, warm um seinen
Kopf auftragen, Tuch binden, das
Gehirn wird warm, Wahnsinn in ihm
wird unterdrückt, da die mit der Wärme
des Weines aktivierte Wärme des Poleis
die gestockten Säfte, die das Gehirn
schädigen vertreibt

Augen

verdunkelte Augen: Saft ausdrücken,
um Augen und Lider einreiben, vertreibt
Dunkelheit
wenn er aber die Augen innen berührt,

bitki su içinde ısıtılır, suyu sıkılır, sık
sık kemiğin kırıldığı yere sıcak konur,
böylece kırık yeri adeta pişirilir,
iyileşir, çünkü o bitkinin sıcaklığı
kırılan kemiği yapıştırır

“Gut hastalığı” ve dil felci

gut hastalığı o denli ilerlemiş ki, insan
dilini konuşurken kullanamıyor ve aynı
zamanda bir uzvu çalışmamaktadır:
kök ve yaprakları taze geyik yağı ile
karıştırılır, unla kurabiyeler yapılır, sık
sık yenir, gut hastalığı bastırılır; bu
bitkinin sıcaklığı ve geyiğin yağı onun
gücüyü birlikte siyah safranın
soğukluğundan ve soğuk sıvılardan
oluşan felci hafifletilir

ayrıca, felçli veya gut hastalığına
yakalan kişi: bu bitki şaraba konur, sık
sık içilir, gut hastalığı çekilir

Yarpuz

yumuşak sıcaklığı var, yinede nemli
alta sıralanan on beş bitki ile belirli bir
etkiye sahiptir: cedvar, civanperçemi,
havlıcan kökü, zencefil, fesleğen,
karakafes otu, ciğer otu, *Fieberwurz*
(veya *Osterwurz*), kara pelin otu, benli
eğrelti, koyunotu, *stur*, turnagagası ve
su nanesi: bu bitkilerin tümü ateşe karşı
etkilidir

Delilik

yarpuz şarap içinde kaynatılır, başın
etrafına sıcak konur, bezle bağlanır,
beynin ısınır, içindeki delilik bastırılır,
çünkü şarabın sıcaklığı ile harekete
geçirilen yarpuz, beyne zarar veren
yavaşlamış sıvıları giderir

Gözler

bulanık gözler: suyu sıkılır, gözlerin ve
göz kapaklarının etrafına sürülür,
karanlığı giderir
gözlerine içine gelirse, gücüyle dokuyur

wird er durch seine Kraft das Gewebe geschwürig machen

auch 1 Galle vom Hahn, 2 Poleisaft und etwas reinen Wein in ein Gefäß geben

dieses Augenmittel einem heranwachsenden Menschen, dem sich vor Schwäche die Augen verdunkeln, um die Augen und Lider einreiben Mensch so gichtbrüchig, dass ihm die Zunge beim Sprechen versagt, und auch ein Glied ausfällt: Wurzel und Blätter mit frischen Hirschtalg mischen und mit Mehl Küchlein herstellen, oft essen Gicht wird unterdrückt; die Wärme dieses Krauts und Hirschtalgs zusammen mit der Kraft des Mehls lindert die Lähmung, die aus der Kälte der Schwarzgalle und der kalten Säfte entsteht

zwölf Tage lang anwenden, wenn man schlafen geht; nimmt die Dunkelheit, da die Wärme von Polei und Wein vermischt mit der bitteren Schärfe der Hahngalle die schlechten Säfte der Augen beruhigt

ferner Polei zerstoßen in ein Gemisch aus 1 Essig und 1 Honig hinzufügen, oft nüchtern trinken, reinigt Magen, macht Augen klar, die kombinierte Wärme von alledem vertreibt die Kälte des Magens und die kalten Säfte der Augen

Magen

bei kaltem Magen oder Magen voll von Gift oder Eiter: Poleiblätter roh mit Salz oder Polei mit Fleisch (als einzige Würze) gekocht oft essen, macht Magen warm, reinigt und heilt ihn

127 Pfingstrose (Päonie, *dactilosa*)

feurig, hat gute Wirkkraft

Drei- und Viertagefieber

vorsichtig ihre Wurzel zerdrücken, in Wein legen, oft davon trinken, vertreibt es; das Feuer dieses Krauts vermischt mit der Wärme des Wassers mildert die Kälte nach der Glut dieser Fieber

iltihaplandırır

ayrıca bir kabın içinde horozdan 1 safra, 2 yarpuz suyu ve bir miktar saf şarap alınır

bu göz ilacı gözleri güçsüzlükten dolayı kararan bir ergene gözlerin ve göz kapaklarının etrafına sürülür

gut hastalığı o denli ilerlemiş ki, insan dilini konuşurken kullanamıyor ve aynı zamanda bir uzvu çalışmamaktadır: kök ve yaprakları taze geyik yağı ile karıştırılır, unla kurabiyeler yapılır, sık sık yenir, gut hastalığı bastırılır; bu bitkinin sıcaklığı ve geyiğin yağı onun gücüyle birlikte siyah safranın soğukluğundan ve soğuk sıvılardan oluşan felci hafifletilir

on iki gün boyunca yatağa gidildiğinde uygulanır; gözdeki bulanıklığı alır, yarpuzun ve şarabın sıcaklığı horoz safrasının keskin sertliğiyle karıştırıldığında, kötü sıvıları yatıştırır

ayrıca yarpuz ezilir, 1 sirke ve 1 bal karışımına ilave edilir, açken içilir, mideyi temizler, gözleri açar, bunların birleşik sıcaklığı, midenin soğukluğunu ve gözlerin soğuk sıvılarını giderir

Mide

soğuk mide veya zehir veya irin dolu mide: yarpuz yaprakları tuzla çiğ olarak veya yarpuzla et (tek baharat olarak) pişirilip sık sık yenir, mideyi ısıtır, temizler ve iyileştirir

Şakayık

ateşli, iyi etkisi var

Üç ve dört günde bir nükseden ateş

kökler dikkatlice ezilir, şarap içine konur, sık sık içilir, bu ateşi giderir; bu bitkinin ateşi suyun sıcaklığıyla karıştırıldığında bu ateşin korundan sonraki soğukluğunu yumuşatır

zerkleinere auch die Päonie, Pulver in Mehl geben und mit Fett oder Mohnöl eine Art Pampe machen, oft essen, die Fieber weichen; diese Warmen verbinden sich und werden durch das Mehl verstärkt

Ohnmacht

Besinnung verloren, wie in Extase (das heißt als ob er außer sich geraten wäre): Päoniesamen in Honig tauchen, auf seine Zunge legen, so steigen die Kräfte in sein Gehirn auf, wecken ihn, so dass er schnell zur Besinnung kommt, erhält sein Verstand zurück

Verschleimung

viel Phlegma im Kopf und um die Brust, wirft deswegen viel Unrat, hat stinkenden Atem: Wurzel in dünne Scheiben schneiden, deren Samen dazu geben und in Wein kochen, oft in kleinen Mengen warm trinken, reinigt Kopf und Brust, verleiht Atem guten Geruch

wenn dieser Wein ausgetrunken ist: mit der gleichen Päonie kann man bis zu dreimal einen anderen Wein erhitzen

Fallsucht

Päoniesamen in Schwalbenblut tauchen, gleich danach noch feucht in Semmelmehl wälzen

wenn ein Mensch in einem Anfall stürzt, die präparierten Samen in den Mund legen, während er so daliegt, tu das sooft er mit dieser Krankheit hinfällt, wird schlussendlich geheilt werden, da das Schwalbenblut die Fallsucht besiegt, das Samenkorn wirkt gegen die Gicht, so wird er geheilt

Haarmilben

bei Milben im Haar: mit Wurzel und Samen eine Lauge machen, Kopf damit waschen, Milben werden sterben

bei Motten: Wurzel und Blätter zwischen die Kleider legen, Motten werden fliehen und sie nicht schädigen

Magen

bei Gerinnung von unverdauten Speisen

außerdem auch die Päonie, Pulver in Mehl geben und mit Fett oder Mohnöl eine Art Pampe machen, oft essen, die Fieber weichen; diese Warmen verbinden sich und werden durch das Mehl verstärkt

Baygınlık

şuur kaybı, ekstaz hali gibi (yani, kendinden geçmiş, çıldırmış gibi): şakayık tohumları bala daldırılır, dilin üzerine konur, bu şekilde kuvvetleri beyne yükselir, kuvvetler onu uyandırır, böylece hızlıca bilinci açılır, akli geri gelir

Balgam oluşumu

başın ve göğsün etrafındaki balgam çok, bu nedenle insan çok fazla döküntü tükürüyor ve nefesi kokuyor: kökü ince dilimler halinde kesilir, tohumları eklenir ve şarap ile kaynatılır, sık sık az miktarda sıcak içilir, baş ve göğsü temizler, nefese iyi koku verir
eğer bu şarap içilmişse: aynı şakayık üç kez daha başka bir şarapla ısıtılabilir

Sara hastalığı

şakayık tohumu kırlangıç kanına bulanır, hemen sonra daha ıslakken ekmek ununa bulanır
insan bir sara nöbetinde düştüğünde, yerde yatarken hazırlanan tohumlar ağzına konur, her düştüğünde uygulanır, eninde sonunda iyileşir, kırlangıç kanı sara hastalığını yener, tohumları gut hastalığına karşı gelir, böylece iyileşir

Saç akarları

saçta akarlar: kök ve tohumları ile kül suyu yapılır, onunla baş yıkanır, akarlar ölür

güvelerde: kök ve yaprakları giysiler arasına konur, güveler kaçar ve onlara zarar vermez

Mide

midede sindirilmemiş besinlerin

im Magen, die Schmerzen bereiten: 1 Pfingstrose und ¼ Eberwurz und Fingerkraut (weniger als die Eberwurz) zu Saft zerstoßen, in gutem und reinem Wein kochen (Wein soll den Saft der drei Kräuter um zwei Teile übersteigen), seihen, in ein Glasgefäß oder in einen neuen Topf gießen in diesen so gemischten Wein zwei- oder dreimal einen glühenden Stahl hinein stecken, während er kocht geriebenen Galgant oder Bertram und ein wenig Pfeffer hinzufügen, so fünf Tage nüchtern trinken
nach fünf Tagen: mit diesem erwähnten und mit dem Stahl erhitzten Wein, Weizenbrot, Semmelmehl und Eidotter einen kleinen Imbiss ohne Schmalz und Öl bereiten, wiederum nüchtern über fünf Tage essen
danach weitere fünf Tage wieder den mit dem Stahl erhitzten Wein trinken, bis es besser geht
Pfingstrose (Wärme) stärkt Magen, Eberwurz (Wärme) hält die Gicht von ihm fern, Fingerkraut (Wärme) kräftigt ihn, Wein (Wärme) nimmt den Schleim, Stahl unterstützt das alles aufs Stärkste

danach unterstützen die Wärme von Galgant, Pfeffer und Bertram all das in der Wirkung gegen den Magenschmerz, das Weizenbrot oder Weizenmehl fettet mit dem erwähnten Wein den Magen ein und stellt mit dem glühendem Stahl seine Kraft wieder her
ohne Schmalz, da er den Magen schlüpfrig macht; und ohne Öl, da es ihn misshandelt und Geschwüre macht

Magen: vgl. Causae et curae 378

128 Betonie (*bathenia, pandonia*)
mehr warm als kalt, zeigt an sich mehr die Zeichen des Verstehens als andere Kräuter, so wie gezähmte und reine Tiere mehr mit dem Menschen

pihtilaşması durumunda, ağrıya neden olur: 1 şakayık ve ¼ domuz dikenini ve parmak otu (domuz dikeninden daha az) suyu çıkana kadar ezilir, bitkilerin suyu saf ve iyi bir şarapla kaynatılır (şarabın miktarı bu üç bitki suyunu iki katını aşmalı), süzülür, bir cam kavanoza veya yeni bir tencereye alınır bu şarabın içine iki veya üç kez kızdırılmış bir çelik konur, kaynarken rendelenmiş havlıcan kökü veya yapışkan otu ve biraz kara biber eklenilir, bu şekilde beş gün aç karna içilir

beş gün sonra: bu bahsedilen ve çelik ile ısıtılmış şarapla buğday ekmeği, ekmeğin unu ve yumurta sarısıyla, don yağı veya sıvıyağı ilave etmeden, küçük atıştırma malzemeleri hazırlanır, beş gün boyunca aç karna yenir sonra çelikle ısıtılmış şarap daha iyi hissedene kadar beş gün boyunca içilir

şakayık (sıcaklık) mideyi kuvvetlendirir, domuz dikenini (sıcaklık) bağırsaklardan gut hastalığını uzak tutar, parmak otu (sıcaklık) kuvvetlendirir, şarap (sıcaklık) balgamı alır, çelik tüm bunları kuvvetlice destekler

daha sonra, havlıcan kökü, karabiber ve yapışkan otunun sıcaklığı mide ağrısına karşı etkide bunları destekler, buğday ekmeği veya buğday unu mideyi bu şarapla yağlar ve kızgın çelikle gücünü geri kazandırır

mideyi kayganlaştırdığı için don yağı kullanılmamalı; kötü muamele ettiği ve ülser oluşturduğu için sıvı yağ da kullanılmamalı

mide: bkz. Causae et curae 378

Kestere Otu (*bathenia*)

soğuktan ziyade sıcak, başka bitkilerle kıyaslandığında, daha fazla anlama yeteneğinin işaretlerini gösterir, tıpkı vahşi hayvanların ve evcil ve saf

verkehren als wilde Tiere

deshalb täuscht sie manchmal der Teufel und auch manch andere Kräuter, weil er selbst klug ist und auch alle Kräfte in Kräutern kennt

Verstandsverlust

dummer törichter Mensch, so dass es ihm an Verstand fehlt: Betonie zu Saft zerstoßen, oft zur Nacht über seine ganze Brust und sein Herz legen, verbinden, bis zum Morgen, wird zu seinem Verstand zurückkehren, da Betonie (Wärme) sanften Schlaf bringt und die Sinne reinigt

Alpträume

während er schlafen geht und schläft, Betonie bei sich haben, wird weniger falsche Träume sehen und spüren

falsche Träume kommen von unruhigem Sinn und schlechten Säften, dieses Kraut besiegt beides seine Natur kann manchmal mit Gottes Erlaubnis gute wie schlechte Wörter berühren, deshalb unterdrückt es die Trugbilder der Träume

Liebeszauber

Mann von einer Frau oder Frau von einem Mann durch irgendeinen Zauber getäuscht,

oder von einer Vorspiegelung einer Sache berührt sein,

oder durch irgendwelche trügerischen und teuflischen Zaubersprüche beschworen und angerufen wurde,

so dass der Mann oder die Frau verzaubert in Liebe zur Frau oder zum Mann rast:

Betonie finden, mit der man vorher kein Heil- oder Schadenzauber gemacht hat; taugt nicht, da sie in Trugbilder verstrickt war

Blätter abzupfen, je ein Blatt in beide Nasenlöcher stecken, ein Blatt unter die Zunge, und ein Blatt in jeder Hand

hayvanların arasında olan fark gibi: evcil ve saf hayvanlar insanlarla daha fazla iletişimde bulunur

bu yüzden bazen şeytan kestere otunu ve diğer bitkileri kandırır, çünkü o zekidir ve bitkilerin tüm gücünü bilir

Akıl kaybı

aptal,ahmak bir insan, bu yüzden kıt akıllı: kestere otu suyu çıkana kadar ezilir, sık sık göğsün her tarafına ve kalbin her tarafına konur, bağlanır, sabaha kadar bırakılır, kestere otu (sıcaklık) yumuşak bir uyku getirdiği ve duyuvarı temizlediği için, akli başına gelir

Kâbuslar

insan yatağa gittiğinde ve uyurken kestere otunu yanına alır, daha az yanlış rüyalar görür ve hisseder

yanlış rüyalar huzursuz duyuvarlardan ve kötü sıvılardan gelir, bu bitki her ikisini de yener

doğası bazen hem iyi hem de kötü sözlere Tanrı'nın izniyle dokunabilir, bu yüzden rüyalardaki yanılsamaları bastırır

Aşk büyü

bir kadın tarafından bir erkek veya bir erkek tarafından bir kadın bir büyü ile aldatıldığında,

veya bir konuyla ilgili hile ile yanıltıldığında,

veya bazı aldatıcı ve şeytani sihirlerle büyülenip çağrıldığında,

erkek veya kadın büyülenmiş bir şekilde aşık olarak kadına veya erkeğe hızlıca koşar:

daha önce hiç iyileşme veya zarar büyü yapılmamış kestere otu bulunur; büyü için kullanılmış kestere otu işe yaramaz çünkü yanılsamalara karıştı

yaprakları koparılır, her bir burun deliğe bir yaprak, dilin altına bir yaprak, her bir elde bir yaprak tutulur,

halten, ein Blatt unter jeden Fuß legen, und kräftig mit den Augen Betonie anschauen
solange machen bis die Blätter warm von seinem Körper werden, oft wiederholen bis es besser geht
so wird man von der Raserei dieser Liebe erlöst; aber nur wenn man kein Liebesmittel beim Essen genommen hat und in sein Körper eingebracht hat
Betonie (Wärme) hat eine einfangende Natur, weil sie das, was zurückgelassen wurde, zusammenfügt
auch wer durch magische Worte so in Liebe zu einem anderen entflammt, sei es Mann oder Frau, immer Betonie bei sich haben, wird besser gehen

Menstruationsstörungen

unregelmäßige Monatsblutung: Betonie in Wein einlegen, damit er davon den Geschmack annimmt, oft trinken, denn Saft von Betonie ist schädlich für die Eingeweide des Menschen; Wärme der Betonie mit der Wärme des Weines dämpft die unrechte Hitze des Blutes im Winter, wenn Blätter nicht auffindbar sind: stattdessen Wurzel benutzen

auf keine Weise essen, sie schädigt Sinn und Verstand und macht Menschen fast wahnsinnig

Menstruationsstörungen: vgl. Causae et curae 395

129 Christrose ([Schwarze] *sichterwurz, citterwurz, eleborus*)

wird die *Schwarze* genannt, mehr warm als kalt, ist in ihrer Wärme hart und rau

Wahnsinn

durch Krankheit, Schwäche und im Kopf ermüdet und seine Sinne und seinen Verstand verlieren: Sichterwurz und weniger Quendel und Fenchel in gleichem Gewicht zerstoßen, in altem Schmalz anschwitzen, heiß über seinen ganzen Kopf und ganzen Hals auftragen, Tuch binden, fünf Tage lang

her ayağın altına bir yaprak yerleştirilir ve kestere otuna gözlerle kuvvetlice bakılır

yapraklar vücudundan ısınana kadar kalır, iyileşene kadar sık sık tekrarlanır

böylece kişi bu sevginin deliliğinden kurtulur; ama sadece aşk iksiri yenilip vücuda girmediğinde, işe yarar

kestere otu (sıcaklık) çekici bir yapıya sahiptir, çünkü geride bırakılanları bir araya getirir

ayrıca sihirli kelimelerle bir insan başka birine, erkek ya da kadın olsun, ateşli bir şekilde aşık olduğunda, her zaman yanında kestere otu olsun, daha iyi olur

Menstrüel bozukluklar

düzensiz âdet kanaması: kestere otu şarabın tadını alana kadar içine konur, sık sık içilir, çünkü kestere otu suyu insanın bağırsakları için zararlıdır; kestere otunun sıcaklığı ile şarabın sıcaklığı kanın yersiz hararetini bastırır

kışın, yapraklar bulunamadığında: yapraklar yerine kökü kullanılır

fakat hiçbir şekilde yenilmemeli, duyu ve akla zarar verir ve neredeyse insanı deli eder

menstrüel bozukluklar: bkz. Causae et curae 395

Noel Gülü veya Kara Çöpleme ([siyah] *sichterwurz, eleborus*)

siyah[noel gülü] olarak adlandırılır, soğuktan ziyade sıcak, sıcaklığı içinde sert ve pürüzlüdür

Delilik

hastalık, güçsüzlük ve baş yorgunluğundan dolayı duyularını ve aklını kaybetmiş insan: noel gülü ve daha az yabani kekik ve aynı ağırlıkta rezene ezilir, eski don yağı içinde çok hafifçe kavrulur, baş ve boyna çok sıcak sürülür, bezle bağlanır, beş gün sabahları ve geceleri ısıtılır

einmal am Morgen und einmal auf die Nacht erwärmen
 nach fünf Tagen mit Buchenaschelauge Kopf waschen, wird geheilt werden
 Sichterwurz (harte raue Wärme) vermischt mit Quendel, Fenchel (Wärme) und Schmalz, geschärft durch die heiße Lauge (Schärfe) und der gemäßigten Buche, unterdrückt den Wahnsinn; er erhebt sich aus warmen und kalten Säften
 wenn der Verstand nicht zurück ist, das ganze oben wiederholen, wie stark er auch ist, es wird von ihm vertrieben
 auch die Weiße Sichterwurz ist warm und hat die gleiche beschriebene Natur wie die Schwarze, die bitterer ist als die Weiße

130 Weißer Germer ([?][Weiße] *sichterwurz, citterwurz*)

auch die Weiße vermischt mit Quendel, Fenchel und Schmalz vertreibt wie oben gesagt den Wahnsinn im Menschen; wirkt sehr gut, wenn sie anderen Schminken und Salben zugefügt wird

Menstruationsprobleme

junges Mädchen; Monatsblutung bleibt zur rechten Zeit aus: Rosen, 1/6 Weiße Sichterwurz in Öl einlegen, oft neben dem Feuer kräftig um den Nabel und auf die Flanken sich salben, ihre Glieder werden bewegt und gelöst
 wenn das Monatsblut warme und kalte Säfte in sich hat, verklumpt es
 vermischt mit der Wärme von Öl und Sichterwurz und der Kälte der Rose, wird es zum rechten Weg hin aufgelöst

Herz

1 Sichterwurz, 1/3 Eberraute und weniger *menna* als Eberraute im Mörser zerstoßen, Kuhbutter (im Mai vorbereitet) hinzufügen und eine Salbe machen

Beschwerden am Herzen: am Herz einreiben

Beschwerden am Zäpchen: oft an der

beş gün sonra kayın ağacından yapılan kül suyu ile baş yıkanır, iyileşir
 noel gülü (sert ve pürüzlü sıcaklık) yabancı kekik, rezene (sıcaklık) ve don yağı ile karıştırılıp, çok sıcak çözelti (keskinlik) ve ılımlı kayınla keskinleştirildiğinde, deliliği bastırır; delilik sıcak ve soğuk sıvılardan kabarır

aklı geri gelmezse, yukarıda tarif edilen tekrar edilmeli, ne kadar güçlü olursa olsun, delilik kişiden giderilir
 beyaz noel gülü de sıcaktır ve siyah noel gülün doğasıyla aynıdır, siyah noel gülü beyaz noel gülünden daha buruktur

Beyaz Çöpleme Otu ([beyaz] *sichterwurz*)

beyaz çöpleme otu yabancı kekik, rezene ve don yağı ile karıştırıldığında, insandaki deliliği yukarıda bahsedildiği gibi; ayrıca diğer iyileştiricilere ve merhemlere eklendiğinde, çok iyi sonuç verir

Menstrüel sorunlar

genç kız; âdet kanaması doğru zamanda olmuyor: güller, 1/6 beyaz çöpleme otu sıvı yağda bekletilir, sık sık göbeğin çevresinde ve yanlarında ateşin yanında kuvvetlice sürülür, uzuvları hareket ettirilir ve çözülür
 âdet kanı sıcak ve soğuk sıvılar içerdiğinde, kümelenir
 âdet kanı sıvı yağın ve beyaz çöpleme otunun sıcaklığı ve gülün soğukluğuyla karıştığında, doğru şekilde çözülür

Kalp

1 beyaz çöpleme otu, 1/3 kara pelin otu ve kara pelin otundan daha az *menna* havanda ezilir, inek tereyağı eklenir (Mayıs ayında hazırlanmış olmalı) ve merhem haline getirilir

kalp şikâyetleri: kalbin üzerine sürülür

adem elmasında şikâyetler: sık sık

Kehle und um die Kehle einreiben, wird besser gehen, weil diese Schmerzen von kalten und warmen Säften entstehen, werden durch warme-kalte Mischungen vertrieben

gırtlığa ve gırtlığın etrafında sürülür, daha iyi olacaktır, çünkü bu ağrılar soğuk ve sıcak sıvılardan oluşur, sıcak-soğuk karışımlarla giderirler

131 Basilikum (Basilie, <i>basilia</i>, <i>basilisca</i>)	Fesleğen
<p>mehr kalt als warm</p> <p>Zungenlähmung nicht sprechen können: unter die Zunge legen, Lähmung an der Zunge geht zurück</p> <p>Zunge wird mit unrechter Hitze der Lunge gefesselt, die Kälte des Basilikums löst sie</p> <p>Fieber starke Fieber (<i>ritten</i>): Basilikum in Wein kochen, Honig hinzufügen, Sud durch ein Tuch seihen, nüchtern und nach dem Essen auf die Nacht trinken, Fieber wird nachlassen, wird vom <i>ritten</i> geheilt; die Kälte des Basilikums, vermischt mit der guten Wärme des Honigs, mildert die bewegliche Wärme des Drei- und Viertagefiebers</p> <p><small>Basilikum: bei Portmann Kapitel 1-230, dadurch verschieben sich dort die folgenden Kapitel bis 1.193/1-192 in der Zählung um je eine Ziffer</small></p>	<p>sıcaktan ziyade soğuk</p> <p>Dil felci insan konuşamadığında: dilin altına konur, dildeki felç gider</p> <p>dil akciğerlerin yersiz hararetiyle bağlanır, fesleğenin soğukluğu onu çözer</p> <p>“Ateş” şiddetli ateş (<i>ritten</i>): fesleğen şarap ile kaynatılır, bal eklenir, bezden geçirilir, aç karna ve yemekten sonra yatmadan önce içilir, ateş azalır, <i>ritten</i> [rahatsızlığından] kurtulur; fesleğenin soğukluğu balın iyi sıcaklığıyla karıştığında, üç ve dört günde bir nükseden ateşin hareketli sıcaklığını hafifletir</p> <p><small>Fesleğen: Portman'da bölüm 1-230, bu yüzden sonraki bölümler birer sayı 1.193/1-192'ye kadar kaymaktadır</small></p>
<p>132 Bibernelle (<i>bivenella</i>)</p> <p>mehr kalt als warm, taugt nicht viel zum Gebrauch der Menschen, weil ihr Saft scharf ist</p> <p>Zauberei immer am Hals tragen, dann wird kein Anrufen von Dämonen noch magische Worte noch von einem Zaubermittel, das man weder gegessen noch getrunken hat, den Menschen täuschen</p>	<p>Büyük Anason veya Taş Anason</p> <p>sıcaktan ziyade soğuk, insanların kullanımı için uydun değil, çünkü suyu acı</p> <p>Sihir daima boyunda takılır, o zaman ne iblis çağrısı ne büyülü sözler, ne yenilmiş veya içilmiş bir iksir insanı aldatabilir</p>
<p>133 Akelei (<i>agleia, acoleia, aquileia</i>)</p> <p>mehr kalt als warm</p> <p>„Erysipel“ wenn <i>freis</i>, der <i>selega</i> heißt, aufzuschießen beginnt: oft rohe Akelei essen, <i>freis</i> wird verschwinden</p> <p><small><i>freis</i>: vgl Kapitel 1.28 und zu <i>selega</i> Kapitel 1.49</small></p> <p>Skrofeln wenn Skrofeln zu wachsen beginnen: oft rohe Akelei essen, Skrofeln werden</p>	<p>Haseki Küpesi (<i>agleia</i>)</p> <p>sıcaktan ziyade soğuk</p> <p>Yara kızarıklığı (<i>yılancık</i>) <i>selega</i> adı verilen <i>freis</i> [rahtsızlığı] ortaya çıkmaya başlarsa: sık sık haseki küpesi yenir, <i>freis</i> [rahtsızlığı] kaybolur</p> <p><small><i>freis</i>: bkz. bölüm 1.28 ve <i>selega</i> için bölüm 1.49</small></p> <p>Skrofeln <i>Skrofeln</i>'ler büyümeye başladığında: sık sık çiğ haseki küpesi yenir,</p>

abnehmen, Skrofeln sind nagender Schleim, die guten Kräfte dieses Krauts lösen sie auf

Verschleimung

Auswerfen von Phlegma: Akelei in Honig beizen und essen, die Akelei (Kälte) vermischt mit Honig (Wärme), vermindert Phlegma (kommt von warmen und kalten Säften)

Fieber

Akelei zerreiben, Saft durch Tuch streichen, Wein hinzufügen, oft trinken, wird besser gehen, Kraut und Wein unterdrückt schädliche Fiebergluten

134 Springkraut (*springwurz, citocatia, semperviva*)

ist kalt, hat ein wenig Wärme, enthält in sich scharfen Saft, allein gegessen nützt es dem Menschen nicht sehr, würde den Menschen innerlich zersprengen oder zertrümmern, so dass es ihn unter Lebensgefahr und unheilbar passieren würde

Abführmittel

kleiner und leichter Abführtrank: 1 Zimt und 1 Süßholz zerstoßen, mit etwas Semmelmehl in Springkraut wälzen und so bohngroße Pillen formen, an der Sonne oder an mäßig warmem Ort trocknen, morgens so viel einnehmen, wie fünf oder neun oder fünfzehn

Münzen wiegen

citocatia: Bedeutung nicht eindeutig; die vielen Randnotizen in den Handschriften zeigen, dass schon die mittelalterlichen Benutzer nicht wussten, welche Pflanze gemeint war; nach Marzell handelt es sich um die Spring-Wolfsmilch (*Euphorbia lathyris*); in Kapitel 1.173 wird als lateinische Entsprechung *purgatoria* verwendet

semperviva: eigentlich Mauerpfeffer ((Marzell IV, 201/206)

135 Vergissmeinnicht (*frideles ouge, oculus consulis*)

hat in sich weder richtige Wärme noch richtige Kälte, keine Kräfte zum Nutzen des Menschen, taugt nicht als Arznei gegessen bringt es dem Menschen Schaden

136 Bärwurz (*peucedanum*)

Srofeln'ler azalır, *Srofeln*'ler kemiren balgamdır, bu bitkinin iyi güçleri onu çözer

Balgam oluşumu

balgam atılımı: haseki küpesi bal içinde bekletilir ve yenir, haseki küpesi (soğukluk) bal (sıcaklık) ile karıştırıldığında balgamı (sıcak ve soğuk sıvılardan gelir) azaltır

“Ateş”

haseki küpesi ezilir, suyu bezden geçirilir, şarap ilave edilir, sık sık içilir, iyileşir, bitki ve şarap, zararlı ateş korlarını baskılaresi

Çapraz Yapraklı Sütleşen (*springwurz*)

soğuk, biraz sıcaklığı var, keskin sıvı içerir, tek başına yenildiğinde, insana çok faydası yok, insanı içten paramparça eder, böylece yaşamını tehdit ederek ve tedavisi mümkün olmayan bir rahatsızlık bırakır

Müşhil

küçük ve hafif bir müşhil içeceği: 1 tarçın ve 1 meyan kökü ezilir, biraz ekmek unu ile kaplanır ve fasulye boyunda haplar şekillendirilir, güneşte veya ılımlı bir yerde kurutulur, sabahları beş veya dokuz veya on beş madeni para ağırlığında alınır

citocatia: anlamı açık değil; el yazmalarının kenarlarında birçok not eklenmiş, bu durum ortaçağ kullanıcılarının bile hangi bitki kast edildiğine dair bilgileri olmadığı göstermektedir; Marzell'e göre bu bitki *Spring-sütleşendir* (*Euphorbia lathyris*-zehirli bir sütleşen türü) bölüm 1.173'de Latince karşılığı olarak *purgatoria* geçiyor

semperviva: aslında acı damkoruğu (Marzell IV, 201/206)

Unutmabeni (*frideles*)

ne gerçek sıcaklık ne de gerçek soğuk, insana yararlı olması için gücü yok, ilaç olarak işe yaramaz yenildiğinde insana zarar verir

Ayı Rezenesi

mehr warm als kalt, hat in sich eine trockene Grünkraft

Fieber

zerkleinern, Pulver mit Brot nüchtern und nach dem Essen, wird besser gehen, ihre gute Wärme unterdrückt unrechte und mit Kälte vermischte Glut

„Gicht“

dieses Pulver auch bei Gicht oft essen, wird nachlassen, mildert die bewegliche Kälte des Gichts

Gelbsucht

Wurzel der Bärwurz, wenn sie grün ist, in Essig zerstoßen und so essen auch mit diesem Essig eine Suppe bereiten, oft essen, wird geheilt werden Gelbsucht kommt von überflüssigem Phlegma, gute Wärme vertreibt sie

137 Steinbrech (*saxifraga*)

kalt, hat starke Kräfte; bei Menschen mit zartem Körper taugt er nicht, da er zu stark ist

Stein

bei zusammenballendem Schleim, der sich im Magen oder in der Blase oder irgendwo im menschlichen Körper verhärtet: Samen in Wasser zerstoßen, so oft nach dem Essen (nicht nüchtern) trinken; zerbricht Steinchen, Mensch wird geheilt, die eiserne Kraft feilt das Harte, das sich beim Menschen unten absetzt, heraus, das Süße des Wassers reinigt das Herausgefeilte

Gelbsucht

Samen in Wein zerreiben, knappe halbe Stunde drin liegen lassen, oft nach dem Essen trinken, Gelbsucht zerfließt in ihm

Gelbsucht entsteht aus einem Übermaß an Galle und verursacht vielfach im Menschen eine gewisse Verhärtung wie einen Stein

Gelbsucht ist auch ein Schaum von Fäulnis, den die zerkleinernde Kraft der Kälte dieses Krauts mit der

soğuktan ziyade sıcak, kuru yeşil gücü içerir

“Ateş”

küçültülür, tozu ekmekle aç karna ve yemekten sonra yenir, daha iyi olur, iyi sıcaklığı yersiz ve soğuklukla karışmış kuru bastırır

„Gut hastalığı“

bu toz gut hastalığında da sık sık yenmeli, hastalık azalır, gut hastalığının hareketli soğukluğunu yumuşatır

Sarılık

ayı rezenesi yeşilken kökü sirke içinde dövülür ve böylece yenir ayrıca bu sirkeyle çorba hazırlanır, sık sık içilir, iyileşir sarılık fazla balgamdan gelir, iyi sıcaklık onu giderir

Küçük Yumrulu Taşkıran (*saxifraga*)

soğuk, güçlü kuvvetlere sahip; çok güçlü olduğu için narin bedenli insanlarda işe yaramıyor

Taş

midede, mesanede veya insan vücudunda herhangi bir yerde sertleşen balgam kümelenmesi: tohumları suda ezilir, bu şekilde yedikten sonra sık sık (aç değil) içilir; taşı kırar, insan iyileşir, demir gibi olan kuvveti insanda biriken ve sert olan tortuyu törpüler, suyun tatlılığı törpüleni arındırır

Sarılık

şarap içinde tohumu ezilir, yarım saatten az dinlendirilir, yemekten sonra sık sık içilir, sarılık insanın içinde erir

sarılık, safra fazlalığından kaynaklanır ve sıklıklı insanda taş gibi belirli bir sertleşmeye neden olur

sarılık, aynı zamanda çürümenin bir köpüğüdür, bu bitkinin soğukluğu küçültme gücüne sahiptir ve ilave

beigemischten Wärme des Wassers auflöst

edilmiş suyun sıcaklığı ile bunu çözer

138	<i>Ugera</i> [?]	<i>Ugera</i>
	<p>sehr heiß, hat eine gewisse starke Schärfe in sich</p> <p>Geschwüre zerstoßen, etwas Olivenöl (oder Bockstalg) dazugeben, in einer Schüssel anschwitzen und abkühlen lassen, kalt auf das Geschwür auftragen, ihre Kraft erweicht das Gift, ihre Hitze zerbricht hartnäckige Geschwüre, also Schwären, das Öl bzw. das Fett heilt es Bockstalg: in manchen Handschriften Hirschfett, so auch bei Portmann</p> <p>auch bei schmerzenden und ausgestanzten Geschwüren: zerstoßen, Olivenöl oder Bockstalg wie oben hinzufügen, darüber aufragen, zieht das Gift, also den Eiter, aus</p> <p>aber wenn das Geschwür schon rot zu werden beginnt, <i>Ugera</i> wegnehmen, mit Olivenöl oder Bockstalg einen Umschlag mit einem Hanftuch bereiten, darüber legen, wird geheilt, weil das Gift dann schon herausgezogen ist</p> <p>Warzen Wurzel in Essig beizen, oft über Nacht auf Warzen, die neu zu wachsen beginnen, legen und mit Tuch verbinden, sie verschwinden, Essig durchbeißt die Härte der Warzen, <i>Ugerasaft</i> beseitigt sie</p>	<p>çok hararetli, kendi içinde belli bir keskinliğe sahiptir</p> <p>Apse dövülür, biraz zeytinyağı (veya eritilmiş koç yağı), bir kapta eritilir ve sonra soğumaya bırakılır, soğuk olarak apse üzerine sürülür, bitkinin gücü zehri yumuşatır, harareti inatçı sert apseleri, yani irinli ağrılı apseleri kırar, sıvı ve katı yağ iyileştirir koç yağı: bazı yazmalarda geyik yağı olarak geçiyor, Portmann da geyik yağı diyor</p> <p>ayrıca ağrılı ve patlatılmış apselerde: dövülür, zeytinyağı veya koç yağı yukarıda gibi eklenir, üzerine sürülür, zehri çeker, yani irini</p> <p>ancak apse kırmızıya dönmeye başladığında <i>Ugera</i> alınır, üzerine zeytin yağı ya da koç yağı ile kenevirde bezle sargı bezi hazırlanır, üzerine konur, iyileşir, çünkü zehir bu aşamada çıkarılmıştır</p> <p>Siğiller kökü sirke içinde bekletilir, sık sık yeni büyümeye başlayan siğiller üzerine konur, bezle bağlanır, kaybolacaklar, sirke siğillerin sertliğini ısıtır, <i>Ugera</i>'nın suyu bunları yok eder</p>
139	Schöllkraut (<i>grindwurz, goltwurz, chelidonia</i>)	Kırlangıç Otu (<i>grindwurz</i>)
	<p>sehr heiß, giftig, enthält einen schleimigen Saft, hat ein so scharfes und bitteres Gift, dass es eingenommen in einer Hinsicht äußerlich Gesundheit aber in anderer Hinsicht innerlich eine größere Krankheit einbringen würde gegessen oder getrunken macht es den Menschen innerlich geschwürig und verletzt ihn, bewirkt im Menschen Lösung und Verdauung, aber mit Schmerz und nicht mit Wohlbefinden</p> <p>Ausschlag Quaddeln oder Geschwüre durch</p>	<p>çok sıcak, zehirli, balgamlı bir sıvı içerir, öyle keskin ve acı bir zehri var ki, bir yönüyle alındığında dış sağlığı artırabilir, diğer yandan içsel olarak daha büyük bir hastalığa neden olur</p> <p>yenildiğinde veya içildiğinde insanın içinde çürümeler oluşturur ve onu yaralar, insanda çözülme ve sindirim meydana getirir, bunu ancak acıyla ve afiyet vermeksizin yapar</p> <p>Egzama temiz olmayan bir şey yenildiği veya</p>

Unreines, das man gegessen oder getrunken oder berührt hat: altes Schmalz und reichlich Schöllkrautsaft in einer Schüssel zusammen zerlassen, sich damit oft einreiben, wird geheilt; die Hitze dieses Krauts, aktiviert durch die Wärme des Schmalzes, vermindert jene Fäulnis

140 Liebstöckel (*levisticum*)

von mäßiger Energie, roh gegessen, lässt es den Menschen in seiner Natur zerfließen, zerstört so seine Natur gekocht oder allein ohne andere Gewürze: macht Menschen schwerfällig und lustlos an Geist und Körper

mit anderen Gewürzen gekocht: schadet dem Esser nicht sehr

„Drüsen“

Beschwerden am Hals, so dass seine Halsadern über das Maß hinaus zum Platzen voll sind: Liebstöckel und etwas mehr Gundermann in Wasser kochen, Wasser weggießen, heiß rundherum auf den Hals legen, wird geheilt; sein Saft und seine Kräfte greifen das Innere des Menschen an und vermindern eine äußere Verklumpung, die auch die Wärme von Gundermann auflöst und heilt

Husten

Husten aus der Brust, Beschwerden beginnen zuerst dort: 1 Liebstöckel, 1 Salbei und 2 Fenchel so lange in Wein einlegen, bis dieser ihren Geschmack annimmt, Kräuter wegwerfen, den Wein heiß, damit er umso sanfter befreit wird, nach dem Essen trinken bis man geheilt wird

Salbei vermischt mit Liebstöckel (gemäßigte Wärme) und Fenchel (Wärme) löst den Bodensatz der krankhaften Säfte, wie jemand, der einen Gefesselten von seinen Banden befreit

bei mäßigem Husten: Tränklein nicht erwärmt trinken

ichildige veya dokunulduğundan dolayı oluşan kabarcıklar veya apseler: eski don yağı ve bolca kırlangıç otu suyu bir kabın içinde eritilir, bu karışım apselerin üzerine sık sık sürülür, iyileşir; don yağı ile harekete geçirilen bu bitkinin harareti bu çürümeyi azaltır

Selam Otu (*levisticum*)

orta dereceli enerjiye sahip, çiğ yenildiğinde, insanın doğasını eritir ve doğasını mahveder

başka baharatlar olmadan veya tek başına pişirildiğinde: insanı ağırlaştırır ve aklını ve bedenini isteksiz ve bezgin kılar

diğer baharatlarla pişirildiğinde, yiyene çok fazla zarar vermez

“Bezeler”

boynunda şikâyetleri var ve böylece boyun atardamarları patlama noktasına kadar doludur: selam otu bir miktar daha fazla yer sarmaşığı ile kaynatılır, suyu dökülür, boynun tamamına çok sıcak sarılır, iyileşir; özü ve güçleri insanın içine saldırır ve dış kümelemeyi azaltır, ayrıca sarmaşığın sıcaklığı da bu dış kümelemeyi çözer ve iyileştir

Öksürük

göğüsten gelen öksürük, rahatsızlık önce oradan başlıyor: 1 selam otu, 1 adaçayı ve 2 rezene şarap içinde bekletilir, şarap bitkilerin tadını alana kadar içinde kalır, sonra bitkiler atılır, bu şarap öksürüğün daha yumuşak geçmesi için yemekten sonra iyileşene kadar çok sıcak içilir

ada çayı selam otu (orta derece sıcaklık) ve rezene (sıcaklık) ile karıştırıldığında bir esiri serbest bırakan kişi gibi hastalıklı sıvıların tortusunu çözer

orta derece öksürükte: yukarıda hazırlanan içecek ısıtılmadan içilir

Husten: vgl. Causae et curae 459

Pferdekatarrrh

Ausfluss aus den Nüstern, hustelt davon: Liebstöckel und etwas weniger Brennessel in Wasser kochen, Kräuter herausnehmen, heißen Rauch in Nüstern und Maul des Pferdes übergehen lassen, wird geheilt

Liebstöckel (Kraft) beseitigt zusammen mit Brennessel (Wärme) und warmen Wasser (Süße) die krankhaften Säfte bei Bauschmerzen des Pferdes wie von Bissen: Liebstöckel, etwas weniger Brennessel unter das Futter mischen; Kraft der Kräuter heilt es

Pferdekatarrrh: die gleichen Rezepte findet man auch in Kapitel 1.100 (Brennessel)

141 Efeu (*ebich, edera*)

mehr kalt als warm, für Menschen unnütz zu essen wie Unkraut

Gelbsucht

so dass sogar die Haut gelb gefärbt ist: Efeu mit Bockstalg oder altem Schmalz anschwitzen, heiß über seinen Magen auftragen, Gelbsucht geht auf dieses Kraut über

danach alsbald Brunnenkresse in kaltem Wasser zerstoßen, seihen, kalt trinken, Gelbsucht wird ausgetrieben und geheilt

Menstruationsstörungen

zu unrechter Zeit oder unregelmäßig oder zu starke Monatsblutungen: Efeu in Wasser kochen, warm auf die Oberschenkel und den Nabel legen, seine Kälte widersetzt sich dem widrigem Fluss

Menstruationsstörungen: vgl. Causae et Curae 395

Eingeweidebruch

zerrissenes inneres Häutchen, welches die Eingeweide einschließt: 1 Efeu und 2 Beinwell in gutem Wein kochen, vom Wein trennen, diesem Wein ein bisschen Zitwerpulver, Zucker (soviel wie Efeu) und reichlich geläuterten Honig hinzufügen, sodann den Wein vorsichtig zum Kochen bringen, wie ein geläutertes Getränk durch ein Säckchen seihen, oft nach dem Essen und zur

öksürük: bkz. Causae et curae 459

At nezlesi

burun deliklerinden çıkan akıntıdan dolayı öksürdüğünde: selam otu ve biraz daha az ısırgan otu suda kaynatılır, bitkiler çıkarılır, çok sıcak dumanı atın burun deliklerine ve ağzına nüfuz etmesi sağlanır

selam otu (kuvvet) ısırgan otu (sıcaklık) ve sıcak su (tatlılık) ile birlikte hastalıklı sıvıları yok eder atın karın bölgesinde ağrılar, sanki bir şeyden ısırılıyormuş gibi: selam otu ve biraz daha az ısırgan otu yemine karıştırılır; bitkilerin gücü atı iyileştirir

at nezlesi: aynı tarifler 1.100 (ısırgan otu) bölümünde bulunuyor

Duvar sarmaşığı (*ebich*)

sıcaktan daha soğuk, yabancı bitki gibi insanlar için yararsız

Sarılık

cildi dahi sarıya döndüğünde: sarmaşık koç yağı veya eski don yağı ile çok hafifçe kavrulur, midesi üzerine çok sıcak sürülür, sarılık bu bitkiye geçer

çok geçmeden su teresi soğuk suda ezilir, süzülür, soğuk içilir, sarılık giderilir ve insan iyileşir

Menstrüel bozukluklar

zamansız veya düzensiz veya çok ağır âdet kanaması durumunda: sarmaşık suda kaynatılır, sıcak olarak uyluk ve göbeğin üzerine konur, soğukluğu dengesiz akıntıyı engeller

menstrüel bozukluklar: bkz. Causae et curae 395

Bağırsak fıtığı

yırtık bağırsak zarı: 1 duvar sarmaşığı ve 2 kara kafes otu iyi şarap ile kaynatılır, bitkiler şaraptan çıkarılır, bu şaraba biraz cedvar tozu, şeker (duvar sarmaşığı kadar) ve bol miktarda süzölmüş bal ilave edilir, dikkatlice kaynatılır, parçacıklardan arındırmak için bir torbadan geçirilir, sık sık yemekten sonra ve yatmadan önce içilir

Nacht trinken

ferner binde man die gekochten
Kräuterwarm auf die Stelle, wo das
innere Häutchen zerrissen ist, fügt den
Riss zusammen

auch die Wurzel in kleine Stücke
schneiden, roh in Wein einlegen, damit
er den Geschmack von ihnen annimmt,
bis zur Heilung trinken

Beinwell (Kälte) zieht mit dem Wein
(Wärme) jenen Riss zusammen; die
vereinte gute Kälte und gute Wirkkraft
des Efeus und des Beinwells verbinden
und festigen das innere Häutchen;
wären sie warm, würden sie es
austrocknen lassen; aber Wein (sanfte
Wärme), Zitwer (Wärme) und Honig
(Wärme) pflegen und heilen es,
angeregt durch die gesteigerte Wärme
Eingeweidebruch: vgl. Causae et curae 380

142 Eibisch (*iwesche, ibiscum*)

warm und trocken, wirkt gegen Fieber
Fieber

bei Fieber, welcher Art auch immer:
Eibisch in Essig zerstoßen nüchtern
morgens und auf die Nacht trinken,
Fieber wird weichen

gute Wärme des Eibisch vermischt mit
Wärme des Essigs drückt die Wärme
und die Kälte von Fiebern nieder

Kopfschmerz

Eibisch und etwas weniger Salbei
miteinander zerstoßen und mit ein
bisschen Olivenöl neben dem Feuer
bloß in seiner Hand erwärmen, auf Stirn
auftragen, Tuch darüber binden, so
schlafen, wird besser gehen; die Wärme
von Eibisch, Salbei und Olivenöl, durch
fremde Wärme angeregt, vertreibt den
Schmerz des Gehirns, der von unrechter
Kälte kommt

143 Baldrian (*denemarcha, valeriana*)

mehr warm als kalt und ist feucht

außerdem, kaynatılmış bitkiler yırtığın
bulundu yerin üzerine bağlanır, yırtığı
birleştirir

außerdem kökü küçük parçalar halinde
kesilir, bitkilerin tadını alması için çiğ
olarak şarap içinde bekletilir, iyileşene
kadar bu şarap içilir
kara kafes otu (soğukluk) şarapla
(sıcaklık) yırtığı birleştirir; sarmaşığın
iyi soğukluğu, sarmaşığın ve kara kafes
otunun iyi etki gücü ile birlikte
bağırsak zarını birleştirir ve
güçlendirir; sıcak olsalardı, yırtığı
kuruturlardı; ancak şarap (yumuşak
sıcaklık), cedvar (sıcaklık) ve bal
(sıcaklık) artırılan sıcaklıkla zarı besler
ve onu iyileştirir

Hatmi (*iwesche*)

sıcak ve kuru, ateşe karşı etki eder
“Ateş”

hangi ateş olursa olsun: hatmi çiçeği
sirke içinde dövülür ve sabahları aç
karna ve yatmadan önce içilir, ateş
rahatsızlığı geçer

hatminin iyi sıcaklığı sirkenin sıcaklığı
ile birleştiğinde, ateşlerin sıcaklığını ve
soğukluğunu baskılar

Baş ağrısı

hatmi ve biraz daha az adaçayı ile
birlikte ezilir, ateşin yanında bir miktar
zeytin yağı ilave ettikten sonra sadece
avucun içinde ısıtılır, hemen alna
sürülür, üzerine bez bağlanır, bu
şekilde uyunur, daha iyi olur; hatmi,
adaçayı ve zeytin yağı dış sıcaklık ile
uyarılarak birlikte uygunsuz soğuktan
kaynaklanan beynin acısını giderir

Kedi Otu

soğuktan ziyade sıcak ve nemli

Brustfelleiden oder bei *vich*: Baldrian zerkleinern, etwas weniger Katzenminze hinzufügen; dann mit Mehl, Wasser und Fett Küchlein herstellen, diesen die erwähnten Pulver beimischen, oft essen, Brustfelleiden und *vich* wird in ihm nachlassen, wird besser gehen; weil die vermischten Wärmen die Kälte, aus der diese Leiden entstehen, abmildern

Brustfelleiden: *pleuresis*

vich: in manchen Handschriften mit „Gicht“ gleichgesetzt

144

Katzenminze (*nebeta, calamentum*)

warm

Skrofeln

Skrofeln am Hals:

bevor sie aufbrechen Katzenminze zerkleinern, entweder mit Brot oder in Mus oder in Küchlein oft essen, werden verschwinden;

die Speisen mit der Katzenminze verdünnen das schmutzige Gerinnsel aufgebrochene Skrofeln:

die Blätter der Katzenminze roh und frisch darauf legen, sie werden ausgetrocknet und geheilt; ihre gute Wärme zieht die Fäulnis heraus

145 **Reiherschnabel (*cranchsnabel*)**

sehr heiß, enthält etwas Feuchtigkeit, hat auch fast die Kräfte von Farbstoffen

Herz

Reiherschnabel, Bertram (weniger als Reiherschnabel), Muskatnuss (weniger als Bertram) zu Pulver machen, mit Brot essen oder ohne Brot von seiner Hand lecken, wird besser gehen; die gemischten Wärmen dieser Zutaten vertreiben den Schmerz des Herzens

Schnupfen

den Duft dieses Pulvers in sich hinein ziehen, Schnupfen wird sich leichter und sanfter lösen und schnell ohne Gefahr für jenen Menschen verschwinden; weil die vermischten Wärmen die krankhafte Säfte, die aus

akciğer zarı rahatsızlığı veya *vich* rahatsızlığı: kedi otu küçültülür, biraz daha az kedi nanesi eklenir; daha sonra un, su ve yağ ile kurabiyeler yapılır, bu kurabiyelere bu toz karışımı eklenir, sık sık yenir, akciğer zarı şikâyetleri ve *vich* rahatsızlığı azalacaktır, daha iyi olur; çünkü karıştırılmış sıcaklıklar bu rahatsızlıkları oluşturan soğukluğu yumuşatır

akciğer zarı rahatsızlığı: *pleuresis*

vich: bazı el yazmalarında gut hastalığı ile aynıdır

Kedi Nanesi (*nebeta*)

sıcak

Skrofeln

boyunda *Skrofeln*:

açılmadan önce kedi nanesi küçültülür, ya ekmekle ya püre ile yada kurabiyeler içinde sık sık yenir, kaybolurlar;

kedi naneli yiyecekler kirli

pıhtılaşmaları seyreltir

patlamış *Skrofeln*'ler:

kedi nanesi yaprakları çiğ ve taze

üzerine konur, kedi nanesi onları

kurutur ve iyileştirir; onun iyi sıcaklığı

çürümeyi çeker

İğnelik Otu (*cranchsnabel*)

çok hararetli, biraz nem içerir, ayrıca boya maddelerin benzer gücüne de sahip

Kalb

iğnelik otu, yapışkan otu (iğnelik otundan daha az), muskat (yapışkan otundan az) toz haline getirilir, ya ekmekle yenir ya da avuçtan yalanır, daha iyi olur; bu bileşenlerin sıcaklıkları kalbin acısını giderir

Soğuk algınlığı

bu tozun kokusu içe çekilir, soğuk algınlığı daha kolay ve yumuşak bir şekilde çözülür ve insanda tehlike oluşturmadan hızla kaybolur; çünkü bu karıştırılmış sıcaklıklar, sıcaklıktan ve soğukluktan kaynaklanan hastalıklı

Wärme und Kälte entstehen, bekämpfen

Husten

Gebrechen an der Brust: dieses Pulver, Mehl und Schmalz oder Butter Küchlein bereiten, oft nüchtern und nach dem Essen essen, löst den Husten und das Geschwüre in der Brust, ist sanft, mild und beendet ihn, so geht es dem Menschen besser

Atemnot und Heiserkeit

Brust ist dem Menschen eng oder er hat in der Kehle Beschwerden, so dass ihm die Stimme versagt: dieses Pulver in warmem Wein trinken, wird besser gehen; vereinigte Wärmen zerstreuen die krankhafte Säfte, Wärme des Weines reinigt sie

Kopfschmerz

dem Pulver weißen oder getrockneten Salz zufügen, entweder auf Brot oder von seiner Hand lecken, wird besser gehen; Wärme des Pulvers vermischt mit der Wärme des Salzes vertreibt das feuchte und trockene Phlegma des Kopfes

146 Beinwell (*consolida*)

kälter als warm, wenn ohne rechtes Maß gegessen, gibt er alle Säfte, die in ihm richtig geordnet sind, preis

Wunden

hilfloses, geschwüriges und verwundetes Glied des Menschen: gegessen verfolgt er umgehend den austretenden Schleim, heilt ihn und die Geschwüre oben auf der Haut, nicht innen im Fleisch

Analogie: wie Steine in einer Grube, die das Versickern hindern und wie bei einem Damm, wo deshalb das Wasser nicht ausfließen kann, setzt es in der Tiefe Überflüssiges ab

auf diese Weise werden Würmlein und sonstiges Ungeziefer innen bleiben, da sie vom Ausfließen nach Außen abgehalten werden; unberechtigt und nicht im rechten Maß gegessener Beinwell heilt die Geschwüre außen und

sivilar ile savaşır

Öksürük

göğüste rahatsızlık: bu toz, un ve don yağı veya tereyağı ile kurabiyeler hazırlanır, sık sık aç karna ve yemekten sonra yenir, göğüsteki öksürüğü ve iltihabı çözer, yumuşak ve hafif olduğu için, öksürüğü keser, böylece insan daha iyi olur

Nefes darlığı ve ses kısıklığı

insanın göğsü dar ya da gırtlığında şikâyetleri var, bu yüzden sesi çıkmıyor: bu toz sıcak şarap ile içilir, daha iyi olur; birleşmiş sıcaklıklar hastalıklı sıvıları dağıtır, şarabın sıcaklığı onları temizler

Baş ağrısı

toza beyaz veya kurutulmuş tuz ilave edilir, ya ekmeğe sürülür ya da avuçtan yalanır, daha iyi olur; tuzun sıcaklığı ile karıştırıldığında baştaki nemli ve kuru balgamı giderir

Karakafes Otu (*consolida*)

sıcaktan ziyade daha soğuk, doğru ölçüde yenmediği zaman, dengesiz tüm sıvılarını açığa verir

Yaralar

insanın uzvu çaresiz, iltihaplı ve yaralı olduğunda: yenildiğinde, derhal akan balgamın peşinden gider, onu ve derinin üstündeki iltihapları iyileştirir, etin içindeki olanları iyileştirmez

analoji: bir çukurun dibinde suyun sızmasını önleyen taşlar gibi ve bu yüzden bir barajda suyun akamadığı gibi, derinliğe gereksiz olanları bırakır

bu şekilde, kurtçuklar ve diğer zararlı haşereleler dışarıya doğru akmaları engellendikleri için, içeride kalırlar; haksız ve doğru ölçüde yenilmeyen kara kafes otu dışarıdaki iltihapları iyileştirip bütün olası çürümeleri

entlässt alle mögliche Fäulnis nach innen

147 Osterluzei [?] (*biverwurz, rustica*)

warm

Vorbeugung

Wurzel und Blätter zerkleinern, Bertrampulver (Hälfte des Gewichts an Wurzel und Blätter) und Zimtpulver (Hälfte des Gewichts an Bertrampulver) vermischen, mit Brot oder in der Suppe essen oder mit warmem Wein trinken, und du wirst bis zu deinem Tod keine schwere oder längere Krankheit haben

wer gesund ist und dieses Pulver täglich isst, wird kein Kranker werden, der lange im Bett darniederliegt

wer krank ist und es isst, wird gesund
Aufbewahrung übers Jahr: in neues irdenes Gefäß oder trockenes Lehmgefäß füllen, verschlossen in die Erde vergraben, behält so seine Kräfte
verbundene Kräfte vermischt mit der Kraft des Brotes oder der Sanftheit der Suppe oder mit Wärme des Weines, lassen nicht zu, dass verbrauchte Säfte im Menschen lange überdauern

Osterluzei (*biverwurz, rustica*): Deutung von Marzell wird gefolgt, Portmann hat „Eberwurz“ und schlägt noch eine Reihe von Pflanzen vor

148 Grensing [?](*gensecruit, genisia*)

Unkraut, taugt nicht zur Gesundheit des Menschen, so dass er gegessen ihm weder nutzt noch schadet

Grensing: uneindeutige Bezeichnung; laut Frühhochdeutschem Wörterbuch kommen sowohl Gänsefingerkraut (so Portmann, Kapitel 1-147) als auch Schafgarbe als auch andere Korbblütler, vgl auch Kapitel 1.150

149 „Mauerkraut“ [?] (*murcruit, herba gith*)

ist ein Nahrungsmittel des Menschen, nützt ihm weder viel noch schadet es seiner Gesundheit, füllt nur den Magen
„Mauerkraut“: Kapitel nochmals nach 1.196 mit der Bezeichnung *pastinaca* (bei Portman nochmals abgedruckt als Kapitel 1-200), einzige Ergänzung: „Pastinak ist mehr kalt als warm“

vücudun içine salar

Loğusa Otu veya Gümüş Diken (*biverwurz*)

sıcak

Hastalıkları Önleme

kökleri ve yaprakları küçültülür, yapışkan otu tozu (kökün ve yaprakların yarısı ağırlığında) ve tarçın tozu (yapışkan otu tozunun yarısı ağırlığında) ilave edilir, karıştırılır, ekmekek veya çorba ile yenir veya sıcak şarap ile içilir; bu karışımı içmeye devam edersen, hayatının sonuna kadar ciddi veya uzun süre hasta olmazsın
sağlıklı insan bu tozu her yediğinde, hastalanıp yatakta uzun süre yatmaz

hasta insan yediğinde, iyileşir
yıl boyunca saklama şekli: yeni çömleğe veya kildeb kaba konur, kapatılmış toprağa gömülür, böylece bu bitki karışımı güçlerini korur
birbirine bağlı kuvvetler, ekmeğin kuvveti veya çorbanın yumuşaklığı veya şarabın sıcaklığı ile karıştığında, insandaki tüketilmiş sıvıların uzun süre kalmasına izin vermez

uzun loğusa otu: burada Marzell'in yorumlanması takip ediliyor, Portmann'da domuz dikenini olarak geçiyor ve ayrıca bir dizi bitki daha öneriyor

Kaz Parmakotu (*gensecruit*)

yabani bitki, insan sağlığı için yararlı değil, yenildiğinde insana ne faydalı nede faydasızdır

Grensing (yöresel bir isimdir): belirsiz terim; Erken Ortaçağ Almanca sözlüğüne göre, hem kaz parmakotu (bkz. Portmann, bölüm 1-147) hem de civanperçemi ve diğer papatya ailesi bitkileridir, ayrıca bkz. bölüm 1.150

Yabani Havuç veya Yüreyaprağı (*murcruit*)

insanın yediği bir ottur, sağlığına ne çok yarar ne de zarar verir, sadece midisini doldurur

Mauerkraut: *pastinaca* adıyla 1.196'dan sonra tekrarlanıyor (Portman'da bölüm 1-200'de tekrar geçiyor), tek ek: "*pastinaca* sıcaktan ziyade soğuktur"

150	Gänsekraut [?]	kalt und ein Unkraut, gegessen nützt es dem Menschen nicht, sondern schadet ihm eher	Kaz Parmakotu soğuk, yabancı bitki, yararlı değil, yenildiğinde insan için yararlı değil, zarar verir
151	Leinsamen (<i>semen lini</i>)	warm, taugt dem Menschen nicht zum Essen	Keten Tohumu (<i>semen lini</i>) sıcak, insana yemek için yararlı değildir
<p>Flankenschmerz Leinsamen in Wasser kochen, ein Leinentuch in dieses Wasser tauchen und ohne Samen oft heiß über seine Flanken legen, Schmerz wird etwas vermindert, wenn auch mäßig; die Wärme der Leinsamen werden durch fremde Hitze in der Süße des Wassers aktiviert und mildern den Flankenschmerz, der von Kälte kommt</p>	<p>Yan Ağrısı keten tohumu suda kaynatılır, bu suya bir ketenden yapılmış bez batırılır ve sık sık keten tohumları olmadan yan bölgelerin üzerine çok sıcak konur, ağrı biraz da olsa azalır; keten tohumu sıcaklığı suyun tatlılığında yabancı hararetle harekete geçirilir ve soğuktan gelen yan ağrısı hafifletir</p>		
<p>Verbrennung Leinsamen kräftig in Wasser kochen, einen Leinentuch in jenes Wasser tauchen und ohne Samen so heiß über die verbrannte Stelle legen, zieht den Brand heraus</p>	<p>Yanık keten tohumu suda kuvvetlice kaynatılır, keten bezi o suya batırılır ve tohumları olmadan çok sıcak yakılan yere konur, yanığı çeker</p>		
<p>Flankenschmerz 1 Leinsamen, $\frac{3}{4}$ Pfirsichharz im Tiegel kochen, Birnbaummistel zu Saft zerreiben (mehr als das Harz) und Hirschmark oder Fett von einem jungen Stier (mehr als Birnbaummistelsaft) in das Tiegel hinzufügen, erneut kochen lassen, durch ein Tuch, das überall mit einer Ahle durchstochen ist, seihen, in ein neues gewachstes Tongefäß gießen, sich damit oft an der Seite am Feuer reiben, wird geheilt werden Wärme von Leinsamen, Pfirsichharz und Hirschmark vermischt mit der Kälte der Birnenmistel oder des Fettes vom jungen Stier (das ziemlich stark ist) und mit fremden Feuer aktiviert, eingebracht in ein neues gewachsenes Tongefäß, um ihre Kraft zu behalten, unterdrücken unrecht heiße und unrecht kalte Säfte der menschlichen Flanke; wird am Feuer eingerieben, damit die Salbe ihn umso schneller durchdringt</p>	<p>Yan ağrısı 1 keten tohumu, $\frac{3}{4}$ şeftali reçinesi tencerede kaynatılır, armut ağacı ökse otu suyu çıkana kadar ezilir (reçineden daha fazla) ve geyik iliği veya genç bir boğanın yağı (armut ağacı ökse otu suyundan daha fazla) tencereye eklenir, tekrar kaynatılır, her yeri bir tığla delinmiş bezden geçirilir, yeni mumlanmış toprak tencereye alınır, sık sık ateşin yanında ağrıyan bölgelere sürülür, iyileşir Keten tohumu, şeftali reçinesi ve geyik iliği sıcaklığı, armut ökse otunun soğukluğu ile veya genç boğanın yağı (oldukça güçlüdür) karıştırıldığında ve dıştan gelen ateşle aktif hale getirildiğinde, güçlerini korumak için yeni mumlanmış toprak tencereye muhafaza edildiğinde, insanın yan bölgelerinde bulunan yersiz sıcak ve soğuk sıvılarını bastırır; merhem çilde daha hızlı nüfuz etmesi için ateşin yanında sürülür</p>		

Leinsamen (*semen lini*): Kapitel nochmals nach 1.193 (bei Portmann dort Kapitel 1-194)
Flankenschmerz: vgl. Causae et curae 383

152 Vogelmiere (*hunsdarm, ipia*)

warm, ein Unkraut

Prellung

so dass seine Haut grün und blau ist:
Vogelmiere in Wasser kochen, Wasser ausdrücken, oft warm über die Prellung legen und Tuch darüber binden;
vertreibt mit der Sanftheit des Wassers die dort angesammelten Schleime durch seine gute Wärme, aktiviert durch fremde Wärme

Vogelmiere (*hunsdarm, ipia*): mittelhochdeutsche Bezeichnung bei Marzell nicht belegt; (*h*)*ippia* ist neben „Vogelmiere“ (Marzell IV, 496, so auch Portmann) auch „Acker Gauchheil“ (Marzell)

Aussage „grün und blau“: *weiden*, „Färberwaid“ liefert einen blaugrünen Farbstoff

Nessel [?] (*nessewurz,*

153 *nyesewurz, gelisia, capillus, Veneris*)

mehr warm als kalt und trocken, etwas feucht, enthält aber eine gewisse nützliche Grünkraft

„Gicht“ und Gelbsucht

Nessel zerreiben und ihren Saft durch ein Tuch streichen, Saft zu Wein geben: bei Gichtanfall oft nüchtern trinken, wird geheilt

bei Gelbsucht oft nach dem Essen trinken, wird geheilt

ihre Wärme ist rein und rau, unterdrückt die wertlose Kälte der schädlichen Säfte von Gicht und Gelbsucht

Reinigung

Nessel in Wein kochen mit von Honig, seihen, oft nach dem Essen trinken und vor dem Schlafen gehen, macht Brust mild und leicht, reinigt Magen, vermindert alles, was im Inneren des Körpers schmutzig und faulig ist

gelisia = „Große Brennessel“ (Marzell, IV, 914); *capillus Veneris* = „Frauenhaar“, ein Mittelmeerfarn oder eher der einheimische „Schwarze Milzfarn“ (Marzell, I, 118); Portmann (1-152) übersetzt „Schwarze Niesewurz“, dies ist jedoch die „Christrose“

keten tohumu (*semen lini*): bu bölüm 1.193'ten sonra tekrarlanıyor (Portmann'da bölüm 1-194)
yan ağrısı: bkz. Causae et curae 383

Kuşotu (*hunsdarm*)

sıcak, bir yabancı ot

Ezik

bu yüzden insanın cildi yeşil ve mavidir: kuşotu suda kaynatılır, suyu sıkılır, sık sık sıcak olarak ezilen yere sürülür, bez bağlanır; yabancı sıcaklıkla uyarılmış kuşotunun sıcaklığı, suyun yumuşaklığı ile orada biriken balgamı giderir

kuşotu (*hunsdarm, ipia*): Ortaçağ Almanca ismi Marzell'de kanıtı değil; (*h*)*ippia* adlı bitki, kuşotu bitkisi (Marzell, IV, 496, Portmann da aynı şekilde düşünüyor) aynı zamanda *Acker Gauchheil* (Marzell I, 253) isimli bitkidir
yeşil ve mavi ifadesi: *weiden*, çivit otu mavi-yeşil rengi sağlar

Nessel

soğuk ve kurudan ziyade sıcak, biraz nemli, ancak bir çeşit yararlı yeşil güç içerir

“Gut hastalığı” ve sarılık

Nessel ezilir ve suyu bir bezden geçirilir, *Nessel* suyu şaraba eklenir: gut hatalığı nöbetinde aç karna içilir, iyileşir

sarılıkta sık sık yemekten sonra içilir, iyileşir

bitkinin sıcaklığı saf ve serttir, gut hastalığının ve sarılığın zararlı sıvıların değersiz soğukluğunu baskılar

Temizleme

Nessel bal eklenerek su ile kaynatılır, sık sık yemekten sonra ve yatmadan önce içilir, göğsü yumuşatır ve hafifletir, mideyi temizler, vücudun içinde kirlenmiş ve çürümüş olan her şeyi azaltır

gelisia = büyük ısırgan otu (Marzell, IV, 914); *capillus veneris* = *Frauenhaar*, bir Akdeniz eğrelti otu veya daha ziyade yerli olan (Almanya) *Schwarze Milzfarn*'dır (Marzell I, 118); Portmann *Schwarze Niesewurz* olarak tercüme ediyor, ancak bu noel güllü bitkisidir (Christrose)

<p>154 „Gichtkraut“ [?] (<i>gich, güh, gichtbaum, nigella</i>)</p> <p>das Kraut, das nach der Gicht heißt, hat in sich eine gewisse Grünkraft</p> <p>Magen</p> <p>Kraut mit Samen vorsichtig zerreiben und in Wein mit etwas Honig kochen, seihen, oft warm trinken; Magenbeschwerden, die oft durch die Kälte von Säften kommen, vergehen durch die Wärme dieser vermischten Zutaten</p> <p>Vorsorge: diesen Trank oft kalt trinken, wird am Magen die Gesundheit erhalten</p> <p>„Gicht“</p> <p>Kraut mit Samen zerreiben und mit 1 Olivenöl und 1/3 Bärenfett in Wasser kochen, Salbe herstellen, an der schmerzenden Stelle einreiben durchdringt die Haut so schnell, das der Sturm des Gichtübels vom Menschen weicht; die Wärme des Krauts, des Bärenfetts und Olivenöls beruhigen die kalten Säfte, die den Sturm der Gicht auslösen</p> <p><i>nigella</i>: vgl. auch Kapitel 1.12, auch den mittelalterlichen Schreibern war die Bedeutung unklar, in zwei Handschriften wird <i>nigella</i> mit <i>rayd</i> bzw. <i>clebia</i> [?] übersetzt; Marzell (III, 318) nach kann es sich um „Schwarzkümmel“ handeln</p>	<p>Gichtkraut</p> <p>gut hastalığının adı verilen otun belli bir miktarda yeşil gücü vardır</p> <p>Mide</p> <p>bitki dikkatlice ezilir ve biraz bal ile şarap içinde kaynatılır, süzülür, sık sık sıcak içilir; çoğu kez sıvıların soğukluğundan kaynaklanan mide rahatsızlığı bu karıştırılmış bileşenlerin sıcaklığından dolayı geçer</p> <p>önlem: bu karışım sık sık soğuk içilir, midenin sağlığını koruyacaktır</p> <p>“Gut hastalığı”</p> <p>bitki tohumlarıyla ezilir ve 1 zeytin yağı ve 1/3 ayı yağı ile kaynatılır, merhem yapılır, ağrılı yere sürülür</p> <p>deriye çok hızlı nüfuz eder ve gut hastalığı belasını insandan gider; bitkinin, ayı yağının ve zeytin yağının sıcaklığı gut hastalığının firtinasını tetikleyen soğuk sıvıları yatıştırır</p> <p><i>nigella</i>: bkz. ayrıca bölüm 1.12, orta çağdaki yazarlar için de anlamı belli değildi, iki el yazmasında <i>nigella rayd</i> ve <i>clebia</i> [?] olarak çevrilmiş; Marzell'e göre çörek otu olabilir</p>
<p>155 Eisenkraut (<i>isena, verbena</i>)</p> <p>mehr warm als kalt</p> <p>von Geschwüren oder Wunden oder Würmern: in Wasser kochen, Leinentuch auf das faulige Fleisch legen, vorsichtig das Wasser aus dem Eisenkraut drücken und auf das Leinentuch verteilen, nachdem es getrocknet ist, ein anderes heißes Eisenkraut darüber legen, solange bis die Fäulnis beseitigt ist</p> <p>Geschwollener Hals</p> <p>vorsichtig in Wasser erwärmen, mäßig warm über die Kehle legen, festbinden, bis die Schwellung verschwindet</p> <p>Gelbsucht</p> <p>1 Eisenkraut, 2 <i>cephania</i> oder 1 Steinbrech und 3 Pfennigkraut in einem</p>	<p>Mine Çiçeği (<i>isena</i>)</p> <p>soğuktan ziyade sıcak</p> <p>iltihaplardan veya yaralardan veya kurtçuklardan dolayı çürük et: suda kaynatılır, çürük etin üzerine keten kumaş konur, mine çiçeğinin suyu dikkatlice sıkılır, keten bezin üzerine yayılır, kuruduktan sonra başka çok sıcak mine çiçeği ile tazelenir, çürüme giderilene kadar</p> <p>Boğaz şişmesi</p> <p>su içinde hafifçe ısıtılır, orta derece sıcak olarak boğazın üzerine konur, şişme inene kadar bağlanır</p> <p>Sarılık</p> <p>1 mine çiçeği, 2 <i>cephania</i> veya 1 küçük yumrulu taşkıran ve 3 sarıkız küçük bir</p>

kleinen verschlossenen und oben fest verstopften Gefäß in bestem Wein einlegen, Wein neun Tage lang nüchtern trinken, aber auch nach dem Essen in kleinen Mengen einnehmen mit diesem Wein und einem Ei und Schmalz eine Speise bereiten und essen vor dem Schlafen gehen, diesen Wein mit einem feurigen Stahl erhitzt trinken, mit warmen Kleidungsstück zudecken, damit man schwitzt, dies tun bis man geheilt ist

Kälte des Eisenkrauts und Steinbrechs und die Wärme der *cephania* und des Pfennigkrauts haben ziemlich scharfe Säfte

wenn sie gemischt mit der Wärme des Weines und im Getränk eingenommen werden

oder wenn sie mit Wein (Wärme) oder mit Schmalz (Wärme) und mit der Kälte des Eies (wegen des guten Geschmacks) verbunden werden

leisten sie der Bitterkeit der Gelben und der Schwarzen Galle Widerstand und dämpfen das Übel

Trank hauptsächlich nüchtern einnehmen, damit er die Glieder schneller durchdringt

Trank wird durch glühenden Stahl gekräftigt, damit er um so mehr gegen dieses Übel stark macht

Gelbsucht: vgl. Causae et curae 429

cephania: in Kapitel 1.167 wird *cephania* als lateinische Übersetzung von „Brachwurz“ benutzt, zu dieser jedoch Kapitel 1.54 ohne diese lateinische Bezeichnung

156 Bohnenkraut (*satureia*, *satereia*)

mehr warm als kalt

„Gicht“

„gequält durch Gicht, so dass sich seine Glieder immer bewegen: Bohnenkraut zerkleinern, Salbeipulver (weniger als Bohnenkraut) und Kümmelpulver (weniger als Salbeipulver) in Honigwürze vermischen, oft nach dem Essen trinken, wird besser gehen; die Wärme des Bohnenkrauts, des Salbeis

kaba şarap içine konur, sıkıca kapatılarak bekletilir, bu şarap dokuz gün boyunca aç karna içilir, ayrıca yemekten sonra da küçük miktarlarda içilir

bu şarap, bir yumurta ve don yağı ile bir yemek hazırlanır ve yenir uyumadan önce, bu şarap kızgın bir çelik ile ısıtılır, hastanın terlemesi için sıcak giysiyle örtülür, iyileşene kadar uygulanır

mine çiçeği ve küçük yumru lu taşkıranın soğukluğu, *cephania* ve sarıkızın sıcaklığı oldukça keskin sıvılara sahiptir

şarabın sıcaklığı karıştırıldığında ve bir içecek ile içildiğinde;

veya şarapla (sıcaklık) veya don yağla (sıcaklık) ve yumurtanın soğukluğuyla birleştirildiğinde (iyi tadı için);

sarı ve siyah safranın burukluğuna karşı direnip hastalığı engellerler

özellikle aç içilmeli, böylece uzuvlara daha hızlı nüfuz eder

insanı hastalığa karşı daha güçlü hale getirmek için kızgın çelikle bu içecek güçlendirilir

sarılık: bkz. Causae et curae 429

cephania: bölüm 1.167'de *cephania* sarı sütleğenin Latince çevirisi olarak kullanılıyor, ancak bölüm 1.54 bu Latince adı olmadan geçiyor

Bakla Kekik (*satureia*)

soğuktan ziyade sıcak

“Gut hastalığı”

gut hastalığından muzdarip, böylece uzuvları sürekli hareket eder: bakla kekik küçültülür, adaçayı tozu (bakla kekikten az) ve kimyon tozu (adaçayı tozundan az) bal şerbetine karıştırılır, sık sık yemekten sonra içilir, daha iyi olur; bakla kekik, adaçayı ve çörek otunun sıcaklığı, balın sıcaklığı ile

und des Kümmels, vermischt mit der Wärme des Honigs vertreibt die Kälte der Gicht

karıştırıldığında gut hastalığının soğukluğunu giderir

157 Arnika (Wohlverleih, wolvisgelegena)

Arnika (wolvisgelegena)

sehr heiß, enthält eine giftige Hitze

çok hararetli, zehirli bir hararet içeriyor

Liebeszauber

Aşk sihiri

wenn ein Mensch jenen oder jene an der Haut mit frischer Arnika berührt, wird er oder sie in Liebe zu jenem brennen

bir insan bir erkeğe veya bir kadına elinde taze arnika ile dokunursa, o erkek veya kadın elinde arnika ile dokunan kişiye aşktan yanar

danach, wenn das Kraut gedorrt ist, wird Mann oder Frau, der/die mit diesem Kraut berührt worden ist, von der Liebe zu der Person, durch die er/sie entflammt wurde, fast betört, so dass er/sie in der Folge einfältig sein wird

bundan sonra, bitki solduğunda, bu bitkiyle dokunulan erkek veya kadın, aşkı ateşleyen kişiye olan sevgisiyle neredeyse ona kapılır, böylece bunun sonucu olarak aptallaşır

158 Simez (simez, symes, simes)

Kuşotu

kalt

soğuk

Parasiten

Parazitler

wenn Maden und Würmer den Menschen verzehren: am Feuer zerkleinern, auf Geschwürstelle auftragen, sie sterben

larvalar ve kurtçuklar insanı kemirdiğinde: ateş karşısında küçültülür, apseli yere sürülür, ölürlür

Simez (simez, symes, simes): bei Marzell nicht belegt; Portmann und Rieth vermuten „Sternmiere“

Simez (simez, symes, simes): Marzell'de ispatlanmamış; Portmann ve Rieth "kuşotu" tahmin ediyorlar

159 Binse [?] (juncus)

Has Kofa (juncus)

weder richtig warm oder richtig kalt, sondern lau, deshalb taugt sie nicht viel zu Arzneien

ne gerçekten sıcak ne de soğuk, fakat ılık, bu yüzden ilaçlar için iyi değil

juncus: bei Marzell mit vielen Entsprechungen nachgewiesen

juncus: Marzell'de birçok karşılığı ile kanıtlanmış

160 Maiglöckchen (meyglana)

Müge Bitkisi (meyglana)

kalt, hat die Kälte, die die Erde enthält, wenn sie die Blüten zu Früchten reifen lässt

soğuk, toprağın çiçekleri meyveye olgunlaştırdığı soğukluğuna sahip

Skrofeln

Skrofeln

wenn Skrofeln wachsen oder bei Ausschlag oder irgendeinem Geschwür, in dem Gift ist: oft Maiglöckchen nüchtern essen, sie werden verschwinden; ihre dauerhafte und feste Kälte unterdrückt die schwankende Kälte, die mit der Wärme vermischt ist

Skrofeln'ler büyüdüğünde, egzamalarda veya zehir içeren herhangi bir apsede: sık sık müge bitkisi aç karna yenir, şikâyetler kaybolur; kalıcı ve sağlam soğukluğu, sıcaklıkla karışan dalgalanan soğukluğu baskılar

Fallsucht

Sara hastalığı

oft Maiglöckchen essen

müge çiçeği sık sık yenir

wenn er in Folge dieser Krankheit schon auf der Erde liegt: Kraut unter die Zunge legen, wird um so schneller wieder aufstehen, der Schmerz wird leichter sein; ihre feste Kälte leistet der todbringenden Kälte verschiedenartiger Säfte Widerstand

161 Tormentill (Blutwurz, *dornella*)

mehr kalt als warm, diese Kälte ist gut und gesund

Fieber

Fieber von schädlichen Speisen:

Tormentil und Honig in Wein kochen, seihen, oft nüchtern und auf die Nacht trinken, wird geheilt; seine gute Kälte vermischt mit Honig (Wärme) unterdrückt es, das von schlechten Säften (warm und kalt) kommt

162 Muskatteller-Salbei (*scarleya, patris saluia, cicula*)

mehr warm als kalt, wirkt gegen Pilze

Vergiftung

mit Honig in Wein und etwas Raute kochen, etwas Purgierwinde hinzugeben, seihen, nach dem Essen dreimal trinken, das Gift wird, wenn es kein todbringendes Gift ist, durch Erbrechen oder Stuhlgang ausgeschieden

Gift zieht alle Säfte im Menschen an sich und zerstört sie, in dem es warme abkühlt und kalte unrechtmäßig entflammt, diese Zutaten mit starker und beständiger Natur lösen das Gift auf

Magen

zu schwacher Magen, wird vom Essen leicht krank und eitrig: 1 Muskatteller-Salbei, $\frac{1}{3}$ Polei und Fenchel ($\frac{1}{4}$ von Polei) in gutem Wein und Honig kochen, Magen wird sanft gereinigt, wird Appetit bekommen; die Kräuter (gute Wärme) vermischt mit Wein und Honig (Wärme) treiben den alten und verklumpten Schleim im Magen aus

eğer bu hastalığın bir sonucu olarak yerde yatıyorsa: dilin altına bitki konur, bu şekilde daha çabuk kalkar, ağrı daha kolay olacaktır; sağlam soğukluğu ölümcül çeşitli sıvıların soğukluklarına direnir

Beşparmak Otu (*dornella*)

mehr kalt als warm, diese Kälte ist gut und gesund

Fieber

Fieber von schädlichen Speisen:

Tormentil und Honig in Wein kochen, seihen, oft nüchtern und auf die Nacht trinken, wird geheilt; seine gute Kälte vermischt mit Honig (Wärme) unterdrückt es, das von schlechten Säften (warm und kalt) kommt

Misk Adaçayı (*scarleya*)

soğuktan ziyade sıcak, mantarlara karşı etki eder

Zehirlenme

bal ve biraz sedefotu şarap ile birlikte kaynatılır, biraz mahmude eklenir, süzülür yedikten sonra üç kez içilir, zehir, ölümcül değilse, kusarak veya dışkı ile atılır

zehir insanlarda tüm sıvıları kendine çeker ve sıcak olanı soğutur, soğuk olanı haksız ve yersiz alevlendirir, bu bileşenler güçlü doğası ve dayanıklılığı ile zehri çözer

Mide

çok güçsüz mide, yenilen yemekten dolayı çabuk hastalanma ve iltihaplanma durumunda: 1 misk adaçayı, $\frac{1}{3}$ yarpuz ve rezene (yarpuzun $\frac{1}{4}$ 'i kadar) iyi şarap ve bal ile kaynatılır, iştah açar; şarap ve bal (sıcaklık) ile karıştırılan bu bitkiler (iyi sıcaklık) mideden eski ve topaklı balgamı dışarı atar

Kopfschmerz

in Wasser kochen, Wasser ausdrücken, heiß ringsum auf seinen Kopf legen und mit Tuch bedecken, so schlafen, wird besser gehen; seine gute Wärme vermindert verschiedenartige Säfte, die den Kopf quälen

Verdauungsbeschwerden

1 Muskatteller-Salbei, 1/3 Liebstöckel und etwas Weberdistel eine Fleischspeise bereiten, diese mit Wasser einer sprudelnden Quelle und mit Essig kochen, mit trockenem Salz würzen, fünf oder vier Tage lang essen, wird gesund

Wärme von Muskatteller-Salbei und Weberdistel führen belastende Speisen (infolge von unrechter und kalter Säfte) aus, bringen sie in Bewegung und erwärmen sie, die gute Kälte der Liebstöckel verdünnt sie, die Kälte des Quellwassers (stark und scharf) löst sie auf, das trockene Salz dringt in sie ein
scarleya: „Scharlei“ kann nach Marzell auch Borretsch sein, *cicula* ist dort nicht ausgewiesen

163 Storchschnabel

mehr kalt als warm, hilft gegen den Stein

Stein

Storchschnabel und weniger Steinbrech in in Wasser kochen, seihen
Dampfbad machen: Hafer in Wasser kochen und damit die feuerheißen Steine begießen
nachdem er geschwitzt hat, soll er in diesem Bad das Kräuterwasser warm trinken, Stein wird sanft zerbrochen

Herz

Herzbeschwerden und immer traurig sein: Storchschnabel, weniger Polei und Raute (weniger als Polei) zerstoßen, oft mit Brot essen, Herz wird gestärkt und der Mensch wird froh sein; die Kälte von Storchschnabel, die Wärme Polei und Raute und die Kraft des Brotes vermischt, bringen die zurückgebliebenen warmen und kalten Säfte im Herzen zur Gesundheit zurück

Baş ağrısı

suda kaynatılır, suyu sıkılır, başın üzerine konur, bezle örtülür, bu şekilde uyunur, daha iyi olur; iyi sıcaklığı başa ızdırap veren çeşitli sıvıları azaltır

Sindirim şikâyetleri

1 misk adaçayı, 1/3 selam otu ve deve dikenini ile bir et yemeği hazırlanır, bu yemek kaynak suyu ve sirke ile pişirilir, kuru tuz eklenir, beş veya dört gün boyunca yenir, iyileşir

misk adaçayı ve deve dikeninin sıcaklığı ağır yiyeceklerin (uygunsuz ve soğuk sıvıların sonucu olarak) atılmasını sağlar, onları harekete geçirir ve ısıtır, selam otunun iyi soğukluğu onları seyreltir, kaynak suyunun soğukluğu (güçlü ve keskin) onları çözer, kuru tuz onun içine nüfuz eder
scarleya: *Scharlei*, Marzell'e göre hodan otu da olabilir, *cicula* Marzell'e göre kanıtlanmamış

Turnagagası

sıcaktan ziyade soğuk, taşa karşı yardımcı olur

Taş

turna gagası ve daha az taş kıran suda kaynatılır, süzülür
buhar banyosu yapılır: yulaf suda kaynatılır ve kızgın taşların üzerine dökülür
terledikten sonra, bu banyoda bu bitki suyu sıcak içilir, taş yumuşakça kırılır

Kalp

kalp rahatsızlığı ve her zaman hüznü: turnagagası daha az yarpuz ve sedefotu (yarpuzdan az) dövülür, sık sık ekmele yenir, kalp güçlenir ve insan mutlu olur; turnagagasının soğukluğu, yarpuzun ve sedefotunun sıcaklığı ve ekmeğin gücü karıştığında, kalpte geride kalan sıcak ve soğuk sıvıları sağlığa döndürür

Universalmittel

Pulver gegen Gift und Zaubersprüche: 1 Wurzel mit Blättern, 2 Malvenwurzel mit Blättern und 7 Wegerichwurzel mit Blättern, Kräuter im April und zu Mittag mit ihren Blättern ausziehen, auf feuchte Erde legen, mit etwas Wasser besprengen, damit sie einige Zeit grün bleiben

wenn sich der Tag neigt, ans Sonnenlicht legen bis Sonne untergeht die Nacht über auf feuchte Erde legen, mit Wasser besprengen

im ersten Morgenrauen, genau in den Glanz der Morgenröte legen bis zur dritten Stunde des Tages, irgendein Gerät darunter stellen

dann bis Mittag, wenn sich die Sonne nach Süden wendet, ohne besprengen mit Wasser auf die feuchte Erde legen danach gegen Süden in das Sonnenlicht bis zur neunten Stunde des Tages legen dann auf einem Tuch, das über einen Holzrahmen gespannt ist, bis vor Mitternacht legen, damit sie nicht zerstreut oder zertreten werden

wenn sich das Rad des Nordens wie ein Mühlrad dreht und in die Finsternis zurückgeht, weil es kein Licht bekommen kann und weil dann alle Finsternen und Nächtlichen fliehen, weil sich die Nacht zum Tag neigen muss, also kurz vor Mitternacht, lege diese Kräuter in ein hoch gelegenes Fenster oder auf eine Türschwelle oder in einen Garten, damit sie vermischte Luft haben und von Luft berührt werden

kurz nach Mitternacht nehmen, etwas mit den Fingern reiben, in eine neue Büchse füllen, etwas Bisam dazu, so dass der Duft dieser Kräuter nicht den Duft des Bisams übertönt

der Bisam konserviert sie eine Zeitlang, so dass sie nicht faulen

Çok kullanımlı bitki

zehir ve büyü sözlerine karşı toz: 1 turna gagası kökü ve yaprakları, 2 ebegümece kökü ve yaprakları ve 7 sinir otu kökü ve yaprakları: bitkiler Nisan ayında öğle vaktinde topraktan çıkarılır, nemli toprağa yatırılır, bir süre yeşil tutabilmek için su serpilir

gün bitiminde, güneş batana kadar güneş ışığına konur gece boyu nemli toprağa konur ve üzerine su serpilir şafakta, günün üçüncü saatine kadar şafağın parıltısına konur, altına herhangi bir cihaz konur

daha sonra öğleye kadar, güneş güneye döndüğünde, nemli toprağa su serpmeyen konur

daha sonra güneye güneş ışığına doğru dokuzuncu saate kadar yerleştirilir sonra gece yarısına kadar ahşap bir çerçeve üzerine gerilmiş bir bez üzerine konur, böylece dağılmazlar veya ezilmezler

yıldızların kuzey tekerleği bir değirmen gibi dönüp ve karanlığa geri döndüğünde, aydınlanmadığı için ve bütün karanlık olanlar ve gece yaşayanlar kaçtığı için, gece gündüze boyun eğme zorunda kaldığı için, yani gece yarısından hemen önce, bu bitkilerin karışık havada kalmaları ve hava tarafından dokunulmaları için, yüksek bir pencereye veya bir kapı eşiğine veya bahçeye konur gece yarısından kısa bir süre sonra alınır, parmaklarla biraz ovulur, yeni bir teneke kutusuna konur, biraz misk eklenir; bu bitkilerin kokusu miskin kokusunu bastırmayacak kadar misk eklenir

misk bu bitkileri çürümeden bir süre için korur

zur Vertreibung von Krankheit und Erhaltung der Gesundheit: täglich an Augen, Nase, Ohren und Mund halten, um ihren Duft aufzunehmen
großes Lustempfinden von Mann: die Kräuter in Tuch binden und von der Lende bis zum Glied legen

großes Lustempfinden von Frau: auf die Nabel, werden eine Abkühlung spüren

Schmerzen von einer Speise: in den Hals eines engen Gefäßes geben, in dem Wein ist, so dass er nur ihren Duft aufnehmen kann, mit diesem Wein ein Süppchen bereiten und schlürfen
Gift geschluckt oder von Zauberkunst gequält: diesen Wein trinken, wird besser gehen

diese Kräutermischung bei sich tragen: der Mensch behält Wohlergehen und Kraft, weil sie mit allen Stunden und allen Wärmestufen sowohl der Nacht wie des Tages vermischt sind; so halten sie ein Jahr

Universalmittel: vgl. Causae et curae 409

164 Benediktenkraut (*benedicta*)

heiß

Liebestrank

wenn ein Mensch es isst oder im Getränk einnimmt, glüht er vor Begierde

Stärkung

bei abgenommenen Körperkräften: in Wasser kochen, oft heiß trinken, nach dem es besser geht, meiden; denn ihre Hitze, angeregt durch fremde Hitze, bringt die kalten Säfte des Menschen zur Erwärmung

165 Rizza (*rubea*)

kalt

Fieber

Fieber und Abneigung gegen Essen: vorsichtig in Wasser kochen, im Wasser belassen, dieses Wasser am Morgen und auf die Nacht warm trinken

hastalıklardan kurtulmak ve sağlığı korumak için: kokusunu içine çekmek için, gözlere, buruna, kulaklara ve ağza her gün tutulur

erkeğin büyük zevk duygusu için: bitkiler bir beze sarılır ve belden erkelik organına kadar konur, bir serinleme hissedecektir

kadının büyük zevk duygusu için: göbek üzerinde konur, bir serinleme hissedecektir

bir yemekten dolayı ağrılarda: sadece kokusunu çekebilmesi için, içinde şarap olan dar ağzılı bir kaba konur, bu şarap ile bir çorba hazırlanır ve içilir

zehir yutulduğunda veya sihre maruz kalındığında: bu şarap içilir, daha iyi olur

bu bitkisel karışım insan üzerinde taşır: insan afiyetini ve kuvvetini korur, çünkü hem tüm saatlerle hem de tüm gece ve gündüz sıcaklık aşamalarıyla karıştırılmışlardır; bu bitkiler, bu şekilde bir yıl dayanırlar çok kullanımlı bitki: bkz. Causae et curae 409

Şevketibostan (*benedicta*)

hararetli

Aşk iksiri

bir insan onu yerse veya içerse, arzudan yanar

Güçlendirme

fiziksel gücün azalmasında: suda kaynatılır, sık sık çok sıcak içilir, insan kendini iyi hissettiğinde, içmekten kaçınılır; çünkü yabancı hararetle uyarılmış harareti insanda bulunan soğuk sıvıların ısınmasını sağlar

Kök Boya Bitkisi (*rubea*)

soğuk

“Ateş”

ateş rahatsızlığı ve yemeğe karşı isteksizlik: suda dikkatlice kaynatılır, suda bırakılır, sabahları ve geceleri bu su sıcak içilir

auch das gekochte Kraut eine kurze Weile heiß auf den Magen legen, drei Tage lang, Fieber wird nachlassen, ihre gute Kälte unterdrückt die Kälte des Magens, erhitzt auf den Magen gelegt, vertreibt sie die Unlust zu essen, da diese Wärme die Kälte des Magens auflöst

Viertagefieber

1 *rubea*, 1 Brombeerkraut und 3 Brachwurz in Wein kochen dann klaren und sehr guten Wein eingießen und glühenden Stahl hinein tauchen, zehnmal wiederholen danach den Wein mit den Kräutlein in den mit Stahl erhitzten Wein gießen, nochmal aufkochen lassen diesen Wein im Fieberanfall bis zur Heilung trinken die Kälte von *rubea* vermischt mit Brombeerkraut (Wärme), Brachwurz (Wärme) und Wein (erhöhte Wärme), verstärkt mit der erhöhten Wärme des Stahls, mildern sie dieses Fieber

Rizza (*rubea*): bei Marzell ist *rubea* o. ä. mehrdeutig, Portmann hat „Krapp“ (Färberröte) vorgeschlagen Viertagefieber: vgl. Causae et curae 448

außerdem auch das gekochte Kraut eine kurze Weile heiß auf den Magen legen, drei Tage lang, Fieber wird nachlassen, ihre gute Kälte unterdrückt die Kälte des Magens, erhitzt auf den Magen gelegt, vertreibt sie die Unlust zu essen, da diese Wärme die Kälte des Magens auflöst

Dört günde bir nükseden ateş

1 kök boya bitkisi, 1 böğürtlen otu ve 3 sarı sütleğen kaynatılır daha sonra berrak ve çok iyi şarap ilave edilir ve kızgın bir çelik çubuğu batırılır, on kez tekrarlanır daha sonra bitki ile kaynatılmış şarap çelik ile ısıtılmış şaraba alınır, tekrar kaynatılır iyileşene kadar ateş nöbetinde bu şarap içilir

kök boya bitkisinin soğukluğu böğürtlen otu (sıcaklık), sarı sütleğen (sıcaklık) ve şarap (artırılan sıcaklık) ile karıştırılıp ve çeliğin artırılan sıcaklığı ile güçlendirildiğinde, bu ateşi hafifletir

Rizza (*rubea*): Marzell'de *rubea* veya benzeri çok anlamlı, Portmann *Krapp* (kök boya bitkisi) öneriyor dört günde bir nükseden ateş: bkz. Causae et curae 448

166 Moos [?] (*musecha*)

mehr warm als kalt, mit beliebigen Salben besser und stärker; alleine taugt es nichts

Moos [?] (*musecha*): Bei Marzell nicht belegt, Portmann schlägt „Flechte“ vor

Buch 3:

Bäume und Sträucher (3.57, Moos)

alte Bäume, die ihre innere Grünkraft verlieren und jüngere Bäume, die durch irgendwelche Ereignisse innerlich geschwächt sind, schicken ihre Grünkraft und Gesundheit, die sie innen haben müssten, in ihre Rinde so wächst auf ihrer Rinde Moos, sie besitzen keine inneren Kräfte manches Moos auf Bäumen und manches Moos, das auf Dächern wächst, enthält Heilkraft

İzlanda Likeni (*musecha*)

soğuktan ziyade sıcak, herhangi bir merhem ile karıştırıldığında, daha iyidir ve daha güçlüdür; tek başına işe yaramaz

İzlanda likeni: Marzell'de ispatlı değil, Portmann *Flechte* (basit algler ve hifler) öneriyor

Kitap 3:

Ağaçlar ve Çalılar (3.57, Yosun)

iç yeşil güçlerini kaybeden yaşlı ağaçlar, ve herhangi bir olaydan dolayı içlerinde güçsüzleşmiş genç ağaçlar, içinde bulunması gereken yeşil güçlerini ve sağlıklarını kabuklarına gönderir

bu yüzden kabukları üzerinde yosun yetişir, onların iç güçleri yoktur bazı ağaçlar üzerinde ve çatılarda yetişen yosunlar iyileştirici güç içerir

Moos, das auf faulenden Hölzern und Steinen wächst, hat fast keine Wirkung als Arznei, weil die Fäulnis, die in schmutzigen Säften von Dächern oder faulenden Hölzern oder Steinen ist, ausbricht und ins Moos wächst, deshalb ist Moos unnützig

Ausnahme: Hausmoos, stammt zwar aus den schmutzigen Säften der Dächer, aber vermischt mit der Süße des erwärmten Wassers, zerstreut es verdorbene Säfte, die sich im Menschen angesammelt haben

„Gicht“

Gicht an irgendeinem seiner Glieder: 1 Moos, das an Birne, Apfel oder Buche wächst und $\frac{1}{3}$ Mutterkraut im Wasser kochen, Wasser ausdrücken, oft heiß über das Glied legen, Gicht wird weichen

die Gicht-Lähmung (kommt von warmen und kalten Säften) wird durch die Wärme und Kälte des Mooses der genannten Bäume vermischt mit Mutterkraut (Wärme) und erhitztem Wasser (Süße) vertrieben

Fieber

bei Leiden an Fieberhitze: wenn Mensch Moos von Dächern oder faulenden Hölzern über sich legt, wird er manchmal jene Glut in sich leichter empfinden, er wird aber nicht geheilt, da dieses Moos nur die Glut verringert und nicht das Fieber mildert

167

Birkwurz (*birkwurz*, *sanguinaria*)

mehr kalt als warm

Reinigung

überflüssige und giftige (eitrige) Säfte im Menschen: 1 Birkwurz (bzw. Blutwurz) und 2 Brachwurz zu Saft zerstoßen, in ein Tongefäß füllen, darüber guten und klaren Wein gießen, nach dem Essen und vor dem Schlafen gehen trinken, fünfzehn Tage lang wird auf ein Jahr nützen, mindert die überflüssigen und giftigen Säfte

çürüyen odun ve taşlar üzerinde yetişen yosunlar ilaç olarak hemen hemen hiç etkiye sahip değildir, çünkü çatılardaki kirli sularda veya çürüyen odunlarda veya taşlarda bulunan çürüme dışarı çıkıp yosunların içine büyür, bu yüzden bu yosunlar işe yaramaz

istisnası: *ev yosunu*, çatıların kirli sularından gelmesine rağmen, ancak ısıtılmış suyun tatlılığı ile karıştırıldığı için, insanda biriken bozulmuş sıvıları dağıtır

“Gut hastalığı”

herhangi bir uzuvda gut hastalığı: armut, elma veya kayın üzerinde büyüyen 1 yosun ve $\frac{1}{3}$ gümüş düğme suda kaynatılır, suyu sıkılır, sık sık çok sıcak uzuv üzerine konur, gut hastalığı çekilir

gut hastalığı felci (sıcak ve soğuk sıvılardan gelir), yukarıda sayılan ağaçların yosunlarının sıcaklığı ve soğukluğu gümüş düğmesi (sıcaklık) ve su (tatlılık) ile karıştırıldığında, giderilir

“Ateş”

insan ateş hararetinden muzdarip olduğunda: eğer çatıda veya çürüyen kerestede yetişen yosunu insan üzerine konduğunda, ateş rahatsızlığın korunu daha hafif hisseder, ancak bu yosun sadece koruları azaltır, ateşi azaltmadığı için, iyileştirmez

Beşparmak Otu (*birkwurz*)

sıcaktan ziyade soğuk

Arınma

gereksiz ve zehirli (iltihaplı) sıvılarda: 1 beşparmak otu (veya *Blutwurz* = beşparmak otu) ve 2 sarı sütleğen suyu çıkana kadar ezilir, bir toprak kabın içine konur, üzerine iyi ve berrak bir şarap dökülür, yedikten sonra ve yatmadan önce on beş gün sürece içilir bir yıl boyunca yeter, gereksiz ve zehirli sıvıları azaltır

die Kälte der Birkwurz, mit der Wärme von Brachwurz und der Wärme des Weines vermischt, verbraucht die unreinen und schleimigen Säfte - sowohl die warmen als auch die kalten - , die im Menschen überfließen

Birkwurz (*birkwurz*, *sanguinaria*): „Blutwurz“ und „Birkwurz“ erscheinen in diesem Kapitel als Synonyme; daher auch die lateinische Entsprechung *sanguinaria*, nach Marzell ist die Deutung der „Birkwurz“ bzw. „Blutwurz“ als *potentilla erecta* am wahrscheinlichsten (so auch Portmann); allerdings gibt es zu dieser „Blutwurz“ bereits Kapitel 1.161, auch *Ferula communis* kann „Birkwurz“ heißen
Brachwurz: hier wird *cefania* als lateinische Übersetzung für die zunächst auf Deutsch benannte „Brachwurz“ benutzt

beşparmak otun soğukluğu sarı sütleğenin ve şarabın sıcaklığı ile karıştırıldığında, insanda taşan ve temiz olmayan balgamlı sıvıları - hem sıcak hem soğuk olanları- tüketir

Birkwurz (*birkwurz*, *sanguinaria*): bu bölümde eş anlamlı olarak *Blutwurz* ve *Birkwurz* geçiyor; bu nedenle Latince karşılığı *sanguinaria*'dır, Marzell'le göre *Birkwurz* veya *Blutwurz potentilla erecta* (beşparmak otu) olarak yorumlanması en muhtemeldir (Portmann da aynı fikirde); ancak *Blutwurz* için zaten 1.161 bölümü var, ayrıca *Ferula communis* de *Birkwurz* olarak adlandırılabilir
Brachwurz: burada Almanca olarak adlandırılan *Brachwurz* için Latince ismi *cefania* kullanılmıştır.

168 Strenze (astrenza)

warm, wirkt gegen Fieber

Fieber

jede Art von Fieber: vorsichtig zerstoßen oder reiben, damit einen Becher zur Hälfte füllen, guten Wein bis zum Rand gießen, über Nacht so aufheben, am Morgen nochmals Wein füllen und nüchtern trinken, drei oder fünf Tage lang, man wird geheilt, Wärme von Strenze und Wein vertreibt den Fieber; über Nacht aufbewahrt, vermengt sie sich um so besser mit dem Wein

Verdauungsbeschwerden

Speise nicht verdauen können: Saft von der Langen Osterluzei (zwei Münzen schwer), Saft von Bibernelle (eine Münze schwer), Wolfsmilchsaft (einen Heller schwer), Ingwer (einen Heller schwer) und Semmelmehl vermischen, Küchlein machen in Größe einer Münze, aber ziemlich dick, in der Sonne oder in schon fast abgekühlten Ofen garen

Mensch innen warm, so dass die Speise in ihm verbrannt ist: morgens nüchtern ein Küchlein nehmen

Kral Otu (astrenza)

sıcak, ateşe rahatsızlığına karşı etki eder

“Ateş”

her çeşit ateş rahatsızlıklarında: kral otu dikkatlice ezilir veya rendelenir, bir tas yarısına kadar doldurulur, tasın ağzına kadar iyi bir şarap ilave edilir, gece boyunca bekletilir, sabah olduğunda tekrar şarap ilave edilir ve aç karnına içilir, üç veya beş gün boyunca iyileşir, kral otu ve şaraptan gelen sıcaklık ateşi giderir; gece boyunca bekletildiğinde, şarapla daha da iyi karışır

Sindirim şikâyetleri

yiyecekler sindirilemediğinde: uzun loğusa otu suyu (iki madeni para ağırlığında), anason suyu (bir madeni para ağırlığında), eşek sütleğen suyu (bir bakır ve gümüş karışımı para ağırlığında), zencefil (bir bakır ve gümüş karışımı para ağırlığında) ve ekmek unu, bir madeni para büyüklüğünde fakat oldukça kalın kurabiyeler hazırlanır, güneşte veya neredeyse soğumuş bir fırında pişirilir

insanın doğası sıcak, böylece yiyecek içinde yanmış: sabahları aç karnına bir kurabiye yer

Mensch innerlich kalt, so dass die gegessene Speise in ihm vor Kälte gefroren und zusammengedrückt ist: morgens nüchtern zwei bis drei Küchlein zu sich nehmen; danach als erstes ein Saft oder ein Süppchen essen, später kann man gute und bekömmliche Speisen essen, so lange bis man sich befreit fühlt

die Wärme der Langen Osterluzei (ziemlich scharf und kräftig) gemischt mit Bibernelle (Kälte) rührt die verderblichen Säfte auf

Ingwer (Wärme) löst die Säfte die Kälte der Wolfsmilch führt sie rasch ab

Semmelmehl stärkt den Magen, damit der Mensch innen nicht geschädigt wird alles an der Sonne gegart, reinigt es den Magen

Strenze (astrenza): einige Schreiber kannten diese Pflanze nicht und notierten *astrologia* = „Osterluzei“; vgl Kapitel 1. 147

Verdauungsbeschwerden: vgl. Causae et curae 379, das Rezept steht hier wegen der Verwechslung von *astrenza* und *aristolochia*

168 Erdpfeffer

kalt, wächst von kalter Luft

Fieber

reichlich Erdpfeffer eine Nacht lang in guten Wein einlegen, Erdpfeffer wegwerfen, Wein mit glühenden Stahl erhitzen, nüchtern morgens und zur Nacht trinken, bis er gesund wird

170 Brombeerkraut (brema)

der Strauch, an dem die Brombeeren wachsen, ist mehr warm als kalt

Parasiten

wenn Würmer das Fleisch von Mensch oder Vieh verzehren: zerreiben, Pulver auftragen, werden sterben, wird geheilt

Lunge

Lungenbeschwerden und Husten aus der Brust: Bertram, weniger

Brombeerblätter, Ysop (weniger als Brombeerblätter), Dost (weniger als Ysop) und Honig in gutem Wein

kochen, seihen, nachdem man ein wenig

insanın doğası soğuk, bu yüzden içindeki yiyecek soğuktan donmuş ve sıkıştırılmış: sabahları aç karna iki veya üç kurabiye yer; ondan sonra ilk olarak bir meyve suyu veya bir çorba içer, daha sonra iyi ve sağlıklı yiyecekler yiyebilir, kurtulmuş hissedene kadar

uzun loğusa otun sıcaklığı (oldukça keskin ve güçlü) ve anasonun soğukluğu ile karıştırıldığında, zararlı sıvıları kabartır

zencefil (sıcaklık) sıvıları çözer eşek sütleğenin soğukluğu onları hızlı bir şekilde çıkarır

insan içinden zarar görmemesi için, ekmek unu mideyi güçlendirir hepsi güneşte pişirildiği için, mideyi temizler

Strenze (astrenza): bazı yazarlar bu bitkiyi tanımiyorlardı ve *astrologia* = uzun lohuğa otu bitki ismini not etmişler; bkz. bölüm 1.147 sindirim şikâyetleri: bkz. Causae et curae 379, bu tarif *astrenza* ve *aristolochia* adlarının karıştırılmasından dolayı burada geçiyor

Su Biberi

soğuk, soğuk havada büyüyor

“Ateş”

bolca su biberi gece boyunca şarap içinde bekletilir, acı su biberi atılır, şarap kızgın çelikle ısıtılır, aç karna sabah ve yatarken iyileşene kadar içilir

Böğürtlen Çalı (brema)

böğürtlenin yetiştiği çalı soğuktan ziyade sıcak

Parazitler

kurtçuklar insanı veya büyük baş ve küçük baş hayvanlarının etini yiyip bitirdiğinde: böğürtlen çalı ezilir, tozu sürülür, ölürlür, iyileşir

Akciğer

akciğer şikâyetleri ve göğüsten gelen öksürük: yapışkan otu, daha az

böğürtlen yaprağı, zufa otu (böğürtlen yapraklarından az), keklikotu (zufa otundan az) ve bal iyi şarapla kaynatılır, süzülür, biraz yemek

gegessen hat, trinken, nach der vollen Mahlzeit reichlich davon trinken, oft tun, wird gesund, der Schleim aus der Lunge wird beseitigt die Wärmen und Kälten von all diesen Zutaten vermindert die Fäulnisprodukte der Lunge und der Brust, die aus unrechter Wärme und Kälte entstehen Brombeere: schadet weder dem Gesunden noch dem Krankem, wird leicht verdaut, keine Heilwirkung

Zunge und Zähne

angeschwollene Zunge oder Geschwüre auf ihr: mit einem Brombeerdorn (wegen der guten Kraft, die darin ist) oder mit einem mittleren Aderlassmesser mit einem einzigen Stich ein wenig einschneiden, damit der Schleim ausbrechen kann

Zahnschmerzen: mit Brombeerdorn (gute Wärme) oder mit einem mittleren Aderlassmesser das Zahnfleisch ein wenig einritzen, damit Schlacke heraus können, wird besser

Zunge und Zähne: Ausschnitt aus Causae et curae 263

Blutungen

1 Brombeerkraut, 2 Blutwurz vorsichtig im Mörser reiben bis sie Saft abgeben, so in reinem Wein einlegen, abgießen, zu und nach dem Essen trinken, aber nicht nüchtern

Brombeerkraut und Blutwurz haben einen ähnlichen Saft wie die Blutflüssigkeit, mit Wein vermischt stillen sie durch ihre guten Kräfte das ausfließende Blut

gesättigter Mensch muss es einnehmen, damit sie das Blut zurückhalten, das sich dann den Speisen des Menschen zuwendet

Blutungen: vgl. Causae et curae 420

171 Erdbeerkraut (*erpercrut, fraga*)

Kraut mehr warm als kalt, gegessen ruft es Schleim hervor, taugt nicht als Arznei

yedikten sonra içilir, yemeği bitirdikten sonra bolca içilir, sık sık yapılır, iyileşir, akciğerdeki balgam giderilir

tüm bu bileşenlerin sıcakları ve soğuklukları, uygunsuz sıcaklık ve soğukluktan oluşan akciğerin ve göğüsün çürüme ürünlerini azaltır böğürtlen (meyvesi): ne sağlıklı ne de hasta insana zarar verir, kolayca sindirilir, iyileştirme etkisi yoktur

Dil ve dişler

şişmiş dil veya dilin üzerinde apseler: böğürtlen dikenini (içinde bulunan iyi kuvvet nedeniyle) ile veya orta büyüklükte bir hacamat bıçağı ile tek bir kez batırarak küçük bir kesikle balgamın akabilmesi sağlanır

diş ağrısı: böğürtlen dikenini (iyi sıcaklık) ile veya orta büyüklükte hacamat bıçağı ile cürufun çıkabilmesi için diş eti çok az çizilir, daha iyi olur

dil ve dişler: Causae et curae 263'den bir bölüm

Kanama

1 böğürtlen çalısı, 2 beşparmak otu suyu çıkana kadar dikkatlice havanda ezilir, sonra saf şarapta bekletilir, süzülür, yemek yerken ve yemekten sonra içilir, ama aç karna değil böğürtlen çalısı ve beşparmak otu kanın sıvısına benzer bir sıvıya sahiptir, şarapla karıştırıldığında iyi güçleriyle sızan kanı dindirirler

yediği yemeğe yönelen kanı durdurmak için, karnı doymuş insan bu içeceği içmeli

kanamalar: bkz. Causae et curae 420

Çilek çalısı (*fraga*)

bitki soğuktan ziyade sıcak, yendiğinde balgam oluşturur, ilaç olarak yararlı değil

Erdbeere: bewirken etwas wie Schleim im Menschen, der sie isst, taugen weder einem gesundem noch einem krankem Menschen, weil sie nahe der Erde wachsen und weil sie auch in lauwarmer Luft gedeihen

çilek (meyve): onu yiyen insanda balgam gibi bir şeye neden olur, ne sağlıklı bir insan ne de hasta bir insan için yararlıdır, çünkü toprağın yakınında ve ayrıca ılık havada büyür

172	Heidelbeerkraut (<i>waldbere, heydelbere</i>)	Yaban Mersini (<i>waldbere</i>)
-----	---	-----------------------------------

das Kraut, an dem Waldbeeren wachsen, enthält in sich die größte Kälte, Kälte schadet mehr als sie nützt, taugt nicht für Arzneien
Heidelbeere: schadet dem, der sie isst, ruft in ihm Gicht hervor

yaban mersininin büyüdüğü bitki, içinde en büyük soğukluk içerir, soğukluk yardım etmesinden ziyade zarar verir, ilaç için yararlı değil
yaban mersini meyvesi: onu yiyene zarar verir, içinde gut hastalığı oluşturur

173	Pilze	Mantarlar
-----	-------	-----------

welche Art auch immer, Pilze sind wie Schaum und Schweiß der Erde
Pilze, die in trockener Luft und auf trockener Erde wachsen: sie sind mehr kalt als warm; haben nicht viel Heilkraft
Pilze, die in feuchter Luft und auf feuchter Erde wachsen: sind weder ganz warm noch kalt, sondern lau; gegessen lösen sie leicht üblen Schleim aus, schaden dem Menschen ein wenig, enthalten nicht viel Heilkraft
Pilze, die an bestimmten stehenden und liegenden Bäumen wachsen, sind zur Speise des Menschen ziemlich gut, gegessen schädigen sie weniger, taugen sogar manchmal für Arzneien

ne tür olursa olsun, mantarlar yeryüzünün köpüğü ve teri gibidir kuru havada ve toprakta yetişen mantarlar: ılıktan daha soğuk; fazla iyileştirici gücü yoktur
nemli havada ve nemli toprakta yetişen mantarlar: ne tam olarak sıcak ne de tam olarak soğuklar, ancak ılıklar; yenildiğinde, kolayca kötü balgamlar tetiklerler, insana biraz zarar verirler, fazla iyileştirici güçler içermezler
belirli dikili ve devrilmiş ağaçlarda yetişen mantarlar insanın tüketmesi için oldukça iyidir, yenildiğinde daha az zarar verir, bazen ilaçlar için de uygundur

Parasiten

Pilz (Schwamm) am Nussbaum wachsend: hat weder rechte Wärme noch Kälte, sondern Stumpfheit; gegessen schädigt er nicht; außer von Gicht gequälter Mensch, löst in ihm die Gicht aus, da dieser Pilz keine rechte Mischung hat
wenn Wurm zu wachsen beginnt: Schwamm, frisch vom Baum, über kochendes Wasser halten, damit er warm und feucht wird, so über die Schwellung legen, Wurm wird verschwinden
der Pilz entsteht aus der Bitterkeit des

Parazitler

ceviz ağacında yetişen mantar (sünger): ne doğru sıcaklığa ne de soğukluğa sahiptir; ancak donukluğa sahiptir; yenildiğinde zarar vermez; gut hastalığına maruz kalan insan dışında, gut hastalığını tetikler, çünkü bu mantar türü doğru karışıma sahip değil
kurtçuk büyümeye başladığında: ağaçtan taze sünger ısınması ve nemlenmesi için kaynar suyun üzerinde tutulur, bu şekilde şişkin yere konur, kurtçuk kaybolur

mantar ağaç sıvısının burukluğundan

Baumsaftes; vermischt mit der Leichtigkeit des Dampfes und Feuchtigkeit des erhitzten Wassers, vermindert es die Schwellung wenn Wurm lebendig ist: Schwamm im heißen Ofen ohne Kohle trocknen und zu Pulver machen, oft auf die Stelle des Geschwürs legen, Wurm stirbt wegen der Bitterkeit dieses Pulvers

Magen

der Buchenschwamm: ist warm; gut zu essen für Kranke und Gesunde erkalteter schleimiger Magen: frischen Pilz von der Buche in Wasser mit guten Kräutlein kochen und ein wenig Schmalz hinzufügen, leicht vorgesättigt reichlich und oft essen erwärmt den Magen, nimmt ihm den Schleim

Wärme des Pilzes, Süße des erhitzten Wassers und Kräfte guter Kräutlein reinigen den Magen; Wärme des Schmalzes heilt ihn

Schwangerschaftsbeschwerden

langsam und schwerfällig, im Körper durch die Schwere des Kindes bedrängt: Pilz von der Buche in Wasser so kräftig kochen, dass er langsam zusammenschrumpft, durch ein Tuch streichen, mit diesem Saft und genügend Schmalz eine Suppe machen; zweimal oder einmal am Tag essen, erleichtert auch Geburtsschmerz, vermindert das innerliche Aufschäumen am Holunder wachsender Pilz: kalt, taugt nicht zum Essen, schwächt den Menschen, weil er Gift in sich hat; taugt auch nicht viel als Heilmittel

Lunge

Weidenschwamm: ist warm, gut zu essen

Lungenbeschwerden und dadurch in der Brust beengt: Pilz in Wein kochen, etwas Kümmel und etwas Schmalz hinzufügen, so die Suppe mit den Pilzen schlürfen und auch Pilz selbst essen

olusur; buharın hafifliği ve ısıtılan suyun nemi ile karıştırılarak şişliği azaltır

kurtçuk canlıysa: kömür içermeyen sıcak bir fırında sünger kurutulur ve toz haline getirilir, sık sık apseli bölgeye konur, kurtçuk bu tozun burukluğu nedeniyle ölür

Mide

kayın süngeri: sıcak; hasta ve sağlıklı insan için yemeğe uygundur soğumuş balgamlı mide: kayın ağacından taze mantar iyi bitkilerle suda kaynatılır ve biraz don yağı eklenir, biraz atıştırdıktan sonra sık ve bolca yenir mideyi ısıtır, midenin balgamını alır

mantarın sıcaklığı ısıtılmış suyun tatlılığı ve iyi bitkilerin gücü mideyi temizler; don yağının sıcaklığı iyileştirir

Hamilelik şikâyetleri

çocuğun ağırlığından dolayı daralan, gövdesi yavaş ve hantal olan anne adayı: kayın mantarı suda büzüşene kadar kaynatılır, bezden geçirilir, bu mantarın suyu ve yeterli don yağı ile bir çorba hazırlanır; günde iki kez veya bir kez içilir, aynı zamanda doğum ağrısını da hafifletir, vücudun içindeki köpüklenmeyi azaltır

mürver ağacın üzerinde yetişen mantar: soğuk, yemek için yararsız, zehir içerdıği için, insanı güçsüzleştirir, ilaç olarak da pek işe yaramaz

Akciğer

mera süngeri: sıcak, yemeğe uygundur

akciğer rahatsızlığı ve bu nedenle göğüste sıkışıklık: mantar şarapla kaynatılır, biraz kimyon ve biraz da don yağı eklenir, bu şekilde mantarlı çorba yudumlanır ve mantarlar da yenir

Schmerzen

dieser so gegessene Pilz mindert auch Schmerz von Herz und Milz, weil das Herz manchmal von schlechten Säften des Magens, der Lunge und der Milz behelligt wird

Wärme und Rauheit dieses Pilzes mildern vermischt mit der Wärme des Weines und Kümmels diese Schmerzen, vertreiben faulige Säfte; das Schmalz heilt jene Geschwüre

Abführmittel

frischen Weidenpilz entweder an der Sonne oder im warmen Ofen trocknen, zu Pulver machen; Purgierwinde nehmen, dieses Pulver (so viel wie eine Münze wiegt) und Springkrautmilch (so viel wie ein Heller wiegt) hinzufügen, Trank nüchtern einnehmen, wird dich reinigen

das Pulver mildert die Purgierwinde und Springkrautmilch ab, verfolgt die schlechten Säfte im Menschen wie gute Spezereien, die Purgierwinde und Springkrautmilch jedoch lösen die Säfte, so dass sie ausgeschieden werden

Augen

das „Weiße“ im Auge: Weidenpilz entweder an der Sonne oder im warmen Ofen trocknen, damit Fäulnis in ihm ausdörft

sooft er das „Weiße“ im Auge behandeln will: kurze Weile in Wasser legen, Wasser, das er aufgezogen hat, ausdrücken; den Saft, den er in sich hat, mit einer Feder auf die Lider streichen, so dass er auch die Augen innen leicht berührt; fünf oder drei Nächte tun, wenn er schlafen geht, wird geheilt

Rauheit des Pilzes, gemildert vom Wasser, beseitigt die Säfte, von denen das „Weiße“ im Auge kommt

Ausschlag

am Birnbaum wachsender Pilz: kalt und feucht, nützt dem Esser noch schadet er

Ağrılar

bu şekilde yenilen mantar aynı zamanda kalp ve dalaktaki ağrıyı hafifletir, çünkü kalp bazen mide, akciğer ve dalaktaki kötü sıvılardan rahatsız edilir

şarabın ve kimyonun sıcaklığıyla karıştırılan bu mantarın sıcaklığı ve pürüzlülüğü bu ağrıyı yumuşatır; çürüklü sıvıları giderir, don yağı iltihapları iyileştirir

Müşhil

taze mera mantarı ya güneşte veya sıcak bir fırında kurutulur, toz haline getirilir; mahmude alınır, bu toz (bir madeni para ağırlığında) ve kınaçiçeği sütü (bakır ve gümüş karışımı para ağırlığında) ilave edilir, hazırlanan içecek aç karna içilir, insanı temizler

bu toz, mahmude ve kınaçiçeği sütünü yumuşatır, insandaki kötü sıvıları iyi spesiyaliteler gibi izler, ancak mahmude ve kınaçiçeği sütü bu sıvıları çözer ve böylece atılırlar

Gözler

gözde beyazlık: içindeki çürümenin kuruması için kır mantarı güneşte veya fırında kurutulur

ne zaman gözündeki beyazlığı tedavi etmek isterse: kısa süre suya konur, çektiği su sıkılır; içindeki sıvı bir tüyle göz kapakları üzerine gözün içine de hafif bir şekilde dokunacak kadar sürülür, yatağa giderken beş veya üç gece yapılır, iyileşir

su tarafından yumuşatılan mantarın pürüzlülüğü, gözdeki beyazlığa neden olan sıvıları giderir

Egzama

Armut ağacında yetişen mantar: soğuk ve nemli, yiyenlere ne yararlı ne de zararlı

schuppig, geschwürig und grindig am Kopf: Saft vom frischen Birnbaumpilz in Olivenöl ausdrücken, Pilz wegwerfen, Kopf mit diesem Öl einreiben, wird geheilt werden; die Feuchtigkeit dieses Pilzes beseitigt den Ausschlag, Olivenöl heilt

Nägel

grindiger Nagel: Birnbaumpilz in der Breite des grindigen Nagels in Ochsen- (nicht Kuh)galle tauchen, neun Tage und Nächte auf den Nagel legen; wenn ausgetrocknet, wieder in diese Galle legen, Nagel wird sich lösen und ausfallen, anderer, schöner Nagel wird nachwachsen

Kälte und Feuchtigkeit dieses Pilzes, vermischt mit der Stärke und Bitterkeit der Ochsen-galle (ist sanfter als die einer Kuhgalle), entfernen die Krätze, Feuchtigkeit des Pilzes erträgt nicht die Krätze, deshalb heilt die Galle den Nagel

Espenschwamm: warm und schlammig, taugt nicht zum Verzehr, keine wirksame Arznei in ihm an einem Hirschkampfplatz wachsender Pilz (Hirschwamm): kalt und hart, für Mensch und Vieh unbekömmlich zu essen; wenn er keine schädliche Krankheit im gesundem Menschen und Vieh findet, löst er innerliche Geschwüre durch seine Wirkkräfte aus

Gelenke

Schmerzen von gefährlichen Säften an den Gliedern so wie von der Gicht (das heißt der *paralysis*), als ob er seine Glieder zu zerbrechen scheinen:

Hirschwamm essen: vertreibt die Gefahr jener Säfte, reißt sie aus und beseitigt sie; er ist so beschaffen, dass er wo er ist, immer auszureißen und zu zerbrechen pflegt und das ausbricht, was faulig ist, wo er jenes findet

başta kepek, apseler ve açık akıntılı ve pis kokulu yaralar: taze armut mantarının suyu zeytinyağına sıkılır, mantar atılır, bu yağla baş ovulur, iyileşir; bu mantarın nemi egzamayı giderir, zeytinyağı iyileşir

Tırnaklar

açık yaralı akıntılı pis kokulu tırnak: tırnağın genişliğinde armut ağacı mantarı öküz (inek değil) safrasına batırılır, dokuz gün ve gece tırnağa konur; kurduğunda tekrar bu safraya konur, tırnak kalkar ve düşer, başka daha güzel tırnak çıkar

bu mantarın soğukluğu ve nemi, öküz safrası (bir inek safrasınınkinden daha yumuşak) kuvveti ve burukluğu ile karıştığında, uyuzu giderir, mantarın rutubeti uyuzlara dayanamaz, bu nedenle safra tırnağı iyileştirir

titrek kavak süngeri: sıcak ve çamurlu, yemek için uygun değil, içinde etkili ilaç içermez

geyik savaşı olan bir alanda büyüyen mantar (geyik süngeri): soğuk ve sert, insan ve büyük ve küçük baş hayvanı için yenmesi sağlıklı değildir; sağlıklı insanda ve büyük ve küçük baş hayvanda zararlı bir hastalık bulamazsa, içlerinde gücüyle iltihaplar tetikler

Eklemler

tehlikeli sıvılardan dolayı uzuvlarda ağrı ve gut hastalığından (yani felç)'den dolayı, sanki uzuvları kırılıyormuş gibi:

geyik süngeri yenir: bu sıvıların tehlikesini giderir, onları koparıp ortadan kaldır; öyle yaratılmıştır ki, nerede olursa olsun, daima çürük bulduğu şeyi koparır ve ortadan kaldırır

Hirschwamm ist ein Gerinnsel, das aus Kälte entsteht; diese Kälte ist warmen wie kalten wohlbeschaffenen Säften schädlich, weil sie gesund sind seine guten Säfte lösen aufwallenden Schleim und eingenommenes Gift auf, wenn im Mensch ein giftiges und gefährliches Geschwür entsteht, seine Kälte macht diese Gefahr zunichte löst bei Schwangeren eine lebensgefährliche Fehlgeburt aus, weil seine Kälte das richtig Beschaffene zerstört

über der Schwelle einer Tür, die ohne Dach geblieben ist oder auf trockenem Holz wachsender Pilz: wächst nur durch Sonnenwärme und Regen und unterschiedliche Luft und ohne Erdenfeuchte, ist kalt

wenn ein gesunder Mensch ihn isst, zerstört dieser Pilz die Säfte, die in ihm fein sind, macht ihn krank, da er aus verschiedenartiger und nicht gut zusammengesetzter Luft entstanden ist

Blutungen und Durchfall

verstreute Säfte im Menschen, so dass er entweder Blutungen hat oder Durchfall: führt die verwirrten Säfte in ihm zur rechten Ausrichtung zurück er bewirkt nämlich immer das Gegenteil: zerstreut das Wohlgeordnete, fügt das Zerstreute zusammen; also nicht einnehmen, wenn man gesund ist

Skrofeln

noch nicht aufgebrochene Skrofeln: zu Pulver machen und $\frac{1}{3}$ „Rassel“-Pulver, Gemisch mit Brot oder in einem Ei oder mit dem Getränk einnehmen verdorbene und stinkende geronnene Säfte verschwinden, weil die Kälte dieses Pilzes vermischt mit der jähren Hitze der „Rassel“ die schlechte Säfte vermindert

aufgebrochene Skrofeln: reichlich vom Pulver dieses Pilzes hinein streuen, vertreibt mit seiner Kraft die verdorbenen Säfte, heilt die Geschwüre

geyik süngeri, soğukluktan kaynaklanan bir pıhtıdır; bu soğukluk, sağlıklı oldukları için sıcak, soğuk ve iyi yapılı sıvılar için zararlıdır insanda zehirli ve tehlikeli bir iltihaplanma meydana geldiğinde iyi sıvıları kabaran balgamı ve alınan zehri çözer, soğukluğu bu tehlikeyi yok eder

ayrıca hamile kadınlarda hayatı tehdit edici bir düşüklüğü tetikler, çünkü soğukluğu doğru yapıda olanı yok eder

çatısı olmayan kapı eşiğinin üstünde veya kuru odun üzerinde yetiştiren mantarlar: sadece güneş sıcaklığı, yağmur ve farklı hava ile ve toprak nemi olmadan yetişir, soğuktur

sağlıklı bir insan onu yerse, bu mantar insanın narin olan sıvılarını imha eder, çeşitli ve iyi bileşikli olmayan havadan oluştuğu için onu hastalandırır

Kanama ve ishal

insanda dağınık sıvılar olduğundan dolayı kanama veya ishal: içindeki karışık sıvıları tekrar doğru hizaya çevirir çünkü her zaman tam tersini yapar: iyi düzenlenmiş olanı dağıtır, dağınık olanı birleştirir; kişi sağlıklı ise, almasın

Skrofeln

daha açılmamış *Skrofeln*'ler: toz haline getirilir ve $\frac{1}{3}$ *Rassel*-tozu eklenir, karışım ekmekle veya bir yumurta içinde veya içeceklerle alınır çürük ve kokuşmuş, pıhtılaşmış sıvılar kaybolurlar, çünkü bu mantarın soğukluğu, *Rassel*'in ani harareti ile karıştırıldığında, kötü sıvıları azaltır

açılmış *Skrofeln*'ler: bu mantarın tozu bolca yaraların içine serpilir, gücü bozulmuş sıvıları giderir, apseleri iyileştirir

174 „Feigwurz“ (vichwurz)

mehr kalt als warm

Fieber

1 Feigwurz und 2 Basilikum in Wein kochen, abkühlen lassen, täglich am Morgen und wenn er schlafen geht nüchtern trinken, bis er geheilt wird
„Feigwurz“ (vichwurz): Wiederholung nach Kapitel 1.197, dort allerdings einleitend: „*Ficaria* ist kalt und feucht“. Portmann legt sich auf das „Breitblättrige Laserkraut“ fest, Marzell schlägt für „Feigwurz“ wieder *Potentilla erecta* vor (vgl. Kapitel 1.161 und 1.167)

175 Aloe

der Saft ist warm und hat große Wirkkraft

Migräne

bei Halbseitenkopfschmerz: 1 Aloe und 2 Myrrhe zu sehr feinem Pulver machen, Semmelmehl und Mohnöl hinzufügen, daraus eine Art Sauerteig machen, mit dem Teig den ganzen Kopf bedecken bis zu den Ohren und Hals, Mütze darüber, drei Nächte und Nächte drauf lassen, oft machen, wird geheilt
Wärme der Aloe und Trockenheit der Myrrhe vermischt mit Semmelmehl (Milde) und Mohnöl (Kälte) beruhigen den Kopfschmerz, der so bereitete Teig gibt dem Hirn seine Fetthaltigkeit zurück

Migräne: vgl. Causae et curae 356

Zahnwurm

wenn ein Wurm einen Zahn annagt: 1 Gewicht Aloe und 1 Gewicht Myrrhe in ein Tongefäß mit enger Öffnung am Hals geben, über glühende Kohlen aus Buchenholz setzen und Kräuter anzünden, Rauch durch Schilfrohr zu den schmerzenden Zahn übergehen lassen, mit geöffneten Lippen aber mit zusammengepressten Zähnen, damit dieser Rauch nicht im Übermaß in die Kehle tritt; zwei oder dreimal täglich, fünf Tage lang

Zahnwurm: vgl. Causae et curae 372-373

wenn die Wärme der Aloe und Myrrhe aktiviert wird durch die gemischte

Geniş Yapraklı Enguban (vichwurz)

soğuktan ziyade sıcak

“Ateş”

1 geniş yapraklı enguban ve 2 fesleğen şarap ile kaynatılır, soğumaya bırakılır, her gün sabahları ve yataarken aç karna iyileşene kadar içilir

Feigwurz: bölüm 1.197'den sonra tekrarlanıyor, ancak orda giriş bölümünde: "*Ficaria* soğuk ve nemli". cümlesi gecir, Portmann *Breitblättrige Laserkraut* bitkisi olduğuna karar verir. Marzell *Feigwurz* için *Potentilla erecta* (beşparmak otu) nu önermektedir (bkz. Bölüm 1.161 ve 1.167)

Aloe Vera

SIVISI sıcaktır ve büyük bir kuvvete sahiptir

Migren

yarım baş ağrısı: 1 aloe vera ve 2 mirra çok ince toz haline getirilir, ekmek unu ve haşhaş yağı eklenir, bir tür ekşi hamur hazırlanır, kulaklar ve boyuna kadar başın tamamı hamurla kapatılır, üzerine bir bere, üç gün ve gece bırakılır, sık yapılır, iyileşir

Aloe vera ve mirranın sıcaklığı, mirranın kuruluğu ekmek unu (yumuşaklık) ve haşhaş yağı (soğukluk) ile karıştırıldığında baş ağrısını yatıştırır, bu şekilde hazırlanan hamur beyine yağın geri verir
migren: bkz. Causae et curae 356

Diş kurtçuğu

bir kurtçuk dişi kemirirse: boynu dar bir açıklığı olan bir kil kaba 1 ağırlık aloe vera ve 1 ağırlık mirra alınır, bu kap kayın ağacından yapılmış kızgın kömürün üzerine yerleştirilir ve bitkiler ateşlenir, bir sazdan ağırlı dişe dumanın geçmesi sağlanır, ağız açık halde, ancak gırtlığa yoğun bir şekilde geçmemesi için dişler sıkılır; beş gün boyunca günde iki veya üç kez uygulanır

diş kurtçuğu: bkz. Causae et curae 372-373
yanan kömürün karışık sıcaklığı ile aloe veranın ve mirranın sıcaklığı

Wärme der brennenden Kohle, tötet die Kraft ihres Rauches die Zahnwürmer wenn dieser Rauch die Kehle berührt, lässt seine Kraft die Kehle und das Zäpfchen austrocknen

Fieber

täglich heftige Fieber im Magen: ein Umschlag aus Hanftuch mit Aloe machen und über den Magen und über Nabel legen, wird nachlassen, Wärme der Aloe und Hanftuch vertreibt die Fieber, die von kalten Fiebern kommt

Husten

Umschlag mit Aloe über Brust legen, so dass er auch ihren Duft in die Nase bekommt, Husten lässt nach denn ihr Duft stärkt den Körper, ermüdet aber das Haupt, diese Ermüdung jedoch reinigt den Kopf des Menschen

Fieber

Fieber jeder Art (außer Viertagefieber): Andornsaft (im Winter sein Pulver), mehr von Aloe, Lorbeerblätter und -beeren (mehr als von Aloe) und Süßholz (mehr als von Lorbeer) in Wein kochen, seihen, Honigwürze hinzufügen, trinken und sich ins Bett begeben, um zu schwitzen, sooft man so gequält wird, wird schnell geheilt

vertreibt nicht das Viertagefieber: Wärme des Andorns, der Aloe, der Lorbeeren und des Süßholzes vermischt mit Wärme des Weines und ein bisschen Honig bekämpfen das besagte Fieber außer der Quartana; weil deren unrechte Glut und Kälte von so großer Stärke und Übermacht sind

Gelbsucht

Aloe in kaltes Wasser legen und das nüchtern morgens und abends vor dem schlafen gehen trinken, drei oder viermal, wird geheilt

harekete geçirildiğinde, dumanın gücü diş kurtlarını öldürür
bu duman boğaza gelirse, gücü boğazını ve adem elmasını kurutur

“Ateş”

midede her gün şiddetli ateş nöbetleri: kenevir bezin üzerine aloe vera sürülerek bir sargı bezi yapılır, mide ve göbeğin üzerine konur, dinecektir, aloe vera ve kenevir bezin sıcaklığı soğuk ateşlerden gelen ateşi dağıtacaktır

Öksürük

burnuna aloe veranın kokusu gelecek şekilde göğsün üzerine aloe veralı sargı bezi konur, öksürük hafifler çünkü kokusu vücudu güçlendirir, fakat başını yorar, ancak bu yorgunluk insanın başını temizler

“Ateş”

her tür ateş rahatsızlıklarında (dört günde bir nükseden ateş hariç): boz otu suyu (kışın tozu), daha fazla aloe vera, defne yaprağı ve meyveleri (aloe veradan fazla) ve meyan kökü (defneden fazla) şarap ile kaynatılır, süzülür, bal şerbeti eklenir, içilir ve terlemek için yatağa girilir, ateşten muzdarip oldukça yapılır, çabuk iyileşir

dört günde bir nükseden ateşi gidermez: boz otunun, aloe veranın, defnenin ve meyan kökünün sıcaklığı şarabının sıcaklığı ve bir miktar bal ile karıştırıldığında, *Quartana* (dört günde bir nükseden ateş) dışında söz konusu ateşlerle savaşır; çünkü *Quartana*'nın uygunsuz koru ve soğukluğu o denli güçlü ve üstündür

Sarılık

aloe vera soğuk suya konur ve sabahları ve akşamları yatmadan önce üç veya dört kez aç içilir, iyileştirilir

Buch 3:**Bäume und Sträucher, (3.05, Aloe)**

Aloe-Baum ist heiß

Fieber

Fieber im Magen: etwas von diesem Holz in seinen Trank einlegen und oft trinken; gute Wärme und Kräfte unterdrücken es

Tägliches, Drei- oder Viertage Fieber: wie bei Fieber im Magen vorgehen

zusätzlich bei Viertagefieber auch Pulver von diesem Holz in das Trank hinzufügen, weil diese stark und hartnäckig ist

176**Weihrauch**

mehr warm als kalt, sein Duft ist auch ohne Feuer nützlich und besser als er vom Feuer aufsteigt, weil er die Augen klar macht und Gehirn reinigt, denn seine gute Wärme mildert die Schwere der kalten Säfte der Brust, die sie abgeben

Augen und Gehirn

zu Pulver zerstoßen, etwas Semmelmehl und Eiweiß, Törtchen machen, an der Sonne oder über einen warmen Stein trocknen, oft unter die Nase halten, Duft stärkt, macht Augen klar, erfüllt das Gehirn

gute Kraft des Weihrauchs, vermischt mit der Wärme und Kraft der Semmel und des Eiweißes (kalt, luftige Leichtigkeit) vertreibt durch ihren Duft den Bodensatz fauliger Säfte im Menschen

Kopfschmerz

so dass er glaubt, sein Kopf zerspringt: obere Törtchen auf Schläfen legen, locker festbinden wenn er schlafen geht, Kopfschmerz weicht

Fieber

tägliche Fieber: Weihrauch und Römische Minze (oder Rossminze) zerstoßen, oft über Nabel legen und ein Tuch darumbinden, damit es warm

Kitap 3:**Ağaçlar ve Çalılar (3.05, Aloe Vera)**

aloe vera ağacı hararetlidir

“Ateş”

midede ateş rahatsızlığı: içeceğine biraz bu odundan konur ve sık sık içilir; iyi sıcaklığı ve kuvvetleri onu bastırır

günlük, üç günde bir veya dört günde bir nükseden ateş: midede ateş rahatsızlığında olduğu gibi uygulama yapılır

ayrıca, dört günde bir nükseden ateşte bu odunun tozu içeceğe eklenir, çünkü bu ateş güçlü ve kalıcıdır

Günlük

soğuktan ziyade sıcak, kokusu ateş olmadan da kullanışlıdır ve ateşten gelmesinden daha iyidir, çünkü iyi sıcaklığı göğüsün soğuk sıvılarının salgıladığı ağırlığını yumuşattığı için, gözlerin bulanıklığını alır ve beyini temizler

Gözler ve beyin

toz haline getirilir, ekmek unu ve yumurta akı ile kurabiyeler hazırlanır, güneşte veya sıcak bir taşın üzerinde kurutulur, sık sık burun altında tutulur, kokusu kuvvetlendirir, gözleri açar, beyini doldurur

günlüğün gücü ekmek ununun ve yumurta akının (soğuk, havadar hafiflik) sıcaklığı ve gücü ile karıştırıldığında kokusuyla insandaki çürük sıvıların tortusunu giderir

Baş ağrısı

sanki başı çatlıyormuş gibi: yukarıdaki kurabiyeler şakakların üzerine konur, kişi yattığında onları gevşekçe bağlar, baş ağrısı gider

“Ateş”

günlük ateş rahatsızlığı: günlük ve kıvrıcık nane ezilir sık sık göbeğin üzerine konur ve ısınması için bezle bağlanır, böylece iyileşir, çünkü günlük

wird, wird so geheilt, weil Fieber oft Magen und Leber quälen

Schwerhörigkeit

Gehör ohne Phlegma durch irgendeine Art von Krankheit verringert, so dass etwas wie Rauch zu seinem Gehirn aufsteigt:

mit weißem Weihrauch über glühender Kohle Rauch machen, in das betroffene Ohr selten und nicht übermäßig aufsteigen lassen, damit es ihm nicht schlechter geht

der heiße Rauch des weißen Weihrauchs, durch ein fremdes Feuer hervorgerufen, reiner als Rauch anderer, vertreibt schlechten Rauch, der das Hirn und Gehör des Menschen verwirrt

Schwerhörigkeit: vgl. Causae et curae 369

Buch 3:

Bäume und Sträucher, (3.0-2, Weihrauch)

der Baum, aus dem Weihrauch ausschwitzt, ist heiß

Skrofeln am Körper oder am Fleisch annagender Wurm: Rinde und Blätter zerstoßen, Fett hinzufügen und in Wasser kochen, mit der Salbe oft sich einreiben, Wärme und Wirkkraft des Baunes vermischt mit der Wärme des Fettes verschwinden die Skrofeln und der Wurm wird sterben

177

Myrrhe

ist heiß und trocken, der Baum, an der die Myrrhe ausschwitzt, ist heiß

Zauberei

an der Sonne oder über ein Ziegelstein erwärmen, so dass sie leicht zerfließt; dann erst an sich tragen, damit sie von deinem Fleisch und Schweiß des Menschen erwärmt wird

hält Trugbilder, Zauberkünste und Zaubersprüche und Anrufungen von Dämonen mittels schlechter Wörter und verzauberter Kräuter fern, so dass sie dir weniger schaden, sofern man Zaubermittel weder gegessen oder

ateş sık sık mide ve karaciğere rahatsızlık verir

Ağır işitme

balgam olmadan, herhangi bir hastalıktan işitme kaybı, sanki duman gibi bir şey insanın beynine yükseliyor gibi:

beyaz günlük ile korlu kömür üzerinde duman oluşturulur, etkilenen kulağa nadiren ve daha kötü olmaması için fazla olmama kaydıyla girmesini sağlanır

yabancı bir ateşin ortaya çıkardığı beyaz günlüğün başka günlüklerin dumanından daha saf olan çok sıcak dumanı, insanın beynini ve işitme duyusunu karıştıran kötü dumanı giderir

ağır işitme: bkz. Causae et curae 369

Kitap 3:

Ağaçlar ve Çalılar, (3.0-2, Günlük)

günlüğün terlediği ağaç hararetlidir

vücutta *Skrofeln* veya eti kemiren kurtçuk: kabuğu ve yaprakları ezilir, katı yağ ilave edilip suda kaynatılır; bu merhem sık sık rahatsız olan yerlere sürülür, bitkinin sıcaklığı ve gücü ve katı yağın sıcaklığıyla birleştiğinde *Skrofeln*'ler kaybolur ve kurtçuk ölür

Mirra

hararetlidir ve kuru, mirranın terlediği ağaç hararetlidir

Sihir

biraz erimesi için güneşte veya bir tuğla üzerinde ısıtılır; ondan sonra insan eti ve teri tarafından ısınması için üzerinde taşır

illüzyonları, büyü sanatlarını, büyü sözlerini ve kötü sözlerle iblislerin çağrılarını ve büyülü bitkileri uzak tutar, böylece tılsım yenilmediği veya içilmediği sürece, sana daha az zarar verir

getrunken hat
sie wird wie oben getrocknet damit die
möglicherweise angezogene
Feuchtigkeit von der Erde oder sonst
woher verschwindet
da sie selbst die unerschütterliche Kraft
der Erde besitzt, erträgt sie nichts
Lügendhaftes, vertreibt alle
Scheingebilde, der Teufel schreckt vor
ihr zurück, weil die Natur
unerschütterlich und unbeirrbar ist

Gelbsucht und „Gicht“

bei Gelbsucht und „Gicht“-Lähmung:
Rinde vom Baum, an der die Myrrhe
wächst, in Wein oder Wasser legen und
trinken, wird befreit

Gegen Begierde

Brust und Bauch mit ihr bestreichen,
vertreibt das Übermaß an Begierde
auch der Duft vertreibt die Begierde,
macht aber Sinn nicht froh, sondern
bedrückt, macht schwermütig und
traurig

wer Myrrhe bei sich trägt soll deshalb
gleichzeitig gebranntes Gold tragen,
weil es das Gemüt des Menschen
aufhellt

die Natur der Myrrhe nimmt dem
Menschen die Fröhlichkeit, weil sie
sozusagen nur trocken ist; Gold hat ein
wenig von Luft und Feuchtigkeit des
Wassers und der Erde in sich, wie auch
der Mensch von diesen Elementen
besteht, deshalb macht er den Sinn froh

Magen

Schmerzen infolge schlechter und
schädlicher Säfte: Myrrhe, Aloe und
Fünffingerkraut (so viel wie von beiden
ersteren), mit rohem und neuen Wachs
ein Pflaster machen, auf Hanftuch
auftragen, oft über Magen binden, wird
geheilt

tahminen topraktan veya başka bir
yerden çekilen nemin kaybolması için,
mirra yukarıdaki gibi kurutulur

kendisi yeryüzünün sarsılmaz gücüne
sahip olduğundan, hiçbir şekilde yalana
tahammül etmez, tüm kurgusal
imgeleri dağıtır, şeytan ondan korkar,
çünkü doğa sarsılmaz ve şaşmaz

Sarılık ve “gut hastalığı“

sarılıkta ve gut hastalığı felcinde:
mirranın büyüdüğü ağacın kabuğu
şaraba veya suya konur ve içilir,
iyileşir

Arzuya karşı

mirra göğüs ve göbek üzerine sürülür,
arzunun fazlalığını giderir
kokusu da arzuyu dağıtır, ama mutlu
etmez, aksine melankolik ve hüzünlü
yapar, ruhunu daraltır

insan üzerinde mirra taşıyacaksa,
insanın gönlünü açtığı için aynı
zamanda, işlenmiş altın taşımalı

mirranın doğası insandan neşeyi alır,
çünkü adeta sadece kurudur; altın,
insan da bu elementlerden oluştuğu
için, suyun ve yeryüzün biraz havasını
ve nemini içerir, bu yüzden insanın
mutlu eder

Mide

kötü ve zararlı sıvılar nedeniyle ağrılar:
mirra, aloe vera ve beşparmak otu (ilk
ikisi kadar), çığ ve yeni balmumu ile
bir plaster yapılır, kenevir bezine
sürülür, sık sık midenin üzerine
bağlanır, iyileşir

Myrrhe stärkt sofort kalte Säfte; Aloe entfernt die Bitterkeit der Schwarzgalle vom Magen, das Fünffingerkraut macht durch seine Wärme die Milz gesund, die oft dazu beiträgt, dass der Magen geschwächt wird; und das alles vermischt und in Verbindung mit Hanftuch beruhigt den Magen

Fieber

bei großem und akutem Fieber: ganz am Beginn des Anfalls Myrrhe in warmen Wein zu trinken geben, Fieber weicht; Hitze der Myrrhe und Wärme des Weines beseitigt die unrechte Kälte der Fieber

Rinderkatarrh

rheumatischer Ausfluss aus den Nüstern von Rindern, so dass sie in der Kehle klingen, als ob sie Husten hätten: mehr Myrrhe als Weihrauch über glühende Kohle legen, Rauch in Nüstern steigen lassen; kraftvolle Hitze von Myrrhe und Weihrauch, aktiviert von erhöhter Hitze des Feuers, vertreiben das faulige Übel, das von der Kälte der Natur kommt

Rinderkatarrh: Ausschnitt aus Causae et curae 450

Gegen Begierde

gegessen löscht Myrrhe die Begierde im Menschen aus, macht ihn aber sehr trocken und deshalb taugt sie nicht dafür, außer aus großer Notwendigkeit

Buch 3:

Bäume und Sträucher, (3.03, Myrrhe) der Baum, aus dem die Myrrhe ausschwitzt, ist heiß, sein Holz taugt nicht viel zur Arznei

Gelbsucht und „Gicht“

bei Gelbsucht und Gicht-Lähmung: Rinde des Baumes in Wein oder Wasser einlegen, so oft trinken; wird durch die Wärme und Kraft des Baumes vermischt mit Wein (Wärme) oder Wasser (Süße) befreit

mirra anında soğuk sıvıları güçlendirir; aloe vera siyah safranın acılığını mideden çıkarır, beşparmak otu çoğu zaman midenin güçsüzleşmesine neden olan dalağı sıcaklığından dolayı sağlıklı kılar; ve tüm bu karışım kenevir kumaşıyla birlikte mideyi rahatlatır

“Ateş”

büyük ve akut ateş rahatsızlığı: nöbet başladığında mirra sıcak şarapla verilir, ateş çekilir; mirranın harareti ve şarabın sıcaklığı ateşlerin uygunsuz soğukluğunu ortadan kaldırır

Sığır nezlesi

sığırların burun deliklerinden romatizmalı akıntı, öksürük varmış gibi boğazdan ses çıkardıklarında: günlük'den daha fazla mirra kızgın kömür üzerine konur, dumanın burun deliklerinde çıkması sağlanır; ateşin artırılan harareti ile aktive olan mirra ve günlüğün güçlü harareti, doğanın soğukluğundan gelen çürük kötülüğü giderir

sığır nezlesi: bkz. Causae et curae 450'de bir bölüm

Arzuya Karşı

yenildiğinde mirra insandaki arzuyu söndürür, ancak onu çok kurutur ve bu nedenle, büyük gereklilikler dışında, bunun için iyi değildir

Kitap 3:

Ağaçlar ve Çalılar, (3.03, Mirra) mirranın terlediği ağaç hararetlidir, odunu ilaç için yararlı değil

Sarılık ve “gut hastalığı”

sarılık ve gut hastalığı felci: ağacın kabuğu şaraba veya suya konur, sık sık içilir; ağacın sıcaklığı ve gücü şarap (sıcaklık) veya suyla (tatlılık) karıştırıldığında, kurtulması sağlanır

schnelle Befreiung: Saft durch Umrühren ausdrücken, diesen Saft dem Wein begeben, am Feuer erwärmen und so oft trinken; wird durch die Wirkkraft des Saftes und die verstärkte Wärme des Weines von Gelbsucht und Gicht-Lähmung befreit

178

Balsam

von königlicher Natur und sehr heiß und feucht; richtige Mischung und große Vorsicht bei Handhabung für Arzneien sehr wichtig, damit seine Stärke dem Menschen nicht schadet, wie bei hoher Herrschaft

Fieber

große Fieber im Magen: mit ein wenig Balsam, reichlich Olivenöl und mehr Hirschmark als Öl eine Salbe herstellen, sich damit um den Magen herum einreiben, nimmt die Fieber, Hitze des Balsams nimmt vermischt mit Wärme des Olivenöls und Hirschmarks die warmen und kalten Fieber im Menschen

Wahnsinn

mit der oberen Salbe sich die Schläfen und Nacken einreiben, aber so dass sie weder Scheitel und Gehirn berührt, ihre Stärke schädigt sonst, der Mensch kehrt zu Verstand und Gesundheit zurück Einreibung des Scheitels mit der Salbe würde zu große Hitze und Aufruhr verursachen

Äderchen von Schläfen und Hinterhaupt streben zum Scheitel, eingerieben mit der Salbe lassen sie die schlechten Säfte nach unten steigen

„Gicht“

sehr gelähmt oder gichtbrüchig: etwas Balsam an „Paulinum“ oder an andere gute Latwergen geben und essen, Gicht wird weichen

„Paulinum“: eine bekannte Zubereitung, die auch im „Antidotarium Nicolai“ überliefert ist

Konservieren

hızlı kurtuluş: karıştırılarak belirtilen maddenin suyu sıkılır, bu su şaraba aktarılır, ateşin yanında ısıtılır ve sık sık içilir; sıvıların etkinliği ve şarabın güçlendirilmiş sıcaklığı nedeniyle insan sarılık ve gut hastalığı felcinden kurtulur

Mekke Mirrası

kraliyet doğasına sahip ve çok harareti ve nemli; yüksek saltanatta olduğu gibi gücünün insana zarar vermemesi için, doğru karışım ve ilaç kullanımı açısından büyük özen gösterilmesi önemlidir

“Ateş”

midede büyük ateşler: biraz Mekke mirrası, bol miktarda zeytinyağı ve yağdan daha fazla geyik iliği ile bir merhem yapılır, mide bölgesine sürülür, ateşi alır, Mekke mirrasının harareti zeytin yağının ve geyik iliğinin sıcaklığı ile karıştığında insandaki sıcak ve soğuk ateşleri alır

Delilik

üstteki merhem şakaklara ve enseye sürülür, ancak başın tepesine ve beyne değmemeli, gücü aksi takdirde zarar verir, insan aklını ve sağlığını geri alır

merhemın başın tepesine sürülmesi çok fazla hararete ve karışıklığa neden olur

şakakların ve ensenin damarları başın tepesine doğru uzanır, merhemle ovulduğunda kötü sıvıları aşağı inmesini sağlarlar

“Gut hastalığı”

çok felçli ya da gut hastalığı: biraz Mekke mirrası *Paulinum* karışımına veya başka iyi pürelere ilave edilir ve yenir, gut hasatlığı gider

Paulinum: Antidotarium Nicolai'de de aktarılan ve iyi bilinen bir püre kıvamında ilaç karışımıdır

Koruma

Balsam schützt tote Körper für eine gewisse Zeit vor der dem Faulen, man muss ihn mit Respekt behandeln und auf die richtige Mischung mit allen anderen Substanzen achten, sonst würden die toten Körper leicht von ihm zerstört

**Buch 3:
Bäume und Sträucher, (3.04, Balsam)**

Balsam, das heißt der Baum, aus dessen Ästlein Balsam ausschwitzt, ist heiß und bezeichnet königliche Macht

Wahnsinn

etwas Holz dieses Baumes auf den Scheitel und Hinterhaupt legen Wärme und die Kräfte dieses Baumes unterdrücken und beruhigen schlechte Säfte, Mensch wird zur Besinnung zurückkehren

Melancholie

immer etwas von diesem Holz bei sich tragen, auch auf die Brust legen und seinen Duft in die Nase aufnehmen; Wärme und Kräfte des Baumes lassen sie aufhören

wenn aber etwas von diesem Holz in Wein oder Wasser eingelegt und getrunken wird, löst die Stärke seiner Kräfte die Körpersäfte des Menschen auf, schädigt und schwächt den Körper wenn Blätter dieses Baumes zu Saft zerrieben und zu Salben beigefügt werden, machen sie diese besser und stärker gegen verschiedene Krankheiten

Parasiten

das Fleisch annagender Wurm: frische Blätter auf die Stelle legen, eine gewisse Zeit darüber festbinden, Wurm wird infolge der Stärke der Blätter sterben, wird geheilt

179

Honig

sehr warm
fetter Mensch mit dickem Fleisch: wenn er oft Honig ist, bereitet dieser Schleim und Fäulnis

Mekke mirrası ölü bedenleri bir süre için çürümeden korur, ona saygılı davranılmalı ve diğer tüm maddelerle doğru karışımı hazırlamak için dikkat edilmeli, aksi takdirde ölü bedenleri kolayca tahrip eder

**Kitap 3:
Ağaçlar ve Çalılar, (3.04, Mekke Mirrası)**

küçük dallarından terleyen Mekke mirrasının ağacı hararetili ve kraliyet gücünü işaretler

Delilik

bu ağacın bir parça odunu başın tepesine ve başın arkasına konur bu ağacın sıcaklığı ve güçleri kötü sıvıları bastırır ve sakinleştirir, insanın aklı başına gelir

Melankoli

daima bu odunun bir parçası üzerinde taşınır, ayrıca göğsün üzerine konur ve kokusu burun deliklerine çekilir; ağacın sıcaklığı ve kuvvetleri melankoliyi durdurur

fakat bu odunun bir parçası biraz şarap veya su içinde bekletilirse ve içilirse, güçlerinin kuvveti insan vücudunun sıvılarını çözer, vücuda zarar verir ve güçsüzleştirir

bu ağacın yaprakları suyu çıkana kadar ezildiğinde ve merhemlere eklendiğinde, onları çeşitli hastalıklara karşı daha iyi ve daha güçlü kılar

Parazitler

eti kemiren kurtçuk: üzerine taze yaprakları konur, bir süre bağlı kalır, kurt yaprakların gücü nedeniyle ölür, iyileşir

Bal

çok sıcak
yağlı etli şişman insanda: sık bal yerse, balgam ve çürüme oluşturur

dürren und magerer Mensch: wenn er gekochten Honig ist, wird er nicht sehr geschädigt

gekochter und sehr gut entschäumter Honig wird einem Fetten oder einem Mageren, ob krank oder gesund nicht sehr viel schaden

das Verzehren der Wabe mit dem Wachs: erweckt die Schwarzgalle, schadet ihm, bereitet Beschwerden, lässt die Schwarzgalle in ihm zunehmen

180 Zucker

wenn roh und noch nicht zum Gebrauch der Menschen zubereitet: an der Sonne oder im Winter über erhitzten Stein trocknen

wenn jemand ausgedörrt ist, erquickt er ihn so, der ihn isst oder trinkt

Auswurförderung

am Gehirn oder in der Brust verschlossen, dass er sich nicht reinigen oder räuspern kann: essen oder trinken, reinigt Gehirn und bringt der Brust reinigende Lösung

181 Milch

jede Milch ist im Winter heilsamer als im Sommer, weil sie nicht so viele verschiedenartige Säfte an sich zieht ist in der Mischung kalt

gesunder Mensch: wenn sie sie im Sommer trinken, schadet sie ihnen ziemlich; im Winter sollen sie getrocknete und gedörrte

Brennnesselwurzel in die Milch legen, sie unterdrückt die schlechten Säfte in der Milch

kranker und schwacher Mensch: im Sommer dürfen sie etwas Milch essen; im Winter soll er sie kochen und getrocknete Brennnesselwurzel hineinlegen und essen, um die in ihr verbleibenden Schleime zu beseitigen im Sommer gekochte Milch: es bleiben immer noch viele Schleime in ihr und wegen ihrer großen Menge kann das Feuer sie nicht ganz herausziehen

sıska ve zayıf bir insanda: eğer balı pişmiş yerse fazla zarar görmez

pişmiş ve çok iyi köpüğü alınmış bal, insan hasta veya sağlıklı, şişman veya zayıf olsun, fazla zarar vermez

bal peteği ile tüketildiğinde: siyah safrayı uyandırır, zarar verir, rahatsızlığa neden olur, insanda siyah safrayı arttırır

Şeker

çiğ ve henüz insan kullanımına hazır olmadığında: güneşte veya kışın ısıtılmış taş üzerinde kurutulmalı

insan içten kurumuş ise, onu yiyen veya içen canlanır

Balgam çıkartma

beyninde veya göğsünde tıkalı, boğazını temizleyemez veya hafifçe öksürerek genzini temizleyemez: yenir ya da içilir, beynini temizler ve göğsü temizleyerek çözer

Süt

her süt kışın yaz aylarında olduğundan daha faydalıdır, çünkü kışın o kadar çeşitli sıvıları kendine çekmez süt karışımında soğuktur sağlıklı insan: yaz aylarında içerse, ona oldukça çok fazla zarar verir; kışın süte kurutulmuş ve suyu tamamen çekilmiş ısırgan otu kökü konması gerekir, sütteki kötü sıvıları bastırır

hasta ve güçsüz insan: yazın biraz süt yiyebilirler; kışın kaynatılır ve içindeki kalan balgamdan kurtulmak için, kurutulmuş ısırgan otunun kökü konur ve yenir

yazın kaynatılmış süt kullanılmalı: hala çok fazla balgam kalır ve yüksek miktarda oldukları için ateş onları tam olarak çıkaramaz

im Sommer nützt auch Brennnessel nichts, weil diese Flüssigkeiten, Säfte und Grünkraft in sich hat, dieser frische Saft schadet der Milch

182

Butter

Kuhbutter ist besser und heilsamer als Schaf- oder Ziegenbutter
Mensch, der keucht und hustet oder in seinem Körper ausgetrocknet ist: Butter essen, heilt innerlich, erquickt (labt) ihn, weil er schwach und dürr ist
für gesunden Menschen mit mittlerem Körperfleisch ist sie gut zu essen
Mensch mit fettem Fleisch: mäßig essen, damit sein schwaches Fleisch nicht mehr aufschwillt

183

Salz

sehr heiß und etwas feucht, für viele Anwendungen des Menschen nützlich
Speisen ohne Salz essen: macht Mensch innerlich lau; wenn er sie mäßig mit Salz vermischt isst, stärkt und heilt es ihn
stark gesalzenes Essen: trocknet innerlich und schadet
diese beiden Sätze in Variation nach Kapitel 2.2 (in diesem Buch nicht notiert): „Salz ist wie Blut und wie die Blüte der Wasser und deshalb verleiht es dem, der es maßvoll nutzt, Kräfte; für den, der es maßlos benutzt, ist es wie eine Überschwemmung und wie ein Sturm.“
wenn es über die Lunge fällt wie Sand, trocknet es sie aus, weil die Lunge Feuchtigkeit sucht, Salz schädigt und dämpft sie
wenn es auch über die Leber fällt, schadet es ihr auch etwas, obwohl die Leber stark ist und mit ihr fertig wird so salzen, dass die Speise mehr ihren Geschmack hat
über Feuer getrocknetes Salz ist gesünder als rohes Salz, weil die Feuchtigkeit in ihr ausgetrocknet ist
weißes Salz: hat größere Wärme als andere, hat eine gewisse Feuchtigkeit, für den Gebrauch des Menschen nützlich

ısrırgan otu da yaz aylarında yardımcı olamaz, çünkü ısrırgan otu sular, sıvılar ve yeşil güç içerir ve bu sütün taze suyu süte zarar verir

Tereyağı

inek tereyağı, koyun veya keçi yağından daha iyi ve daha faydalıdır
soluk alamayan ve öksüren veya vücudu kurumuş insan: tereyağı yemeli, içten iyileştirir, güçsüz ve cılız olduğu için onu canlandırır (besler)
sağlıklı, orta gövdeli (etli) bir insan için yemesi iyidir
eti yağlı insan: güçsüz etinin şişmesini durdurmak için ölçülü yemeli

Tuz

çok hararetli ve hafif nemli, insana birçok uygulamalar için faydalı
tuzsuz yiyecekler yendiğinde: insanın içini ılıklaştırır; yemeklere tuz ölçülü atılırsa, onu kuvvetlendirir ve iyileştirir
çok tuzlu yiyecekler: içten kurutur ve zarar verir
bu iki cümle kitap iki, bölüm 2.2'den sonra şu şekilde geçiyor: "Tuz, kan gibidir ve suların çiçeği gibidir ve bu nedenle onu ölçülü kullananlara güç verir; onu aşırı kullanan kişi için, sel ve fırtına gibidir."
eğer akciğerin üzerine kum gibi dökülürse, onu kurutur, çünkü akciğer nemi arar, tuz zarar verir ve onu bastırır
karaciğerin üzerine dökülürse, karaciğer güçlü ve onunla başa çıkabildiği halde, ona biraz zarar verir yiyeceğin tadı baskın çıkacak kadar tuz kullanılmalı
ateşte kurutulmuş tuz, çiğ tuzdan daha sağlıklıdır çünkü içerisindeki nem kurumuştur
beyaz tuz: diğerlerinden daha fazla sıcaklığa sahiptir, bir çeşit neme sahip, insanın kullanımını için yararlı

auch für alle Arzneien nützlich so dass sie, wenn ihnen ein bisschen weißes Salz beigefügt wird, umso besser sind wertvoller als anderes Salz ein bisschen mit irgendeiner Speise oder mit Brot und mit einem anderen Gewürz, stärkt und heilt es den Menschen und hilft seiner Lunge ohne Maß und Beimischung gegessen, lässt es die Lunge welken und schädigt sie großer Durst, wenn er sehr viel Salz gegessen hat, Grund: Salz dörrt die Lunge aus, trocknet gute Säfte in ihm aus, daraufhin verlangen die Lungen und die Säfte in ihm nach Feuchtigkeit Wein, um den Durst zu stillen: zieht sich Wahnsinn zu, wie es Lot erging, als er übermäßig Wein trank, deshalb Wasser trinken um Durst zu stillen

Salz: in einigen Handschriften teilweise im zweiten Buch, die Elemente, nach Kapitel 2.2 wiederholt

184

Essig

Weinessig ist kalt und trocken, taugt zu allen Speisen; nur so viel geben, das man in ihnen ein wenig den Essig wahrnimmt; in Maßen eingenommen, treibt Essig die Fäulnis im Menschen aus, vermindert schlechte Säfte wenn sein Geschmack den der Speisen übertrifft, schadet er dem Menschen, weil seine Wärme die Speise in ihm nochmals kocht; er macht die Speise so hart, dass sie nicht verdaut werden kann
Skrofeln
am Körper aufgebrochene Skrofeln: Essigmutter, die im Essig liegt, ausdrücken, so wie ein Käse gepresst wird, danach trocknen lassen, zu Pulver machen und auf die aufgebrochenen Skrofeln streuen, werden austrocknen und der Mensch wird geheilt
nicht aufgebrochene Skrofeln: Essigmutter mit Saft darüber streichen und darauf legen, mit Tuch binden, sie verschwinden

tüm ilaçlar için de yararlıdır, ilaçlara bir miktar beyaz tuz eklendiğinde daha da iyi olurlar diğer tuzlardan daha değerlidir biraz yiyecek ve ekmekle ve başka baharatlarla insanı güçlendirir ve iyileştirir, akciğere yardımcı olur

ölçüsüz ve karıştırılmadan yenildiğinde, akciğerin solmasını sağlar ve ona zarar verir

insan çok fazla tuz yediğinde çok susar, bunun sebebi: tuz akciğeri tamamen kurutur, vücuttaki iyi sıvıları kurutur ve sonra akciğer ve içindeki sıvılar nem ister

susuzluğunuzu gidermek için şarap içilmesinde: deliliği çeker, hazreti Lût'un aşırı derecede şarap içtiğinde başına geldiği gibi; susuzluğunu gidermek için su içilmeli

tuz: bazı yazmalarda kısmen kitap 2'de, elementler kitabında, bölüm 2.2'den sonra tekrarlanıyor

Sirke

üzüm sirkesi soğuk ve kurudur, tüm yiyecekler için iyidir; miktarı sadece sirkenin tadı çok az alınacak kadar olmalı; ölçülü kullanıldığında sirke insandaki çürüklüğü giderir, kötü sıvıları azaltır

sirkenin tadı yemeğin tadından daha fazla olduğunda insana zarar verir, çünkü sıcaklığı, vücuttaki gıdaları yeniden kaynatır; yemeği sindirilemeyecek kadar sertleştirir

Skrofeln

insan vücudunda açılmış *Skrofeln*'ler: sirkenin içinde olan sirke anası peynir gibi sıkılır, kuruması sağlanır, toz haline getirilir ve açılmış *Skrofeln*'ler üzerine serpilir, kurutulurlar ve insan iyileşir

açılmamış *Skrofeln*'ler: sirke anasının suyu sürülür ve üzerlerine konur, bezle bağlanır, kaybolurlar

Essig aus Bier: nicht so gut wie Weinessig, lau und schwach, löst im Menschen leicht Fieber aus, verhärtet seinen Magen

185

Merenda

einen Imbiss namens Merenda bereiten: Brot in dünne Scheiben schneiden und in Wein, Bier oder Wasser einschneiden und einweichen lassen, so ist sie leichter verdaulich

nur eintauchen in jene Flüssigkeiten würde sie sein Inneres belasten und verschnüren

Merenda aus Wein: ist stark, macht Mensch innerlich trocken, nützt nicht, schadet aber auch nicht

Merenda aus Bier: gesünder als mit Wein, Saft in Brot verbindet sich mit dem des verwandtem Saft des Bieres, nützt ihm aber nicht viel

Merenda aus Wasser: gesünder als die aus Bier, kann sanft und einfach verdaut werden

bei warmen und starkem Magen: häufig gegessen kühlt und trocknet sie den Magen aus

bei kaltem Magen: nützt nicht, trocknet noch mehr aus

bei schwachem und zartem Magen: nützt nicht, beschwert ziemlich, beseitigt aber erheblich Schleim und Unrat

Merenda: in der lateinischen Ausgabe *meraten*, *Meranda* bei Portmann, Merenda ist mit der Bedeutung „Vesper(brot)“ lexikalisch belegt

186

Eier

Eier aller Art sind von kalter als warmer Natur

Eier von Vögeln, die immer im Flug sind: schädlich zu essen, da zäh und schleimig, fast wie Gift; gegessen verursacht es Skrofeln und einen schleimiger Wurm wächst in ihm, der den Mensch verzehrt

Eier von Haushühnern:

bira sirkesi: şarap sirkesi kadar iyi değil, ılık ve güçsüz, insanlarda kolayca ateşe neden olur, midesini sertleştirir

Ekmek

Merenda adında atıştırmalık bir yemek yapılmak istenirse:

ekmek ince dilimler halinde şarap, bira veya suyun içine kesilir ve yumuşaması için beklenir, böylece hazmı daha kolay olur

sadece bu sıvıların içine batırılırsa, içeriği ağırlaştırır ve düğümler

şarap ile elde edilen *Merenda*:

güçlüdür, insanları içten kurutur, yardımcı olmaz, zarar da vermez
bira ile elde edilen *Merenda*: şarap ile olandan daha sağlıklıdır, ekmek içindeki sıvı biradaki benzer sıvıyla birleşiyor, ancak bu insana pek yararlı değildir

su ile elde edilen *Merenda*: bira olandan daha sağlıklı, yumuşakça ve kolayca sindirilebilir

sıcak ve güçlü bir midede: sık sık yenildiğinde mideyi soğutur ve kurutur

soğuk midede: yararlı değil, daha da kurutur

güçsüz ve hassas midede: yararlı değil, oldukça ağırlaştırır, ancak balgam ve vücuttaki artıkları önemli ölçüde giderir

Merenda: Latince yazmada *meraten*, Portmann'da *Meranda*; *Merenda* sözcüğü *Vesper (brot)* (ekmek) anlamı ile kelime olarak sözlüklerde kanıtlanmıştır

Yumurta

her çeşit yumurtanın doğası sıcaktan ziyade soğuktur

daima uçuşta olan kuşların yumurtaları: yemek için zararlı, neredeyse zehir gibi; sert ve balgamlı, *Skrofeln*'lere neden olur ve balgamlı bir kurt içinde büyür, bu da insanı yiyip bitirir

besi tavukların yumurtaları:

in Maßen essbar, bei schwachen Eingeweiden klebt es an ihnen wie Teig und löst Schleim und Fäulnis aus bei gesunden Eingeweiden: wird damit fertig aber maßvoll essen gesunder Mensch: weiche Eier zuträglicher; harte Eier machen Beschwerden

kranker Mensch: weder weiche noch harte Eier taugen nicht; wenn er sie trotzdem essen will, etwas Wein in Wasser kochen, Eier hineinschlagen, Schalen wegwerfen, so kochen und essen; Gift und Fäulnis wird durch das Feuer heraus gekocht

ein Ei mit Schale am Feuer gegart, ist gesünder als mit der Schale in Wasser gekocht, weil das Feuer die Fäulnis durch die Schale herauszieht, aber das Wasser kann das nicht, weil die Schale darüber ist

das Eidotter ist gesünder als Eiweiß, das Dotter ist leicht hart gesünder als ganz weich, da es durch das Kochen oder Braten noch nicht völlig vermischt ist

was an Wärme und Zuträglichkeit an Henne ist, geht in den Dotter über Eiweiß ist praktisch nur aufgeschäumter Schleim und stellt schon sogar eine gewisse Kälte dar

rohes Ei: gegessen verursacht es im Menschen Fäulnis

Gänseeier: schädlich, wenn sie nicht mit irgendeiner Speise zubereitet sind

Enteneier: schlecht zu essen, schaden, sind aber gesünder als Entenfleisch, weil der ganze Unrat an der Ente in ihrem Fleisch verbleibt und nicht ganz auf die Eier übergeht

187

Pech

sehr heiß und zuträglich in Gefäßen, in denen Getränke sind

Parasiten

Maden, die Menschen verzehren: Pech auf Geschwür auftragen, Pech zieht Würmer an sich, so dass man sie

ölçülü yenilebilir, güçsüz bağırsaklara hamur gibi yapışır ve balgam ve çürümeye neden olur sağlıklı bağırsaklarda: baş edebilir fakat ölçülü yenmeli sağlıklı insan: kayısı kıvamında yumurtalar daha yararlıdır; katı yumurtalar rahatsızlık verir hasta insan: ne rafadan ne de katı yumurtalar uygundur; eğer insan yinede yemek istiyorsa, biraz şarap su ile kaynatılır, yumurta içine kırılır, kabuğu atılır, bu şekilde pişirilir ve yenilir; zehir ve çürüme ateş tarafından kaynatılarak çıkarılır ateşte pişirilmiş kabuklu bir yumurta, suda kabuklu pişirilmesinden daha sağlıklıdır, çünkü ateş, kabuğun içinden çürümeyi çıkarır, ancak su bunu yapamaz çünkü kabuğu üzerindedir

yumurta sarısı beyazından daha sağlıklıdır, pişirme veya kızartma ile tamamen karışmadığı için, yumurta sarısı kayısı kıvam halinde rafadan daha sağlıklıdır

tavuğun sıcak ve yararlı olanı yumurta sarısına geçer

yumurtanın beyazı aslında sadece köpüklü balgamdır ve hatta belirli bir soğukluğu temsil eder

çiğ yumurta: yenildiği zaman

insanlarda çürüklüğe neden olur

kaz yumurtaları: herhangi bir yiyecek hazırlanmadığında sağlığa zararlıdır

ördek yumurtası: yemek için uygun değil, ancak ördek etinden daha

sağlıklıdır, çünkü tüm zararlı olanlar

ördek etinde kalır ve yumurtalara tam

olarak geçmez

Zift

çok sıcak ve içecek içeren kaplarda faydalıdır

Parazitler

insanları kemiren larvalar: yaranın üzerine zift konur, zift larvaları çeker, böylece onlar çıkarılabilir ve

ausziehen und abschneiden kann; so weiter machen, bis alle beseitigt sind, danach mit Olivenöl oder anderen guten Salben bestreichen, wird geheilt	kesilebilir; hepsi temizlenene kadar devam edilir, ardından yaranın iyileşmesi için zeytin yağı veya diğer iyi merhemler sürülür	
188	Harz	Reçine
ist lau, und in Gefäßen, in denen (über Harz) Getränke sind, nicht gesund, da es den Kopf ermüdet und im Kopf Dummheit bewirkt	ılıktır ve içeceklerin bulunduğu kaplarda (reçine üzerinden) sağlıklı değildir, başı yorar ve aptallığa neden olur	
189	Schwefel	Kükürt
heiß, zieht beim Verbrennen und Kochen schlechte Säfte an sich, taugt nicht als Arznei Gift und Zauberei aber bei Gift oder Zauberei: Schwefel anzünden, schwächt alles, so dass es den Menschen weniger Schaden zufügt, wie bei zwei nichtsnutzigen Kumpanen einer den anderen mit Schmähungen übertrifft	hararetli, yanarken ve pişirmelerde kötü sıvıları kendine çeker, ilaç olarak yararlı değildir Zehir ve sihir zehir veya büyüde: kükürt yakılır, her şeyi güçsüzleştirir, bu nedenle insan daha az zarar görür; aynı iki yayarsız dostlarda olduğu gibi: biri diğerini hakaretlerle diğerini geçer	
190	Saubohne (<i>vichbona</i>)	Bakla (<i>vichbona</i>)
kalt Eingeweide innerliche Anschwellung: Saubohne zu Mehl machen, ein wenig zerbröseltes Brot und etwas Fenchelsamen oder Liebstöckelsaft mit Wasser kochen, oft ziemlich heiß essen, heilt die kranken Eingeweide	soğuk Bağırsaklar vücudun içinde şişkinlik: bakla un haline getirilir, ufalanmış ekmek ve biraz rezene tohumu veya selam otu suyu suyla kaynatılır, sık sık oldukça sıcak yenir, hasta bağırsakları iyileştirir	
191	Kichererbse (<i>cicer</i>)	Nohut (<i>cicer</i>)
warm, mild, leicht und angenehm zu essen, vermehrt beim Essen keine schlechten Säfte Fieber Kichererbsen über glühende Kohlen rösten und essen, wird geheilt	sıcak, yumuşak, yemek için hafif ve hoştur, yerken kötü sıvıları çoğaltmaz “Ateş” nohut kızgın kömürlerin üzerinde kavrulur ve yenir, iyileşir	
192	Linswicke [?] (<i>visela</i>)	Burçak (<i>visela</i>)
kalt und auch trocken, gegessen bewirkt sie Fieber, verkühlt seinen Magen, eignet sich nicht sehr für die Medizin <i>visela</i> : bei Marzell nicht ausgewiesen, Portmann schreibt „Erve“ bzw. <i>Erwum ervilia</i> , „Erve“ kann allerdings auch als Synonym für „Linse“ gebraucht werden, vgl. Kapitel 1.8	soğuk ve kuru, yenildiğinde ateşe neden olur, midenin üşütmesine sebep olur, ilaç için çok uygun değil <i>visela</i> : Marzell'de ispatı yok, Portmann <i>Erve</i> veya <i>Erwum ervilia</i> yazıyor, ancak <i>Erve</i> aynı zamanda <i>Linse</i> = mercimeğin eşanlamlısı olarak da kullanılır, bkz. bölüm 1.8	
193	Wicke	Fiğ
kalt, taugt dem Menschen nicht zum Essen, schadet dem Vieh aber nicht	soğuk, insana yemesi için uygun değildir, ancak büyük baş ve küçük hayvanlara zarar vermez	

Ausschlag

Blasen zwischen Haut und Fleisch:
Wicke in Wasser kochen, heiß auf diese
Stelle, der entstehende Ausschlag
verschwindet, der dort aus verdorbenen
Säften begonnen hat zu gerinnen

194 Balsamkraut (*hun, balsamita, sisimera*)

mehr warm als kalt

Balsamkraut (*hun, balsamita, sisimera*): bei Portmann Kapitel 1-195, diesem Kapitel geht in manchen Handschriften eine Wiederholung von Kapitel 1.9 und 1.151 voraus, die hier nicht nochmals abgedruckt wird, außerdem gibt es Querverweise in den Handschriften von *balsamita* aus *sisimera*, die das gleiche meinen, aber die jeweiligen Kapitel würden sich gegenseitig ergänzen, der Text von Kapitel 1.37 wird hier nicht nochmals abgedruckt, sondern nur die oben fehlenden und hier offenbar nachgetragenen Parallelstellen zu Causae et Curae

Bewusstseinsstörungen

wenn durch viele und verschiedene Gedanken Bewusstsein und Sinne eines Menschen schwinden, so dass er in Wahnsinn verfällt: 1 Balsamkraut und 3 Fenchel in Wasser kochen, Kräutlein wegwerfen, abkühlen lassen, häufig trinken

trockene Speisen meiden, gute und feine essen, die liefern in das Blut guten Saft auch mit Butter oder Fett (aber nicht Öl) bereite Mehlgütze kann er essen, weil sie das entleerte Gehirn füllt und das verkühlte erwärmt; Öl aber würde Phlegma anziehen

keinen Wein trinken, er würde die versprengten Säfte verteilen

keinen Met und kein einfaches Wasser trinken, würde die Sinne des Menschen in noch größere Leere führen aber den erwähnten Trank und Bier mag er trinken

Kopf mit einer Filzmütze oder aus reiner Wolle bedecken, damit Hirn sanft und allmählich warm wird

Bewusstseinsstörungen: vgl. Causae et curae 360

Dreitagefieber

1 Balsamkraut, 1 kleiner Huflattich und 6 Rettich in Wein kochen, seihen; auch 1 Gewürznelken, 2 Galgant und Ingwer

Egzama

deri ve et arasında kabarcıklar: fiğ suda kaynatılır, çok sıcak kabarcığın üzerine konur, bozulmuş sıvılardan dolayı pıhtılaşmaya başlayan egzama kaybolur

Pire Otu Türü (*Tanacetum balsamita*)

soğuktan ziyade sıcak

Balsamkraut (hun, balsamita, sisimera): Portmann'da bölüm 1-195, bu bölümden önce bazı yazmalarda 1.9 ve 1.151 bölümlerinin tekrarı geçiyor, bunlar burada tekrarlanmıyor, ayrıca el yazmalarda *balsamita*'dan *sisimera* ile ilgili bağlantılara dikkat çekiliyor, aynı şeyi söylüyorlar, ancak ilgili bölümler birbirlerini tamamladıkları ifade ediliyor, 1.37 bölümün metni burada yeniden gösterilmiyor, ancak sadece yukarıda belirtilen ve görünüşe göre eklenmiş olan Causae et curae'ye paralel kısımları veriliyor

Bilinç bozuklukları

bir çok ve farklı düşüncelerden dolayı bir insanın bilinci ve duyuları azalır ve böylece deliliğe düşerse: 1 pire otu ve 3 rezene suda kaynatılır, bitkiler atılır, soğumaya bırakılır, sık sık içilir

kuru yemeklerden kaçınılır, kana iyi sıvı veren iyi ve kaliteli yemekler yenir tereyağı ya da katı yağla hazırlanmış un lapası yiyebilir (ancak sıvı yağla değil), çünkü boşaltılmış beyini doldurur ve soğutulmuş olanı ısıtır; fakat sıvı yağ balgamı çeker

şarap içilmez, dağılan sıvıları dağıtır

bal ve baharattan yapılan şarap (*Met*) ve sade su içilmez, insanın duyularını daha fazla boşluğa götürür

ama bahsedilmiş içeceği ısıtılmış şekilde ve birayı içebilir beyini yumuşak bir şekilde ve kademeli ısıtmak için baş bir keçeli bere veya saf yün beresi ile kapatılır

bilinç bozuklukları: bkz. Causae et curae 360

Üç günde bir nükseden ateş

1 pire otu türü , 1 küçük öksürükotu ve 6 turp şarap içinde kaynatılır, süzülür; ayrıca 1 karanfil, 2 havlıcan kökü ve

($\frac{1}{3}$ von Gewürznelken und Galgant zusammen) zu Pulver machen, in das erwähnte Wein hinzufügen; genau im Fieberanfall und an folgenden neun Tagen nutzen um vollständig gebessert zu werden

Dreitagefieber: vgl. Causae et curae 447

Balsamkraut: als deutsche Entsprechung wird *hūn* angeboten, vgl. jedoch 1.77

195 **Stur** [?]

mehr kalt als warm, nützt weder viel noch schadet es, hilft wenn anderen Kräutlein zugefügt nur beim Austreiben von gewissen nichtsnutzigen Säften
bei Portmann Kapitel 1-97, dem Kapitel geht wahrscheinlich wegen der Namensähnlichkeit, eine Wiederholung von Kapitel 1-86 voraus, die hier nicht wiedergegeben wird, aber bei Portmann als 1-196 abgedruckt ist

196 **Zuckerwurzel** (*gerla*)

mehr warm als kalt und trocken, in Maßen gegessen, hilft weder noch schadet sie; viel gegessen würde ihre Wärme und Trockenheit Fieber im Menschen auslösen und Eingeweide schädigen

Gesichtshaut

leicht aufplatzende schwache Gesichtshaut: Zuckerwurzel zerstoßen, Olivenöl dazu, zur Nacht Gesicht einreiben, bis er geheilt ist
Wärme und Trockenheit ziehen die faulen Säfte aus, die Gesicht schädigen, Wärme des Öls heilt die aufgerissene Haut

Zuckerwurzel (*gerla*): vor diesem Kapitel steht eine Wiederholung von Kapitel 1.91, die hier nicht nochmals abgedruckt ist, aber ist bei Portmann als 1-198 figuriert, deshalb trägt unser Kapitel 1.196 dort die Nummer 1-199

197 **(Tüpfel)Farn** (**Engelsüß, steinfarn, polipodium**)

warm und trocken

Eingeweide

Schmerzen in den Eingeweiden, mager und nicht geschwächt: Engelsüß und $\frac{1}{3}$ Salbei zerkleinern, Pulver oft essen, vermindert die schlechten Säfte
Wärme und Trockenheit von Engelsüß und Salbei vermindern schlechte Säfte

zencefil (karanfil ve havlıcan kökünün $\frac{1}{3}$ 'i birlikte olduğu kadar) birlikte toz haline getirilir, sözü edilen şaraba ilave edilir; ateş nöbetinde ve takip eden dokuz günde tamamen iyileşmek için içilir

üç günde bir nükseden ateş: bkz. Causae et curae 447

Balsamkraut: Almanca eşanlamlısı olarak *hūn* öneriliyor, fakat bkz. 1.77

Stur

sıcaktan ziyade soğuk, ne işe yarar ne de zarar verir, sadece diğer bitkilere eklendiğinde bazı işe yaramaz sıvıları dışarı atarken yardımcı olur

Portmann'da bölüm 1-97, bu bölümden önce muhtemelen isim benzerliğinden dolayı bölüm 1-186'nın tekrarı geçiyor; burada verilmiyor, ancak Portmann'da 1-196 olarak geçiyor

Yabani Şeker Havucu

soğuk ve kurudan ziyade sıcak, ölçülü yendiğinde, ne işe yarar ne de zarar verir; çok yendiğinde sıcaklığı ve kuruluğu insanda ateş rahatsızlığını tetiklerdi ve bağırsaklara zarar verirdi

Yüz cildi

hafif çatlak ve soluk yüz cildi: yabani şeker havucu ezilir zeytinyağı eklenir, iyileşene kadar geceleri yüze sürülür

sıcaklığı ve kuruluğu yüze zarar veren çürük sıvıları çıkarır, yağın sıcaklığı çatlamış cildi iyileştirir

yabani şeker havucu: bu bölümden önce 1.91 bölümün tekrarı var, burada yeniden verilmiyor, ancak Portmann tarafından 1-198 olarak tasvir edilmiştir, bu yüzden bizim bölümümüzün numarası 1.196 iken orada 1-199 numaralıdır

Benli Eğrelti (*polipodium*)

sıcak ve kuru

Bağırsaklar

bağırsaklarda ağrı, insan cılız fakat güçsüz değil: benli eğrelti ve $\frac{1}{3}$ adaçayı küçültülür, sık sık tozu yenir, kötü sıvıları azaltır
benli eğrelti ve adaçayının sıcaklığı ve kuruluğu, kötü sıvıları ve aşırı nemi

und überflüssige Feuchtigkeit
 Mensch sehr geschwächt: Wein mit
 Honig kochen, seihen, abkühlen lassen,
 erwähntes Pulver hinzufügen und
 trinken, zusätzliche Wärme von Wein
 und Honig stärkt ihn
 an den Eingeweiden gesunder Mensch
 und fettes Körperfleisch:
 weder diese Pulver essen noch den
 Trank trinken, damit nicht die gesunden
 Säfte geschwächt werden

polipodium: die Festlegung von *polipodium* speziell
 auf den „Tüpfelfarn“ entspricht der Tradition, ist
 jedoch - insbesondere mit Blick auf Kapitel 1.47 -
 nicht ganz sicher, diesem Kapitel gehen in manchen
 Handschriften (Teil)Wiederholungen von Kapitel
 1.149, 1.58, 1.25, 1.42 und 1.43 voraus, die hier nicht
 abgedruckt sind

198 Waid (*weith*)

kalt und diese Kälte ist sehr scharf
„Gicht“

Gicht welcher Art auch immer:
 Waid kräftig in Wasser kochen, seihen,
 Kraut wegwerfen, mit 1 Geierschmalz
 und ½ Hirschfett (oder Bockstalg)
 nochmals kochen, Salbe bereiten, wo er
 von der „Gicht“ verrenkt wird,
 einsalben; wird weichen

Kälte von Waid leistet der „Gicht“
 Widerstand, Schärfe dieser Kälte
 durchbohrt sie,
 weil sich der Geier von nützlichen und
 unnützen Kräutern und von reinen und
 unreinen Futter ernährt, beruhigt sein
 Schmalz die Stürme der „Gicht“
 da der Hirsch (oder Bock) sein Futter
 von verschiedenen Weiden sucht,
 zugemischt, löst sein Fett die „Gicht“
 im Mensch vollständig auf,
 oder Gott will nicht, dass der Mensch
 geheilt wird

Waid (*weith*): diesem Kapitel gehen
 (Teil)Wiederholungen von Kapitel 1.99 (bei
 Portmann Kapitel 1-206) und 1.174 (bei Portmann
 Kapitel 1-207) voraus, deswegen ist dort unser
 Kapitel 1.198 erst Kapitel 1-208 (usw. bis 1.201 vs.
 1-211)

199 Schlüsselblume (*himmelslüzele*)

warm und hat ihre Grünkraft und ihre

azaltır

çok güçsüzleşmiş insan: bal ile şarap
 kaynatılır, süzülür, soğumaya bırakılır,
 belirtilen toz eklenir ve içilir, şarabın
 ve balın eklenmiş sıcaklığı onu
 güçlendirir

bağırsakları sağlıklı ve yağlı vücut eti
 olan insan: sağlıklı sıvıların
 güçsüzleşmemesi için bu yiyecek ne
 yenir ne de bu içecek içilir

polipodyum: özellikle *Tüpfelfarn* için *polipodyum*'un
 tanımı, geleneğe tekabül eder, ancak - özellikle 1.47
 bölümü göz önünde bulundurulduğunda - ispatı yok,
 bazı el yazmalarda 1.149, 1.58, 1.25, 1.42
 bölümlerin (kısmi) tekrarlamaları geçiyor, bunlar
 burada verilmiyor

Çivit Otu (*weith*)

soğuk ve bu soğukluk çok keskindir
“Gut hastalığı”

her tür gut hastalığı:
 çivit otu suda kuvvetlice kaynatılır,
 süzülür, çivit otu atılır, 1 akbaba don
 yağı ve ½ geyik yağı (veya koç yağı)
 ile tekrar kaynatılır, merhem hazırlanır,
 gut hastalığından muzdarip olan kişi
 şikâyetleri olan yerlere merhemi sürer;
 iyileşir
 çivit otun soğukluğu gut hastalığına
 direnir, bu soğukluğun keskinliğini onu
 deler, akbaba yararlı ve yararsız bitkiler
 ve temiz olmayan yemlerle beslendiği
 için, akbaba don yağı gut hastalığının
 fırtınalarını yatıştırır

geyik (veya koç) yemini çeşitli
 meralarda aradığı için, ilaçlara
 eklendiğinde yağları insandaki gut
 hastalığını tamamen çözer, veya Tanrı
 insanın iyileşmesini istemez

çivit otu: bu bölümden önce, 1.99 (Portmann'da
 bölüm 1-206) ve 1.174 bölümlerde (Portmann'da
 bölüm 1-207) (kısmi) tekrarlamalar geçiyor, bu
 yüzden bizim 1.198 bölümümüz orada bölüm 1-208
 (1.201 karşı 1-211 kadar)

Çuha Çiçeği (*himmelslüzele*)

sıcak ve yeşil gücünü ve kuvvetini

Wirkung vom hohen Sonnenstand,
deshalb unterdrückt es auch die
Schwarzgalle
denn manche Kräuter werden von der
Sonne gestärkt, manche vom Mond,
manche von Sonne und Mond

Melancholie

Schwarzgalle macht Mensch traurig und
unruhig, lässt Worte gegen Gott
hervorbringen

wenn Luftgeister das sehen, eilen sie
zum Mensch herbei und treiben ihn
durch Einflüsterungen wahnsinnig
deshalb das Kraut über der Haut von
Brust und Herz legen, bis es davon
erwärmt wird, die Luftgeister schrecken
vor der Wirkkraft dieses Krauts zurück,
die es von der Sonne hat, Melancholie
in ihm wird besiegt, er bekommt seine
Besinnung zurück

„Gicht“

Mensch von Fiebern und schlechten
Säften durch die Gicht im Kopf so
bedrängt, das er seines Bewusstseins
beraubt wird: am Scheitel die Haare
abrasieren und dieses Kraut darauf
legen, ähnlich auf die Brust legen, drei
Tage nicht wegnehmen, damit Kraft auf
sein Gehirn übergeht, die Stürme kehren
zur Ruhe zurück, bekommt seine
Besinnung zurück

Gicht an irgendeinem Ort der Glieder:
Kraut drei Tage über dieses Glied
binden, wird weichen

Gicht am ganzen Körper: Kraut in
seinen Becher legen, damit es davon
den Geschmack bekommt, und daraus
oft trinken, wird geheilt, Wärme und
Kraft dieses Krautes lassen sie weichen

200 Großer Huflattich (*maior huflaticha*)

kalt und feucht, wächst deshalb kräftig

hat in dieser Kälte eine gewisse Schärfe,
das ihn vor dem Verdörren schützt
mit dieser Schärfe zieht es verdorbene
Säfte aus, wenn es auf Geschwüre

güneşten dünyaya dik açıda olduğu
zaman alır, bu yüzden siyah safrayı da
baskılar

bazı bitkiler güneş, bazıları ay, bazıları
güneş ve aydan güçlendirilirler

Melankoli

siyah safra insanları hüznü ve
huzursuz eder, Tanrı'ya karşı söz ettirir

hava ruhları bunu gördüğünde, insana
koşar ve fısıldayarak onu delirtir

bu nedenle bu bitki ısınmaya kadar
göğsün, kalbin ve derinin üzerine
konur, hava ruhları bu bitkinin
güneşten aldığı gücünden kaçırır,
içindeki melankoli giderilir, bilincini
yeniden kazanır

“Gut hastalığı”

insan başındaki gut hastalığından
dolayı ateş ve kötü sıvılardan daralmış,
bu yüzden bilincini kaybetmiş: başın
tepesinden saçlar tıraşlanır ve bu bitki
üzerine konur, benzer şekilde göğüsün
üzerine konur, gücü beyine geçmesi
için üç gün boyunca alınmaz, fırtınalar
diner, bilincini geri kazanır

uzuvların herhangi bir yerinde gut
hastalığı: bu uzuv üzerine bitki üç gün
bağlanır, yok olur

vücutta gut hastalığı: tadı geçmesi için
su içilen bir tase konur ve sık sık bu
tastan içilir, iyileştirir, bu bitkinin
sıcaklığı ve kuvveti gut hastalığı giderir

Vebaotu (*maior huflaticha*)

soğuk ve nemli, bu nedenle kuvvetli bir
şekilde büyür

bu soğuklukta kurumaya karşı koruyan
bir çeşit keskinliğe sahiptir

bu keskinlikle apselere konulduğunda
bozulmuş sıvıları çıkarır

gelegt wird

Strofen

bevor sie aufbrechen: Blätter neben dem Stängel abreißen entsprechend der Größe der Skrofen, das Übrige wegwerfen, Honig darüber streichen, drei Tage und drei Nächte über die Skrofel legen, wenn ausgetrocknet auf gleiche Weise neue darüber legen, werden allmählich kleiner am vierten Tag: Weizenmehl und Honig verkneten und in Größe der Skrofen bereiten, zuerst Akelei darüber und dann diese Honig Mehl Masse, so neun Tage verfahren bis sie verschwinden

Kälte und die übrige Kraft vermindern die von Wärme verdorbene und geronnenen Säfte, die gefährlich sind und die Wärme des mit Honig vermischten Semmelmehl macht verklumpte Säfte weich

Skrofen: vgl. oben Kapitel 1.91a

201 Kleiner Huflattich (*minor huflaticha*)

mehr warm als kalt

Leber

nach maßloses Essen von verschiedenartigen Speisen Leber geschädigt und verhärtet: 2 Kleiner Huflattich, 1 Wegerichwurzel und 2 von dem Brei, der um die Birnenmistel ist, Kräuter in kleine Teile schneiden, diese Stücke mit einem feinen Werkzeug durchbohren und die Löcher mit dem Brei bestreichen, so in reinen Wein legen

Geschwulst, die sich auf einem Blatt oder einem Zweiglein des Nussbaums (so groß wie eine Bohne oder Erbse) gebildet hat, im Gewicht einer Münze, in den Wein geben, nach dem Essen und nüchtern trinken, wird geheilt Wärme des Kleinen Huflattichs nimmt die Schwellung der Leber, Wärme des Wegerichs verhindert Gerinnung und

Skrofen

(apse) patlamadan önce: *Skrofen*'lerin büyüklüğüne göre sapların yanındaki yapraklar koparılır, kalanı atılır, üzerlerine bal sürülür, *Skrofen*'lerin üzerine üç gün ve üç gece boyunca konur, kuruduklarında aynı şekilde yenileri üzerine konur, yavaş yavaş küçülürler

dördüncü gün: buğday unu ve bal yoğrulur ve *Skrofen*'lerin büyüklüğünde hazırlanır, önce üzerine haseki küpesi ve sonra bu ballı hamur konur, böylece kaybolana kadar dokuz gün devam edilir soğukluk ve gücü, sıcaklıktan dolayı bozulmuş ve pıhtılaşmış tehlikeli olan sıvıları azaltır ve bal ile harmanlanmış ekmek ununun sıcaklığı topaklanmış sıvıları yumuşatır

Skrofen: bkz. yukarıda bölüm 1.91a

Öksürük Otu (*minor huflaticha*)

soğuktan ziyade sıcak

Karaciğer

çeşitli yemeklerin aşırı yenmesinden dolayı zarar görmüş ve sertleşmiş karaciğer: 2 küçük öksürük otu, 1 sinir otu kökü ve armut ökse otunun etrafında bulunan 1 püre, bitkiler küçük parçalar haline kesilir, bu parçalar ince bir aletle delinir ve delikler bu püre ile doldurulur, bu şekilde şarap içine konur

bir ceviz ağacının yaprağı veya minik bir dalının üzerinde (fasulye veya bezelye kadar büyüklüğünde) üzerinde oluşan bir kabarcık (tümör), bir madeni para ağırlığında şaraba konur, aç karna ve yemekten sonra içilir, iyileşir küçük öksürük otunun sıcaklığı karaciğerin şişmesini azaltır, sinir otunun sıcaklığı pıhtılaşmayı ve

Verhärtung der Leber, Kälte des Birnenmistelbreis vermindert ihren Schleim, jene Geschwulst entfernt durch ihre Bitterkeit die verdorbenen Säfte, die Leber schädigen; Zutaten nicht kochen, damit sie umso sanfter zur Leber gelangen

Leber: vgl. Causae et curae 376 (erster Teil)

202 *plionia* [?]

mehr kalt als warm, besitzt einen scharfen, rauhen und harten Saft

„Gicht“

von Gift-Lähmung gequält oder erschüttert: Plionienwurzel vorsichtig zerstoßen, in Wein einlegen, damit er davon den Geschmack annimmt, trinken auf die Nacht, wird besser gehen der scharfe Saft dieses Krauts sucht den Sturm der Gift-Lähmung und lässt ihn aufhören, denn der Sturm der Gicht fürchtet es, es treibt ihn mit dem Schweiß aus

wenn man aber nicht von Gicht gequält wird, nicht nehmen, denn wenn es keine Gicht findet, zerstört es mit dem Schweiß die guten Säfte

plionia: bei Marzell nicht belegt, möglicherweise eine Verschreibung von *paeonia*, vergleiche jedoch Kapitel 1.127, diesem Kapitel geht in manchen Handschriften eine Wiederholung von Kapitel 1.105 voraus, die bei Portmann als Kapitel 1-212 abgedruckt ist; dort trägt unser Kapitel die Nummer 1-225 mit der Überschrift Pfingstrose

203 „Rassel“ [?] (*razela*)

hat eine jähe Hitze; Brennen wird in Betäubung verkehrt, wie wenn Wasser durch Feuer kocht und danach erstarrt

Parasiten

Würmer, die das Fleisch von Mensch und Vieh verzehren: in „Rassel“-Saft Salz geben und auf die Stelle legen, von der Hitze der „Rassel“ und des Salzes schwinden die sie dahin, danach Senf darüber legen, seine Schärfe tötet sie vollständig, danach die Geschwüre mit Salbe einreiben, damit sie geheilt werden

razela: bei Marzell nicht belegt, Portmann schlägt „Hahnenkamm“ und „Klappertopf“ vor (Kapitel 1-226)

sertleşmesini önler, armut ökse otu püresinin soğukluğu balgamı azaltır; bahsedilen kabarcıkların burukluğu karaciğere zarar veren bozulmuş sıvıların giderir; bileşenler ciğere daha da yumuşak geçebilmeleri için pişirilmezler

karaciğer: bkz. Causae et curae 376 (birinci bölüm)

plionia

sıcaktan ziyade soğuk, keskin, sert ve pürüzlü bir sıvıya sahiptir

“Gut hastalığı”

zehir felcinden muzdarip veya sarsılmış: *plionia* kökü dikkatlice ezilir, şarap içinde bekletilir, böylece tadını alır, geceleri içilir, daha iyi olur

bu bitkinin keskin suyu zehir felcinin fırtınası arar ve durmasını sağlar, çünkü gut hastalığının fırtınası bu bitkiden korkuyor, bitki fırtınayı ter ile gideriyor

fakat eğer gut tarafından muzdarip olunmazsa, bitki alınmaz, çünkü gut hastalığı bulamazsa, ter ile iyi sıvıları yok eder

plionia: Marzell'de ispatı yok, muhtemelen *paeonia* kelimesinin yanlış yazılımdır, ancak bölüm 1.127 kıyaslanmalı, bazı yazılarda bu bölümden önce 1.105 bölümünün tekrarı geçiyor, Portmann'da bu bölüm 1-212 olarak geçiyor, bizim bölümümüz orada 1-225 ve *Pfingstrose* başlığı ile geçiyor

Horoz İbiği (*razela*)

ani bir hararete sahip; su ateşin içinde kaynar ve katılaştığı gibi, yanma uyusukluğa dönüşür

Parazitler

insan ve büyük ve küçük baş hayvanların etini yiyen kurtçuklar: *Rassel*- suyuna tuz eklenir ve üzerine konur, kurtçuklar *Rassel* ve tuzun hararetinden ölüp giderler, sonra üzerine hardal konur, keskinliği onları tamamen öldürür, daha sonra iyileşmeleri için iltihapların üzerine merhem sürülür

razela: Marzell'de ispatlı değil, Portmann, horoz ibiği ve *Klappertopf*'u öneriyor (bölüm 1-226)

„Rassel“: in manchen Handschriften versehentlich [?] *nezzele* = „Nessel“

Rassel(*çingırak*): bazı yazılarda yanlışlıkla [?] *nezzele* = *Nessel* (ısırgan) olarak geçiyor

204 Trespe [?] (dorth, dorch) mehr warm als kalt Krätze bei übler und kalter Krätze: Pulver und alten Schmalz vermischen, oft einreiben, mindert Fäulnis	Brom (dorth) soğuktan ziyade sıcak Uyuz kötü ve soğuk uyuzda: bitkinin tozu ve eski don yağı karıştırılır, sık sık sürülür, çürümeyi azaltır
205 Karde (cardo) ist heiß und trocken Vergiftung gegessen oder getrunken: Kopf, Wurzel und Blätter des Krautes zerkleinern, dieses Pulver im Essen oder in einem Getränk oft einnehmen, treibt das Gift heraus Ausschlag Pulver mit frischem Schmalz vermischen, sich damit einreiben, wird geheilt	Deve Dikeni (cardo) hararetli ve kurudur Zehirlenme zehir yenildiğinde veya içildiğinde: bitkinin başı kökleri ve yaprakları ezilir, bu toz sık sık yemeklerde veya bir içecek içinde alınır, zehri giderir Egzama tozu taze don yağı ile karıştırılır, egzamalı yerler karışım sürülür, iyileşir
206 Purgierwinde (scamponia, scampina) enthält scharfe, herbe und nichtsnutzige Kälte, arbeitet auf Zerstörung hin einfach und nicht vermischt mit anderen Kräutern gegessen, zerreißt sie innerlich die Eingeweide, vertreibt sowohl die lebensnotwendigen als auch die tödlichen Säfte aus dem Menschen aus, zerstört so den Körper deshalb vermischt, das heißt Abführmitteln zugefügt, essen Purgierwinde (<i>scamponia, scampina</i>): bei Portmann Kapitel 1-124	Mahmude (scampina) keskin, buruk ve işe yaramaz soğukluk içerir, yıkıma yönelik işler başka bitkilerle karıştırılmadan tek başına yendiğinde, içten bağırsakları parçalar, hem hayati hem de ölümcül sıvıları insandan çıkartır, böylece vücudu tahrip eder karışık, yani müşhile eklenmiş olarak yenilmeli mahmude (<i>scamponia, scampina</i>): Portmann'da bölüm 1-124
207 Hirschwurz hat scharfe Kälte und ist auch feucht „Gicht“ unterdrückt die schlechten Säfte, die sich durch unrechte Wärme und Kälte und Feuchtigkeit bei der Gicht erheben Hirschwurz: bei Portmann Kapitel 1-213	Hirschwurz keskin soğukluğa sahip ve ayrıca nemli “Gut hastalığı” gut hasatlığının uygunsuz sıcaklığından ve soğukluğundan ve neminden kaynaklanan kötü sıvıları baskılar Hirschwurz: Portmann'da bölüm 1-213
208 Seerose (nimpea) kalt und wächst wild und ist wie ein unnützes Kraut, weder nützt sie noch schadet sie sehr Seerose: bei Portmann Kapitel 1-215 (usw. bis zum Schluss Kapitel 1.217 vs. 1-224)	Beyaz Nilüfer veya Sarı Nilüfer (nimpea) soğuk ve yabancı büyür ve işe yaramaz bir bitki gibi, ne yararı ne de çok zararı vardır Nilüfer: Portmann'da bölüm 1-215 (vs. sonuna kadar devam ediyor: 1.217 karşı 1-224)

<p>209 Schachtelhalm (katzenzägel) hat weder vollkommene Wärme noch vollkommene Kälte, ist in beidem lau</p> <p>entsteht aus verdorbenen Säften der Erde, bringt dem Menschen keine Kraft aber wenn er so zubereitet wird, dass die Fliegen ihn kosten, tötet er sie durch Betäubung und seine verdorbenen Säfte</p>	<p>Atkuyruğu</p> <p>ne mükemmel sıcaklığa ne de mükemmel soğukluğa sahiptir, ikisinde de ılık</p> <p>yeryüzünün bozuk sıvılarından oluşur, insana herhangi bir kuvvet vermez fakat sineklerin yiyebileceği şekilde hazırlandığında, onları sersemleterek bozulmuş sıvıları ile öldürür</p>
<p>210 zugelint (zugelnich) [?] heiß und erweckt im Menschen die Begierde</p> <p>würde dem Aussatz und der Gicht Widerstand leisten, wäre ein guter Arzneitränk, wenn ihre Hitze, die dem Menschen die Begierde bringt, diese Kräfte nicht niederdrückten würde</p>	<p>zugelint</p> <p>hararetli ve insanda arzuyu uyandırır</p> <p>cüzama ve gut hastalığına karşı direnirdi, iyi bir ilaç içeceği olurdu, eğer insanda arzuyu uyandıran harareti bu güçleri bastırmasaydı</p>
<p>211 paffo (psaffo) [?] hat gemischte Kälte, ist nützlich, wächst in schwacher Sonnenwärme oder in ihrer starken Hitze</p> <p>Saft in Salben oder Getränken hinzugefügt, macht sie wirksamer da er von milder Luft kommt, setzt er Salben und Getränken Grenzen und weil er auch von starker Luft kommt, verstärkt er sie</p>	<p>paffo</p> <p>karişık soğukluğa sahip, faydalıdır, düşük güneş sıcaklığında veya kuvvetli hararetinde büyür</p> <p>suyu merhemlere veya içeceklere ilave edildiğinde, onları daha etkili kılar yumuşak havadan geldiğinden, merhemlere ve içeceklere sınır koyar ve güçlü havadan da geldiği için, onları güçlendirir</p>
<p>212 „Rifelbeer“-Kraut Kraut: enthält weder wirksame Wärme noch wirksame Kälte, taugt nicht als Arznei</p> <p>Frucht: kalt, hat gewisse Verwandtschaft mit Blut, da es aus jener Luft wächst, die das Blut nährt, deshalb ruft es Monatsblutungen hervor, weder nützt sie noch schadet sie sehr</p> <p>„Rifelbeer“-Kraut: Deutung unklar, vielleicht „Preiselbeere“</p>	<p>„Rifelbeer“-Kraut</p> <p>bitkisi: ne etkili sıcaklık ne de etkili soğukluk içerir, ilaç olarak yararlı değil</p> <p>meyvesi: kanı besleyen havadan büyüdüğü için, kanla bir çeşit akrabalığı var, bu yüzden âdet kanamasına neden olur, ne yararı var ne de çok zararı var</p> <p>„Rifelbeer“-Kraut: yorumu net değil, belki kekreyemiş olabilir</p>
<p>213 Wasserlinzen (merlinsen) mehr warm als kalt, haben keine wirksamen Kräfte, außer anderen wirksamen Kräutern zugefügt, dann vermindern sie die unnützen Säfte</p>	<p>Su Mercimeği (merlinsen)</p> <p>soğuktan ziyade sıcaktır, başka şifalı bitkilere eklenmesi dışında etkili gücü yoktur, eklendiğinde işe yaramaz sıvıları azaltır</p>
<p>214 Rohrkolben (dudelkolbe) die Pflanze, an der der Rohrkolben wächst, ist mehr kalt als warm, nicht nützlich, da ihr Saft fett und schlammig</p>	<p>İnce Saz (dudelkolbe)</p> <p>saz bitkisi sıcaktan ziyade soğuktur, suyu yağlı ve çamurlu olduğundan yararlı değildir</p>

ist

215 Johanniskraut [?] (<i>hartouwe</i>) mehr kalt als warm, eignet sich für das Vieh aus der Weide; als Arznei nicht geeignet, weil es ein wildes und vernachlässigtes Kraut ist auch <i>helewa</i> ist ein vernachlässigtes Kraut	Sarı Kantaron (<i>hartouwe</i>) sıcaktan ziyade soğuktur, meralarda otlanan büyük ve küçük baş hayvanları için uygundur; ilaç olarak uygun değildir, çünkü vahşi ve ihmal edilmiş bir bitkidir <i>helewa</i> da ihmal edilmiş bir bitkidir
216 Thymian (<i>thimus</i>) heiß und trocken Aussatz Aussatz welcher Art auch immer; Thymian zusammen mit der Erde seiner Wurzeln mit Feuer zum kochen bringen, Dampfbad bereiten, auch Bad bereiten, oft anwenden Hitze und Trockenheit vermindert mit der trockenen und erhitzten Erde die verdorbenen Säfte des Aussatzes, oder es wird Gott nicht gefallen „Gicht“ von „Gicht“ oder „Stechen“ gequält oder die Glieder fühlen sich so an, als würden sie angenagt und verzehrt: 1 Salbei, 2 Wolfsmilch, 6 Thymian in Wasser kochen, Bockstalg und alter Schmalz (zwei mal soviel wie Bockstalg) hinzufügen, Salbe bereiten, neben dem Feuer einsalben, wo er Beschwerden hat Wärme des Salbeis und der Wolfsmilch vermischt mit der Kraft des Thymians und Süße des Wassers unter Beigabe von Hirschtalg und altem Schmalz vermindern die unrecht heißen und kalten Säfte dieser Beschwerden die gleiche Salbe tötet auch Läuse, muss eingerieben werden Augen Abnahme von Blut und Wasser in Augen, durch Alter oder wegen irgendeiner Krankheit: auf grünes Gras gehen, das so lange anschauen bis seine Augen wie beim Weinen feucht werden die Grünkraft jenes Grases beseitigt das, was seine Augen trüb macht, macht sie	Kekik (<i>thimus</i>) hararetli ve kuru Cüzam her tür cüzamda: kekik kökleri toprağı ile birlikte ateşte kaynatılır, buhar banyosu hazırlanır, ayrıca banyo da hazırlanır, sık sık uygulanır harareti ve kurululuğı kuru ve ısıtılmış toprakla cüzamın bozulmuş sıvılarını azaltır, veya Tanrı bundan hoşlanmaz “Gut hastalığı” gut hastalığı, sancı rahatsızlığı veya uzuvlar sanki kemiriliyor ve yiyip bitiriliyormuş gibi bir his: 1 adaçayı, 2 eşek sütleğen suyu, 6 kekik suda kaynatılır, koç yağı ve eski don yağı (koç yağın iki katı) eklenir, merhem hazırlanır, ateşin yanında şikâyeti olan yerlere sürülür adaçayı ve eşek sütleğen suyunun sıcaklığı ve geyik yağı ve eski don yağı ilaveli suyun tatlılığı ile kekik kuvveti karıştırıldığında, bu şikâyetlerin uygunsuz hararetli ve soğuk sıvılarını azaltır aynı merhem vücuda sürüldüğünde bitleri de öldürür Gözler yaştan veya bazı hastalıklardan dolayı gözlerde kanın ve suyun azalması durumunda: yeşil çimlere gidilir, gözleri ağlıyormuş gibi nemli oluncaya kadar çime bakılır çimlerin yeşil gücü gözleri bulanıklaştıran unsurları yok eder,

rein und klar

Augen: aus Causae et curae 361

217 Aloe [?] (aloen)

Pflanze ist warm

Krätze

schwere Geschwüre am Kopf: Aloe zu anderen guten Kräutlein und Gewürzen zufügen, durch seine Wärme und Kraft beseitigt es Fäulnis und Schmerzen darüber gelegt ohne andere Kräutlein und Gewürzen, würde es mit seiner Stärke die Geschwüre durchbohren und sie nicht heilen

Aussatz

mit anderen guten Kräutlein und Gewürzen zubereiten und die aussätzigen Stellen damit einreiben, vermindert durch seine Stärke und Wärme die Fäulnis

Aloe: vielleicht als Ergänzung zu 1.175 gedacht

gözleri temizler ve bulanıklığı alır

gözler: Causae et curae 361'den

Aloe Vera (aloen)

bitki sıcaktır

Uyuz

başta yoğun apseler: başka iyi bitkilere ve baharatlara aloe vera eklenilir, sıcaklığı ve kuvveti sayesinde çürümeyi ve ağrıları giderir başka bitkiler ve baharatlar olmadan konulsaydı, gücü ile apseleri deler ve iyileştirmezdi

Cüzam

diğer iyi şifalı bitlilerle ve baharatlarla hazırlanılır ve iltihaplı yerlere bu karışım sürülür, gücü ve sıcaklığı ile çürümeyi azaltır

aloe vera: belki de 1.175'e ek olarak düşünüldü

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. *PHYSICA*'DA GEÇEN BİTKİ İSİMLERİ

4.1. RAHATSIZLIKLAR VE BİTKİLER

Bu bölümde *Physica*'nın bitkiler kısmını istatistik olarak inceleyeceğiz.

Hildegard, 184 adet şikâyetin ve rahatsızlığın çözümünde kullanılabilecek bitkiler önermiştir. Rahatsızlıklar vücutta ortaya çıktıkları vücut bölümüne ve bazı belirgin özelliklerine göre tablolar halinde ayrılmıştır. Tablolarda da bahsedilen bölgelerde ortaya çıkabilen ya da belirtilmiş özelliği taşıyan bazı rahatsızlıklar sol tarafa, bunlara karşı önerilen bitkiler ise sağ tarafa yazılmıştır.

Çavdar,

Ağız		
1	Ağız kuruluğu	Yapışkan ot
2	Fazla tükürük salgımı	Cedvar
3	Dilde felç	Erkek eğrelti otu, yılan yastığı, sarı kantaron, fesleğen

Ağrılar		
1	Vücut bölümlerinde ağrılar	Adam otu
2	Sırt ve yan ağrıları	Havlıcan kökü, buğday
3	Yan ağrıları	Buğday, havlıcan kökü, adaçayı, Keten tohumu, maydanoz, acı pelin otu, sedefotu, solucan otu,
4	Boğaz bezelerinde ağrılarda	Selam otu
5	Göğüs içi ve etrafı ağrılar	Yer sarmaşığı
6	“Sancı”	Köy göçüren veya uyuz diken

Akciğer ve Solunum Yolu		
1	İltihaplı akciğerler (başka şikayeti olmamalı)	Andız otu (incir ve havlıcan kökü ile birlikte)
2	Akciğer ağrıları	Sığırkuyruğu (rezene ile birlikte), sinir otu (dul avrat otu ile birlikte), yabani lavanta, ciğer otu
		Zufa otu (meyan kökü, tarçın ve rezene ile birlikte), andız otu (incir ve havlıcan kökü),

3	Akciğer rahatsızlıkları	darı (geyikdili ile birlikte), bayır turpu, mera mantarı (kimyonla birlikte)
4	Akciğerde şikayetler ve gırtlakta ses kısıklığı	Yer sarmaşığı (fesleğen, <i>humela</i> , muskat, havlıcan kökü, armut ökse otu ile birlikte)
5	Şişmiş akciğer	Ciğer otu
6	Zayıf akciğer	Ciğer otu
7	Akciğer zarı rahatsızlığı	Yapışkan otu, kedi otu
8	Siyah safradan dolayı akciğer rahatsızlığı	Kokulu menekşe
9	Öksürük	Aloe vera, boz otu (rezene ve dere otu ile birlikte), selam otu (adaçayı ve rezene ile birlikte), ciğer otu, böğürtlen çalısı (yapışkan otu, zufa otu ve keklikotu ile birlikte) solucan otu, acı pelin otu, iğnelik otu
10	Kesik kesik öksürük	Zufa otu
11	Ses kısıklığı (göğse bağlı)	Sığırkuyruğu (rezene ile birlikte)
12	Nefes darlığı ve ses kısıklığı	İğnelik otu (yapışkan otu ve muskat ile birlikte)
13	Ses kısıklığı	Hindiba (büyük dul avrat otu), yer sarmaşığı
14	Berrak ses oluşturur	Meyan kökü
15	Burun Tıkanması	Tarçın
16	Fazla balgam atılımı	Haseki küpesi, şakayık, adaçayı
17	Nefes darlığı	Kimyon, yabani lavanta, <i>Boberelle</i> , <i>Lilun</i> , su nanesi, ciğer otu, Şalgam, İğnelik Otu, Mantarlar
18	Balgam çıkartma	Şeker, ciğer otu (uzun biber ve tarçın), böğürtlen yaprağı (yapışkan otu, zufa otu ve keklikotu ile birlikte)
19	Nezle, soğuk algınlığı	Rezene, solucan otu
20	Şişmiş boğaz	Mine çiçeği
21	Boğaz rahatsızlığı	Boz otu

“Ateş”		
1	“Ateş”	Haseki küpesi, ayı rezenesi, soğan, çemen otu, su nanesi, su biberi, havlıcan kökü, kök boya, mirra, maydanoz, hatmi, kral otu, beşparmak otu (haş haş ile birlikte), geniş yapraklı enguban (fesleğen ile birlikte), aloe vera (boz otu suyu, defne yaprağı ve meyveleri ve meyan kökü ile birlikte), günlük (kıvırcık nane ile birlikte), nohut, kum darı, keklikotu (kâfur ve beşparmak otu ile birlikte), fesleğen, çatıda veya çürüyen

		kereste üzerinde yetişen yosun
2	Üç günde bir nükseden ateş	<i>Balsamkraut</i> (öksürük otu, turp ve karanfil ile birlikte), tarçın (odunu ve yaprakları), fesleğen, şakayık, civanperçemi (benli eğrelti ile birlikte), kokulu menekşe (sinir otu ve tere ile birlikte)
3	Dört günde bir nükseden ateş	Fesleğen, çemen otu, noel çiçeği, kök boya (böğürtlen otu ve sarı sütleğen ile birlikte), şakayık, aloe vera odunu ve tozu (Kitap 3: Ağaçlar ve Çalılar (3.05, Aloe Vera), tarçın (odunu ve yaprakları), <i>cristiana</i>

Bağirsaklar

1	Bağirsak ağrıları	Gümüş düğmesi
2	Bağirsak iltihapları dolayı ağrılar	<i>Boberelle</i>
3	Hasta bağirsak	Sanikel, turp, adi pelin otu
4	Bağirsak şişmesi	Karanfil
5	Bağirsak fitiği	Duvar sarmaşığı
6	Hasta bağirsaklardan dolayı kusmak	Koyunotu
7	Kabızlık	Zencefil, kırlangıç otu, at teresi, eşek sütleğeni,
8	Müşhil	Zencefil, çapraz yapraklı sütleğen, mantarlar
9	İshal	Çatısı olmayan kapı eşiğinin üstünde veya kuru odun üzerinde yetiştiren mantarlar
10	Yemekten tiksirmek	Çemen otu, kök koya, biber

Böbrekler

1	Böbrek ağrıları	Sedefotu, kokulu menekşe
2	İdrar yapma sıkıntıları	Solucan otu
3	İdrar kaçırma	Adaçayı
4	Taş (idrar yolları tıkanıklığı)	Gazel otu, solucan otu, dul avrat otu, maydanoz, mor süsen, küçük yumru lu taşkıran, turnagagası

Cinsel Konular ve Sihir Uygulamaları

1	Sihir veya vücut ateşinden dolayı şehvet	Adam otu
2	Şehvet	Mirra, sinir otu, yabani marul, dere otu, adam otu, kebabe
3	Aşk ateşini yakar	Arnika, şevketi bostan
4	Yetersiz sperm	<i>sempervivum</i>
5	Boşalma bozuklukları	Sedef otu

Çeşitli		
1	Sarılık	Beşparmak otu, su teresi, ayı rezenesi, küçük yumrulu taşkıran, duvar sarmaşığı, <i>Nessel</i> , mine çiçeği, Aloe vera, mirra
2	Çürümeyi engellemek	Turnagagası, misk
3	Kramp	Gül
4	Hıçkırık	Karanfil
5	Tükürük salgısı	cedvar
6	Kekeleme	Erkek eğrelti otu
7	Köpek ısırığı	Buğday (civanperçemi ile birlikte)
8	Şimşek ve gök gürültüsü nadir düşer	Erkek eğrelti otu
9	Haşarat	Karahaylin veya akhaylin

Dalak		
1	Dalak ağrısı	Maydanoz, Frenk bahçe Maydanozu, tere, mera süngeri (mantarlar)
2	Dalakta kötü sıvı	Havlıcan kökü
3	Dalak hastası	Karabiber veya uzun biber

Diş		
1	Diş ağrısı	Köpek üzümü, böğürtlen çalısı
2	Diş kurdu (diş çürüğü)	Aloe vera
3	Çürümüş kandan ve beyin temizlenmesinden dolayı diş ağrısı	Acı pelin otu

Gönül (mizaç)		
1	Gönül	Meyan kökü, muskat, gül, zambak, pire otu, kebabe, tere, yılan yastığı, adam otu, kokulu menekşe, turnagagası

Göz		
1	Göz bulanıklığı	Zencefil, kekik, gül, sedef otu, beşparmak otu
2	Gözleri açar	Gül, rezene, koyu otu, günlük, yapışkan ot, meyan kökü; lavanta, erkek eğrelti otu
3	Gözlerin tekrar görmesi	Rezene
4	Siyah veya bulanık gözlerde (bir bulut gibi gözüküyor)	Sedef Otu

5	Gözleri Temizler	Sarımsak, andız otu, solucan otu
6	Göz yaşı ile göz bulanıklığı	Civanperçemi
7	Gözlerin net görememesi	Beşparmak otu, kokulu menekşe, zencefil
8	Göz iltihaplanması	Zencefil, kıvırcık nane
9	Ateşli Gözler	Kokulu menekşe
10	Gözün içindeki Beyazlık büyüdüğünde	Melisa veya ballıbaba
11	Akıntılı gözler	Kereviz (rezene ile birlikte), sedef otu (adaçayı ve bahçe frenk maydanozu ile birlikte), gül

“Gut Hastalığı”		
1	“Gut Hastalığı”	Yılan yastığı, at teresi, ayı rezenesi, soğan, bakla kekik (kimyon ve ada çayı ile birlikte), dere otu, kara pelin otu, kekik <i>Gichtkraut</i> , yulaf, kıvırcık nane, sinir otu, tarçın, havlıcan kökü (muskat, yabani lavanta, gut hastalığı otu, selam otu, yumrulu taşkıran ve benli eğrelti), <i>christiana</i> , erkek eğrelti otu, sarı sütleğen, ada çayı, maydanoz (rezene, biraz daha az adaçayı), kereviz (sedef otu tohumu, muskat, karanfil, küçük yumrulu taşkıran ile birlikte), kokulu menekşe, şakayık tohumu, <i>Nessel</i> , armut, elma veya kayın üzerinde büyüyen yosun (gümüş düğme ile birlikte), mirra kabuğu, Mekke mirrası, çivit otu, çuha çiçeği, <i>plionia</i> , <i>Hirschwurz</i>
2	“Gut hastalığı” nöbeti	Acı pelin otu
3	“Gut hastalığı” ve dil felci	Sarı kantaron
4	Aşırı içme sonucu “gut hastalığı”	Maydanoz (sedef otu ile birlikte)
5	Baştaki “gut hastalığı”	Acı pelin otu, çuha çiçeği
6	“Gut hastalığı” oluşturan bitkiler	Yaban mersini, ceviz ağacında yetişen mantar(gut hastalığına maruz kalan insan dışında)
7	Eklemlerde “gut hastalığı”	Geyik süngeri
8	Podagra (ayakta görülen “gut hastalığı”)	Karanfil

Güçsüzlük ve Güçlendirme		
1	Beden kuru ve ölüme yakınsa	Zencefil
2	Eksik vücut güçleri	Şevketi bostan, yapışkan otu
3	Güçlendirir veya daha sağlıklı	Kafur ağacı reçinesi (aloe vera ve mirra ile birlikte), yulaf, buğday, çavdar, arpa (banyo yapılır), rezene (havlıcan kökü, gazel otu ve şahinotu ile birlikte), tuz (biraz yiyecek ve başka baharatlarla ile birlikte)
4	Gereksiz ve zehirli sıvıları azaltır	Beşparmak otu, küçük muskat (tarçın ve karanfil ile birlikte), turp, ada çayı, çuha çiçeği, kekik, zufa otu, tarçın
5	Uzun süre hasta olmaz hayatı boyunca	Gümüş devedikeni
6	Sağlıklı yüz rengi verir	Yulaf
7	İnsanda hastalığı engeller	Yapışkan ot
8	İştahsızlık	Arpa, kavuzlu buğday, Karabiber/uzun biber, adaçayı, zufa otu
9	Beden kuruluğu	Zencefil, şeker, tereyağı
10	Kanamalar	Kısa Mahmut, amber otu, turnagagası, böğürtlen çalışı, mantarlar
11	Burun kanaması	Dere otu

İltihaplanmalar		
1	Kaburga zarı şikayetleri	Kara biber, kedi otu, yapışkan ot
2	Titreme	Yılan yastığı
3	<i>freis</i>	<i>Cristiana</i> , yılan yastığı, haseki küpesi

Kadın Rahatsızlıkları		
1	Âdet kanamasını düzenlemek	Gümüş düğmesi, solucan otu (gümüş düğmesi ile birlikte), kestere otu, beyaz çöpleme otu, duvar sarmaşığı, „ <i>Rifelbeer</i> “- <i>Kraut</i>
2	Âdet kanaması gecikirse	Beyaz çöpleme otu
3	Hayati tehlikesi olan düşüğe sebep	Geyik trüfü
4	Zor doğum	Kayın süngeri, rezene
5	Hamilelik şikayetleri	Kayın süngeri

Kalp		
1	Kalpte ağrılar	Gazel otu, süt deve diken, centiyana, havlıcan kökü, yabancı turp, maydanoz, beyaz çöpleme otu, köpek üzümü
2	Güçsüz kalp	Sığırkuyruğu, köpek üzümü, tere, acı pelin otu

Kara Ciğer		
1	Sarılık	Aloe vera, ayı rezenesi, su nanesi, duvar sarmaşığı, beşparmak otu, taşkıran otu
2	Kara ciğer hasarı	Aloe vera
3	Aşırı yemekten dolayı zarar görmüş ve sertleşmiş karaciğer	Küçük öksürük otu
4	Kara ciğer ağrıları	Yabancı lavanta, zufa otu

Kemikler		
1	Kemik kırığı	Kantaron, sinir otu, ebeğümeci
2	Eklemler	Geyik trüfü, kara pelin otu, geyik savaşı olan bir alanda büyüyen mantar (geyik süngeri), kekik
3	Bacak iliklerinde şikayetler	Köpek üzümü
4	İnsan uzuvlarında yanma	Kara banotu
5	Şişmiş ayaklar	Köpek üzümü
6	Bacaklarda dört günde bir nükseden ateş	Çemen otu

Kulak		
1	Sağırılık	Boz otu, <i>sempervivum</i> , solucan otu
2	Kulak uğultusu	<i>Boberelle</i> , yer sarmaşığı, cüce mürver
3	İşitme	Günlük, havlıcan kökü
4	Kulak parazitleri	Acı pelin otu

Lezyonlar ve Deri Rahatsızlıkları		
1	Vücutta iri sert şişkinlikler	Kara pelin otu
2	Eti yiyen kurtlar	Çavdar, böğürtlen çalısı
3	Başta uyuz	Çavdar
4	Parmaklarda veya ayak parmaklarda uyuzlu ve kötü kokulu tırnaklar	Cüce mürver, armut ağacı mantarı, tarla sarmaşığı
5	“Bezeler”	Sinir otu, selam otu, çavdar

6	Demir ile incitmelerde	Sanikel
7	Kafada kabuklu ve kötü kokulu yaralar	Güzel avrat otu, aynı sefa
8	Küçük uyuz	Kısa Mahmut
9	Yanık	Keten tohumu
10	Kaşıntı	Haşhaş, yabani kekik
11	Cüzam	<i>Balsamkraut</i> , kekik, keklikotu, mor süsen, <i>sisemera</i>
12	Parazitler	Tüylü nane, kokulu menekşe, kara banotu, kuşotu, böğürtlen çalısı, Ceviz ağacında yetişen mantar, Mekke mirrası, zift, horoz ibiği, çavdar
11	Akar (kene) ve kan emicileri	Tüylü nane
12	Bitler ve sirkeler	haşhaş, lavanta, <i>sisemera</i>
	Sivri sinekler	Karamuk, atkuyruğu
13	Saç akarları	Şakayık
14	Örümcek ısırığı	Sinir otu
15	Küçük yengeçler	Çavdar, kokulu menekşe
16	Açık yaralı bacak	Karahaylin veya akhaylin
17	Yara bağlanması	Kenevirde yapılmış bez
18	İtme, vurma veya düşme yolu ile ezilmiş et ve uzuvlar	Baldıran otu
19	Şişmiş dil veya üzerinde lezyon veya diş eti lezyonu	Böğürtlen diken
20	<i>Skrofelin</i>	Acı marul, çalı bitkisi, haseki küpesi, kedi nanesi, müge bitkisi, geyik süngeri/mantarı, sirke, vebaotu
21	<i>Drüsen</i>	Çavdar, sinir otu, selam otu
22	Deride cürüme siyah bir kabarcığa dönüşürse	Yılan yastığı
23	Lezyonlar	Aloe vera, büyük öksürük otu, karamuk, gül, kara pelin otu, kırlangıç otu, güzel avrat otu
24	İltihaplardan veya yaralardan veya kurtçuklardan dolayı lezyonlar	Mine çiçeği
25	Egzamalar	Armut ağacında yetişen mantar, fiğ, deve diken, zencefil, yabani kekik, altınbaşak, kara pelin otu, mor süsen, kırlangıç otu, müge bitkisi
26	Fistüller	Adi pelin otu
27	Cilt (problemleri)	Mor süsen, yabani şeker havucu, arpa
28	Sağlıklı cilt rengi	Yulaf

Mide		
1	Soğuk mide	Çavdar, kır nanesi, acı pelin otu, kenevir, kıvırcık nane, Ebegümece, Adi Pelin Otu
2	iyi sindirim oluşturur	Su teresi, rezene, kıvırcık nane, marul, ebegümece, meyan kökü, sinir otu, acı pelin otu
3	Güçsüz mide	ebegümece, misk adaçayı
4	Mide temizliği	Isırgan otu, yarpuz
5	Hasta midede balgam	Sanikel, tere, maydanoz (rezene ve <i>Boberelle</i> ile birlikte), rezene (ısırgan ve selam otu ile birlikte)
6	Mide ağrısı	Zencefil (havlıcan kökü ve cedvar ile birlikte), karamuk
7	Midede dolgunluk hissi	Cedvar, su nanesi, solucan otu, adi pelin otu
8	Kızartılmış peynirden sonra midede ağrı	Kimyon
9	Pırasa yedikten sonra ağrılar	Sedef otu, maydanoz
10	Midede “ateş”	Yılan yastığı, centiyana, Mekke mirrası; noel gülü, aloe vera, pire otu
11	Mide bulantısı	Kimyon

Psikiyatrik Endikasyon		
1	Sara hastalığı	Müge bitkisi, şakayık
2	Delilik	Buğday, Mekke mirrası, <i>Balsamkraut</i> (rezene ile birlikte), noel gülü (yabani kekik ile birlikte), koyunotu, şakayık, mor süsen, yabani lavanta, meyan kök, beyaz çöpleme otu (rezene ve yabani kekik ile birlikte), yarpuz
3	Kalpte hüznün veya güçsüzlük	Turnagağası (sedef otu ve yabani kekik ile birlikte), adam otu, muskat, ballı baba
4	Melankoli	Yılan yastığı, rezene, ebegümece, çuha çiçeği, kokulu menekşe
5	Daralmış ruhu neşelendirir	Pire otu, kebabe, tere
6	Boş beyin	Yabani kekik, günlük
7	Unutkanlık	ısırgan otu, erkek eğrelti otu
8	Ani öfke	Gül
9	Baş ağrısı	Adam otu, hatmi, karanfil, misk ada çayı, ebegümece, okulu menekşe, acı pelin otu, cedvar
10	Yarım baş ağrısı	Andız otu, aloe vera
11	Beyinde ağrılar	Yarpuz
12	Beyinde balgam ve	Yapışkan ot, yer sarmaşığı, turp

	kötü sıvılar	
13	Beyini temizler	Turp
14	Kafada ağırlık	Kokulu menekşe, tarçın
15	Uyku getirir	Haşhaş
16	Felç	Maydanoz, gül, ada çayı, çuha çiçeği, kekik (cüce mürver ve adaçayı), kokulu menekşe, acı pelin otu
17	Bayılma	Havlıcan kökü, geyik dili, şakayık
18	Uyku	İzlanda likeni, yabani şeker havucu
19	Açık ve berrak akıl	yulaf

Sihir, Büyü ve Mistik Olaylar		
1	Ruhlar	Lavanta, çemen otu, erkek eğrelti otu, selam otu, çuha çiçeği
2	Aşk iksiri veya büyü	Şevketi bostan, arnika, kestere otu
3	Sihir, büyü	Kükürt, erkek eğrelti otu

Zehir		
1	Zehir yenildiği zaman	Misk adaçayı (sedef otu ve mahmude ile birlikte), aynısefa, <i>sisemera</i> , turnagagası kökü (ebegümeci kökü ve yaprakları ve sinir otu kökü ve yaprakları ile birlikte), devediken
2	Sarhoş insanın ayılması için	Karaban otu
3	Zehire maruz kalma	Kükürt, karahaylin veya akhahylin, erkek eğrelti otu, turnagagası

4.2. İSTATİSTİK ÇALIŞMALAR

Hildegard, bizim çevirimizin temelini oluşturan Latince'den Türkçeye çevrilen kitaba baktığımızda Almanya'da bulunmayan 18 bitkiden bahsediyor. Bunlar aloe vera, kebab, tarçın, havlıcan kökü, kâfur, karanfil, zencefil, adam otu, mirra, muskat, kara biber, mahmude, şeker, cedvar, Mekke mirrası, günlük, kimyon (eğer Doğu Akdeniz bölgesinden gelen kimyonunu kastediyorsa¹) ve meyan köküdür. Orta Çağ'da *Speik* (*spica*) adı kuvvetli kokulu çiçekli bitkilere deniliyordu ve bununla birlikte çoğu zaman lavanta kastediliyordu, fakat Hildegard *Speik* olarak adlandırdığı

¹ bkz. başlık 1.17: Frenk Kimyonu (*carvum*)

bitkisiyle hint sümbülünü de kastetmiş olabilir.² Ayrıca lavanta Almanya'da Orta Çağ'ın sonlarında yetiştirilmeye başlanmıştır. Bu durum da hint sümbülünü kast etmiş olma olasılığını yükseltiyor, çünkü 1.35 numaralı başlık altında lavanta ayrıca geçiyor.³ Bu durumda *Speik* adlı bitkiyi de yabancı bitki olarak sayarsak yabancı bitkilerin sayısı 19 oluyor.

Hildegard'ın şu ana kadar hangi bitkiyi kast ettiği belli olmayan 17 bitki var. Bu bitkilerin isimleri Almanya Ortacağ döneminde ya yöresel Almanca çevirisinde bu bitkiler bazen "[?]" ile verilmiş. Bunlar *christiana*, *Sisemera* (*sesemere*, *sisimbrium*), *Humela*, *Dauwurtz*, *Boberelle*, *Gichtkraut*, *Lilun*, *Staudengras*, *Menna*, *Ugera*, *Nessel*, *Stur*, *plionia*, *zugelint*, *Hirschwurz*, *paffo* ve *rifelbeer-Kraut* bitkileridir.

Bazı bitki isimleri kesin olarak belirlenemediği için Ortrun Riha kitabında bu bitkilerin Almancasının yanında soru işareti "[?]" var. Bu bitkilerden 12 tanesinin isimleri, Portmann ve Marzell'in önerdiği bitki isimlerine göre bizim tarafımızdan, güncel Latinceleeri baz alınarak çevrildi.

Numarası	Kitaptaki Almanca isim (Latince veya Orta Çağ Almanca adıyla)	Marzell ve Portmann'ın önerdiği isimlerin Türkçe karşılıkları
1.54	Brachwurz [?] (<i>waledistel</i> , <i>esula</i> [<i>maior</i>])	Sarı sütleğen (<i>esula</i> [<i>maior</i>])
1.130	Weißer Germer ([?][Weiße] <i>sichterwurz</i> , <i>citterwurz</i>)	Beyaz çöplene otu ([beyaz] <i>sichterwurz</i>)
1.147	Osterluzei [?] (<i>biverwurz</i> , <i>rustica</i>)	Uzun lohusa otu veya gümüş devedikeni (<i>biverwurz</i>)
1.148	Grensing [?] (<i>gensecruit</i> , <i>genisia</i>)	Kaz parmakotu (<i>gensecruit</i>)

²Fischer ,a.g. e., s. 50,51 ve Müller, a.g. e., s. 138

³Müller, a.g. e., s. 138

1.149	„Mauerkraut“ [?] (<i>murcruit, herba gith</i>)	Yabani havuç veya yürekyaprağı (<i>murcruit</i>)
1.159	Binse [?] (<i>juncus</i>)	Has kofa (<i>juncus</i>)
1.166	Moos [?] (<i>musecha</i>)	İzlanda likeni (<i>musecha</i>)
1.192	Linswicke [?] (<i>visela</i>)	Burçak (<i>visela</i>)
1.203	„Rassel“ [?] (<i>razela</i>)	Horoz ibiği (<i>razela</i>)
1.204	Trespe [?] (<i>dorth, dorch</i>)	Brom (<i>dorth</i>)
1.215	Johanniskraut [?] (<i>hartouwe</i>)	Sarı Kantaron (<i>hartouwe</i>)
1.217	Aloe [?] (<i>aloen</i>)	Aloe vera (<i>aloen</i>)

Heinrich Marzell 1937-1979 yılları arası *Physica*'da geçen bitki isimleri üzerine çalışmıştır ve Marie-Louise Portmann ise 1991 yılında bütün mevcut yazmaları takip ederek *Physica*'yı çevirmiştir. Marzell ve Portmann bazı bitkilerde açık olmayan bitki isimler hakkında çeşitli ipuçları değerlendirerek farklı önerilerde bulunmuşlar. Bu yüzden biz çevirimizde Marzell ve Portmann'ın önerdiği isimlerin Türkçe karşılıklarını vermeye çalıştık.

Numarası	Kitaptaki Almanca isim (Latince veya Orta Çağ Almanca adıyla)	Marzell ve Portmann'ın önerdiği isimlerin Türkçe karşılıkları
1.25	<i>Speik (spica)</i>	Lavanta veya hint sümbülü
1.59	<i>Melisse (binesuge, hertzcruit, apiago)</i>	Melisa veya ballıbaba (<i>binesuge</i>)
1.82	<i>Zwiebel (unelouch, epa, cepe)</i>	İnce pırasa (<i>unelouch</i>) veya kış soğanı
1.94	<i>Acker-Rettich (Hederich, senape, sinapisagrestis)</i>	Beyaz hardal veya siyah hardal

1.97	Malve (<i>babbela</i>)	Ebegümece veya çobançöreği
1.98	Klette (<i>lappa</i>)	Dul avrat otu (<i>lappa</i>) veya lışlek
1.99	Distel (<i>cardus</i>)	Köy göçüren veya uyuzdiken (<i>cardus</i>)
1.100	Brennessel (<i>urtica</i>)	Büyük ısırgan otu veya küçük ısırgan otu (<i>urtica</i>)
1.101	Wegerich (<i>plantago</i>)	Geniş veya dar yapraklı veya ortanca sinir otu (<i>plantago</i>)
1.123	Königskerze (Wollkraut, <i>wullen</i> , <i>blandonia</i> , <i>tapsus</i>)	Küçük çiçekli veya siyah veya adi sığirkuyruğu otu (<i>wullen</i>)
1.124	Gamander (<i>alantidium</i>)	Kısa mahmut veya yabancı adaçayı veya amber otu
1.129	Christrose ([Schwarze] <i>sichterwurz</i> , <i>citterwurz</i> , <i>eleborus</i>)	Noel gülü veya kara çöpleme ([siyah] <i>sichterwurz</i> , <i>eleborus</i>)
1.132	Bibernelle (<i>bivenella</i>)	Büyük anason veya taş anason
1.168	Strenze (<i>astrenza</i>)	Kral otu (<i>astrenza</i>)
1.174	„Feigwurz“ (<i>vichwurz</i>)	Geniş yapraklı enguban (<i>vichwurz</i>)
1.208	Seerose (<i>nimphea</i>)	Beyaz nilüfer veya sarı nilüfer (<i>nimphea</i>)

Bu kısımda ise görülebildiği gibi üç bitki, farklı isimlerle tekrar edilmiş. Beşparmak otu üç, Kaz tırnak otu ve kuşotu ise iki kez geçiyor.

Numarası	Bitkinin (Orta Çağ) Almanca adı	Türkçe adı
1.55	Fünffingerkraut (<i>funfblat, quinquefolium, pentafolium</i>)	Beşparmak otu (<i>funfblat</i>)
1.161	Tormentill (Blutwurz, <i>dornella</i>)	Beşparmak otu (<i>dornella</i>)
1.167	Birkwurz (<i>birkcwurz, sanguinaria</i>)	Beşparmak otu (<i>birkcwurz</i>)
1.148	Grensing [?] (<i>gensecruit, genisia</i>)	Kaz parmakotu (<i>gensecruit</i>)
1.150	Gänsekraut [?]	Kaz tırnak otu
1.152	Vogelmiere (<i>hunsdarm, ipia</i>)	Kuşotu (<i>hunsdarm</i>)
1.158	Simez (<i>symez, symes, simes</i>)	Kuşotu

SONUÇ

Bu tezde Bingenli Hildegard'ın hayatı ve eserlerini ele alarak, tezin asıl konusunu oluşturan *Physica* adlı eserin bitkiler hakkındaki bölümünden ilk 50 başlığı analitik olarak inceledik. Bizim bu tezdeki amacımız, Hildegard'ın hayatı ve eserleri hakkında kısaca bilgi vermek ve *Physica*'nın bitkiler hakkındaki kısmını analitik olarak Türkçeye çevirerek bilim tarihi ışığında incelemektir. Elbette Hildegard'ın bitki ve eczacılık bilgisi hakkında tam bir kanaat sahibi olmak için bundan daha fazlasının yapılması gerekmektedir. Fakat yine de bu konuda bir ilk adım atmış olduğumuza inanıyoruz.

Hildegard'ın *Physica* adlı eserinin yazılı kaynakları hakkında çok bilgi sahibi değiliz. Fakat bu eserin bir bölümünü; yersiz tekrarların önüne geçmek ve dağınık olarak verilen bilgilerin toparlanmasını kolaylaştırmak için analitik olarak çevirdikten sonra, yaşadığı dönemin Arapçadan Latinceye çevrilerin sürdüğü bir zaman dilimi olduğu da hesaba katılırsa, birtakım İslami kaynaklardan yararlanmış olma ihtimalinin oldukça yüksek olduğu kanısına vardık. Hildegard'ın bu İslami kaynaklara, Constantinus Africanus aracılığıyla ulaşmış olma ihtimali çok yüksektir. Çünkü Hildegard'dan bir önceki yüzyılda Constantinus Africanus, İslam dünyasından tıp kitaplarını Salerno'da bir manastırda çevirerek Avrupa'ya ulaştırmıştı. Zaten Hildegard, yaşadığı süre boyunca Avrupa'nın en önemli yollarının kesiştiği bir yer üzerine manastırını inşa ettiğinden ve o dönemin hatırı sayılır kişileriyle görüşmeler yaptığından, bu kaynaklara ulaşmış olması da şaşılacak bir şey olmazdı. Fakat ne yazık ki, tezde daha önce bahsedildiği gibi, bu konuda henüz elimizde somut kanıtlar bulunmuyor. Bununla birlikte, gelecekte yapılacak çalışmaların bu konuda yeni gelişmelere yol açma ihtimali güçlüdür.

Tezimizde *Physica*'nın bitkiler kısmının tamamı ele alınmış olmasa da bu eserin konuyu ele alan, kapsamlı ilk kitaplardan biri olması nedeniyle, *Physica*'nın

sadece bitkiler hakkındaki kısmının değil, tamamının Türkçeye çevrilerek bilim tarihi açısından incelenmesi bir gerekliliktir. Umarız bizim attığımız bu ilk adım, bu yöndeki girişimlerin tamamlanmasına katkıda bulunur.

İslam Bilim Tarihi çalışmalarında daha sağlıklı ve geniş kapsamlı bir perspektife ulaşmak için, bilimin Eski Yunan'dan İslam dünyasına ve oradanda Avrupa'ya aktarımı konularının bir bütünlük içinde ele alınması gereklidir. Bu doğrultuda, *Physica*'nın da bir parçası olduğu Latince yazılmış bilim eserleri, aslında İslam dünyasında üretilen bilimsel bilgilerin etkilerini takip edebilmek açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle, ileride *Physica*'nın tamamı hakkında yapılacak daha geniş bir çalışma, bilimin İslam dünyasından Avrupa'ya aktarımı konusunda önemli ipuçları sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Akın, Haydar, **OrtaÇağ'dan Bilge bir Kadın, Bingenli Azize, Hildegard**, İstanbul, Dharma Yayınları, 2005

Bayat, Ali Haydar, **Tıp Tarihi**, İstanbul, Merkezefendi Geleneksel Tıp Derneği, 2010

Berendes, J., Dr., **Die Pharmacie bei den alten Kulturvölkern, Historisch – Kritische Studien**, Halle a. S., Verlag von Tausch &Grosse, 1891

Beuys, Barbara, **Denn ich bin krank vor Liebe, Das Leben der Hildegard von Bingen**, Frankfurt am Main, Insel Verlag, 2009

Dierbach, J.H., **Die Arzneimittel des Hippokrates**, Heidelberg,1824

Dietrich, Friedrich Gottlieb, **Vollständiges Lexikon der Gärtnerei und Botanik**, Berlin, Gebrüder Bädicke, 1806

Fischer, Hermann, **Die Heilige Hildegard von Bingen**, Die Erste Deutsche Naturforscherin und Ärztin, Ihr Leben Und Werk, München, Verlag der Münchner Drucke

Flückiger, F.A., **Die Frankfurter Liste, Beitrag zur Mittelalterlichen Geschichte der Pharmacie, bei Gelegenheit der Pharmacopoea Germanica**, Halle, Verlag der Buchhandlung des Waisenhauses, 1873

Gädeken, Henning, **Das politische Wirken der Äbtissin Hildegard von Bingen dargestellt am Briefwechsel mit ihren Zeitgenossen**, Norderstedt, Grin Verlag GmbH, 2012

Gronau, Eduard, **Hildegard von Bingen**, Stein am Rhein/Schweiz, Cristianana-Verlag,1991

Hildebrandt, Reiner; Gloning, Thomas Hildegard von Bingen, **Physica, Libersubtilitatum diversarum naturarum creaturarum**, Textkritische Ausgabe, ,

Band 3, Kommentiertes Register der deutschen Wörter, Reiner Hildebrandt, Walter de Gryter GmbH, 2014

Hildebrandt, Reiner; Ridder, Klaus, **Summarium Heinrici, Band 3, Register der deutschen Glossen und ihrer lateinischen Bezugswörter auf der Grundlage der Gesamtüberlieferung**, Berlin, New York, 1995

Hildebrandt, Reiner; Gloning, Thomas, **Hildegard von Bingen, Physica: Liber subtilitatum diversarum naturarum creaturarum, Textkritische Ausgabe, Band 1, Text mit Berliner Fragment im Anhang**, Berlin, New York, de Gryter, 2010

Hildegard von Bingen, **Das Leben der heiligen Hildegard von Bingen** (Vita Sanctae Hildegardis), Hildegard von Bingen Werke C. III, Çev. Monika Klaes-Hachmüller, Rüdesheim/Eibingen, Abtei St. Hildegard, Beuronener Kunstverlag, 2013

Hildegard von Bingen, **Physica: Heilsame Schöpfung – Die natürliche Wirkkraft der Dinge**, Hildegard von Bingen Werke C. V, Çev. Ortrun Riha, Rüdesheim/Eibingen, Abtei St. Hildegard, Beuronener Kunstverlag, 2012

Hildegard von Bingen, **Ursprung und Behandlung der Krankheiten, Causae et Curae**, Hildegard von Bingen Werke C. II, Rüdesheim/Eibingen, Abtei St. Hildegard, Beuronener Kunstverlag, 2012

Hildegard von Bingen, **Wisse die Wege, Liber Scivias**, Hildegard von Bingen Werke C. I, Çev. Mechthild Heieck, Rüdesheim/Eibingen, Abtei St. Hildegard, Beuronener Kunstverlag, 2013

Horst, Eberhard, **Hildegard von Bingen, Die Bibliographie**, München, Econ Ullstein List Verlag GmbH & Co. KG, 2000

Koschyk, Heike, **Hildegard von Bingen. Ein Leben im Licht: Biographie**, Berlin, 1012

Maddocks, Fiona, **Hildegard of Bingen, The Woman of her Age**, London, Headline Book Publishing, a division of Hodder Headline, 2001

Marzell, Heinrich, **Geschichte und Volkskunde der deutschen Heilpflanzen**, St.Goar, Reichl Verlag, 1938

Mayer-Nicolai, Christine, **Vergleich der durch die historischen Autoren Hildegard von Bingen und Leonhart Fuchs pflanzlichen Arzneimitteln zugeschriebenen mit aktuell anerkannten Indikationen**, Würzburg, 2008

Müller, Irmgard, **Die pflanzlichen Heilmittel bei Hildegard von Bingen, Heilwissen aus der Klostermedizin**, Freiburg im Breisgau, Verlag Herder GmbH, 2008

Rieth, Peter, **Scabies und die Bedeutung der „Suriones“ in den Handschriften Hildegards von Bingen, Journal Article**, Sudhoffs Archiv, Franz Steiner Verlag, Bd. 90, H.2, (2006), s. 203-218

Römer, Christof; Pötschke, Dieter; H. Schmidt, Oliver; **Studien zur Geschichte, Kunst und Kultur der Zisterzienser C. 7, Benediktiner, Zisterzienser**, Berlin, Lukas Verlag, 1999

Schipperges, Heinrich, **5000 Jahre Chirurgie, Magie – Handwerk – Wissenschaft**, Stuttgart, ranckh'sche Verlagshandlung, W. Keller & Co., 1967

Schipperges, Heinrich, **Arabische Medizin im lateinischen Mittelalter**, gehalten in der Sitzung vom 5. Juli 1975, Heidelberg, Springer-Verlag, 1976

Schipperges, Heinrich, **Der Garten der Gesundheit, Medizin im Mittelalter**, München, Artemis Verlag, 1985

Schipperges, Heinrich, **Hildegard von Bingen**, München, 4. Baskt, C. H. Beck, 2008

Schipperges, Heinrich, **Moderne Medizin im Spiegel der Geschichte**, Stuttgart, Georg Thieme Verlag, 1970

Schipperdes, Heinrich, **Die Welt der Hildegard von Bingen**, <https://heinzgustavdotcom.wordpress.com/2014/12/31/die-welt-der-hildegard-von-bingen-der-letzte-vortrag-von-heinrich-schipperges-2002/>

Schorbach, Karl, **Entstehung, Überlieferung und Quellen des deutschen Volksbuches Lucidarius**, Strassburg, 1894, s. 12

Stenschneider, M, **Beiträge zur Geschichte der Arabisch-Islamischen Medizin**, Aufsätze, Erster Band; aus den Jahren 1819-1869, in Zusammenarbeit mit M. Amawi, D. Bischoff, e. Neubauer, **XXIII. Constantinus Africanus und seine arabischen Quellen**, Herausgeber Fuat Sezgin, Frankfurt am Main, Institut für Geschichte der Arabisch-Islamischen Wissenschaften an der J.W. Goethe-Universität, 1987

Uebach, Cristian, **Die Ratgeber Friedrich Barbarossas (1152-1167)**, Tectum Wissenschaftsverlag, 2008, s.

Veit, Raphaela, **Quellenkundliches zu Leben und Werk von Constantinus Africanus**, <http://www.mgh-bibliothek.de/dokumente/a/a107732.pdf>

Wehr, Gerhard, **Die Mystikerin Hildegard von Bingen**, Wiesbaden, Matrix Verlag, 2012

www.bizimbitkiler.org.tr/v2/hiyerarsi.php?c=Juncus

www.dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/24/973/11972.pdf

www.hpgrumpe.de: KrankheitenMittelalter

www.ibuflora.ibu.edu.tr/tur/sanricula-europaea

www.kms.kaysis.gov.tr

www.pharmakobotanik.eu

www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/01/20080118-7.doc, tahıl tohumlarının
sertifikasyonu - Resmî Gazete

www.saw-leipzig.de/de/mitglieder/rihao

www.textlog.de/medizin-psychologie-psychoanalyse.html

www.tibbivearomatikbitkiler.com